

శృంగారకావ్య గ్రంథము

హంసవింశతి

అయ్యలరాజు నారాయణాచార్యుడు.

PUBLISHED BY
K G MURTHY.
FOR SRUNGARA KAVYA GRANDHA MANDALI.
MASULIPATAM.

సర్వస్వాధ్యక్షులు
మచిలీపట్టణము,
శృంగారకావ్య గ్రంథమండలి నారివి.

శ్రీమంతుడు.
కాశీకం, గోకం
నేయి పుత్రులు.

మద్రాసు.
రామా ఆర్ట్స్ పెన్,
మచిలీపట్టణము.

కాగితపువ్వు 12-1-47

,, 12-3-44 Vol. I.

,, 12-3-45 Vol. II.

పదిమాసముల కెక్కుడుగ, మేమొనరించుచుండిన భగీరథప్రయత్నంబు, భగవతియగు వాగ్దేవతానుగ్రహంబున ఫలించి, యమరాపగా కల్లోలఘోరణిమాధురలఁజవికిందెచ్చు నయ్యల రాజుకవి దేవేందుని కావ్యామృతప్రవాహం బాంధ్రసారస్వతేయుల నోలలాడించెడి శుభావసరంబు లభించినది.

ఇంతవరకు నొకటి రెండుసారులు ముద్రితమయ్యు, నీ మహామహుని రచనఁ సమగ్రముగ సుసంస్కృతమై లభింపమి, తీరని లోటుగా నెంతయోకాల మాంధ్రవాఙ్మయ వినోదుల కారాటము కలిగించుచుండుట తలంచుకొనినకొలది, నాదొసగును నివారింప మాచేతినై నవట్టుకు, వ్యగ్రోత్సాహముతో సన్నధులమై శక్తివంచనలేక, తలపెట్టినదానిని మాచేతినై నంతవర కేటాపము కలుగకుండ నిర్వహింపజాలితిమని రసజ్ఞ పాఠకమండలి కెరుకపఱచుకొనుచున్నారము. మండలాంతరముల, మారుమూలలదాగియున్న ప్రతులందలి పాఠభేదములారసి చూచికొని జతగూర్చుకొన్న, మాప్రతిని చెన్నపురి ప్రాచ్యలిఖితపుస్తక భాండాగారమునందలి ప్రతులతో సరిచూపించి, యటులఁ బరిష్కృతమైన, దానినే ముద్రింపదొంకొంటిమి.

ఆంధ్రవారపత్రికా సంపాదకులును, సిద్ధసారస్వతులునగు తిరుమల వేంకట రంగాచార్య శిరోమణులు, మాకు వెనుకటి యటులంబలె నెంతయూ సాయపడి, చెన్నపుర పుస్తకభాండాగారమునందుగల

తాళపత్రపుత్తి - 13-3-35

వీనిసాహాయ్యమున, మరల గ్రంథమును సంశోధించి, పాఠభేదంబుల సూచించి, మిగిలి పోయిన పద్యములఁజేర్చి, మాతృకను సిద్ధపఱచి, మాయుద్యమంబున కన్నివిధముల చేదోడు వాదోడ్డై ప్రోత్సాహించిరని, యా సామ్యమూర్తికి కృతజ్ఞతతో నమోవాకము లని వారి దీక్షాప్రశస్తి నిట నుగ్గడింతుము.

ఆంధ్రసారస్వత ప్రచారమునకుగా నించు మించుగ నధునాతనులలోఁ బ్రథమగణనీయుఁడగు జ్ఞానుపండితుఁడు తన నిఘంటువునందుదాహరించిన హంసవింశతి పాఠముల నన్నింటిని మేముంగీకరించి, గ్రంథముత్తమోత్తమమైనదని యాతఁడిచ్చిన యభిప్రాయముతో మేము పూర్ణముగ నేకీభవించుచు - పాఠకమండలికూడ, తఱచి చూచి యటులనే నొనరించుగాత యని యాచించెదము.

తెలుఁగునాటను జీవనమొనరించు నాయాజాతుల వృత్తులఁ దెలియఁజేయు పారిభాషిక పద్ధతుముదాయం బంతయూ వీనమేని పోలు పోనియక సమకూర్పంగలిగిన కార్యదీక్షయే మా యీ వ్యవసాయంబున విజయతారయై ధన్యులఁజేసినది.

ఇక సుత్సాహ పారవశ్యాందోభితులగు భావుకులు, నయ్యలరాజువాని తియ్యని కవితాకన్నియ నుడుల గిలిగింతలతో రసదేవిని నయ్యూటములకు సోలించి - కావ్యాలాపనలందలి మేలెంచి కృతకృత్యులయ్యెదరుగాక.

హంసవింశతికిఁ దరువాత ప్రయాగ కామేశ్వరకవి విరచితమగు 'గోపాల లీలాసుధాల

హరి' యను శృంగార ప్రబంధమును బ్రకటింపఁ దలఁచితిమి. ఆ మహాకవిని గూర్చి యాంధ్ర కవుల చరిత్రమునందు, స్వర్ణీయ కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులుగా రిటుల వ్రాసి యున్నారు.

‘ఇతఁడు గోపాల లీలాసుధాలహరి యను మూఁడశ్వాసములప్రబంధమును రచించి రామ తీర్థస్వామి కంకితము చేసెను. ఈకవి విశాఖ పట్టణమండలపువాఁడు. వైదిక బ్రాహ్మణుఁడు, కాశికగోత్రుఁడు; నారసింహ పాత్రుఁడు, సర్వేశ్వర పుత్రుఁడు. ఇతఁడు నూరుసంవత్సరముల క్రిందట నుండినవాఁడు. కవిత్వము మంచిదేయైనను శృంగారవర్ణనము నితఁడు మిక్కిలి పచ్చిగాఁ జేసియున్నాఁడు.’

ఈ ప్రశంసను బట్టిచూచిన, ప్రయాగకామేశ్వర లాక్షణికుడై నిర్దుష్టమగు మధురకవితఁ జెప్ప వలంతునియు, నాతని గ్రంథమునందు శృంగారవర్ణనము లతివేలములుగ నొనర్పఁ బడినవనియు నాపండితుఁ డభిప్రాయపడి నటులఁ దెల్లమగుచున్నది. పంతులుగారు, కావ్యకన్యక కచకుచాద్యకార వైలక్షణ్య శోభల గుఱు తెఱుంగఁ దలఁచని సాత్విక నిర్గుణమూర్తి యగుటఁజేసి, కవి శృంగార వర్ణనమునకు దిగినభాగములఁ బ్రతులందు బంశోధనావసరమునఁజూచినపుడెల్ల కంటిగించు కొనుట యాయనకుఁ బరిపాటియాయెనని విజ్ఞులెఱింగినదే. ముద్దుపభనిగూర్చి వ్రాయుచు, ‘ఇది సంగీత సాహిత్య భరతశాస్త్రములలోఁ బ్రవీణురాలై నట్లు తానే చెప్పుకొన్నది. దీని కవిత్వము నాతి కఠినమై మృదువుగానుండిన దనుటకు సందేహములేదు, ... జారత్వమే కులవృత్తి గాఁగల వేశ్యయగుటచేత... శృంగార

రసమనువేర సంభోగాది వర్ణనములను పుస్తకమునిండ మిక్కిలి పచ్చిగాఁజేసినది’ అనియు, ప్రిస్తుత గ్రంథమును, కవిత్వమును గూర్చి ‘ఈతనికవిత్వము మొత్తముమీద ఫౌఢమై రసనంతమైనదిగానున్నది... అయినను పుస్తకమునిండ, అంకుపోయి బొంకాడి తప్పించుకొన్న యుపాయములే వర్ణింపఁబడి యుండుటచేత నిది దుగ్గీతిబోధకమై నీతిపరులకుఁ బఠనయోగ్యము కానిదయియున్నది’ అని యిటుల నుడివియున్నారు. కావ్యములందలిసీతి కవి, రచనావసరములఁ బాటించు రసనియమము, విమర్శకునికన్న రసజ్ఞుడే యెఱుంగదగినవాఁడగుటవలన, నాయాకృతుల నజరామర వ్యాప్తియే, వారల కావ్యప్రతిభ దీరిచిన యాచిత్యంబు కదాహరణంబని నుడివిన చాలును. ఇహదేవీయంబును, మామండలి ప్రథమంబుననే బ్రకటించినదిగదా; యిప్పుడు, హంసవింశతి, యికమీఁద గోపాలలీలా సుధాలహరి ప్రకటితముకానున్నదన, యే మారని మాయత్నంబులందైన కార్యకారవంబు సభ్యులకుఁ దెల్లమగును. గోపాలలీలా సుధాలహరి, మామండలి ప్రచురణము లన్నిటి వలెనే శుద్ధప్రతిగా, సమగ్రముగ ముద్రణమునందుకొన సిద్ధమగుచున్నది. మాయభిప్రాయంబుననది, రాధకాసాంత్యనంబున కెనవచ్చు కవిత్వసంపదలతో నొప్పుచున్న సత్రపు బంధమై, సారస్వతాభిమానులందఱి కరంబుల నలంకరింపఁదగిన యర్హతకుఁ జాలినదై యున్నదనియు, దానినచిరంబున మామండలి సభ్యుల కందజేయగలమనియు విన్నవించుము.

కే. జీ. మూర్తి,
వ్యవస్థాపకుఁడు.

వరాహ మిహిరాచార్యుడు, పారంపర్యం గా, ఆచార్యమండలికి తాత్వికముగా అభిజ్ఞాతమైన ప్రజనన మూలాధారసూత్రాన్నే ఛందోనియమాచరణాన కావ్యఫలదాయనిగా ప్రశంసకు తెచ్చుకున్నాడు. స్త్రీయో మేధ్యాస్తు సర్వతః - పవిత్రీతను స్త్రీ అయి అవతరింపచేయుడానికి ఋషులు అభిజాత్య దోహద విధానాలలో ఉపాదులు ఏలా కల్పించినారా,

సోమః ప్రథమో వివిదే గంధర్వో వివిద ఉత్తరః తృతీయో అగ్నిష్టో పతిః...

సోమోదద ద్గంధర్వాయ గంధర్వోదద దగ్ధయే రయించ పుత్రాం శ్చాదా దగ్ని ర్మహ్య మభోఇమామ్...

(ఋగ్వేదం 10-85; 40-41)

బ్రాహ్మణాః పాదతోమేధ్యా
గావో మేధ్యాశ్చపృష్ఠతః
అజాశ్చ ముఖతోమేధ్యాః
స్త్రీయో మేధ్యాస్తు సర్వతః. 1

- ప్రాకృత మాయా జాలకాంతరాల్లో ప్రణయకల్లోల విభ్రమాన శోషిల్లనీయకుండా వైదిక-చైతన్య ధీరుడైన ఆదికవి కూడా, ఆడుపులుగుకు జరిగిన అపరాధానికి శోకమై పోతల పెట్టిన శోకా శ్రోశంలో మాతృదేవి అయిన నారీమూర్తి ధర్మవ్రతనిర్వహణ దీక్షా ప్రశంసగా మంగళాభివాదం పొంగి పోయింది. భగవత్పాదుల శివానంద - సౌందర్యలహరీ మాలికలలో తొలిపంకజ కోరకమైనది - ఈ పరమార్థాధిగమనమే.

1 బ్రాహ్మణాః పాదయోర్మేధ్యాః
పవిత్రాః బ్రాహ్మణానాం పాదగ్రహణం
సరైః కర్తుం యుజ్యత ఇత్యర్థః...యోషితః
తు సర్వతః సర్వేష్యంగేషు స్పర్శాలింగ నాధర
పానాదిష్విత్సర్థః మేధ్యాః పవిత్రాః

తథా చౌశాసనీ స్మృతిః - గౌర్మేధ్యా
పృష్ఠే పురస్తాదజాదయః స్త్రీయః సర్వతః
(కి-17-19) బృహస్పతి రహ్యహ -

పాదాశుచీ బ్రాహ్మణానా మజాశ్వస్య
ముఖంశుచిః

గవాం పృష్ఠాని మేధ్యాని సర్వగాత్రాణి
యోషితామ్.

ఇతి 'శుచిర్నారీ పతివ్రతా' (4-34) ఇతి
యమ వచనానుసారేణ పతివ్రతానామేవ
సర్వాస్వవస్థాసు సర్వేషు చాంగేషు మేధ్యత్వం
సిద్ధితి. - (శ్రీశీశ చండుని ఓపరణం).

ఈ అర్థమునే మిహిరుడు,
సోమస్తానా మదా చౌచం గంధర్వః
శిక్షితాం గిరామ్

పావకః సర్వమేధ్యత్వం తస్మాన్నిష్క్ర-
సమాః స్త్రీయః

అని అనువదించాడు. సృష్టికి వన్నెలు
తేల్చే లావణ్యసామగ్రిని కళాముఖంగా అను-
రించే సంధాతలు ముక్కాకలదీర్చి, ప్రజాపతి
నిర్మాణానికి ఒచ్చెములురానీకుండా, మానవు-
నికి ... వరప్రదానంగా అనుగ్రహించారని,
పూజ్యానురాగాన్ని అనుశాసించే స్మృతి
కారుడు, 'యత్రనార్యాస్తు పూజ్యంతే రమంతే
తత్రదేవతాః' అని హెచ్చరిక తెలుపు-
తున్నాడు... ఎంతటిదోషమైనా, తామరపాకు
మీద తొణికిసలాడే నీటి ముత్తైమంతగానన్నా
అంటి పట్టుకోలేదని నిర్దేశించు తున్నాడు,
వివరణగా. 2

ఉపదేశమేమంటే 'జయేధరిత్ర్యాః పుర-
మేవసారం, పురే గృహం నద్ధని చైకదేశః,
తత్రాపి శయ్యా శయనే వరాస్త్రీ, రతోన్వి-
జ్వలా రాజ్యసుఖస్యసారః' ఇలా అంగీకరించ
వలసింది. 3. ధర్మావిరుద్ధమైన మార్గమున
తృతీయ పురుషార్థాన్ని భజించడానికి, ఆ
వ్యాపారప్రవర్తకుడుగా భగవానుడే గీతా
వాక్యంగా సంసారాన్ని ఆవహించుతున్నాడు. 4

కాని, పూర్వపక్షగర్జనలున్నూ లేకపోలేదు,
'నవాస్త్రేణాని సఖ్యాని సంతి సాలావృకాణాం
హృదయాన్యేతా...' అనురాగామృతప్రదా-
నం... అర్హ - అధికారులకు చేయడానికి...
కట్టుబాటులను అతిక్రమించే స్వచ్ఛందపదా-
న్యత రూపమోహినులకు ప్రకృతిగా, పద్మ

సంభవుడు ప్రసాదించడమే పురుషర్షభుడి
స్వార్థమర్యాదకు లాభువం. చంచలదృష్టుల
చాంచల్యానికి ... వాగురాబద్ధుడుగా లోగి
పోయే గృహస్థు ... ఆచాంచల్యము ... తన
విలాసవల్లరికే దోహదనేవ చేయవలెననే...
అనౌదార్యఅనుశాసన విధులలో... అనేకంగా
అరికట్టడానికి పూనుకునే ప్రయత్నాలను తిరగ
దోసి .. పరాజయ ముద్ర చిహ్నించడమే...
విధాతకు ... స్వధర్మనిర్వహణలో చేదోడు
గా అమ్ములపడనుతో తరితీపులూరించే రమా-
కుమారుడి .. ధర్మవిజయలాంఛనః కల్పనీడి
సల పోలికగా తొణికి కామినుల వాలు
చూపుల చలువనీడల్లో కామాగమ-వాలభ్య
సిద్ధికి గురుకులవాసపు కాకలదీరే... శాస్త్ర
వేత్త ఋషుల సూత్రప్రాబల్యంతో... స్వబార-
రక్షణోపాయాలు వెదుకుతున్నాడు. గుహ్యం
... గుహ్యతమ... మనేప్రస్తావనతో శంకరుడు
వామార్థానికి అర్థవాదప్రశస్తితో ఉపదేశించే
పాతివ్రత్యపుణ్యఫలం... లాభాలూ ఒకమూల
ఉంటూనేఉండగా... అవి ఏమీ పనిచేయ
నందువల్ల... పాతిత్యాన్ని... స్వయం వరించే
కులపాలికల మనసు పోకడలను ... అన్వర్థ
హేతు - యోజనతో ... కూలంకష విభాగ
పరిగణనముచేసి... ఎందుకు చెడిపోవడం కలు-
గుతుంది... ఎవరు, చెడిపోయేవాళ్లకు, ఆసలా

2 ఆపస్తంబుడు (2-3) పరాశరుడు
(7-2, 35) మనువు (9-26, 28).

3 'సగృహం గృహమిత్యాచుర్గృహిణీ
గృహముచ్యతే' (మహాభారతం (12-144-6)
'జాయాదేనప్ర') ఋగ్వేదం 31-53-4)

4 ధర్మావిరుద్ధో భూతేషు కామో అస్మి
భరత్రుభ!

అవుతాడు...అనేవి, లోకంలో తపోవృష్టిని
...సంగ్రహించుకున్నవి...దొంగల-వల్లగా
... అభ్యాసహంపం యిచ్చి ... అభిజ్ఞానం
కలిగించుతున్నాడు:

సవ్యాధీర్వ్యాఘ కువ్యక్తి ధనహీన ప్రవాసినామ్
స్త్రియో యాత్యాది సంరక్తాస్తాశ్చసాధ్యాః
ప్రకీర్తితాః

రజకీ మాలినీ ధాత్రీ యోగినీ పత్రివేశినీ
సఖీ గోపాలికా చేతీ నాపితీ దూతికా మతాః

ప్రతిపద మదనప్రదీపకైతైః మృదువచనైః
యువతీ తయాభిధేయా కుసుమశరరుజావీర్ణ
ధైర్యా దుగ్రీతమనుయాస్యతి యైః సుతేవ
దూతీమ్:-

వాత్సల్యమునుండి అడుగుజాలలో నడచిన
భిక్షు పద్మశ్రీ నిబంధన భాగంలో...లోపా
లను... సర్ది చెప్పకుని ... కామారోగ్యం ...
కామినీలోల విలోకనాలలో తనవైపునకు మర
లించుకోదలచే .. మానవుడి అస్థికహృద
యాకోశం పోలిస్తోందిస్తూన్నది. వికృమా
ర్కుడి సోదరునిలాగు అనుభవంపారం చూచి
.. ఆమీర దాన్ని గర్హించడానికి తలకొనే
యోగులు ... అందరూ అయితే ... లోక
ప్రసారం చట్టుబడిపోతుందికాబట్టి ... అంద
నీయని గిక్కిరింతలతో... శ్రీ ...పురుషుడికి
...ఎవ్వడూ అందుబాటుతూనే ఉంటుంది.
కాపటికలని...ఉత్క్రోశంతో యీనడించు
...మానవహృదయమే,

కామినీ ప్రథమ్యయావనాన్వితాం
మందవల్ల మృదువీడిత స్వనామ్
ఉత్తనీం సమవలంబ్య యారతిః
సా నధాత్మభవనే మేమతి:-అని అజ్ఞులు
చాచుతుంది.

2

శ్రీ హృదయచార్యబ్రహ్మ ప్రచారకంగా...
స్వీయకవితాప్రాగల్భ్యాన్ని దుర్వినియోగం
చేయడం, పుణ్యానికా...పురుషార్థానికా?

మోక్షప్రాప్తికి సాధనపరంపరను నిర్మించు
కుంటూ, ఐహికంగా గీతాలాపాలు సేకరించే
యశోవైభవ - సముపార్జనము, విశ్వశ్రేయో
రూపిగా హితవైనది కాని, ఏపుణ్యగాధా
ప్రవచనమున్ను వినబడనీయని ... ఈ అప
మార్గ గమనంవల్ల...కవి బావుకునేది ఏమిటి?
అనే నీరసఛాందస ఆశంకకు సమాధానవా
క్యాలు - గాఢేయడికి అప్పచెల్లలైన కావ్య
కన్య...స్వీయమనోనుకూల జగతిలో ..ఆత్మ
గతంగా శబలించే...చిత్రీవర్ణ సందోహం...
భావుకుల భావనలో ... కైవల్యచందికల
విరిపూతలునించి ... మోక్షవాసంతీ ఘుమ
ఘుమలకు...నందనవనీ రామణీయక - కోర
కామరత్నం సంఘటించుతుంది. కవి అయిన
వానిసాధనకు అదీసిద్ధి. లోకం అనుమతించే
మెరమెచ్చుల మేరల్లోనే ఉండి...పురాణ -
పుణ్యాన్ని చూత్రమే గణించుకునే నియమానికి
లోగి ... కావ్యకన్య ముక్తి పొంగిపోతా
విహారవారసత్వం కాదని నిరసించుకునే ...
అలసగతి...ఆతనిలో రగులుకోదు. కావ్య
ఎధువు కట్టుబడిఉండే నీతివేరు ... ఆబాల
నోచినవానికి అందిచ్చేఫలమువేరు: ఈ సంప్ర
దాయాన్ని గుర్తించుకోగల పాజ్ఞాన్ కావ్య
రసికుడౌతాడు: యుగాలనాటి ముదుసలి
అయిన ముక్తికాంతా స్వయంగాహాసంలో
ఉన్న నీరసబంధన-గారవం కన్న...స్వైరచారి
ణిగా...నోరూరించే కావ్యకన్యకే కీర్తదాసు
డౌతాడు.

చిలుక ... మానవులు గిద్దిన బరవడిలో పలుకుల తీయందము మెలిపి ... నిలువరించి నంతమాత్రాన...పరకీయకాబోతూ, స్వీయ నాగరత్వాన్ని ... కలలలో పులకరించనేర్చిన సరసురాలు ... కార్యాచరణాన్ని ఉజ్జగించి నిలిచిపోవడం...అది ఏటి ప్రోచితం? మాట ల్లోకట్టినై చి...యకావనం ధన్యంకానీయకుండా తెల్లవారించడానికి పూనుకున్నదనే సంగతి .. ప్రభావతికి తెలియదా? .. హంసకూడా, ఆచార్యులలోనే .. ధర్మానుష్ఠానం చేస్తూన్నదని ... హేమావతి గమనించలేకపోయిందా? - తెలియక కాదు, కాని,

- హేమావతి ... ఇరువది కథలలో నాయి కలలాగా పాపాచరణానికి అందెవేసుకొని గడి దేరిన దిటవరికాదు. అనుకూలుడై ... సకల సంపదలతో తులదూగించే నాయకునికి అను కూలగా...మచ్చలేని మనసుతో మెలగుతూ అత్తమామల కట్టడిలో ... గృహకార్యనిర్వహణలో తీరికలేక...అడుగు తప్పుడటానికి అవకాశంలేని పాతివ్రత్యం పాలించుకుంటూ వస్తూంది. అదివరకు ఎన్నిసార్లు విప్రీలంభం అనుభవించలేదు? అప్పడల్లా, నాయకుని పున రాగమనాన్ని నిరీక్షించుతూ సజావైన విర హంతో చిక్కినగమై పోవడానికి అలవాటు పడ్డ ప్రాణి... చతురిక అయిన హేల సంధా నచాతుర్య ఫణతుల్లో, కొత్త ధోరణిలోకి తెప్పరిలి, నూతనానుబంధం కుదిరించుకునేందుకు తహతహలాడిపోయింది. ప్రోక్షితభర్తృక, కామచైతన్యంతో అభిసారికారీతు లలవరించుకున్నది. కాని దుర్యోగమవల్ల, కమన సమాగమము ప్రాప్తించక నవరసికునిమీద

మమత చెల్లించుకోలేని సలత, ఆ ఇరువది రాత్రులూ కలచివై చి ... దరిదుల మనో రధంవలె- కొత్తగా సాగిన తీగె, మరల తొలుతటి తరుకాండాన్నే ఆశ్రయించి- అంత టితో సరిపుచ్చుకుని, ఊరక... ఎక్కిళ్లను... గుక్కిళ్లుగా మార్చుకోవలసి వచ్చింది.

‘కోమటికోడలు కొమ్మ’ అయిన ప్రభావతి, సామాన్య లౌక్యధర్మవిరుద్ధమైన రూపసంపద కలిగి ..రసికరాజుల తలమానికమైన, ప్రగృహ వును మోహపెట్టగలిగిన భాగ్యశాలి... ఆమె నో ఫలానుభవంలో తుల్యయోగితగా ‘ సాతాని బినప్రిసూనదళ భాళధళితరళాక్షి ’ హేమావతి, కావడం...విధి ప్రాబల్యముకాక మరేమి? సామాన్యముగా అడ్డంకులుగా తగిలి ...సామాన్య గృహిణులను సామాన్యావైఖ రులలోకి ఈడ్వకుండాఉండే ... అత్త మామల కోరంతికం...ఆరడిపెట్టే వదిన మరదులు... నిమిషమేమారని మగడూ ... ఇవి అన్నీ... సమయానికి, చురచురలాడే ఎండకు కరిగిపోయే మంచు తెరలై రసికునివద్దకు రహదారిని తీర్చినా... హేమావతి మనసు తీర్చుకోలేక పోవడానికి కారణము...ఆమె ఎన్నడూ అంత కుముందు ఆలాటి ఆలోచనలకన్నా అలవడినది కాకపోవడం...అప్పుడు హేల ఉపదేశంవల్ల ఆతలపుకు మల్లినా...అందులో సాధకబాధ కాలు స్వయంగా నిర్ణయించుకోలేని అప్రౌఢ కావడం...తనంత తావలచి పోయేది కాక... అంపిన దూతికవెంట అననుభూతమైన అను భవంకోసం అడుగుపెకలించి ముందుకువేయడం లో ఉండే అటమట... వెరపుడిపి తగిన సమా ధానం చెప్పవలసిన నాయకుడు ఎదుటలేక పోవడం...కథలంటే చెవికోసుకునే పసితనం,

అందులో తిరుగుబాటు చెప్పలేని అమాయకత్వం.. ఇలా కర్ణుడిపాటుకు కమ్ముకున్నన్ని కారణాలు హేమావతిని చౌర్యరతంపాల పడనీయకుండా చేసినవి: అలా ఆకునందక పోకను పొందక ఆనందర్థం అప్పటికీ విచ్చిపోయినా... ఆతరువాత జీవితంలో తీరికగా ఉన్నప్పుడు... భావనలో తల్లికుమనడానికి... కొన్ని మెళుకువలు ఒంటపట్టినవని—భావుకు లూహించుకోవచ్చును.

విధిలేవ బలీయసీ అనుకునేందుకు... కోరికలకు నేరుగా చెల్లిపోగల నేర్పులేని యీయుగంలో.. ఇంతకుమించిన నిదర్శనము ఏమికావాలి? కథలు చెప్పి బుద్ధిమల్లించిందా, హంస? అది చేసింది అసలు ఆ ప్రయత్నంకాదు. ఏలాగో చిలవలు పలవలుచేసి ఏవో కథలల్లి... ఆదుర్దాను ముంచివేసి ఆలస్యంచేసి... అందుకు లగించిన చిక్కుకు ఆశ్చర్యపడేటట్టు ఉక్కిరిబిక్కిరిచేసి... కోడికూసేవేళకాదా... హేమావతి అడుగుగడవలవతల పడనీయకుండా కాచుకోవడంమాత్రం. పోనీ ఒకరాత్రి ఆమాదిరిగా రక్షించుకున్నదనుకున్నా... మనసుమారని హేమావతి మల్లామామూలుచేళకు మునుపటికన్నా ఎక్కువగా సింగారించుకుని... ముందుక్షమాకే కోరికలతో... ఏమైనాసరే ఆనాడు వెల్లితీరాలనే దీక్షతో... కదలివచ్చి.. పంజరందగ్గర బందీ అయిపోవడం.. వెంటనున్న బుడత అయినా శుభముహూర్తం మించుతుందని తొందరించకపోవడం, ఈకలాపం తెలుసుకుని అవతల నాయకుడైనా... ఏదో ఏర్పాటుచేయక నోటిలో పేర్లువేసుకుని... దానంతట అదే రాక ఏమవుతుందనే ధీమా

తో ఉండటం... ఈలా వ్యర్థంగా పుణ్యకాలం గడచిపోవడం... చివరకు, ఓడబేరానికి వెళ్లిన మగడు మల్లి వాడకు వచ్చినకబురువిని... అంతటితో, ఇక సాకేళం పం కాదుకనుక... వాంఛలను ముససుకోవ: మమూలలకు త్రోసి వేసి... ఏమిట గని వానిలాగా స్వామిని ఎదుర్కొనడం... ఆకబురపడి మహారాజు శృంగారించడనచర్చలను... రేగడమై రాగ్య విభూతి ఇప్పించి... మనసు సుఖించుకోవడం... పనలేని ఈ అల్లికలలో తేల్చుకున్న పరమార్థం ఏమిటి? నీతిబోధన అనవలెనా... ఇరవై జారవ్రతల క్షలలో అందుకు చీమవాసి అయినా సంగుళేదు... పాపాచరణానికి తగినబాధ పడకపోగా... చెక్కుచెదరకుండా ఆవ్యవసాయం అవిచ్ఛిన్నంగా ఆజన్మాంతం సాగించినట్టు ద్యోతకమాతూంది. ఇక హేమావతికథా... పాలుత్రాగనేచ్చిన బంగారుతల్లికి మీగడ మింగుడుపడలేదనే సామెత స్ఫురణకు తెచ్చుకుని.. ఆలాపగమకాన రమణీయ అర్థప్రతిపాదనమే అక్కడక్కడ కావ్యవాణి మేళవించేలయింది... భావించుకుని... కావ్యకన్యకు సోదరులయే నీరసయోగాన్నుంచి రసికులు తప్పించుకోవలసి ఉంటుంది.

౪

చైనా జాతిలో మొలకెత్తి... జపాను సాహితీలతను లతాంతాలు విరియించిన ఒక కథ— ఆకాశరాజుకు తంబతా సుమే అనే ఒక చక్కని చుక్క, ఒక్క తేకూతురు: ఆపిల్లకు బట్టలు నేయడం అంటే ఇంతంత అనరాని సరదా. తండ్రికి కావలసినవంచలన్నీ, ఆ అమ్మాయే నేసిపెడుతుండేది. ఒకనాడు మగ్గంముందు

కూర్చుని పోగులు సారించుతూ, దోవవెంట
మాంచినపై నకోడెను తోలుకుపోతూన్న, ఓ
కోడెకానిమీద, కన్ను వేసింది. తండ్రికి ఆమె
మనసు తెలిసి, ఆతడి పొత్తుకు అనుమతించాడు..
అల్లుడినిచేసుకుంటానన్నాడు. కాని పెళ్లైనప్ప
టినుంచీ...వాల్లిదరూ, ఒకరి నొకరు ఎడబా
యకపోగా...చేయవలసినపనులు వెనుకబడి...
ఆకాశరాజుకు, పంచలు...ఎద్దుకు, మేతా...
కర్రవై...ఆయన, చూస్తూ ఊరకండలేక
ఆజంటను విడదీశాడు. ఆకాశగంగకు అద్దరి
నొకరు ఇద్దరినొకరూ ఉండవలసిందిగా టిట్టడ
చేశాడు. కాని ఏడాది కోరోజు, ఆశ్చర్యజ
శుద్ధ సప్తమినాడుమాత్రం...ఇద్దరూ స సారం
తీర్చుకోవచ్చునని వరం అనుగ్రహించాడు.
ఆరాత్రి...ఆకాశం నిర్మలంగాఉంటే నిహం
గాలు రెక్కలతో వంతెన అమర్చి...ఆ
యావన్నణిఆవలబడ్డపట్టిస్తాయి:ముసురుపట్టెనా
గంగ ఉరవడివచ్చి కట్టలుదూసుకుంటుంది...
రెక్కలు ఎన్నిసాచినా ఒడ్డులందవు. కనుక...
గుడ్డిలో మెల్ల అయి నిలిచిన ఆ వరలేశమైనా
ఎప్పుడూ వినియోగానికిరాదు...దుర్దినాలు
ప్రబలడమే సంభవించితే ఏళ్ల తరబడి వాళ్లొకరి
నొకరు ఎడబాసే ఉండటమాతుంది కాని,
ఏదిఎట్టులై నా...ఏటా ఏరువెల్లువలై నా...
వారిప్రేమ వసివాడదు, సహనస్థితిపాయదు.
ఎవరి పనివారు ఏమరకుండా నిర్వహించు
కుంటూ...ఏడాదికోనాడై నా కలుసుకుంటా
ముగడా అనే ఆశతో కలకలలాడుతూ
ఉంటారు.

ఈకథకు జపానుదేశం పౌరాణికసంచయం
లో, అనేకరూపాలు పారంభంలో కలిగినవి...

అన్వయంలో చాలా విచిత్రములు తలచూపి
నవి...అవి అన్నీనివరించడానికి ప్రత్యేకగ్రంథం
కావాలి. ముఖ్యంగా గమనించవలసింది...
ఆ ప్రేమదంపతుల సమాగమం పండుగచేసు
కోవడం ఆబాలగోపాలం ఆదేశంలో అలవా
దైపోయింది. పసిపాపలుకూడా, ఆనాడు
చిలుకపలుకులుగా ఆకాశరాజుకన్యకు...వధుని
అనుసంధానించే మంగళగానంచేస్తారు: అందని
వాడై పోయి... అందనివాడుకాని... ఆగోపా
లకునిమీద..అమర తంతువాయని అరమరిక
తెరుగని కూరిమి..అచ్చటి మహాకవులనేకల
చేత...స్వగత—ఛందము లందగించ పురి
కొల్పింది...

ఆమెనో గో వా
అయి ముకీ తాపి లే
వాగా కోయా మీ—
కిమి కిమాను నారీ
హిమో తోకి మ కేనా...

(ఆకాశగంగకు ఈదరిని...ఇంతకాలం
నుంచీ కన్నులుకాయలు కాచి కనిపెట్టుకొని...
వెంపరలాడుతూ ఉన్నానో...నానాభుడీరేయి
నాకు దక్కబోతున్నాడు. నానీవి సడలించే
తరుణం ఆసన్నమైనది.)

హిసా కతా నో
ఆమె నో కావాశె నీ
పూనే ఊకతె
కోయాయ కాక్కిమి గా
ఆగరి కిమా స...

(నురగలై పరవళుపోయే అమరాకాశ
వాహినిని తరించి...తేలియాడుతూ నాస్వామి
యారాత్రివచ్చి పరవళింపచేయగలడు.)

కాజీ కూమార్ వా
భూతా-కూనో కిషీ సీ
కాయోయ్ నోమో
వాగా తోహో త్సూనూ నో
కోతో జో కాయో వానూ...

సుబూతే సీ మో
నాగో కోనోమ చోకి
ఆమోనో గోవా
నోదా తేలేవా కా మో
ఆమత సుజే నాకి...

(వాయుదేవుడూ పర్జన్యుడూ, ఈవలావల రాకపోకలు చలుపుతూన్నా మాయదుపురికి... ఒకపలుకై నా నడవదుగదా... అద్దరి కూత వేటుమారంలో ఉన్నా... హతవిధి... ఆశ్వ యుజంవచ్చేదాకా, ఒకరికొకరం కాకుండా చేసింది.)

ఆమోనో గోవా
చ తో కావా నాయీ వా
తాతేసే నోమో
సమోర గాతాషీ
చికాకోకోనో సీ వో...

(ఆకాశగంగ పొంగకపోయినా.. అంతగా గడవరాని అడ్డంకులు లేకపోయినా.. ఆ రవంత ప్రవాహాన్నీ అతిక్రమించి ఆతనిసరస చేర నీయని.. దురుల్లంఘ్య- అనుశాసనం... అప్రతి హత ప్రతిబంధకమాతూ ఉన్నది.)

—(జాపాను పద్యావళీ, అనువాదమూ, The Romance of the Milky way and other Studies- అనే తె. హరన్ సంగ్రహాన్ని అనుసరించి.)

పద్యమాలిక వివిధవర్ణ చమత్కృతులతో అవిరళంగా గ్రీధితమై ఉన్నప్పటికీ... ప్రస్తు

తమునకు ఉపయోగించే అంతవరకే సమకూర్చుకోవలసివచ్చింది సాదృశ్యముతో... ఫలశ్రుతిని ఒకేటే మళ్ళీ, ఆకాశరాజకన్య... అపాకీకక్కిరిగింపు, కేమావతి చిశిముడి పాలు-గో బూరికిడి... .. ప్రణయ-చిలికితనము నరసను పిలిపి... .. ఘోష మేమో నిర్ణయించు కొననాను. కేమావతి, అంతవరకున్నా కట్టుకొన్న చుట్టూ... .. సమతోషనిలేకుండా, కన్నులు మూసేసే కాపురముకెస్తూ వచ్చింది, పాతివ్రాస్తో ఉన్నవనిగని ఆకారణ పతివ్రతగా: కారణాంతరములు హేల విప్పి చెప్పగానే... కన్నులు విప్పినవే కాని... కదమతోక్కిరియినను బాటులకు తీర్చే నేర్పరి తనానికీలోపించినందువల్ల.. ఆరాటం తెప్పించిన అలనటకు తాగుకోలేక... మూసిన కన్నుల తోనే ముక్తికి వెదుకులాడి రాసికృత్యానికి భంగం కలిగించుకుని... మానసికపతి-వ్రతగా వ్రతం నిలుపుకోలేకపోయింది. ఆకాశరాజ పుత్రి... ఆవాగును దాటలేని తనమే హేమా వతిని.. అనుగు మెసలనీయకుండాచేసింది. అదే... విధి-అని ఒప్పుకుని... కేవలం అన్యాయం అని మొరలుపెట్టే... అలసమానవప్రకృతి... అంతకు మించి ఎదురించగలనత్తాచాలక... ఉన్నంతలో ఉత్తమ ఫలోన్ముఖమైన ఉద్యాప నకు... ఆశించుతుంది. పాపమూ పుణ్యమూ.. చమరునేతగా అల్లుకుని ఉన్నలోకంలో... పుణ్యాపు గడులు లెక్కపెట్టుకోమని నేర్పిన పురాణగాథలు చక్కదిద్దే... నీతుల నియమా లీచాయలకు రావు. విలియం మారిస్ ప్రవ చించినట్టు... 'కల్లకాదు... నిజమున్నూ, లేదు.. కాని మనోహరంమాత్రమాను' అనుకోవడం, హేమావతి భగ్గుప్రణయ జీవితగాథా-తత్త్వ

దార్శనికులకు ఉచితం. అలాచరగడంలోఉన్న అనందర్థములు పరిగణించవచ్చు ..ఆవిధంగా కథముగియడమే కాల్పనికుడుద్దేశించిన ధర్మ రక్షక-విజయనాద-వాదమని యెన్నూటూ ఊరకుండవలసిందే.

కావ్యభారతికి అనునైన అలంకరణములుగా మహామహులందరించిన సియనూనలి లాక్షణిక పరీక్షలతో వన్నెలిలుపుకుంటూవచ్చి నందువలన పాతకలోకం విధిచతుగా అంగీకరించవలసిన ప్రాతిపదిక సంకేతరూపములతో... ఒకటి...పశువృత్తికి...సానుకూలపు రాయబారాలునడవటం...పశుపక్ష్యాదిగణమే పూనుకోవలసింది అని. హంసలూ చిలుకలూ మొయిల్లూ...నాయికానాయకుల మనసులలో కోరికలను, రెక్కలమీదనో...రెక్కలకట్టుకున్నట్టుగానో మోసుకొనివచ్చి ఏకంచేయడమనే మర్యాద కావ్యజగతిని తరాలుగా నిలిచిపోయిందానా? మరి,నకలబారజాణిక భాకుశల అయిన కలహంస హేమానతికి...స్వీయనాయకసమాగమనస్థికి అంతరాయంకలిగించి...స్వీయాధర్మానికి క్షుబ్ధుడై ఉండేలాగు దిద్దడానికి...రాయబారపు పలుకులుకాక...మగడు తరిగివచ్చేలోపుగ ఆమెతలపెట్టిన నూతన బేరసారము లేలాగో ఉడిగించింది:

విష్ణుదాసుడు పయనమైపోబోతూ, యింటి వారందరిచేతా బౌసనిపించుకుని, 'హంసరాజంబు గదియంగ నరిగి, తనదుపయన మెరిగించి యింటిలోభద్రమునుచు, చెప్పంగ దగినమాటలుచెప్పి' ఇల్లుకదిలాడు. అంతకు పూర్వమే, హేల ఆతని యింటికి రాకపోకలు నడుపుతూ వచ్చినపని చక్కబెట్టుకునిపోయినా,

ఆనంగతి ప్రయాణంగాడవలో ముణిగితేలే ఆతడు గమనించకపోవచ్చునేమో కాని... అంతనేర్చిన హంసకు, ఆ ఆచోకి ఏమాత్రమూ తెలిసి ఉండలేదా? తెలిసినా, అడ్డుపడేందుకు తానులేనా అని కిమ్మనకుండా ఊరుకున్నదా? విష్ణుదాసుడు...సహజమైన అతిజాగ్రతకు నిదర్శనంగా 'యింటిలోభద్రం' అని మాట నరునకు హెచ్చరించాడా? లేక, మనసులో చెప్పరాని కథకు ఏదో బాధించడంనల్ల నోట అలాపలికిందా?...హంస . విష్ణుదాసు పెంపకంలోనిదికాని, హేమావతి క్రిడా విహంగం కాదు. అది అనుమతిస్తుందని...ఆశీర్వాదించి ఆపనికి అతిశీఘ్రంగాపోయి రమ్మనిపంపుతుందనా...దానితో, తనమానాన తానుపోతూ న్నది పోక...చేయబోయే ఘనకార్యపు ఉబుసుపత్తడం?...చెప్పినా ఏం చెయ్యలేని పంజరబద్ధప్రాణిముందర తన ప్రతిపాదనచూపించడంకోసం చెప్పిందనుకున్నా...చివరకు దాని చెప్పచేతులలోనే...యించుమించు నిలిచిపోయినట్లయిపోవడం...మొదటి గాంభీర్యముద్రకు ఎంతవిరుపు? ప్రభావతి, చిలుక నిలువరింతలకు తలబగ్గిందంటే...అది ఆమెకు ప్రాణపదమైనది...కలసిమెలసి...అక్కా యని పలుకరించే చనవుతో...మననందిబుచ్చుకున్నది.

హేమావతి... 'పంజర మొక్కింతగదిసి నిలిచి...దరస్థితంబైన నెమ్మొగ మించుక వంచి యాత్మదాఁ దలచిన కార్య మెల్లఁబ్రమదంబునఁ దిన్నని కల్పిపల్కులం దెలుపఁగ' హంస అదే మొదటిసారి ఆకబురుపెడవల్ల.. రెక్కలు ముడుచుకుని, ఇస్సడేది తోచిన అనే ఆలోచనలతో కొంత కలవరపడి...లోకంలో నలుగురూ ఆడేమాటలనే ఏకరువుపెట్టింది...

హితబోధగా... ఇలా అయితే కొంప మునుగుతుంది సుమా అని: ఏది అవధ్యమో, దాన్నే కనులకు కట్టించడం ఉత్తమ భేషజమేనా? మనసును, తాను ఉపదేశించబోయే దానివీ దకు హితవుచేసి, అంతరాయములకు అరుచి పూతపూయాలి. పగచూపించి పాలుద్రాగించు దామనుకుని తంటాలుపడే హంసకూ, నేస్తంతో ఏమం మ్రింగించగలిగిన హేలకూ, చాకచక్యంలో ఎంతతేడా ఉన్నది? కన్న కూతురికిసారెపట్టుకునివచ్చినట్లుగా.. మహారాజు తలచిన మర్యాదలన్నీ... జరిగించి:ది...ఎవరికి తగినమాట వారికే చెప్పి అంగీకరించిచేసుకుని... కోటలో పాగావేశాననే నమ్మకం చిక్కినతరువాత... అప్పుడు హేమావతిని ఏకాంతానకు జేర్చింది. నూరిపోసే విధానంలో ఎంతనేరుపుందో? ..ముందు, ఆమె చక్కడనం రాసిక్యం ..వీనికి, ఆమె కలలోనైనా తలచని విలువలు కట్టడం.. ఆవల బేరగాని తాహ తెలుపండివో... సంకర్షణలో కలిపి అభివర్ణించడం... మగనిమీది అనుష్ఠానపాతివ్రత్యాన్ని పొల్లులాగా చెరిగివేసి... తాను చెప్పినబేరమే లాభసాటిదని... ఆమెకు నచ్చేటట్టుచేయడం... ప్రభావతి ... కోమటితనానికి .. హేమావతి సీమాటి తనానికి... జతతూగే పద్ధతే, ఇది...

హంస ..తాను చెప్పిన పెడనరం మాటలకు హేమావతి కల్లెర్రచేయడం తప్ప... చతురచక పోవడం చూసి... అప్పుడు మరో యెత్తు ఊహించింది: ఇకనుంచి... ఇరవై కథలలోనూ దాని గడుసుతనం, తెరచాటుగా మెర మెరలాడుతూనేఉంటుంది.

ఏకథలోచూసినా, ఏకులం దైనా, నాయిక తిండిపోతరాన వేరు పనిపాటలు లేక, జార

వాంఛలకు మరగినదని ఎత్తుకోవడం, 'హేమావతి! నీవిషయం అంతే' అని ఎత్తి పొడవటం: 'ఎవతెచూసినా, మనసుకు నచ్చినవాడు కంట పడగానే ముందూవెళుకా చూడకుండా, లేని వీలుకల్పించుకుని, జూటాహుటి మారనంగా మానికి బారుతీగా, వీరిగా పిలువనంపినా... ఎంతతీరిఉన్నా... నీ లాటి శూంతకారితనము నేరువనై తివిగా!' అని ఈసడింపు: పాపముపండి నట్లుగా ఎక్కడనున్నవాడైనా పానుపుమీద విటునితోచేరేవేళకు పతి ఊడిపడకమానడని... నిక్కచ్చిమాట... 'కమశాస్త్రవేత్త లాడేయించి నటుల మహారాజులు సరహారల కొరకు తామెపోరాడనే సీతిని, నీవంటి లావణ్యనిధానంపొందునకు అంగలార్చుతూనైనా యేమరని నియమవంతుని, కాళ్లకడకు పోవడానికి నీవే మంత తేరకుపడిఉన్న చులకనగత్తెవా?' అనే పౌరుష వాక్యం: 'అప్పుడు అదివలబాంకితప్పించుకుంటుంది, నీనైతే ఏంచేసేదానవు?' అని శరపరంపరగా కురిపించే ప్రశ్నల తాకుడుతో వినిపించిన జవాబులలో 'నిజమే అది ఎంతటి కై నాతగినది, నేనే ఎందులకూ కొరమాలిన దాన'నని- గుండెబాష్పికట్టించడం. ఇలా పురిపురి మెలివిప్పి సాగూగితేనేకాని హేమావతి మనసు, బంధాన్ని, చివరకు తె్రించలేక పోయింది: అనుగుణ్యకథాప్రసంగంతో ఊడర ఎత్తించితేకాని, ఆఖరున తలపెట్టినవేటుతగిలి, హృదయం అసలు కుదురులోకి కుంగిపోయి పదిలపడదని, హంస యోజనలతో వేసిన పన్నాగం; ఈకలాపం మూలకంగా... ఈరహస్యమే-విష్ణుదాసు డిల్లుచేరేవరకు, హంసను హేమావతికి ఆతనికన్న ఎక్కువగా ప్రాణానికి ప్రాణ మయేటట్టుచేసింది. ఏమీ ఎరుగని

ఆ అమాయకునకు, ఎన్నటికీ తరగని ప్రాణము భాగ్యలాభం .. ప్రేమించడంలోఉండే బాధ, వేదనలతో, హేమావతి ఇతఃపరపంసార లక్ష్మికి తొలికానుకగా దోయిలింది, ఆటనికీ ఎదురేగి కైదండయిచ్చి తీసుకువచ్చింది. తీరిక అయిన సమయాల్లో, మల్లా నాథుడు ప్రవాస గతుడైనప్పుడు ఎన్నడైనా, ఓంటరితనం, వెనుక తేలిపోయిన గాథను కలకబారింది ఉంటుందా? ఏమో, అది ప్రబంధానికీకి ప్రస్తుతంకాని విషయం, కాని అనుబంధంగా ఆధునికులెవరైనా పెంచదగిన, పోషించ దగిన కల్పన.

౫

ఫలితాంశము పరమాదరణీయమై పరిణామించేట్టుగా చేసుకొనేదృష్టిలో, నాథునకు ఏరికూర్చుకున్న ఉపాయాలు ఇబలించే పరమార్థాన్నే ఎన్నికకు తీసుకోవలసి ఉంటుంది అనే తాత్పర్యబంధనాన్ని అనుసరించి, హంస, నీతి. పంచకల్యాణిచేత త్రొక్కిరించిన బూతు-కదను, మనసు నేమాత్రమున్నూ, అదరసియ కూడదు. చాతుర్యమేలాంటిదంటే, సాఫీ హిక్మతులు మనసుకు ఎక్కపు, ఎక్కనా ఆ ఒళ్ళాయిల్లా మరచిపోయిన చారిత్రక సంభ్రమంలో ఏమాత్రం సునిశ్చయపు కనుక, జరగడానికి సర్వమూ సిద్ధమైఉన్న కలాపానికి తూగివచ్చే ప్రసంగంతోనే హరిః ఓం అని ప్రారంభముచేస్తే హేమావతి, హంసచెప్పేది చెవులు దోరబెట్టుకుని ఓంటుంది, మనసులోకి ఎక్కివరకేతపు ఆ తరువాత మాటలు తప్పకపనిచేసి తీరుతవి, కాళ్ళకు బందాలుగా తగులుకుంటవి అనే ధైర్యం చాలిందిగనుకనే, హంస తూచినట్టుగా ఎత్తు

వేసిచూసింది, అదిసరిగా ఆలాగేపారింది.

పశుపక్షిగణం, మానుష భావణలను... ప్రజ్ఞనూ...అలవాటు చేసుకోవడానికి వీలున్నదా? లేకపోతే, మానవుల ప్రతిబంధకాలను తొలగించడానికి, అమానుషశక్తి నావహింపచేయడానికి, సాంకేతికమూర్తులను కావ్యవాణి వీణాకల్పన స్పందించిందా? రెండు సంశయాలనూ సదుత్తరాలతో నివారించుకోవచ్చును. అభిజ్ఞాన చైతన్యము ప్రకృతి పరివర్తన కృమింపూ, ప్రాణికోటిలో వివిధముగా విభాసించినా, మూలాధారమైన ఆంతరఉద్దీపన స్థానము ఏకకూటప్రచాలితమే కనుక, ఆవరణానుగుణ్యముగా పరివర్ధితములైన మర్యాదలు, మహత్తరావకాశాల్లో అతిక్రమించే సుసువులు సృష్టిలో గుప్తంగా భద్రపరుపబడే

* On miraculously gifted Birds:- an arab historian would make it to appear that intelligence and talent ascribed to this parrot are not nearly so wonderful as those which some birds have been known to display... .. He affirms that a parrot in Cairo recited the Kuran from begining to end. The Bashah, he says, desiring to try its talent caused a man to recite a chapter of the Kuran in its presence and to pass irregularly from one chapter to another with the view of leading the bird into error. But instead of this being the result, the parrot corrected him!

Edward william Lane

(P 1004, chap II, Note 22.

ARABIAN NIGHTS. BIBLIOPHILIST SOCIETY EDITION.)

ఉన్నాయి. అవి అవసరాన్నిబట్టి వినియోగం లోకి తెచ్చుకోవడం కావ్య-చంద్రశాలల్లో స్వైరవిహారం చేయనేర్చిన విన్నాబులకు ఎప్పుడూ తేలికగా చేతనయేవని. ఆశ్రమవాసుల సాహచర్యంవల్ల కాదబరిలో చిలుకకూ, సాహసంలో రూపం మారినా విక్రమాద్భుతంగానే ఉన్న చిలుకకూ, ప్రభావతీని ప్రద్యుమ్నుడికి కూర్చో చిలుకకూ, మాటలు నేర్పనిదేవనులు చక్కబడవు, ఆభిజాత్యమూ అనుభవములూ అక్కరకురావు: నలుని చేతికి విధివశమైన చిక్కిన రాయంచ, మాటలాడనిదే ప్రాణములు నిలువవు: హేమావతీని చక్క దిద్దడానికి, రాజహంస, ముక్కుకొనతో పక్షములుగీరుకుంటూ మూగనోముకట్టి తెల్లబోయి పరుగుంటేనో, శకుంతలహంసంగా, గీపెడితేనో, తలచినది కొనసాగించుకోగలిగేదా?

—అవసరమైతప్పుడు మాటలు రావాలి, అలాకావడం భౌతికంగానైనా అసాధ్యపరిణామం కాదు: అందుకనే అస్మాభావికం అని పించనీయకుండా, అటు యూనప్ కథాసంగ్రహంలోనూ, లాఫాంటే, గ్రీమ్మి సోదరుల రచనల్లోనూ, పంచతంత్రాది గ్రంథాల్లోనూ, జంతువుల కొలాహలాల్లోనే హితోపదేశలాభంకలగడం సంభవిస్తూంది.

—‘అర్జును చేయుపనులన్నీయు, స్వార్థరహితములు, నిహవరసాధకములును; వారు రచించిన భారతాద్యుద్గ్రంథములు మొదలు కవిచౌడప్ప శతకమువరకు నీతిబోధకములును, ధర్మోపదేశకములును, దన్తార్థమున మోక్షసాధకములు నగుచున్నవి. ఆయాగ్రంథములయందలి విషయ మేదైనను తుదకూహించినచో నది యేదో ధర్మమునో నీతినో బోధి

చునదై టీరవలయును. అందు గొన్నింట ధర్మాదులు స్ఫుటముగా నగవడును, గొన్నింట నూహించుచుదోష గచ్ఛితములై యుండును... హంసమిశ్రతి నున్న గునయెల్ల నీతిబోధకములే హంసమిశ్రతి... కేవల స్త్రీలకొఱకేయని యూహించవచ్చును. ఇందు, అన్నియుం బంచతంత్రమువంటి కల్పకథలే: వీనికి మూలము భారతమున భీష్ముడుచెప్పిన జంతుజాల వివేచనలకథలే కావచ్చును. మఱియు హంసవెళ్ళుచేసెట్లకథలై యున్నవి.. అరబ్బీభాషలో ‘అర్థులై హా’ శ్లోరీతివిదేశీ* హిందూస్థానీలో ‘తోతామెనా’ కథలు గలవు... ఇవ కథలన్నింటికీ సంస్కృతములో మూలములు గలవు...’

(శుకనప్తతి వీరికలో కొత్తవల్ల సూర్యారావు.)

*‘యవన యామినీ వినోదకథ’ల్లో, చిలుక ప్రాణాలమీదుగా నడచిన వృత్తాంతం ఇది ఒకటి మాత్రమే ఉన్నది. ఇందులో చిలుక, మాలాడే తెలివితేటలూ జ్ఞాపకశక్తి మినహా, వేరేచాకచక్యము ఏమీలేకుండువల్ల, అమాయకంగా, ఆశ్చర్యకొడలు జాణతనవు—కసికి ఆహుతి అయిపోవలసివచ్చింది శుకనప్తతి, హంసమిశ్రతిలో కల్పనలు, ఈ కల్పనకు సాకల్యమైనమెరుగులు.

—చచ్చేటంత అనుమానం మనిషి ఆవర్తకుడు; అతనికి అతిలోకమోహిని అయిన భార్య. కాలు కదిపితే, యింటిదగ్గర ఏం పుట్టిముణుగుతుందో అని ఎప్పుడూ ఏమరకుండా అంటిపెట్టుకుని, బేరసారాలు ఉడిగికూర్చునే వాడు. ఇలా ఉంటుండగా ఓసారి తప్పనిసరిగా ప్రయాణం తగిలింది. వెల్లితీరవలసిందే

౬

తెలుగు సారస్వతంలో ఈ 'పిట్టకథలు'

అనితేలిన తరువాత, ఏంచేశాడా, పక్షుల బేరం జరిగే సంతకువెళ్లి చిలుక నోదాన్ని కొనుక్కువచ్చి, తాను యింటిపట్టున లే నన్నాల్లా ఏంజరిగేదీ బీరుపోకుండా కనిపెట్టి చెప్పేందుకు కాపలాపెట్టి మరీ గడవకదిలాడు. ఆచిలుక, తగని తెలివితేటలు కలది, అమిత మైన జ్ఞాపకశక్తి. ఏంవిన్నా, విన్నదివిన్నట్లుగా ఒప్పించగలదు.

సరే, వెళ్లివని కాజేసుకుని, మళ్ళాయింటికి వచ్చినతరువాత, పంజరాన్ని దాసీదానిచేత దగ్గరకు తెప్పించుకుని, తన బాల్కనీ పోవర్తన ఏలాఉందో చెప్పుచు చిలుకను అడిగాడు. అది అన్నదికదా, 'మీ ఆవిడకు ఓప్పీయు దున్నాడు, నీవు ఊళ్లో లేనన్నాల్లా రోజూ రాత్రిళ్లు వచ్చిపోతూండేవాడు.' ఇది వినీ విన డంతోనే శెట్టికి ఒళ్లుమండిపోయి, లోపలకు వెళ్లి భార్యనుపట్టుకు చావాచిదుకా కొట్టేశాడు.

దానికి అనుమానం దాసీవాళ్లమీద పోయింది. మగవాడు లేనప్పుడు తానాడిన నాటకం పనిచేసేది ఎవతోచూచి పెనిమిటితో రాగానే చెప్పిఉండాలి, లేకపోతే ఎలా తెలియ వచ్చింది? అని నిశ్చయించుకుని, అందరిని పిలిచి ఒట్టూ సత్యాలు వేయించింది. మాకేం తెలియదంటే తెలియదన్నారు. అనీ, అంతటి తో ఊరుకోక, మెహర్బానీ కోసం. చిలుక, సంగతులన్నీ యింటి ఆయనతో చెపుతూండగా విన్నామని అసలు రహస్యం కాస్తా బయట పెట్టారు. అప్పుడా కోమటికోడలు కసితీర్చు కునేందుకు ఏంచేసిందంటే మర్నా మరాత్రిచిలుక పంజరం డగ్గర ఓపన్నాగం పన్నింది. ఒక

వచనంలో, పద్యాల్లో, అనేకులు రచించి నవి లభించుతూన్నవి. వాటిల్లో ముఖ్యంగా

దాసీది కిందకూచుని రంయ్ మని తిరుగలి విసురుతూంది, ఇంకొకతె పైనుంచి, ధారలు గా విడవకుండా పంజరంమీద నీళ్లు కుమ్మ రిస్తూంది, మూడోది, అద్దం మీదనుంచి దీపం వెలుతురు చిలుక కళ్లల్లోకి కొడుతూంది. ఇలా యూముసేపు వేధించారు, ఒకరూ దాని కంట బడకుండా... కీలకం తెలియనీకుండా.

శెట్టి, ఆరాత్రి ఎక్కడికో కాలక్షేపానికి వెళ్లి, తిరిగివస్తూనే 'సంగతులేమిట'ని అడి గేదేతడవుగా చిలుక, చిరాకుతో 'ఏంసంగ తులో ఏమిటో, నేనెట్లాచూసేది? ఉరుములు మెరుపులతో బ్రహ్మాండంగా ఉప్పెన ముంచుకు వచ్చినట్టుగా ముసురు అయితే...' అనేటప్ప టికి 'వేసంగిలో మునురేమిటి, నీవు అన్నీ ఇల్లాగే అబద్ధాలు చెపుతున్నావా, నాభార్య మీదకూడా లేనివీ పోనివీ కల్పించి చెప్పా వన్నమాట!' అని ఒళ్ళూపై తెలియని ఆగ్రహం తో, పిట్ట, 'నేనుచెప్పేది నిజమే'నని కొట్టుకుం టూన్నా పెడచెవినిపెట్టి, వుచ్చుకు నేలను వేసికొట్టి హతమార్చాడు.

కొన్నాళ్లకు, పనిచేసేదొకతె, అమ్మగారి మీద అలుక సాధించడానికి, ఆ అయ్యతో అసలుసంగతి చెప్పివేసింది. కాని, ఆతడు ఓపట్టున దానిమాటలు నమ్ముతాడా? చివరకు, చావంపండి, జారుడు, పడకటింటిలోనుంచి రావడం కళ్లబడి, అప్పటికి కళ్లుతెరిపినివడి, ఆ యిద్దరినీ, అంతంచేసేసి, 'అయ్యో నిమ్మార ణంగా నిజంచెప్పిన చిలుకను నేరక చేతులారా చంపుకుంటిగదా' అని బ్రతికినన్నాళ్ళూ వల వల ఏడ్చేవాడు.

హంసవింశతి.

ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరామాంశజ యైనజానకి యురఃస్సీమాంతరాత్మంతవి
స్తారప్రోజ్జ్వలహారనాయకమణి ♦ 1సందర్శితంజా నిజా
కారం బారసి యన్యకాంత 2యను శంకం జెందు నం చెంచి త
3న్నారీ రత్నము నంకపీఠి నిడు నీతాభర్త నన్ బోవుతన్.

చ. తన కిది 4కేళిసద్మమయి ♦ తద్దయుఁ బద్మ వహించి తొల్లి లో
చనముఖహస్తపాదయుగ ♦ సామ్యముఁ జెంది సుగంధసంపదన్
దనరఁ దొడంగె నివ్వ డని ♦ తా దయ మీఱఁగ జేతఁ బట్టెనో
యన వనజాతపాణి యగుఁనట్టి మహీసుత మమ్ముఁ బోవుతన్.

2

కం. యమునాగంగార్పురసం, గమవిభ్రమ మాత్మసేవకప్రవితతికిన్
దమరుచు లిడ నెడయక లోకము లేలు భవానిశివుఁడు ♦ గడు మముఁబోవుచున్.

3

ఉ. మేరునగప్రపాతమున ♦ మించి రహించు కనన్మణిప్రభాం
కూరకదంబకం బనఁగఁ ♦ కుంకుమగంధరసంబు భారతీ

కూరకుచవ్వయ్యానిహతి ♦ గొప్పయురంబున డంబు జూపఁ బొ
ల్పారు సరోజపీఠిఁ గొలు ♦ వయ్యెడు దేవుడు మమ్ము బోవుతన్.

4

తే. గీ. వాణి నజరాణి ఘననీలవేణి మధుర, వాణిఁ బల్లవనంకాశఃపాణిఁ బృథుల
పైకతశోణి నాత్మలో ♦ సన్నుతింతు, సుమధుమధురసుధావచఃస్ఫుర్తికొఱకు.

5

శా. లీలాకేళికృతస్వకందుకము లై ♦ లెక్కింఁగారాని యు
ద్వేలాత్మశృవణద్వయప్రచలనాఃవిరూపతవాతోత్థగో
తాః లూఘి నభాంతరాళమున నృత్యం బాడ నర్తించు గౌ
రీలీలావతివృత్తి మత్కృతికి నిర్విఘ్నత్వ మిచ్చుం గృహన్.

6

ఉ. తావకపాదపద్మముల ♦ తాడన మొక్కటిదక్క శేషనుల్
గావు మదీయపాదులకుఁ ♦ గావునఁ జూడుము వీని నంచు నీ
తావిభుమ్రాల నిల్చి ప్రచుఁదంబునఁ జూపెడురీతి మోడ్పు కే
ల్పావనభక్తిఁ బూనెడుకృపావని పావని నెంతు నామదిన్.

7

చ. తనతనుకాంతి కాంచనకృతంబులరీతి రిరహించ మారుతా
శనవరఃభూషణాఘములసారెఁ గనుంగొని చేయి సాచి కై
కొనఁ బటుపూతక్రతుల్నిగుడ ♦ ఘోరభణావళు లెత్త భీతిచా
లనము వహించు నై జనకులం గని నవ్వు సుపద్మ వేడెదన్.

8

తే. గీ. ఆత్మఁ బ్రహ్లాదదుక్కాంగఃదాంబరీష, శౌనకవ్యాసశుకపరాశరవిభీష
ణార్జునవసిష్ఠపుండరీకాఖ్యభీష్మ, దాల్భ్యనారదముఖ్యులఁ ♦ దలఁతు భక్తి.

9

నీ. వాక్యనిర్జితకేష ♦ వాల్మీకి వాల్మీకి హరిభక్తియుక్తిధీఃవ్యాసు వ్యాసు
ఘనభావకాళిదాసును గాళిదాసును జారుమాధుర్యవాఃచోరుఁ జోరు
దివిజేంద్రధనదనైఃభవభూతిభవభూతి ధర్మబుద్ధి నవీనఃదండి దండిఁ
గవితాభిప్రాయమాధవసుయూరు మయూరు భాసురాకృతిఃబుష్పబాణ బాణ

తే. గీ. మానితాచారమథితాసమాఘు మాఘు, ధ్యానబద్ధమురారి మురారి రూత్ర
పటువిభారవి భారవి ♦ బ్రస్తుతింతు, సర్వశబ్దారవిజ్ఞానసరణికొఱకు.

10

ఉ. నన్నయభట్టు భీమకవిఃనాథుని దిక్కనసోమయాజిఁ బె
ద్దన్నను ముక్కుతిమ్మనచిఃవాగ్గిణి బమ్మెరపోతరాజు గౌ
రన్నను రంగనాథుని మహామహుఁ బిల్లలమఱ్ఱివీరభ
ద్రున్నుతియింతు నాంధ్రకవిఃరుద్రుల సత్కరుణాసముద్రులన్.

11

ఉ. అయ్యలరాజుఁ దిప్పసచిఁవాగ్గిణిఁ బర్వతరాజు రామభ
ద్రయ్యను భాస్కరాగ్గిణిఁ బ్రాధానవరుం డగుకొండనీరుని
జయ్యనఁ దిమ్మయవ్రాభుని ♦ సత్కవితారచనాశ్వు తైన మా
యయ్యలరాజవంశజుల ♦ నాదికపీందుల సన్నుతించెడన్.

12

చ. సరసులు గద్యపద్యములఁచాతురికిం దల లూఁచి మెచ్చఁగా
విరసు లసూయచేత 1మఱివేడ్క వహింపరు తేటిమొత్తమున్
శరదరవింపబృంధకునఁసారసుగంధమరందనంగిహ
స్ఫురణవహించుఁ గాని పురఁసూకరపంక్తులు చెంద నేర్చునే?

13

వ. అని యిష్టదేవతాప్రార్థనంబును సుకవిసంస్మరణంబును గుకవితరస్కరణంబును
గావించి తదనంతరంబు.

14

సీ. ఎవని కీరితి కుభృద్ధవ కుభృద్ధరబుధ శిశుసైంధవసమిద్ధఁహరిణరుచిర
మెవని మేధంబురుఁబువక భుగ్ధవనిఘా ధృవమరుద్ధవగురు ♦ వ్రాతినిఘాతి
యెవనియూపహిమరుఁగ్ధవసరిక్తవలసద్భువనభృత్తిపురభిఁదూభరిమహిమ
యెవనిరూపమృతభుఁగ్ధవసుతోడ్విడ్రోతీ డుడ్విభృదాప్తపుఁతోల్లసనము

తే. గీ. మంత్రమాత్రాండ్రయతఁడుదుఁర్మంత్రమంత్ర,తంత్రనంత్రానకరణస్వతంత్రఁడయల
రాజవంశసుధావార్ధి ♦ రాజసూర, యార్యనారాయణామాత్యవర్యుఁ డలరు.

15

వ. వెండియు నఖండతేజఃకాండమార్తాండమండలప్రచండండును, నిజవితరణాకర్ణనకృషీ
భూతపారావార పునరభ్యుదయకారణానూన దానధారాప్రవాహ సంజాత మహావాహినీ
వ్యూహండును, నిస్తులప్రశస్తసమస్తసద్గుణరత్నరత్నాకరుండును, గొండిన్యసగోత్రపవిత్రుండును,
గొండమాంబాగర్భవాశీచంద్రిండును నగు నయ్యలరాజు నారాయణామాత్యదేవేంద్రిండు,
గొంజొకశుభవాసరంబున నత్యంత సంతోషితాంతఃకరణుండై.

16

షష్ఠ్యంతంబులు.

కం. వారణభయ వారణజయ, కారణ చక్రాహతారికరవారునకుఁ
నీరాకర ధారాధర, భారాజీ భాసురప్రభాపూరునకుఁ.

17

కం. భీషణ ఖిరదూషణ పరి, శోషణ సురపోషణోగ్గిఁశోభనమతిక్కి
శేషాహిప భాషాధిప, యోషాహిపరాస్యకీర్తియోగోన్నతిక్కి.

18

కం. సింధుసుపుత్రీకుచధర, కంధరశుభవిగ్రహునకుఁ ♦ గమలజసురరా
ట్సింధురముఖ సింధురముఖ, బంధురజాతస్తవార్హు ♦ పదనివహునకుఁ.

19

కం. తక్షక కులశిక్షక చల, పక్షకళాత్యరుణహేమపటసంభృతికి
దక్షాధ్వర శిక్షాకర, రక్షాచరణప్రవీణరాజన్యతికి. 20

కం. వక్రత్రయచక్రకుచా, వక్రతనూరూపవైభవదచారునకు
జక్రాహిత చక్రాహిత, చక్రమహాపక్రమోపనంహరునకు. 21

కం. భామాయుత కామాయుత, కోమలసుందరశరీరగురుభామునకు
భీమరిపుస్తామవపు, స్థేమతమస్తోమునకు ♦ శ్రీరామునకు. 22

వ. అంకితంబుగా రచియింపం బూనిన హంసవింశతి యను మహాప్రబంధంబునకు
గఢాకృమం బెట్టి దనిన. 23

సీ. నానాగమసూర్తిఁ బూనిహంసాశ్వనన్యహిమంబుఁగను ధరామరులు హరులు
తేజోమదంబుల ♦ దిక్కుంభినీశుల నురుమాడ నోపు భూవరులు గరులు
మణిచక్రములు భూరిగుణకోటికేతువు లలరఁగా నొప్పవై శుక్లు రథములుఁ
1బరజీవజీవనోద్ధరణధర్మభ్యాతి విలసిల్లు శూద్రులు ♦ వీరభటులు
తే. గీ. విమలసుమనఃప్రమోదరాగములఁ దనరి, పల్లవప్రాప్తిచే మించు ♦ ప్రాధవార
వనిత లారామములుఁ గల్గి ♦ వినుతికెక్కు భూమిరత్నంబు నైషధపురవరంబు. 24

కం. కలితమహాబలసఖ్యో, జ్వలవిక్రమనిహితవిమతసాలోరుయశో
నలరాజభరిత మవ్వర, తిలకము నను మనఁగ వచ్చుఁ ♦ దేవోపతికి. 25

కం. ఆపురము ధరాలలనా, నూపురమై రత్నసాధనూతనరుచికి
దాపురమై యభ్యంకష, గోపురమై పొగడ నెగడుఁ ♦ గుంభినిశానక. 26

వ. మఱియు నప్పట్టణంబు దివ్యసాలోచ్చయికలితంబు గావున నాకలోకంబును,
మహాశుద్ధాంతరంగంబు గావున యోగిజనంబును, నీలగవాక్షప్రబలంబు గావునఁ గిష్కింధా
నగరంబును, గుంభీనసరభనంబు గావున రసాతలంబును, గంధర్వప్రచురంబు గావున దేవ
లోకంబును, గురుకవిబుధద్విజభాసమానంబు గావున గృహమండలంబును ననుకరించి, మత్స్య
కూర్మాదిమహిమంబులు వహించి, కమలాంకృతంబులై శ్రీమహావిష్ణువుం బురుడించు
సరోవరంబులు గలిగి యొప్పు నెప్పుడు. 27

ఉ. ఆపుర మేలు మేలు భలి ♦ యంచు నుతింప జను ల్నవద్వయ
ద్వీపవసుంధరాస్థలి నుద్దీర్ణజయాంకలిపుల్లిఖించి బా
హాపటుశక్తి నిల్పినమహారజతద్యుతు లొల్కుకంబముల్
ప్రాపితశౌర్యరేఖ లయి ♦ భాసిలఁగా నలనాముఁ డున్నతి. 28

తే. గీ. పృథ్వీరాజాధిరాజవీరప్రతాప, రాజపరమేశ్వరాష్ట్ర దిగ్విజయము
నోభయంకరబిరుదైకనైభవా య, టంచు మాగధు లెంచంగ ♦ మించు నతడు. 29

వ. ఇట్లు మహిశాసనంబు సేయుచు నొక్కనాడు. 30

ఉ. ఆతరణివృథంబు గొలువై చెలువై బలవైరి భోగసం
ప్రీతి దలిర్పఁగా నృపపరేణ్యులు మాన్యు లగణ్యపుణ్యసం
ఘాతు లమాత్యు లాద్యు లధికారులు వీరులు చారు లప్పది
జ్ఞాతవిచిత్రవస్తువులు ♦ గానుక దెచ్చినవారు కొల్వఁగన్. 31

కం. ఉన్నయెడ నాల్గువేదము, లెన్నఁగఁ దగుశాస్త్రచయము ♦ లితిహాసాదుల్
పన్నుగఁ దెలిసిన ప్రత్యు, తృన్నమతి యనెడుపురోహితద్విజుఁ డెలమిన్. 32

ఉ. వచ్చి ఫలోవవీరములు ♦ స్వస్తిచతేస్త్వితిసూక్తి మున్నుగా
నిచ్చిన నాదరించి నసియింపఁగఁ జేసి నృపాలుఁ డెంతయున్
ముచ్చటలుం బ్రసంగములు ♦ మున్నటిరాజులచర్యలుం గభల్
చెచ్చెర నాసతి మృనినఁ ♦ జత్తము 1800ల నారఁ డత్తజిత్. 33

ఉ. చెప్పఁ దొడంగఁ దేనియులు ♦ చిల్కఁగ, దాక్షిణ్య రాలఁ, గప్రపుం
దిప్పలు చిమ్మిరేగఁ, గడుఁ ♦ దీయనియిక్షురసప్రపూరముల్
చిప్పిలివర్షఁగా, నన్మృతశీకరము ల్వడిఁ గుమ్మరింప, న
పుష్ప యిదౌర యంచు జను ♦ లందఱు నొడల లూచి మెచ్చఁగన్. 34

తే. గీ. చెప్పఁచుండంగ భామల ♦ చిత్తవృత్తి, తెలియ బ్రహ్మకు నైనను ♦ గొలఁది గాదు
ధాత్రి జిత్రవిచిత్రంబు ♦ దలఁచిచూడ, దానినెఱింగింపు బ్రాహ్మణోత్తమమృగాంక. 35

వ. అని యడిగిన నతనికిఁ బురోహితుం డి ట్లనియె. 36

కం. మంకులు మాయోపాయలు, బొంకులపుట్ట లతిపాపపుం జగజంతల్
జంకెనలు సేయు యువతులు, శంకరుడుం దగఁడు వారి ♦ చర్యలు దెలియన్. 37

తే. గీ. అయిన నొకకథ గలదు రాజాగ్రగణ్య, తొల్లి పరమేశ్వరుండు సంతోషమొదవఁ
బార్వతీదేవి కెఱిగించె ♦ బాగుమీఱ, నది యెఱింగింతు వినుము నీ ♦ వనధరించి. 38

వ. అని యి ట్లనియె. 39

సీ. మంజులమాణిక్యపుంజరంజితఘన ప్రాకారచుబితాభ్రాన్తలంబు
చంద్రకాంతోపలసాధసాంధురకళామేడితప్రాలేయఘృణీకరంబు
రత్నకుడావళీరమ్యాంశుసందోహ బహుళీకృతార్కప్రభాచయంబు
గంభీరపరిఘాసిఁతాంభశ్చటాతమో లోకీకృతాధరలోకవితతి

- తే. గీ. యామికాహతిఃతదిశాధినాథ, పురభయంకర భేరికాఃభూరిదంధ
ణంధణధణధ్వనివృత్తిఃనాదదాయ, గోపురం బొప్ప నుజ్జయఃసీపురంబు. 40
- కం. ఆపుటభేదనమునకు ది, శాపుటభేదనకఠోరఃసంగరజయభే
రీపటలధణంధణః శాక, భూపాలుఁడు గలఁడు చిత్రభోగం శనఁగన్. 41
- సీ. వెలయ హరిశ్చంద్రవిధమున, నలునివీకను, బురుకుత్సుచాఃశ్చునఁ, బురూర
పునిలీల, సగరులాఃగునఁ, గార్తవీర్యుమర్వాదను, గయుక్తీయ, నంబరీషు
మతమున, శశిబిందు మహిమ నంగునితేవఁ, బృథునిమాఘీ, మరుత్తుఃవృత్తి, భరతు
నీతి, సుహూతునిభాతి, భార్గవుబలె, రాముపోలిక, భగీరథునిపాలుపు
- తే. గీ. న, శిబినంగతి, మాంధాతనయమునను, యయాతికరణి దిలీపునియట్ల, రంతి
రీతి నాచక్రవాళవరీతభూత, ధాత్రీ బాలించు సవిభండు మద్విభండు. 42
- తే. గీ. ఆతఁ డంతిపురంబులో మహావభావ, విభ్రమ విలాసవైఖరు ల్లిస్తరిల్లు
మరునిసామ్రాజ్యలక్ష్మలహరువుఁజెంబుఁ, జెలుగుగొలువంగఁగొలుపుండఁజెలువునూఁట.
వ. ఉన్ననమయంబున. 44
- సీ. పాడ వై నజలుగుఁగెంజడలకీల్లంటును నిండాఁరెడువిభాతి మెండెకట్లు
వీనులవటికంపు వింతకామాక్షులు గనుబామల్పందునఁ గావిబాట్టు
కుచములపైఁ గావి కుబుసంబు గళమున నలరాదు రుద్రాక్షహారతతులు
చే నాగబెత్తంబు మచీనికృష్ణాజిన మక్షిగోళంబుల నంజనంబు
- తే. గీ. కావివస్త్రంబు పావాలు కక్షపాల, తామ్రకటకంబు సింగినాదంబు కోవి
పొందుస్థితియలు చిదానందభూతి, యొనరఁ కిబూనుక నొకమహాయోగురాలు. 45
- తే. గీ. చెట్టు దిగి వచ్చినట్టులఁ జెంత నిలువఁ, జూచి లేచి నవృపుండు సంస్తుతులమొక్కి
పీట వేయించి కూర్చుండఁబెట్టి తా సుఖాననాసీనుడై యున్న యవసరమున. 46
- సీ. శ్రీరస్తు శుభమస్తు ధీ రస్తు విజ యోస్తు పుత్రీరంజన మస్తు పుణ్య మస్తు
ధన మస్తు ధాన్య మస్త్యనవద్య సుఖ మస్తు చిరతరసంకల్ప సిద్ధి రస్తు
సత్య మస్తు మహాస్తు శౌర్యమస్తు యశోస్తు స్వస్త్వస్తు సుగుణోస్తు శక్తి రస్తు
సామ్రాజ్య మస్తు శాశ్వతధర్మఫల మస్తు వృద్ధి రస్తు మహాప్రసిద్ధి రస్తు
- తే. గీ. జ్ఞానమస్తు శ్రీయఃపతిఃధ్యానమస్తు, గురుచరణభక్తి రస్తు సత్కుశలమస్తు
శాంతిరస్తు నిరంతరైశ్వర్య మస్తు, భాగ్యమస్తు మహాసార్వభౌమ నీకు. 47

కం. అని దీవిం చక్షతపు, మృచయము విభూతిపండు ♦ ఫలములు దివ్యాం
జనములు సిద్ధక్రియలును, దనరంగ శివనత్తి భూమిధవున కొసంగెన్.

48

వ. ఇట్లానంగిన వినయంబునతేచి కైకొని స్వాగతంబడిగిన నంతోషించి మనోరంజనా
ర్థంబు ధర్మార్థకామమోక్షంబులు రాజ్యలక్షణంబులుఁ బురాణేతిహాసంబులు లోకాభిరామంబులు
ననాగతవర్తమానంబులు నుచితానుచితకథాసారస్యంబులుఁ దెలిపిన విని, మహాత్మురాలా!
మీరు వినని కనని కార్యంబులు ముల్లోకంబుల నెవ్వయు 1 తేవైన నొక్కటి యడిగెద
నానతిమ్మని యిట్లనియె.

49

కం. ఏయేభూములఁ జూచితి, వేయేరాజ్యములఁ గలరు ♦ శృంగారకళా
ప్రాయ లగుహావరేఖా. శ్రీయతి గలకన్నె లనిన ♦ శివనత్తియనెన్.

50

మ. మది రంజిల్లగఁ జెప్పెన న్నినుము పేరిమన్ సచ్చిదానందనం
పదచేతం గరజం ఫలంబుగతిఁ గన్పట్టున్ ధరాధీశ యీ
యుదాయాస్తాచలసేతుశీతనగరుఁ ధ్యోర్యధనాచక్రి మిం
పాదవన్ దేశములందు నుండుదురు విమృద్ధ్యల్లికాభాంగనల్.

51

ఉ. డెబ్బదిరెండుపాదములు ♦ కివి దలిర్చు నమస్తదుర్గముల్
జూబ్బిలు కల్మిఁ బట్నములుఁ ♦ జొక్కపుఁ జేటలుఁ బాతకంబు పో
దొబ్బెనులీలఁ జూల్చిరుపఁతు ల్లనుగొంటిని నుండు రంధులన్
సిద్ధపునిబృరంపుజిగి ♦ జిక్కని చక్కనిగబ్బిగుబ్బెతల్.

52

కం. వెలనాడు వేగినాడును, బులగులనా డ్పాకనాడు ♦ పొత్తపనాడున్
అలమురికినాడు రేనా, డలయక గనుఁగొంటి నచటి ♦ యబలలఁ గంటిన్.

53

సీ. లాట కర్ణాట మఁరాట వధూటులఁ బాండ్య పౌండ్ర విదర్భ ♦ పద్మముఖుల
బంగాళ వంగ కఁఠింగ లతాంగులఁ గుకురు కేరళ కురు ♦ కోకకుచల
మృశయాళ నేపాళ ♦ మాళవ యవతుల మత్స్యవత్స కరూళ ♦ మానవతులఁ
గోసలాంధ్ర వరాట ♦ కుంతల శ్రీలను బాంచాల బర్బర ♦ భామినులను

తే. గీ. ద్రవిడ గాంధార కాశ్మీర ♦ ధరణిసతుల, మగధ కొంకణ తెంకణ ♦ మానిసులను
మజియుఁ దక్కినధారుణీమండలములఁ, దనరు చెలువలఁ జూచితి ♦ ధరణినాథ.

54

తే. గీ. రాజవశ్యైషధాకృతుల్ ♦ రమ్యతర ర, తిన్వరూపలు 2 మోహనదివ్యమూర్తు
లతులతర కి కామమంత్రదేవతలు వీర, లనంగ నుండురు నుండరు ♦ లచట నచట.

55

ఉ. ఈనవఖండమండలమహీస్థలి నెల్లఁ 4 గనంగ దేవ నే
నీనగరీలలామమున ♦ నెంతయు రేఖఁ జెలంగు మన్మథా

ధీనుమోహనాకృతి రఃతి న్నగుమి న్నగుసారుగల్లు సా
తానివినప్రసూనదళః ధాళధళితరళాక్షిః జూచితిః.

56

తే. గీ. దానివీయనాయకుడు విష్ణుః దానుడనెడు, పేరుగలవాడు కలవాడు పెద్దవాడు
హేమవతి యనఁ దనరు నయ్యింతిఁ బొగడఁ, దరమెబ్రహ్మకునైన శంకరున కైన. 57

ఉ. ఆమధురాధరాధరకః చాలి కనద్దననై గనిగ్యమా
యామృదుః సారదుః గాంబురుహోక్షులధాళధళ్యమా
యామెఱుఁ గారుబోడి జియబైకుగుబ్బల చాచక్రమా
యేమని చెప్పవచ్చు జగతీశ్వర! శాశ్వతరూపనంపదల్.

58

కం. దానిజిగి దానికలుకును, దానితనుద్యుతులసొంపు ధానివిధంబున్
దానివగ దానియందము, మానవవర! మరుడు గన్న ధామగుడు గాడే!

59

కం. వగ లోలుకు ధాగధగ్యపు, జిగి గుల్కెడు నుబ్బుగబ్బి ధాసిబైపుగుబ్బల్
నిగనిగలు గులుకు కొప్పను, సాగసుం డెలికనులు దాని ధాసొమ్మె పరఁగున్.

60

ఉ. విండకు మేల్తరంబు ఘనః పేణి కనుంబామదోయి, బంగరుం
గిండకు మేటి సాటి తులః కించుచనుంగన, లేతతమ్మిపూఁ
దూండకు మిన్న యన్న జిగి ధాదొక్కెడుచేతులు లోకమందుఁ బూ
బోండను గానమో వినమొ ధాలరు తత్పతికాలిగోరునన్.

61

సీ. కబళిభరమునకుఁ ధగందంబు సెల్లు నుత్పలమాలికలు నేత్రములకుఁ జెల్లు
గర్జంబులకును మంగళమహాశ్రీ సెల్లు గాత్రంబునకుఁ జంపకంబు జెల్లు
మధురవాగ్ద్యుతికి ధమత్తకోకిల సెల్లు జనుగుబ్బగవకు మంజరియుఁ జెల్లు
బిరుదైన పిఱుడుకుఁ ధబృథ్వివృత్తము చెల్లు మధ్యంబునకుఁ దనుమధ్య చెల్లు
తే. గీ. బాదముల కంబుజము చెల్లు ధబరఁగు నడకుఁ, దనరు మత్తేభపిక్వీడితంబుసెల్లు
గృతులవర్ణింపఁదగుతదాకృతులెకృతులు, వాంఛచేదానిఁబొందినఁవాడె నుకృతి.

62

తే. గీ. చండదోర్దండమండితఁ ముండలాగ్రి, ఖండితోద్గండరిపుకాండఁ భండనమునఁ
బండితుం డగురాజవేదండమునకుఁ, గాక యొకపాటివాని కాక న్నెతగునె.

63

ఉ. సారథ మొందుకాంచనపుఁ జంత్రీపుఁబుత్రిక వాగ్విలాసము
ల్పారక నేర్చు రత్నపునఁలాక తిరం బగురూపుఁ జెందు తొ
ల్కారుమెఱుంగు జీవకళఁ ధాంచిన చిత్త రుబామ్మ యాన శృం
గారిణి యకా సుధాసరసిఁగా నుతినేయఁగ వచ్చు నచ్చెలిన్.

64

కం. అని సిద్ధురాలు సెప్పినఁ, బానపానఁగాభ్రామలు చెందఁ ధులకలు వొడమెన్
మనసిజశిఖ యెనసినచో, గనబడు ధూమాంకురములఁగతి నృపుమేనన్.

65

కం. అంతట సిద్ధాంగన యా, ద్యంతంబును జెప్పి తన మహాశ్రమముహికిన్
సంతోషంబునఁ 1జనె భూ,కాంతుఁడు హేమవతిమీఁద ధాన్య జనింపన్. 66

మ. కరుణాదృష్టులు 2నాగవాసముల సోఁకం జూచి వేడ్క న్మనో
హరము లోక్కలు రూకలు న్మణులు హారాలంకృతిస్తోమము
లగ్రసత్వంబున నిచ్చి పంచి కొలువున్ ధాన్యంబు జాలించి తాఁబోయి భూ
వరతీతుఁడు నునంబు హేమవతిపై ధాన్య దువాళింపఁగన్. 67

కం. మిన్నందు సాధవీధి న, మున్నత మగుమేలు మచ్చు ధాన్యంబు లొప్పెడువోట
నిన్నగుచిత్తరువులచే, బన్నుగఁ దగు నొకరహస్య ధాన్యవనము పజ్జన్. 68

చ. అకలుపదివృత్తుమయఃపూ నొకకేళిగృహంబులోపలం
జికిరికిరిపింపఁచుల రఁచించినచిల్లలకోళ్ల 3సంధమా
సకినెలవట్టెమంచమున ధాన్యచాయనఖాసుతివాసిపైఁ దురం
గిక మొకమాలులేవున నొగిన్ శయనించి మనోభవవృద్ధన్. 69

కం. కిక్కిరిని హేమావతిపయ, నాతీరున మనసు నిలిపి ధాన్యవిరహార్తిం
జేసోజాతధనుర్భవ. శాతశరవృత్తిసార ధాన్యతాత్పర్యకఁడై. 70

కం. కడలుకు న్మెన్నెలవేడిమి, కళుకు న్మృకపికమిళింద ధాన్యసార్థకీర్తి
బెనుకు న్మలయానిలునకు, కెళుకుం బూపాన్ముచందుఁ ధాన్యవిరహార్తిన్. 71

ఉ. చెక్కిటఁ జేయి చేర్చుకొని ధాన్యంబు చింతిలు నున్న రటంచుఁ గజాపులన్
వెక్కిననుండు లేమి యెలఁచి బొడగట్టినయట్లు నుండఁగా
నక్కు నఁ జేర్ప బోవు భ్రమ ధాన్యంబు మంది వెనఁ దలయూచు నంతలోఁ
బక్కున నవ్వు నింతిపయి ధాన్య నృపాలకమాళి ఖన్నతన్. 72

వ. మఱియు నారాజు విరహంబు తాపాతిశయకరంబు గావున నిదాశుంబును, విరహీకృ
తాశ్వాసంబు గావున సత్ప్రబంధంబును, విచ్చిన్నాలంకారంబు గావున యవనవివాహంబును,
నిమిలితతారకంబు గావున సహర్మఖంబును, విప్రీలాపముఖిరంబుగావున సాయంకాలంబును
ననుకరించె నప్పడు. 73

కం. అటువలె నృపనిటలాక్షుఁడు, పటుతరవిరహంబుఁ జెంది ధాన్యవడంగా
నటనమున హేల యనియెడు, కుటిలాలకవచ్చెఁ దెలివి ధాన్యజేయుటకున్. 74

శా. పన్నీట న్మయనంబు లొత్తెఁ దనువుం ధాన్యవంకంబుతోఁ
జెన్నారం బద నిచ్చె గీరి సిగ వేసెన్ దాయెతు ల్నుట్టె జీ

నొన్నా పట్టెరుమాలుగట్టె జుత్తార్ చుట్టంచు డాల్మించుమే
ల్మిన్నా సన్నపుదుప్పటంబు దగ హాని గప్పె సాం పారగళం.

75

వ. ఇట్లు పచారంబులఁ గొంత దాపంబు శాంతం బొనరించి 1 నృపాలునకు హేల
యిట్లనియె.

76

ఉ. స్వామి పరాకు నీమదికి ధ సమ్మతి యాపని యేమి చెప్పమా
ప్రేమ దలిర్ప నేర్పు దలఁపింప నడెంతటికార్యమైన నే
నే మక్కి తీర్చి సీకుఁ గల ధ నెఱజలిఁ బాపెదఁ జూడు మన్న నా
శ్రీమహానీయవై భవుఁడు ధ శీతకరాస్యకు హేల కిట్లనన్.

76

తే. గీ. సిద్ధరాలు హేమావతీ ధ సితకరాస్య, వలపురేఖాతిశయవై భవమును దెల్పు
వినఁగ నగుమోహముననె న వెతఁ మాన్పు, కరుణ ననుజేర్చి యమ్మచ్చఁకంటిఁగూర్చి.
కం. లని చీనీచీనాంబర, ఘనమణిహారములు మేలు ధ కాలక్రడియంబు
ల్లానబుక్ మెఱుఁగుంగరములు, చను వమరఁగ నిచ్చి పనువ ధ సముచితరీతిన్.

79

ఉ. పూని ముదంబు లుప్పతిల ధ భూవరముఖ్యునిచేత వీడుకో
లై నవరత్నకీలతమఁహారజితోన్నతస్యద్భిధతి
శ్రీనిధులైల్ల దిక్కుల దిశించుచు మించినవిష్ణుదాసు స
న్మానితగేహనీమకు సుఘాళముతోఁ జనె హేల హేలలన్.

80

సీ. కస్తూరివీణలుఁ ధ గవురంపు లప్పలు నిండిన గృహములు ధ నెరయదాటి
కుంకుమాగరుఖండఁసంకుమదంబులు గలుగుబిడారులు ధ గడచిపోయి
గౌళము ల్పచ్చాకు ధ కచ్చారములు చాల నించిన కొట్టడి ధ ల్మించియేగి
పునుఁగుచట్టంబులు ధ బుక్కారజంబులు పొంకమా మళిగల ధ పొంతఁ దరలి

తే. గీ. చూచె నొకదివ్యరత్ననిస్తలగృహంబు, నందు హేమావతీకన్య ధ సలరు ధన్య
వరలుసాంపుల పెంకి జవాదివంకి, జాతిరతిలీల నారాజుదూతి హేల.

81

వ. ఇట్లు తన్నుఁ జేరవచ్చినరాజదూతిం గనుంగొని మహారాజుమన్నసలమనియెడు
పడంతుక యని రత్నంపుగద్దయపై వసియింపజేసి, స్వాగతం బడిగిన నబ్బలకు హేల
యిట్లనియె.

82

కం. నీచాతుర్యము నీవా, చాచిత్రపటుత్వ రూప ధ సంపద లెపుడు
న్నీ చుట్టంబులు సెప్పఁగఁ, జూచెద నని వచ్చినాను ధ సుదతీ నిన్నున్.

83

ఉ. చక్కనివారిలో మిగులఁ ధ జక్కనిదాన వటంచు వేడ్కతోఁ
జొక్కుచుఁ జెప్పి రండులకుఁ ధ జూచినయందుకు నామనోరథం

1 బక్కడ సిద్ధమయ్యె ఫల + మబ్బెను హ యిటులుండవదై యో
చక్కెరబామ్మయంచు సరఃసప్రతిభాపల నిచ్చునువుచున్.

84

సీ. దీనచకోరాళి + తృప్తదీర్ఘగదమ్మ భామ నీవననచంద్రామృతంబు
వేదబర్హిణముల + నాదరించుగదమ్మ మెలత నీవేణికా మేఘపంక్తి
ఘనదరిద్రపికాళి + దనియఁ జేయుగదమ్మ చెలియ నీ వాతెఱచిపురుషంబు
బడుగుజక్కవలనింపడరబోయిచుగదమ్మ ముగుద నీచనుదమ్మ మొగ్గదోయి

తే. గీ. పేదహిందోళనందోహ + మీదునమ్మ, నీవదోబృందమకరంద + నిర్ఘరంబు
లిట్టిపన మిసి జిగిబిగి + యీవిధంబు, ప్రణతి సేయంగఁ దరమె యాబ్రహ్మకై న.

85

కం. ఇదిగాక యత్తమామల, ముద మొదవఁగ బంధునంఘముల దాసీదా
సదళంబుల బహువిశ్వా, కిసదయల నీరీతి మనుచు + సతులం గానన్.

86

వ. అని యిత్రైఱంగున.

87

ఆ. వె. దానియత్తతోడఁ + దగు మామతో బంధు, దాసజనముతోడఁ + దగినమైత్రిఁ
గూడి యాడుచుండి + కొన్నిదిచంబులు, చన్నపిదప నొంటి + నున్నవేళ.

88

ఉ. ఒక్కసుధాంశురత్నరుచి, రోన్నతవేదికమీఁద నిద్దఱున్
మక్కువమీఱ నుండి యనుమానముతో నొకకొంతఁ గొంకికొం
చక్కట 8 ని కొకందులకు + నచ్చికలేక మెలంగ విష్ణుదా
7 నెక్కడిభర్తఁ గాఁగ సృజియించె నజం డని హేల నవ్వుచున్.

89

కం. ఈరూప మీఱటుత్వం, బీరేఖావై భవంబు + లీనఱప్రాయం
వీరసికత నీకును మఱి, కిమారాజున కగును నితరమనుజుల కగునే.

90

సీ. కలికి నీసిబ్బెంపు + గబ్బిగుబ్బలు వాని గడునుచేతులఁ బట్టి + కలఁచఁ దగునె
కాంతరో నీతావి + కావిమోవిటు వాని కొక్కిదంతంబుల + నొక్కఁదగునె
చెలువ నీజిగిగోముగలమోము మఱివాని తొట్టి నోరున ముద్దు + నెట్టఁ దగునె
సుదతి నీకనకంపు + సొంపుచేహము వాని కఱుకుమేనునఁ జేర్చి + కలయఁ దగునె

తే. గీ. కలుకుశృంగారరసములు + 10 చిలుకఁ గీలు, బొమ్మవలె నీటు గలదాన + వమ్మనీవు
మర్కటమువంటివాఁడు నీమగఁడు చూడ, వానితోఁగూడిరతికేళి + బూనుటెట్లు?

91

కం. నీవంటిరూపవతికిని, నీవంటిప్రియుండు గలుగ + నిర్మింప కహా
యీవిధిని దగులుచేసిన, యీవిధి నిటు దూర నింక + నగుఫల మేమి?

92

పా. 1. బక్కట పా. 2. మొనరఁగ పా. 3. సదయామతిరీతి పా. 4. యాడియుండి

పా. 5. కొంకు పా. 6. నీ కొకందులను పా. 7. నెక్కటి పా. 8. మారాజున గాక నితర

పా. 9. కలికి పా. 10. గులుకు కీలు

తే. గీ. అయిన మగఁ డెంతసేటుకాఁ ♦ డైననేమి, ప్రాణపద మైనచోశీతి ♦ బంధగతుల
నింపు సొంపులుజూపి చొక్కింపఁదగునె, రతికిఁ జొచ్చినతటి మానఁవత్తుల కెప్పుడు. 93

1. కేరఁగరాదు నవ్వి గిలిగింతలు వెట్టఁగరాదు చెక్కులం
జీరఁగరాదు గుబ్బలు కఠిక్కునఁగ్రుమ్మఁగరాదు కూటమిన్
మీటి యథేష్టలీల రఘిమింపఁగరాదు వెలందిమిన్న తే
పారఁగ నాథులం గలయుఁనవ్వఁప గావున సాహసింతుగా
జారులఁ గూడఁ దత్సరతఁసౌఖ్యమె సౌఖ్య మటంచుఁ గామినీ. 94

వ. అదియునుంగాక. 95

కం. పదివేలమదను లొక్కట, నుదయించినలీల మెఱయు ♦ నుదుగుణుడు సుమీ
మదిరాక్షి చిత్రభోగఁడు, మది గోరెను నీటభాగ్యమహి మెట్టిదియో. 96

సీ. కువలయానందంబు ♦ గూర్చి యేలు ఘనూడు విబుధులఁ బోయె సద్విత్తరఃఖాడు
సర్వజ్ఞ మాభిభూషణ మైనధన్యుండు లలితవిభ్రమరూప ♦ లక్షణండు
సరవికళల్పించు ♦ శ్యామాభిరాముండు వజ్రలెడు సన్మార్గవర్తనుండు
2విష్ణుపదార్పితవిహితశుభ్రకరుండు 3శమితతమోహరి ♦ 4యమితశీలుఁ

తే. గీ. డమ్మహారాజచందుర్ డాయననిజాంత, రంగ మంతయు నినుఁ జేర్చి ♦ రమణగోడ
నేలఁగలఁ డమ్మ నీపుణ్య ♦ 5మెనఁగె నమ్మ, తమినిరిసేదేర్పవమ్మ కుంధనపుబామ్మ. 97

వ. అనిన విని సంభ్రమభయవిస్మయలజ్జాహాసకాంక్షలు మనంబునంబెనంగొన నమృ
ముఖయై హేమావతి రాజదూతి కిట్లనియె. 98

ఉ. అమ్మకచెల్ల యిట్టిపలు ♦ కాడుదురే మతియత్తమామలుం
గ్రమ్మి తలారులై మెలఁగఁగఱ మగఁడుం బులిరీతిఁ దెంపుగా
బమ్మెర రోప్పచుండఁగను ♦ బాంధవు లెల్లను గాంచి యుండఁగాఁ
గొమ్మరొ యిట్టికార్య మొనఁగూడునె కూడిన హని చెందజే. 99

తే. గీ. అనిన హేమావతికి నిట్లు ♦ లనియె హేల, తేవటికి నేటికాయంపు ♦ కేపు గలదె
మోహ మొక్కొనఁ జక్కని ♦ ముద్దుజాణ, యొకనిబిగికొఁగిటనుజేర్చియుండవలయు. 100

పా. 1. ఉ. కేరఁగరాదు నవ్వి గిలిగింతలు వెట్టఁగరాదు చెక్కులం
జీరఁగరాదు గుబ్బలు కఠిక్కునఁగ్రుమ్మఁగరాదు కేళిలో
మీరఁగరాదు వైకొని రఘిమింపఁగరాదు గళారవంబు లిం
పారఁగ సల్పరాదు మదిరాక్షుల భర్తలఁ గూడువేళలన్.

పా. 2. విష్ణుపదార్పిత పా. 3. నమితతమోహరి పా. 4. యగునుశీలు పా. 5. మెనఁగు
పా. 6. నీడేర్పు మరుని కుంధనపుబామ్మ పా. 7. రోజుచుండఁగను

కం. ఎక్కడిమగఁ డెక్కడిసఖు, లెక్కడి నీయత్తమామ ధి లెక్కడిచుట్ట
లెక్కలఁది దొడ్ల కొంచెము, లెక్కింపకు మరునిహావఁలిం బడువేశన్.

101

సీ. కోటగోడలనైన ధి మీటుగా నెగఁబ్రాఁడి దాఁట నేరనిదేటి ధి తలరుబోడి
ఘుమఘుమార్చుటితోడ ధి ఘోషించునదలైన నీదిబోవనిదేటి ధి యెమ్మెలాడి
తనమీఁదితప్ప నొక్కనిమీద నిజముగాఁ బెట్టనేరనిదేటి ధి బినరుహాక్షి
ధవుఁ డైన దనఁడ ధి తగఁగనివట్టిన నిర్వహింపనిదేటి ధి నీటుకత్తె

తే. గీ. తలవగులు గన్నచో తేని ధి తాల్మిఁ బూని, బొంకు తక్కుంబు, తక్కుంబు ధి బొంకుఁ గాఁగ
నెంచి యుపనాఘతోడఁ గ్రీడించి మించి, చక్కటికిఁ దేని దదియేటిఁపరసురాలు. 102

వ. అని మఱియు మఱియునుం బోధింప నంగంబు పులకాంకురానుషంగంబునుగా
నిజాంతరంగంబునం బొడము వీరజాధరం బుడిపికొని వరస్మితానతముఘంబుజయై యెట్టకేలకుఁ
జెని యెఱ్ఱిన నగ్గజరాజగామినిం బాసి తనరాక కెదురుచూచుచున్న రాజునన్నిధికింజని తాఁ
బోయివచ్చినకార్యం బెఱింగించె, నంతట డైవయోగంబున విష్ణుఁడానుసకు దూరప్రయాణంబు
సంభవించె నంత.

103

తే. గీ. పయనమునకై నయని యమఁర్పూగ నపుడు, పరిచరుల కానతిచ్చినఁ ధి బటకుటీర
పాత్రీసామగ్గిమొనలైన ధి బరువులెల్ల, శకటవామ్యశ్వవృషమహాఽప్రముల కెత్తి. 104

వ. మఱియుం గలమాన్మంబులుం గలవంటకంబులుఁ బొంగలి పులియోగిరంబు దధ్యో
దనంబు నానవాలు జన్నులు మీఁగడపెరుగులు నవనీతంపుఘటికలు నొలుపుఁబప్పు
నప్పడంబులు వఱుగులు వడియంబులుఁ బెరుగువడియంబులు మిరియంపుఁబాడి మెంతి
కూటున సంబోరంపుఁజొతపంకులు బజ్జ లుసిరికిలుఁ బచ్చి ప్లూరుబిం డ్లూరుఁ గాయలు
మామిడితోక్కులు నివి మొదలుగాఁగల పరికరంబులును, మఱియు వడపప్పు బేడలు
వేపుళ్లు ననువగుగ్గిళ్లు బొరుగులు బొదులుఁ బాకపుఁజలిమిడి కాయమ్ములుం జమ్మి
లుంటలు నటుకులు మాగలు లాజలుఁ బేలాలుఁ జిటికాఱుకులు నువ్వులు నానబి
య్యంబులుఁ బేలపిండిఁ బేలనత్తు దోసగింజలు వెల్లగిసెలు గోఁగులు గరింగరుము లుప్పిళ్లు
సెనగపప్పు బొరుగుపప్పు సారపప్పు జీడిపప్పు బొడంపలుకులు గొబ్బెర గనగసాలు ఖడ్గార
ములు దొక్కలాదియైనఫలాహారంబులును, మఱియు నుండ్రంబులు మండ్రెగలుఁ గుడుములు
దోసెలు వీసెలు రొట్టెలు నిప్ప ట్లప్పంబు లతిరసంబులు సుకీయ లమ్మతకలశమ్ములు సోగులుఁ
జక్కెరఁబుగడలుఁ గరిజలుఁ బొరివిశంఘాయలుఁ దేమనంబులు బొలకాయలుఁ జక్కిలమ్ములు
మినుపచక్కిలమ్ములు మినుపపోకలు మనోహరంబులు గారెలుబూరెలు మోరుండ లంగరొల్లెలు
మణుగుబువ్వులుం బేజీలు నీరువత్తిగెలు మడతలుఁ బప్పుబూరెలు నజ్జబూరెలు వడ లామవడ

పా. 1. బు లాడలందడబడ పా. 2. బొదులు పా. 3. జిటికొఱుకులు పా. 4. బురడ లుక్కెరలు

లొబ్బట్లు సారసత్తులు సేవలుఁ జరిమిల్లు సరడాలుఁ బరిడగవ్వలుఁ జాపట్లు నిడ్డెన తేనెతొనలు
బారుగులు నేలఁకికాయలు వెన్న మెఱుంగులు నిడికుడకలు సడకుడకలు ముత్తెఱుఁజివ్వలుఁ
జంద్రకాంతలు ఖరిజీకాయలు బెడదలు లడ్వలుఁ గోడబళ్లు గూడుపరిగెలుఁ దేలుపరిగెలుఁ
బూరీలు గూళ్పాపిడ లాదిగాఁ గలభక్ష్యంబులు గూడలనించి జాతిసాతానులు గావళ్లంబూని
మెంట నంటిరా నవ్వడు. 105

తే. గీ. తనకు నిలువేల్పు లొ తల్లిదండ్రులకును, భక్తితో మృక్కి తనప్రాణపదమునైన
భార్యతోఁ దెల్ప నక్కునఁ బట్టిచేర్చు నావధూటియు నధికదీనాన్య యగుచు. 106

ఉ. ఓమగరాజ సీవు చనఁ నొంటిగ నేనిట నుండనేర్తునే
నామది చూడఁగోరి యిటుఁ నన్నలయించెద వంచు బాష్పధా
రామిళితాక్షి యై ఘనతరం బగుశౌకముఁ జెంద విష్ణుదా
సామధురోష్ఠి నూరడిలుఁ మంచు ముదంబునఁ గుస్తరింపఁగన్. 107

సీ. సీతావికెమ్మోవిఁ నిలుచుఁ బో కంచివాల్లంటులమొనపంటిఁ గంటి గుఱుతు
సీవాలుఁగన్నులఁ నెఱయుఁ బో నెల్లూరికొమ్మలకపురంపుఁ దమ్మరనము
సీచెక్కుల రహించుఁ బో చెన్నపట్నంపు వారిజేక్షణల కొఱివాడ్డిగోరు
సీయురస్థలిమించుఁ బో యఖిలక్షమా కోమలాంగులకుచక్షుకుమంబు

తే. గీ. లింటనె మెలంగువారలఁ కీనుఖంబు, లెటులఁ జేకూరు నని పల్కిఁ 1 హితముఁ జిల్కి
పోయి రమ్మని మోము మోమున ఘటించి, చుంబన మొనర్చిపనిచె నయ్యంబుజాక్షి.
వ. అంత. 109

తే. గీ. మణిఖచిత హేమపంజరమధ్యసుమునఁ, బ్రేమ నాబాల్యముగఁ దానుఁ బెంచినట్టి
హంసరాజంబుఁ గదియంగఁ నరిగి తనదు, పయన మెఱిగించి యింటిలోఁ భద్రమనుచు.

కం. చెప్పంగఁ దగినమాటలు, సెప్పి మరాళంబు వనువఁ జిత్తంబున సొం
పువ్వుతిల నిల్లు వెలువడి, యప్పగిదిన్ విష్ణుదాసుఁ డరిగెడువేళన్. 111

తే. గీ. ఈడమువళందబందరఁ యింగిలీషు, కళముమొదలై నవేటలఁ గౌరతెల్ల
సారభద్రవ్యములు బేరసార మాడఁ బిలువ నంపిరి తమతమఁ పేటలకును. 112

చ. అటువలె విష్ణుదాసుఁడు హితావళి గొల్వఁగనోడబేర మం
దుటకుఁ జనంగ హేమవతిఁ తోడనె శంబరవైరి శాతవి
స్ఫుటచటులోగ్రంథకరుహసూననవీనశరవ్రజంబు హృ
త్పుటమున గాడనేయ నృపపుంగవుఁ జేరఁగఁ గోరి యున్నెడన్. 113

చ. విలసితమోహదాహపరివేదన పొమ్మనియెత్తుపెట్టఁగా
వలపులవింటివాఁడు నెఱవడితనంబునఁ దోవఁజూపఁగా
నలమినభీతి లజ్జ వలదం చరికట్టఁగ నింతి నంతలో
జలజహితుండు గుంకె నల + చానవెత ల్లనలేనికై వడిన్. 114

వ. అయ్యవనరంబున.

115

తే. గీ. తరణితురగఘోర్ధూతఁచరమకై ల, గై రికస్థలపాంసుపుల్ + గప్పె ననఁగఁ
బల్చిమంబునఁ గుంకుమఁపంకమటుల, 1సాంధ్యరాగంబు మించె నిఁస్తంద్ర మగుచు. 116

ఉ. కాలకళాదమాళి 2దినఁకాంతిహసంతికలోన యామినీ
బాలకు సామ్మ సేయుటకు + భాస్కరుడఁక కనకంబు గాఁచి క
ల్లోలవతీవరాంలరములో నిడఁ దోచిన ధూమమృదమో
జాలము పర్వె నా రవలఁచాడ్పునఁ దారలు వోల్చె నెంతయున్. 117

కం. అప్పుడు హేమావతి తమి, ముప్పిరిగొన చిత్రభోగ + భూపాలునితో
నస్సమ్మబాణకదఁము, చొప్పడ నొనరించువాంఁ + సారఁ దమకమునన్. 118

చ. వరఁగెడుకివస్తుకొట్టడులు + భద్రముగా నొగి బీగముద్రలున్
గరిమ నొనర్చి తొత్తులకు + గాఁస మొనంగి నికాయ్యకృత్యముల్
దరలిచి యత్తమామలవదంబుల నొత్తుచు నిద్రపుచ్చి మై
మెఱుపుగ శీతలాంబువుల + మిన్నగ మజ్జన మాడి వేడుకన్. 119

సీ. మెఱుంగుఁగుచ్చెలమిఁద + జరతాబు పనిమీఱు చెంగావిరంగారు + చీరఁ గట్టి
4గుజరాతి జిగిసిర్తు + గోట్లుదాఁపచడాలు రహిమించు పై తిణీరవిక దొడిగి
ఘుమ్ముఘుమ్మునితావిగ్రమ్ముచొకాటంపుఁ గలపంబు సొగసుగాఁ + గలయ నలఁది
తక్కుతక్కునఁ గాంతి + గుల్కఁజిల్కెడు జాతి మణిభూషణంబులు + మరుతఁదాల్చి

తే. గీ. తిలక మొగిఁ దీర్చి మితభుక్తి + నలిపి వెంట, బూమె లెఱుంగని యొకపాటిఁబుడుత యాకు
మడుపు లందీయ మోహంబు + మరులు గొల్పు, వెడలె నలభామ నిజకేళివేళ్ళనీమ. 120

వ. అటుల వెలువడి.

121

మొదటిరాత్రికథ.

తే. గీ. తనదుప్రాణంబు దైవంబు + తల్లిదండ్రీ, యనుఁగు చెలి యైనయలరాజఁహంస మున్న
దివ్యనవరత్నఖచితదేదీప్యమాన, కనకపంజర మొక్కింత + గదిసి నిలిచె. 122

పా. 1. సాంద్యరాగంబు పా. 2. దినకాంత పా. 3. రస్తుకొట్టడులు
పా. 4. గుజరాతి పనిసిర్తుఁగొట్లుదాఁపిన

- చ. నిలిచి దరస్థితం బయిన ♦ నమ్మొగ మించుక వంచి యాత్మ దాఁ
దలఁచినకార్యమెల్లఁ బ్రమదంబునఁ దిన్ననికల్కిపల్కులం
దెలిపిన రాజహంస నుదఃతీమణిఁ గన్గొని పక్షయుగ్మముం
దలఁ గదిలించి యందుకు మఃనంబునఁ జింతిలి యప్పు డిట్లనున్. 123
- ఉ. ఆక్కట భర్త కాపురము ♦ నాఱి పుచ్చి నృపాలమాలితోఁ
జొక్కి రమించునందులకుఁ ♦ జొచ్చినఁ దావకబంధువర్గముల్
వక్కువ చేతురమ్మ చరిత్రవృత్తముల్ చెడునమ్మ జ్ఞాతికిం
బక్కున నిందఁ జెంది తలఁవంపులు దెత్తురటమ్మ మానినీ. 124
- సీ. అత్తమామలు గన్న ♦ నారడిపుత్తురు బావ పరీక్షింప ♦ నేవగించు
మఱఁదులు గాంచిన ♦ గఱకఱినెంతురు వదినె లెఱింగిన ♦ వాసి చెడును
బంధువుల్ గనినచోఁ ♦ బరఁగ నింపింతురు తోడికోడలు చూడ ♦ నాడికొనును
బతి గనుఁగొన్నచోఁ ♦ బ్రాణహాని యొనర్చు వాడవా రెఱింగిన ♦ వన్నెదఱుగు
- తే. గీ. నరయ నిడిగాక యన్నిట ♦ నాఁడుపుట్టు, పుట్టఁబాపంబు పుట్టినఁ ♦ బుట్టినింటి
కేసి మఱి చొచ్చినింటికి ♦ గీర్తిఘనత, దేక యపకీర్తి దెత్తురే ♦ తెఱవ లెచట. 125
- కం. అగుఁ బ్రాణహాని యపసిరి, యగణిత మగుమానభంగ ♦ మహాహా తెలిసెన్
దెగువయె యింద్రావదవి యనఁ, దగు బుద్ధి జనింపఁబోలుఁ ♦ దరుణి నీకున్. 126
- సీ. పంక్తికంఠునిమోహఃపరితాప మెంచెనే భువనమాత జగత్ప్రభాత సీత
యలపుళిందుని శిబింద ♦ నానక్తి జెందెనే ప్రియహితామితనయ ♦ భీమతనయ
నహుషునివిరహంపుఁ ♦ దహతహ ల్పాచెనే సాంద్రానద్గణచర్య ♦ యిందుభార్య
మఱిసింహబలునిపెన్మాయలఁ జిక్కెనే యారడిపనిఁ బూని ♦ యాజ్ఞ నేని
- తే. గీ. మునుపటి పతివ్రతలు మహాఃస్ఫూర్తిచిత్తు, లై నదుర్జను లతిఘోరఃసూనసాయ
కాశ్రుజర్ఘరితాంగులై ♦ యానవడిన, మాన ముడిపుచ్చుకొనిరఁటే ♦ మచ్చకంటి. 127
- చ. పతిహితభక్తిచే వెలయు ♦ పద్మదళవృత్తిమాననేత్రీకున్
వ్రతములసోదు లేటికి ధుఃఖంబుగఁ బుణ్యము లబ్బు నెవ్వడుం
బతిని దిరన్మరించి పరఃభర్తలఁ జెందినభామ పుణ్యము
లతజలనేతుబంధములు ♦ గావె వచింపఁగ నెంతనోచినన్. 128
- కం. లలిజాగ్రీష్ణవృక్షము, పులను మనోవాక్యరీఃములచే నేవే
శలనైన సతులు పరపురు, ములఁగోరిన వన్నెలేదు ♦ చూవె ధరిత్రిన్ 129

- కం. పతిసేవయె భూషణములు, పతిసేవయె జీవనంబు ♦ భామామణికిం
బతిసేవయె సువృత్తములు, పతిసేవయె యిహముఁ బరము ♦ భాగ్యములనుచున్. 130
- కం. ఈరీతి హంసపలికిన, నారీమణిచెవుల నవియె ♦ నారాచములై
దూఱి చుట్టుకున్ నాటినిఁ, గూర్కకటాక్షములఁ గీటుకొని తనుజూడన్. 131
- ప. అత్తైవచిత్తం బెఱింగి మరాళంబక్కటా యిత్తరుణి 1దుష్కర్మాయత్త చిత్త
వృత్తి యయ్యె నిట్లుగుట మదీరసునీతివాక్యంబులు దీనికిం బరుషంబులై తోచుచున్నవి.
సమదమనవృద్ధర వేదనాదోదాయమానం బైన దీనిమానసంబు సామంబునగాని చక్కంబడ
దని కొంతదడ వంతరంగంబునఁ జింతించి వెండియు నారాజహంసంబు హంసగమన కిట్లనియె. 132
- తే. గీ. మానవతి నీవు పరసంగమమున కాన, పడఁ దలంచితివేనిఁ జేపట్టు కొంచె
మైనచక్కనియొకయందఁగానితోడఁ, గూడియాడక రాజులఁ ♦ గోరఁదగునె. 133
- మ. అధిపు ల్కూర్కరఫణిన్వరూపు లధరం ♦ బాసించుటేరీతి భూ
మిధవు ల్కూలకరాళకీలిసదృశు ♦ తేన్మేనఁ బొందించు టె
ట్ల ధరాధీశులు మత్తదంతిసము 2లేలా నీకుఁ జెలాటమా
డ ధరాభృత్తుచ యిత్తెఱం గెఱిఁగి వేడ్కఁ గోర్చు లీడేర్చుకో. 134
- కం. ఇలఁబతుల చిత్తవృత్తులు, గలయికలం దెలిసి మెలఁగు ♦ కాంతల కెలమిం
జెలు వొనరు జయము చేకురు, నలఘుశ్రీసౌఖ్య మబ్బు ♦ నంబుజగంధీ! 135
- ప. అట్లు గావున నిత్తెఱంగునఁ దత్తరంబులేక నృపవరోత్తముల చిత్తవృత్తిందెలిసి హత్తు
కొని వర్తిల్లు మని హంసంబు ప్రత్యుత్తరం బిచ్చు నవసరంబున. 136
- సీ. పినవెత్తి కసరెత్తి ♦ యనగేగు ననగూఱి పూఁబొంట్లతమముగ్ధఁపొంత కరుగఁ
బరుసొమ్ములకు నిమ్ము ♦ పడఁగ్రమ్ము నెఱహమ్ము దన్కరుల్ దిగులొంది ♦ తావుఁ జేరఁ
దనరారు సిరిసారు ♦ తనివారఁ గలవారు కనుగూర్కమదిఁ గోరి ♦ కన్ను మూయ
రతిరూపు పసమాపు ♦ 4గతిచూపు గల కాఁపు గుబ్బెత లెనటికై ♦ కుండ లరయ
- తే. గీ. దూరదేశసమాగతఁధూర పాంథ, జనసమూహంబు పయనంబు ♦ సాగ 5లేవ
తెక్క లలరించి కుత్తుక ♦ బ్రిక్కి మించి, కొక్కురోకొయటంచును ♦ గోల్లగూసె. 137
- కం. తెలతెల నయ్యెను దిక్కులు, పలపల నుడుగణము మాయఁ ♦ బాతెను బత్తుల్
కలకలనఁ గూయఁ జొచ్చెను, దులదులఁ దుమ్మెదలు దమ్మితుంటుముల వెడలెన్. 138
- తే. గీ. అపుడు హేమావతీకన్య ♦ హంసనుడువు, నీతిచాతురి వినురీతి ♦ నేర్పు మాని
పడకయిలు నేరి కళవళపడుచు నిమిష, మొక్కయేడుగఁ బవలెల్ల ♦ నొనరఁగడపె. 139

- కం. ఉదయోపరి రవిసింహము, మది మీఱంగ నస్త్రైలమత్త స్విపముం
బాదువ గమకించి దుమికిన, యదనున దినకరుడు 1వశ్చిమాశకుఁ జేరెన్. 140
- తే. గీ. రసికుఁ డై నట్టికాలంపుఁరక్తవాను, తనర బ్రహ్మాండ మను పెద్ద ధవతిలోన
శాయి నిండాఁ బోసినఁచందమునను, గారుతిమిరంపుగుంపు నిండాఁ బర్యే. 141
- చ. అనువున మిన్ననుం గడితఁపాశైతమంబునఁ గట్టిపెట్టి శో
భనతఁచంద్రదీధితులఁపంక్తి జమాఖరుచు ల్గణించి యిం
తనుకొని కాలమఁ గణకుఁ ధవ్వడు తీర్చి లిఖించినట్టి యా
దినవహిలైఖివాల్లనఁగఁ ధెల్విగఁ జుక్కలు పర్వెనత్తటిన్. 142
- చ. జలకము లాడి చీనిబురుసావనివస్త్రము గట్టి మోమునఁ
దిలకముఁ దీర్చి కొవ్వెరులు ధించి కచాళిని గబ్బిగుబ్బలం
గలవ మలంది గండవడి ధగమునఁ బూసి నృపాలు నింటికిం
జెలియ చనం దలంచె రతిశిక్షకు రెండవనాటిమాపునన్. 143
- తే. గీ. పోవుచో నమ్మరాశంబు ధ పొంత నిల్వఁ, జెలియ పూనిన జిగిసీటు ధ కులుకుఁ జూచి
రాజహంసంబు వలికె నోరాజవదన, పోయెదవుగాని యువమతోఁ ధ బాసఁగి మనుము. 144
- కం. ఉపమ యెఱుంగనివారల, కపరిమితావస్థ లొందు ధ నది యెట్లన న
యుష్మపమ యెఱుంగక కాదే, చపలత మున్నొక్కనక్క ధ నమసెం బెలుచన్. 145
- వ. అనిన విని హేమావతి యిట్లనియె. 146

రెండవరాత్రి కథ.

- కం. ఆకథ వినియెద నుడువు ను, ధాకరకలు రాలఁ దేనఁధారలు చిలుకన్
లోకేశతురంగమ యన, నాకలికికి రాజహంస ధ మపు డిట్లనియెన్. 147
- కం. వినవమ్మా హేమావతి, కనవమ్మా స్థూలసూక్ష్మకార్యములు దగ్గ
మనవమ్మా నన్నోచ, క్కనిగొమ్మా మెచ్చుకొమ్మ ధ కథ విని పొమ్మా. 148
- కం. విభ్రమమణిమండన మన, నభ్రంకషశాధకేతఁనాంశుకజనితా
దభ్రానిలహతగతిజా, తాభ్రమణిహయశ్రోమోద ధ మవ్వర మమరున్. 149
- కం. ఆపురవరమణిలో గుణ, దీపకనామమున భూమిఁదేవుం డలరుం
బూపట్టు వేదశాస్త్ర, వ్యాపారముచేత రెండఁవవిధాత యనన్. 150
- సీ. అఁగఁలునున్నంపుఁటెఱమంటిపట్టెలు దీర్చినగోడలు ధ తేజరిల
నిండునున్న పుఁబూత ధ నెఱచాదు బోదెలు దిద్దినదేవరమిదై దనర

నారికేళపుముట్ట ♦ తీరుగా నలికిన ముగిలిమలసాలె ♦ ముద్దుగులుకఁ
బంచవన్నియమ్మిగ్గు ♦ పద్మముల్ దీర్చిన బృందావనము లోఁగిలందు వెలయ
తే. గీ. కినుదికివేసిన దోవతు ♦ లుంచినట్టి, దండ మాపాసనము సేయు ♦ కుండ మమరఁ
బడలిక లడంచు పనపాకుఁచంది రలర, నుండు నాబ్రాహ్మణునిగృహం ♦ బుత్పలాక్షి. 151

చ. అతనికిఁ జారుశీల యను ♦ నంబుజగంధనుగంధి యొప్పుఁ ద
తృతి తనయుండు లేమిఁ బరితాపముతోఁ గడుపుణ్యభూము లా
యతమతిఁ ద్రొక్కఁ బూర్వసుకృతాంశముచే నొకఁ డుద్భవించె నం
తతశుభధాముఁ డప్రతిమఁధాముఁడుగా సుగుణాభిరాముఁడై . 152

వ. అంత గర్భాధాన పుంసవన సీమంత జాతకర్మ నామకరణాన్నప్రాశనచోలోపనయన
వివాహప్రాజాపత్య సౌమ్యాగ్నేయ వైశ్వదేవ గోదాన స్నాతక పితృమేధంబులను షోడశకర్మంబు
లెఱుంగం జేసి. 153

తే. గీ. వానితలిదండ్రు లత్యంతఁవత్సలతను, బూటపూటకు గోముపెంపొనఁగఁ జెంచి
ప్రాభవం బొప్ప ననమానఁనై భవమున, ఘనతపోడశకర్మాధికారిఁ జేయ. 154

వ. అంత నత్యంతకుశలస్వాంతంబున నవ్వటుశిఖామణి వేదవేదాంగాది బ్రహ్మవిద్యాభ్యా
సానంతరంబున, గానంబును గవిత్వంబును గొక్కొకంబును జూదంబును దేశభాషల విజ్ఞానంబును
లిపిలేఖనంబును జరాచరాన్యథాకరణంబును విలువిద్యయును సర్వశాస్త్రపరిజ్ఞానంబును శాకు
నంబును సాముద్రికంబును రత్నపరీక్షయు సరదంబుఁ బఱపుటయుఁ దురగారోహణంబును
మల్లశాస్త్రంబును బాకచమత్కారంబును దోహదప్రకారంబును ధాతుగంధరసవాదంబులును
గుట్టుపనులవిసోదంబును మహేంద్రజాలంబును జలాగ్నిస్తంభనంబులును మొనకట్టును వాకట్టును
వయస్తంభనంబును వశ్యాకర్షణమోహనంబులును విద్యేషణోచ్ఛాటనసంహరణంబులును గాల్ప
వంచనంబును బక్షిగతిభేదంబులును యోగవాదంబులును వచనసిద్ధులును ఘటికాసిద్ధులును
నింద్రజాలంబును సంజనభేదంబులును ధ్వనివిశేషజ్ఞానంబును వంచనంబును స్వరవంచనంబును
మణిమంత్రక్రియలును జోరత్వంబును జిత్తరుప్రవ్రాయుటయు లోహకారకత్వంబును శిలాభేద
కర్మంబును గులాలకర్మంబును రథకారకర్మంబును శూర్పకారకర్మంబును జోళ్ళునిర్మించుటయుఁ
బటకారకర్మంబును నదృశ్యకరణియు దౌత్యకర్మంబును వేటసన్నాహంబును బేరంబును బాశు
పాల్యంబును గృషియు మైరేయంబుఁగూర్చువగయు లావుక కూర్మ కుక్కుట మేషాదులపోరు
హత్తించుటయు ననియెడు చౌషధి విద్యల మర్మంబు లెఱింగి యొప్పుచుండు. 155

కం. ఈరీతి నకలవిద్యల, నారూఢిగ నారి తేరి ♦ యవ్వటుఁడు సదా
చారసితి గంగాయా, త్రారంభవిజృంభమాణఁహర్షోదయుఁడై . 156

- సీ. సకళాతికుల్లాయి ♦ యొకయింత గాన్పింపఁ జుట్టియుండినవంచె ♦ సొంపు దనరఁ
బడెడుబియ్యము వండఁ బాటై నతపెల యుంచిన చిన్నియసిమి దోఁస్సినసవేల
ముంజుపైఁ గనుపట్ట ♦ ముద్దుగాఁ గట్టిన యంగవస్త్రపుగుడ్డఁ చెంగు లలర
మాంజుష్టిగలిపిన ♦ మంత్రాక్షతంబులు పోసినమారేడుఁబుట్టు 1యమర
- తే. గీ. ధాతశాటియుఁ బరిపాటిఁ ధావళియును, వజ్రల వేదాంతశాస్త్రంబు ♦ వాసినట్టి
తాళదళపుస్తకము చంకఁ ♦ దనరఁ బూని, చనియె గడిదేరి యాబ్రహ్మచారి మీఱి. 157
- కం. ఈలీల సకలపురములు శైలంబులు నదులు నిధులు ♦ శాశుచయంబుల్
గాలువలుఁ బల్లె 2వట్టము, లాలోకింపుచును బోయి ♦ యవ్వలు వెదుటన్. 158
- సీ. పూలేయశైలాధిపాలక సంజాత కర్పూరఛాతలోఁకప్రపూత
జలధినాయకుఁ డేలు ♦ సరసంపుటిల్లాలు బటుభగీరథతపఃఁ ఫలముపోలు
తారాధ్వజుట్టనోఁద్రతవేగకల్లోల యఘమహారణ్యదాఁవాగ్నికీల
చంద్రశేఖరశిరఃస్థలశుభ్రకిసుమదామ చందనకుండేదుఁసదృశధామ
- తే. గీ. రంగదుత్తుంగదీప్లుతఁరంగసంగ, ఘమఘమధ్వానమేఘునిఁఘోషనృత్య
దహిభుగుడ్యేలపాలాంశుఁయామునోర్మి, సంగతభ్రాంతిదాభంగ ♦ గంగఁ గనియె. 159
- మ. కని యభ్యంతరితదివ్యతీర్థములలోఁ ♦ గౌతూహలం బొప్పఁగా
ఘననిష్ఠారతి మీఱ బైరవున కఁర్ఘ్యం బిచ్చి సంకల్పమున్
వినతుల్ స్నాన మొనర్చి తత్తటమఘోర్వీవాసవిద్యాతివృ
ద్ధనికాయంబులు దెల్పు జాహ్నువిమహాత్వంబున్ వినెన్ భక్తితోన్. 160
- వ. అంత నాబ్రాహ్మణకుమారుండును దత్తీరవానులకు నిజార్జితద్రవ్యంబులు వ్యయంబు
చేసి గోభూతిలహిరణ్యాద్యవాసోధాన్యగుడకౌప్యలవణంబు లనుదశదానంబులను దులాపురుష
హిరణ్యగర్భ బ్రహ్మాండకల్పవృక్ష సహస్రధేను హిరణ్యకామధేను హిరణ్యశ్వ హిరణ్యరథ
హేమహస్త హేమలాంగూల పంచలాంగూల విశ్వచక్ర కల్పలతా సప్తసాగర రత్నధేనుభూత
సంఘట్టనంబులను షోడశమహాదానంబులు చేసి కాశికాపురంబున కరిగె నప్పుడు.
- సీ. చిత్రకూటసమానఁచిత్రకూటవిమానభాసురంబు విశిష్టఁభాసురంబు
వై జయంతవితానఁవై జయంతవితానభూషణంబు నృపాలఁభీషణంబు
భాసమానశశివ్రాహ్మసమానక్షౌమసుందరంబు కిరాటఁమందిరంబు
సుమనస్తతోద్దామ ♦ సుమనస్తతారామబంధురం బురు శూద్రాఁసింధురంబు
- తే. గీ. సతతబహువై భవానదృశప్రభావ, కీర్తిరాజితకుండలీకృతసుధీర
వజ్రమణిదీప్యవస్త్రింశుఁవలయవలిత, గోపురంబై రహించుఁ గాశీపురంబు. 162

ఉ. ఆపుటభేదనేంద్ర దృష్టదావళికల్పితగోవురాల్పై
నేపున మాపు రేపుఁ జను ♦ నిందుదినేంద్రులవర్వతద్యుతు
లబ్బపురె వీరికిఁ గృహణబాధయ పర్వములందు నేక్కియన్
బ్రాపిత మయ్యె నంచు మది ♦ భ్రాంతి వహింతురు తాంత్రీకోత్తముల్. 163

తే. గీ. అట్టిపుణ్యస్థలంబున ♦ కరిగి వేడ్క, గడలుకొన మణికర్ణికాఘట్టమునను
నిలిచి జలకచ్ఛమున స్నానఁనిష్ఠఁ బూని, వెడలి మాధ్యాహ్నికక్రియ ♦ త్వేగ దీర్చి. 164

కం. మణికర్ణిక మణికర్ణిక, మణికర్ణిక యనుచు నుడువు ♦ మనుజులకెల్ల
గణనాతీతపువోషము, లఱఁగి శతకృతుఫలంబు ♦ లగునని తలఁచెన్. 165

వ. అంతట నవ్వటుశిఖామణి నమకచమకంబుల రుద్రీన్యానయుక్తంబుగా విశ్వేశ్వరు నభి
షిక్తుంజేసి పూజించి ప్రదక్షిణనమస్కారంబులు గావించి యిట్లని స్తుతియించె. 166

సీ. జయభక్త మందార ♦ జయదుష్టజనదూర జయజగదాధార ♦ శరణుశరణు
జయనిత్యకల్యాణ ♦ జయభృత్యసంతాని జయరమాధిపబాణ ♦ శరణుశరణు
జయగోత్రపుత్రీశ ♦ జయరక్షితసురేశ జయపంచశరనాశ ♦ శరణుశరణు
జయశరద్ధనగాత్రీ ♦ జయచావనచరిత్ర జయకేందుశిఖినేత్రీ ♦ శరణుశరణు

తే. గీ. జయనిశితశూలసాధన ♦ శరణుశరణు, జయమహాఘాతనాశన ♦ శరణుశరణు
జయహయీకృతనందీశ ♦ శరణుశరణు, జయమహాదేవవిశ్వేశ ♦ శరణుశరణు. 167

సీ. శ్రీపార్వతీకుచశిఖరిస్థలవిహార హారాయమాణమహాభుజంగ
జంగమస్థావరఁనంచారసమభావ భావజరూపప్రభావహరణ
రణరంగనిర్జితఁరాద్రమహాసుర సురయక్షసేవితఁచరణయుగళ
గళదరస్థాపిత ♦ కాలకూటక్షీర క్షీరాబ్ధిపుత్రీశ ♦ ఘోరబాణ

తే. గీ. బాణ నాక్షననాయక ♦ త్రాణదక్ష, దక్షకల్పిత యాగవిదారణాగ్ర
యుగ్రభీమాదిరామధోయోత్రప్రసిద్ధ, సిద్ధభయభంగ కాశివిశ్వేశలింగ. 168

కం. అని నన్ను తించి వేడ్కలు, గొన లొత్తఁగ బ్రహ్మచారిఁకుంజరుఁడు గృమం
బున దేవతాధివాసము, లనువొందఁగఁ గాంచి భక్తి ♦ నలమినమదితోన్. 169

కం. డురిగణాధ్యక్షుని శితి, కంఠుని భైరవుని జండిఁకం బటువిద్య
త్కంఠీరవ మపుడు మహా, కుంఠితాత్పర్యములను ♦ గొలిచి భజించెన్. 170

వ. తదవసరంబునఁ బంచకోశంబునం గల మహాదివ్యలింగంబుల నేవించి యవోపేటు
వాసి తైర్థికజనహితసమృద్ధయ యగుగయకుఁ జని గదాధరుఁగొనియాడి ప్రయాగకరిగి త్రివేణి
సంగమంబునం గృతస్నానదానాద్యనుష్ఠానంజై మాధవునారాధించి నప్తపర్ణవటంబుంగనుంగొని

త్రివేణీతీర్థంబులు నించినకావడి గైకొని పంచకోశంబున నొక్కమరకతలింగంబు సంగ్రహించి నిజస్థానగమనోన్ముఖుండై . 171

సీ. కావడిపై నంటఁగట్టిన యొకకావి శాటి కంబలి యాత్రాసంచి యలర నేతిలడ్డిగ నీళ్లు ♦ నించినసారకాయ బుట్టు లిర్వంకలఁ ♦ బొసఁగియుంశ నెగనెత్తి కుఱుచగా ♦ బిగియఁ గట్టినపంచె పై బిగించిన ప్రాత్ర ♦ బట్ట యొప్ప ముఖఘర్మములటోపి ♦ ముఱుఁగఁజుట్టినవల్లె కొనలు మరుల్లాల్యమున హరింప

తే. గీ. గమనజవమున నజ్ఞాడు ♦ కావ డదరి, కీటుక్కిఱుని భుజమునఁ ♦ గేళినల్ప గొడరుద్రాక్షమాలిక ♦ లక్ష్మంతసీమఁ, దనరవచ్చెను వేడ్క నఁజైర్చికుండు. 172

కం. ఈరీతిఁ దనగృహంబున, కారయఁ జనుదెంచి కావ ♦ డటుడించి మహా ధీరుఁడు జననీజనకుల, కామాధిగ సంఘటించె ♦ సాష్టాంగంబుల్. 173

కం. తత్సమయంబున వారలు, వత్సా మతీ యాత్రాసలిపి ♦ వచ్చితె యని యు ద్యత్సంతోషంబునఁ దమ, వత్సస్థలిఁ జేర్చి పేమ ♦ వర్ధిలి చెలఁగన్. 174

తే. గీ. శిరము మూర్కొని వదనంబు ♦ చెమటఁడుడిచి, యాయురారోగ్యపుత్రపాత్రాభివృద్ధి గాను దీవించి యత్యంతకరుణ మెఱయఁ, గొడుకుతోడుత నిట్లని ♦ నుడివి రపుమ. 175

కం. ఏయేపుణ్యస్థానము, లేయేతీర్థస్థలంబు ♦ లేయేద్వీపా లేయేభూములు సూచితి, వాయామహిమలు వచింపు ♦ మర్భక మాకున్. 176

కం. అని యడిగిన తలిదండ్రుల, కనునయమునఁ గాశి గయ ప్రయాగలు మొగతా ఘనపుణ్యక్షేత్రంబులు, గని తెచ్చితి లింగ మిదిగొ ♦ కాతుక మమరన్. 177

కం. ఈపురవరమణిచెంగట, నీవరమేశ్వరుఁ బ్రీతిష ♦ నెంతయుఁ జేయన్ దాపురము మోక్షలక్ష్మీకే, గాఁపుర మభివృద్ధి బొందుగద మన కనియెన్. 178

తే. గీ. పుత్రకునివాక్యవిస్ఫురదోద్బోధమునకుఁ, దల్లిదండ్రులు సంతోష ♦ ముల్లసిల నపుడు పాపాణభేదుల ♦ కర్థమిచ్చి, తీవి నొకదేవళంబు గట్టించి రపుమ. 179

సీ. డంబైన గర్భగృహం బంతరాళికంబును 1ముఖమంటపంబును జెలంగ గాలిమంటపము ప్రాకారంబు 2లోలీలు బోదెలు చుట్టలు ♦ పొందుపడఁగఁ గప్పటచట్టము ♦ ల్లనగోపురంబులు జగతియుఁ జప్పట ♦ లొంగునుగులుక గచ్చుగోడలు తాతికంబము ల్పాలనున్నము సువర్ణద్వారసమితి వెలయ

తే. గీ. దృష్టిపాత్రాపుబామ్మలు ♦ దేజరిల్ల, నుఱుకుసింగంబు లరగూళ్లు ♦ మెఱుఁగుఁదోర ణములు చిత్తర్వుక్రొల్లిననుల్ ♦ రమణకెక్క, దేవళము మించె నత్యంతదివ్య మగుచు. 180

కం. ఆదేవశంబులోన మహాదేవుని నొక్కనివ్యముగు శుభవేళం

బాదుగఁ బ్రతిష్ఠ చేసిరి, వేదాగమశాస్త్రరీతి ధేడ్కదలిర్పన్.

181

సీ. చెఱఁగు1దోవతిపైనిఁ ధీరాడఁగా బోడి తలచుట్టు ధౌతవస్త్రంబు మెఱయఁ
జెక్కులకును డిగ్గి ధిక్కటిల్లు విభూతి పెంజెకట్లు లలాటభిత్తి నమర
గళమున నులిగొన్న ధావిదారముతోడి రుద్రాక్షమాలికల్ ధూళిఁ దనర
మాచేడుబుట్టుల్ ధిక్కళంచుక నంది గట్టిన చంద్రీశేఖరుఁడు వెలయఁ

తే. గీ. బెట్టె మూఁకుమూ మొగబీరవత్రి, పెట్టి ధూపార్తి దీపముఁ ధిట్టు చమురుఁ
బొందుపఱచుక మునిమాపు ధూడసేయఁ, గ్రొత్తకాణాచితంబలి ధాతుకొనియె. 182

కం. ఈతీరున నలతంబలి, భూతేశునిపూజసేయఁ ధిబుష్పంబుల సం

ఘాతము గొని తేలే మని, యాతట్టున నొక్కతోట ధి నమరగఁ జేసెన్.

183

సీ. సంపెగల్ మొల్లలు ధిజాజులు గన్నేర్లు విరజాజులును మంచి ధికురువకములు
ప్రొద్దుదిరుగుమపూలు ధిపొన్నలు మల్లెలు పారిజాతములు సేవంతి విరులు
తామర లూసర్యకాంతమ్ములు కల్వలు బొండుమల్లెలపాద ధిల్పొగడతరువు
లల్లిపువ్వులును నంద్యావర్తములు వాడగన్నేరులు తురాయికట్టుపూలు

తే. గీ. మాచిపత్తిరి గగ్గెర ధిమరువము కురువేరు దవనమ్ములును వట్టివేళ్ల గుములు
బిల్వవృక్షములాదిగాఁ బేర్లుగలవి, ప్రిబల నొకతోట వేయించిబావిద్రవ్వె. 184

మ. అమితానర్ఘ్యనిబద్ధశుద్ధశిశికాంతాయామసోపానసం

గమ మంబుగ్రహణాగతోరుపథికాకాంతస్ఫురత్కుట్టిమం

బమలాంభోరుహపండపాండుకుముదాచ్ఛామోద2సంవాసితం

బస్పతప్రాయజలాభిపూర్ణ మగుచు ధిన్నా బావి యొప్పెంగడుగ్.

185

కం. అబ్బవికఁ జేయేతం, బుబ్బుచుఁ దంబలి యొనర్చి ధియత్సహంబుగ్

గుబ్బతిలఁ గొన్ని చెట్లకు, నిబ్బరమున జలములెత్తి ధినిస్తాణుండె.

186

తే. గీ. ఎలమినొకకొన్ని చెట్టుల ధికెత్తియెత్తి, యలసి ముంగినమ్మానుదోనానియుండ

గుండ నిండాఁగా ముంచి ధి కూడుదినఁగ, నింటి కేగెను బడలిక ధిలంటి పెనఁగ. 187

వ. అంత నొక్కబక్కనక్క గుక్కుమిక్కునుచు ధొక్కంబిక్కుటిల్లిన త్సుధానలంబున
దందవ్యామానంబై డస్సి. 188

తే. గీ. పుట్టలను దిట్టలను జెట్లఁ ధిబొట్లఁ గట్ల, వంకలను ధొంకలను బీళ్లఁ ధిబాళ్ల తాళ్ల

గుప్పలను దిప్పలను మళ్ల ధిగుళ్ల నూళ్ల, దిరిగి యాహారమండక ధిసారిగి యరిగి. 189

నీ. వాణికై పోరాడ ♦ వచ్చి యెందఱు బ్రహ్మదేవుల మనువారు ♦ దీరి చనిరి
 పార్వతీరతులకై ♦ బహుపోరి యెందఱు రుద్రుల మనువారు ♦ రోసి చనిరి
 సిరిని జేపట్టఁగాఁ ♦ జేరి యెన్ని దశాపతారము ల్లఱింది ♦ తీరిపోయె
 శచిమారుమనువు రఁచులఁ బెట్టి యెందఱే నిందులమనువార ♦ లేగిరహహ

తే. గీ. చూడనవి యెల్ల యుగచర్య ♦ సుద్దులయ్యెఁ, బోయెఁ గాలంబు పూర్వవిఁస్ఫురణదప్పె
 దార్ద్ర మాలోచనము తెల్వి ♦ దగ్గుపడియె, నారవిధి నేటి కిట్లాయె ♦ ననుచు నడరి. 190

తే. గీ. పాముజరరాగ్నిచే గింకఁ రోసి యనుచు, నడరువేదనచే గ్వయాఁస్యామి యనుచు
 విస్మయపుమూర్ఛచే హఃహఃతోస్మి యనుచు, బలువరింపంగ సాగె నఁబృక్కనక్క. 191

వ. ఇట్లు త్సుధాతురత్వంబునఁ గంతగతపాణింబై నోరం దడిలేక మాటిమాటికిఁ బూజము
 మూర్ఛల నలసి సొలయుచు మెత్తమెత్తగావచ్చి తత్కూపతటస్థిత దోళికాగ్రంబున నున్న
 యల్పజలంబులం గంతంబు దడిపికొని యయ్యేతంబుముంగిసమానికి వెదురునకు నంటఁ గట్టిన
 వారు పరిమళం బాఘాగించి దోనిం బడి చని నేడీ పశుకృత్తిరజ్జవున త్సుధాభారంబు వారించెద
 ననితలంచి యుబ్బుచు నొక్కొనుతమకంబున ముంగిసమానిపైకిఁ జివుక్కుననెక్కి యబ్బుక్కునక్క
 దారువేఱుబంధనంబగు చర్మరజ్జవుఁ దెగం గొఱిసిన. 192

తే. గీ. మ్రానుమీటుగ నెగయ గోఁమాయు వప్పు, డేకతాపప్రమాణమట్లెగసి కూన
 గుంతలోఁబడి గుడ్డువెంటలుటక నాల్క, నడుముగఱుచుక నఱుచుచు ♦ బెడిసిమడిసె.

వ. ఇట్లు త్సుధాతురత్వంబున నాహారంబు చూచెఁగాని తనచేటు దెలియదయ్యె; నీవా
 నక్కతెఱంగున రాదనంయోగంబె చూచెదవుగాని యితరోపద్రవంబులువిచారింప వయిన
 నిత్రెఱంగునఁ జిత్తంబునఁ దత్తరంబు లేక తెలిసి మెలంగుమని హంసంబు నయోక్తులు వలుకు
 నమయంబున. 194

చ. అలమినవేడ్క ఘోషకనఁకాంగులు మజ్జిగఁ జిల్కఁ గాఁపుఁగూఁ
 తులు తెలియావనాశములు ♦ దొక్కఁగ జేయగ జారనాయిక
 ల్నిలయముఁ జేరఁ దస్కరులు ♦ నొక్కొనుభీతిని దావుకెక్కఁగాఁ
 జెలఁగుచు వేగుఁజుక్క పొడిఁచెన్ బలసూదనది క్కటంబునన్. 195

కం. అంతట హేమావతి గే, హంతరమున కేగి పార్థివాయ త్రమతిం
 గంతుసుమకుంతదళిత, స్వాంతంబున నా దినాంతఁనంతమనమునన్. 196

చ. కలవము గబ్బిగుబ్బలను ♦ గమ్మనుపూలసరాలు గొప్పనం
 గులికెడిచంద్రకావి నెఱి ♦ కుచ్చెలఁ దీర్చినకోక శోణిని
 దిలకము మోమునన్ మణులఁ ♦ దీరినసాములు మేన వేమకన్
 1వెలయ నమర్చి మేల్గునుగు వేసి ♦ నృపాలునికేళిఁ దేలఁగన్. 197

మూడవరాత్రికథ.

- కం. కలహంసోజ్వలరత్నశ, కలహంసక యుగము ఘల్లుఁఘల్లుని మోయెన్
గలహంసగమన చనఁగాఁ, గలహంసము హేమవతిని ♦ గని యిట్లనియెన్. 198
- ఉ. ఇంకొకగాథకద్దు విను ♦ మింతటిలోఁ బతి పాటిపోవఁ డో
పంకరుహాయతాక్షి యుపభర్తల హత్తుక తత్తరాన మీ
నాంకునికేళిఁ దేలఁగఁ జనంగ నొకానొకమాట వచ్చినన్
బొంకఁగలేవు బంతి యని ♦ బొంకవలెం గులటావధూటికేన్. 199
- కం. అని రాజహంసమణి వ,ల్కిన హేమావతి వినోదకేళిగతి గిరు
క్కున మరలివచ్చి యాకథ, వినియెద ననువొందఁ దెల్పు ♦ విహగోత్తంసా. 200
- వ. అని యడిగిన హేమావతికి హంసం బిట్లనియె. 201
- కం. విను మనఁగా ననఁగా వర, కనకోజ్వలకూటర్పూట ♦ ఘనగోపురకో
భనకృతకథరీకృతనా, కనగరి మణిభద్రపురము ♦ గల దొకభూమిన్. 202
- కం. ఆనగరము భోగప్రీతి, భానగరిపుఁ డై నమాణిభద్రుడు భద్రా
నూనచరిత్రుడు కాంతిను,ధానిధి నృపు లెంచ శాశ్వతమ్ముగ నేలున్. 203
- తే. గీ. అతనిచెంగట ననహాయుఁ ♦ డనెడువాఁడు, చండదోర్దండమండిత ♦ మండలాగ్ర
దండితారాతిరుపుతల ♦ గుండుగండఁ,డనెడి బిరుదొంది తిరుగు నాఁయకులలోన. 204
- సీ. భిండివాలాసికోదండభల్లాతక నారాచరోహణఁనఖరవజ్ర
ముష్టిముద్గరశూలఁముసలభునుండిక ప్రానవ్రీకూర్మ 1కఁర్పటకటారి
కా గదాయోద్దండకణయకుంతాతళ పరశుతోమరచక్ర ♦ పరిఘ పట్టి
సములుంకిణీలోడిఁసబళంబు చివ్విఁటె సెలకట్టె యాదిగా ♦ నిల నుతింపఁ
- తే. గీ. దనరు నుప్పదిరెండాయుఁధములు మఱియుఁ, జిఱుత చెయ్యమ్ము గండగఁతైర తుపాకి
గొరకనును గాలమును గ్రద్దఁగోల్ల బుట్టె ,చూరిబాణాధరించు నవ్వీరుఁ డెపుడు. 205
- వ. వెండియు నవ్వీరుండు నమదండ గజదండ భృంగిదండ యెడమవరభృంగి కుడివర
భృంగి భృంగిపటలము పయివరపుదండ సింగంపుదండ పొదలికదండ యడుగడుగుపొదలికదండ
మద్దెలనంచుదండ కుక్కుటపుదండ మొదలుగాఁగల పదిరెండుదండల యఖండపాండిత్యంబు
దెలిసి, యెడమడుగుపరువడి కుడియడుగుపరువడి కదలుపరువడి దాటడుగుపరువడి కోపుపరువడి
ధారుధాణుఁడోడ ఉరుఁడోడ ఆంత్రీటికనాట్యము ఝాటుధారు ధాణుధాణు కపాలు ధారుక
డారుకధారు ధాణుధారు ఝాటు నీ పదునాలుగువిసరులమర్మంబులుం జూచి, కక్కి కొక్కిన

డొక్కెర ముత్తెర డొక్కెరము కుమ్మరింపు జోడింపు సందుసీసంబును గొంతుమారును సమ
 సీసంబును సురాటంబును జేవయు గండనంబును గల్లంబును దొట్టును గిర్లయుం బరిబొందుటయు
 రొండివేటును ధణంబును గన్నాతును భారంబును చొంగిణియు బెట్లాగును తూణింపును సరి
 బిత్తరంబును లాగును విట్టాలంబును దిణింగియు బాదనివారణంబును బాదగళాప్రియు
 గళకత్తెరయు గాశనిల్కడయు నృసింహంబును నను ముప్పదిరెండువిన్నాణంబులనాణెంబు
 పరీక్షించి, వంటియడుగుకత్తెర సర్వబంధకత్తెర జాగినకత్తెర పొదలికకత్తెర చిట్టడుగుకత్తెర
 పావుపావులు జాగినపావు మొదలుగాఁగల పదిరెండుపరువళ్లయగణ్యప్రాప్తివీణ్యం బెఱింగి, హరిగతి
 గజగతి వ్యాఘ్రగతి మహిషగతి జంబుకగతి మర్కటగతి మార్జాలగతి హరిణగతి చటకగతి
 పక్షిగతి తాండవగతి నరగతి మొదలైన పదిరెండుగతుల యవార్యచాతుర్యంబు నేర్చి, విష్ణు
 చక్రంబును రామబాణంబును నాగబంధంబును దొలకరిమెఱుపును అల్లిమత్తును విస్సందును
 హస్తాభరణంబును బదఖండనంబును బరిత్రామను లోబిత్తరి వెలిబిత్తరి సర్పాంకుశంబు మొదలు
 గాఁగల పదిరెండుకాయమానంబుల భేదంబులువిచారించి, లోమైన వెలిమైన యుసిమైన
 ముమ్మిన చతురమైన పుణ్యమైన పాపమైన చాటడుగుమైన దాటడుగుమైన కదలుమైన
 ఆరమీటుమైన నెఱమీటుమైన సరితాళంపుమైన యాదిగాఁగల పదిరెండు మొనల నారితేరి,
 లోవెలి గజ్జదుముకు చూరణనరకు మొదలగునలుకుల వగలు, డండనిల్కడకదలు తుటుము
 కలయిక మెలకువకింగళింపు దిశాపదిశలు పాదపుపారువ హస్తపుపారువ దేహపుపారువ
 నయనపుపారువ లివరాకడ ఎకసర పైసర భృంగిపటలము ఝంపు టెక్కు కరలాఘవంబు
 లాదియా షోడశోపవీతంబులరీతులు నేర్చి, భ్రాంతంబు నుద్భ్రాంతంబును ఆఘ్రతంబును
 ఆవిష్కృతంబును 1 అష్టికంబును అవిదంబును ఆకరంబును అవికరంబును విశ్రుతంబును మాను
 వంబును నిర్మర్యాదయు విచిత్రంబును భిన్నంబును సవ్యజానువు అవసవ్యజానువు 2 క్షీప్తంబును
 ధృతంబును గుడంబును లంబనంబును సవ్యబాహువు వినీతబాహువు త్రిబాహువు సవ్యోత్త
 రంబును ఉత్తరంబును తుంగబాహువు సవ్యకరంబును బ్రధితంబును యాధికంబును ఆవృష్ట
 ప్రహారంబును వల్లితంబును కుంచితంబును స్వస్తికంబు ననియెడి ద్వాత్రింశత్ప్రచారంబులు
 విచారించి, యవకృపరాకృమంబున సాటిలేక మెలంగు మఱియును.

206

ఉ. సాదన మేలు చెంపవయి ♦ జగ్గుగ వేళిలు రుమాలు మీసము
 ల్మీదను జీరుకేలు జిగిమించఁగఁ గప్పినశాలు వైరులన్
 వాదులగెల్పువాలు చెలువంబుగఁ దాల్చినపూలు నొప్పఁగా
 నాదొరయొద్ద సంబళికె ♦ లందుచు నుండు నతండు ధీరతఁ.

207

తే. గీ. అతనికులభామ గుణభామ ♦ యలఘుకామ, యతులితారామ యనమరూపాభిరామ
 వదనజితసోమ యధికలావణ్యసీమ, హేమరేఖాననామ యై ♦ యింతి వెలయు. 208

ఉ. కన్నులచందము న్నగుమొగంబు విధంబును గల్గి పల్కులుం
జన్నులపొంకము న్నడుముఁచక్కఁదనంబును 1 బాహులందముం
2 బెన్నెటిగొప్పసోయగము 3 బిత్తర మాచెలియందకాక యే
కన్నియలందుఁ గన్గొన మెఁగాదిగఁ జూడవె మూఁడులోకముల్.

209

సీ. జల్లిమాటలుగాక 4 సరిసేయవచ్చునే నవరంబు లీ శిరోఁజాతములకుఁ
బూఁతసుద్దులుగాక 5 పోల్పంగ వచ్చునే చందనం బీమేనిఁగందమునకు
మాటమాత్రముగాక 6 మఱిదీటువచ్చునే గగన మీనడుము సోయగమునకును
వదరుపల్కులుగాక 7 తుదిసాటివచ్చునే కిన్నెరకాయ లీచన్నగవకుఁ

తే. గీ. జక్కఁదనమెల్ల ముల్లెగా 8 సంతరించి, బ్రహ్మదేవుండు తననేర్పు 9 ప్రాథిచేతఁ
దీర్చి సృజించెఁ గాఁబోలు 10 దీనిననఁగ, వీటఁ జరియించునొక్కొకవేళ నదియు.

తే. గీ. దానిఁ దనివారఁ జూడనిఁమానవుండు, చూచి తలయూచి మెచ్చనిఁసుజనవరుండు
మెచ్చి విరహార్తి నొందని 11 మేటిఁసునుండు, కలుగఁ డెందైన మూఁడులోకములయందు.

కం. మద మొదవు కోడెవిలులకు, హృదయపుటాంతరములోన 12 హేమాహేమిల్
బదివేల మన్మథులు పుట్టుదు రా సీమాటి కుచపటుత్వము గన్నె.

212

వ. అది మఱియును.

213

తే. గీ. బిడ్డపావలఁ గని పెంచు 13 జడ్డులేక, తిండిచేఁగండమెండైన 14 దండితన
ననఁగు ననగూటిపినవెట్టి 15 కనరురేగి, జారవాంఛావిహారంబు 16 నలుపసాఁగె.

214

చ. విటులకుఁ గొంగుబంగరము 17 వేడుకకాండ్రకుఁ బట్టుగొమ్మయు
త్పటతరమన్నధార్తులకుఁ 18 గల్పకుజంబు భుజంగకోటికిఁ
ఘటితనిధానసీమ యువకాంతులచేరువపంట జార న
త్పటలికి 19 బంచదారయును 20 దానివిలాస మయారె యారయె.

215

సీ. కురిమాపుమై శివమ్మకరలచీరటువిప్పి చెలువైన సరిగంచుచీరఁ గట్టు
మెరుగంచుకమ్మలు 21 దొరయవంచటుడించి మణులరంజిల్లుకమ్మలు ధరించు
జిటిపాటిసామ్మ దీసి మెఱుంగుకట్టాణి పూసలహారము 22 లొప్పనఁగ దాల్చు
గుత్తంపురవికెదా 23 హత్తకుండఁగఁజేసి కలవంబు కులుకుగుబ్బలను బూయు

తే. గీ. నడర బెడగై ననిడువాలు 24 జడ నడల్పి, కుప్పె గన్నడ నవరంపుఁగొప్పఁబెట్టు
మురియు ముంగిట నిలుచుండి 25 మొలకనగవు, లెనఁగ విటభాగ్యరేఖ యా 26 హేమరేఖ.

- చ. 1 కలకలనవ్వుమోవి పలు ♦ గంటుల దీటుగుచంబు లోరగా
వెలువడఁ బైటవేయు నెఱ ♦ వింతగఁ గేరు మరుల్కొనంగ బె
ఘ్నులు గొనఁజూచు లేనివగఁబుంగొని మాటికిఁ గుల్కు గోటిచి
మ్ములు నొనరించు నవ్వెలఁది ♦ మోహపుఁ బ్రాయమువానిఁ జూచినన్. 217
- సీ. ఏటిసేటికటంచుఁ ♦ బాటిపంటెత్తుక పలుమాటు దిరుగు నిఁబ్బరముతోడ
రోలు రోఁకలి కని ♦ రూఢిగా నిల్లిల్లుఁ దిరుగు నేప్రాద్దుఁ దఁ తరముతోడఁ
గూరగాయల కంచుఁ ♦ గోరి తా బాబారుకును మఱిఁ మఱిసేగుఁ ♦ గొమరుతోడఁ
బనిలేనిపనిజోలి ♦ గొని వాడవాడలఁ జరియించు 2 సారె కఁచ్చెరువుతోడఁ
- తే. గీ. బోలికలనెంచు వలరాచఁపొగరు నిగుడఁ, గులుకుఁ బ్రాయంపు నెఱసిటు ♦ కోడెకాండ్ర
గమికిఁ దనజగ్గుజిగి సంచఁకార మొసఁగ, వలపు గెట్టింప మెలఁగు నఁవ్వనజగంధి. 218
- కం. తనకంటికి బ్రయమయ్యెడు, కిఘనునొక్కనివెంట నంటి ♦ కాతుక మొప్ప
మనసంటఁగొఁగిలింపక, చన దింటికి దానిబల్వ్యఁసన మే మందుక. 219
- సీ. ఆనువోసెడుదాని ♦ హస్తంబురీతిని గుంచె దీసెడుదాని ♦ కొమరుమిగుల
జడచిక్కుదయ్యంబు ♦ చందంబునను జెట్టు విడిచినభూతంబు ♦ 4 కడకతోడ
మద్దెలలో నెల్క ♦ మర్యాద నెఱగలెత్తినబిల్లునన్యాసి ♦ యనువుమీఱ
వల్లంబుపోనాడు ♦ 5 వై శ్యునిదెనను ముంగాలుగాలినపిల్లి ♦ కృమముదోచ
- తే. గీ. గంతుమాయల నుమ్మెత్తఁకాయఁ దినిన, వెట్టితెఱఁగున వ్వననంపు ♦ వెఱపువొడమి
చికిలి నెఱవన్నె కాండ్రకు ♦ శివములెత్త, నెనసి చరియించు వీట నా ♦ హేమరేఖ. 220
- కం. ఈలీలఁ బురములోపల, మేలొ ప్పాయంపురూపు ♦ మీ టగువారిం
జాలి భయ లజ్జ లన్నియుఁ, దూలి చనక వెన్నుఁ జఱచి ♦ తొలఁగక కలయుక. 221
- వ. ఇతైఱంగున. 222
- చ. చవిగొని జార వీరరతిఁసాఖ్యము దెప్పలఁ డేల నెప్పడుక
దివురుచు మోహవార్ధిని ముఁనింగి యొకానొకకాలమందునుక
శివశివకాపురంబువయిఁ ♦ జింత యొకింతయు లేక చిత్తనం
భవు నిజమాయఁ గప్పి కలఁవం దలవాకిట నుండు నెప్పడుక. 223
- తా. ఈమర్యాదను గొన్నినాళ్లు సనఁగా ♦ హెచ్చైన కార్యానకై
భూమిశుం 7 డొకనాఁడు పొమ్మనినచోఁ ♦ బూత్కారుడై యాగతిక

పా. 1. కిలకిలనవ్వుమోవి పలుకంపులుదీడు పా. 2. నూరనచ్చెరువుతోడ పా. 3. ఘనుడంటకవెంట
పా. 4. నడకతోడ పా. 5. వైశ్యునిదేవను గాలుగాలిన పా. 6. గళముమోయఁగ నుమ్మెత్త
పా. 7. డొకదిక్కుకంపిన మహాపూత్కారుడై

స్వామీ కట్టడఁ జేసితే యనుచు చీ ♦ జన్మం బిదే లంచుఁ జిం
తామగ్నత్వముఁ జెంది మందిరములోఁ నం జేరి పెండ్లాముతోడ.

224

వ. అనహాయుం డిట్లనియె.

225

తే. గీ. భూవరుం డొక్కపయనంబు ♦ పొమ్మటన్న, మంచి దని వచ్చితిని సమ్మతించి నేను
సంబళము కంబళము కత్తి ♦ చల్లి చల్ల, డంబు కేడెంబు ధట్టి తెమ్మంబుజాక్షి.

226

కం. అని పల్కరించినప్పుడె, ఘనకుంతల తొడును వాసె ♦ గదరా యని యిం
పొనర నవి యిచ్చి పనిచినఁ, జనె నాతఁడు పయనమై విచారముతోడ.

227

వ. అట్లనహాయుం డరిగినపిమ్మట.

228

కం. ఆహేమరేఖ మదిఁ గల, మోహవేశమునఁ దోడిఁముద్దియతోడ
బాహుబాహిఁ బెనంగెను, సాహో యని కంతుపాదశహ రహిఁ గేర.

229

వ. అట్లుగేరి.

230

చ. పొలుపగు మావిలేజగురుఁ పొందిక పోతపిరంగిలోన నె
క్కిలిపిన పుష్పగుచ్చ మనుఁగుండు పరాగపుమందు నించి వె
గ్గలపుబరాకమాగ్నిఁ గొనిఁకంతుఁ డనేటివరంగి భామగు
బ్బలనెడుదుర్గము ల్పగిలిపార గుభల్లున నేసి యార్చిన.

231

కం. అళికుచు మూర్ఛిలి తెలుసుక, కళవళవడి లేచి మనసు ♦ గాసిల్లంగా
భళిరా యని వెలువడి తన, నెళవరులను జూచికొనుచు ♦ నిలుచున్నంతన్.

232

చ. మెలివడు తీఁగచుట్ల జిగి ♦ మించినపాగ జనుంగువచ్చడం
బలవడు చల్లదోవతి యొయారపు గండపుబూత డొల్లుపో
గులు మణిముద్దిక ల్వలపుఁగులెడబిడ్డము చంకవట్టి మం
ఘ్రిలతుడ ముచ్చెల్లు వెలయు ♦ గుప్తగుణం డనువైద్యుఁ డొప్పగు

233

తే. గీ. వైద్యమాత్రంబునన కాదు ♦ వజ్రలునట్టి, నిరుపమాకార సౌష్ఠవస్ఫురణచేత
నాశ్వినేయులతోనైన ♦ నతఁడు వాడు, కెదిరి యోజింపకయె జబాబీయఁగలఁడు.

234

వ. మఱియు నశ్వగంధాదిఘృతంబును నై లేయకఘృతంబును షట్ఫలఘృతంబును
దూర్వాదిఘృతంబును బంచగవ్యఘృతంబును నార్ద్రకఘృతంబును గదళీకండఘృతంబును గళ్యాణ
ఘృతంబును దండులీయకఘృతంబును గూఞ్మాండఘృతంబును మొదలయిన ఘృతంబులు
సేయునేర్పను, బంచాగ్ని చూర్ణంబును జిత్రకాదిచూర్ణంబును బడబానలచూర్ణంబును

మాణిమండచూర్ణంబును మరీచ్యాదిచూర్ణంబును తాళినచూర్ణంబును నేలాదిచూర్ణంబును దుంబురుచూర్ణంబును గర్పూరాదిచూర్ణంబును బంచబాణచూర్ణంబును భృగ్వాదిచూర్ణంబును నాద్వైతచూర్ణంబు లొనరించు నుపమయు, 1 జించిల్వాదిలేహ్యంబును త్సుద్రాభియారిలేహ్యంబును జతుష్టమరీచ్యాదిలేహ్యంబును 2 గుసుమార్ద్రాదిలేహ్యంబును బిష్పల్వాదిలేహ్యంబును బిల్వాది లేహ్యంబును గుండల్వాదిలేహ్యంబును మొదలుగాఁగలలేహ్యంబు లొనరించునై పుణ్యంబును, నారికేళాదిరసాయనంబును గుడనాగరాదిరసాయనంబును శిగుళిపుష్పరసాయనంబును జూతఫల రసాయనంబును సుకుమారరసాయనంబును భల్లాతకీరసాయనంబును సుదర్శనరసాయనంబును వారాహీరసాయనంబును విశంగాదిరసాయనంబును నమృతరసాయనంబును నాదిగాఁగలరసాయ నంబుల పొందికలెఱుంగువిధంబును, శరపుంఖాదితైలంబును లక్ష్మీనారాయణతైలంబును లాక్షాది తైలంబును ధన్వంతరితైలంబును బంచార్కతైలంబును బాశ్చాత్యనిబత్తైలంబును విషముష్టి తైలంబును కేతకీతైలంబును స్నేహార్కతైలంబును వాతాంతకతైలంబును బూతికాతైలంబును భూనాగతైలంబును భృంగామలకతైలంబును మొదలగుతైలంబుల పరిజ్ఞానంబును, నారికేళాంజ నంబును సౌవీరాంజనంబును వీరభద్రాంజనంబును నీలాంజనంబును గరుడాంజనంబును గహ్లాంజనంబును గర్పూరాంజనంబును మొదలుగాఁగలయంజనభేదంబులఁగూర్చుచమత్కారంబును, నగ్నికుమారకము రాజమృగాంకము బూర్ణచంద్రోదయము వసంతకుసుమాకరము వాతరాక్ష సము చంద్రహాసము చంద్రప్రభావతిరసము కందర్పాంకుశరసము షణ్ముఖరసము కాలాగ్ని రుద్రరసము తాళకేశ్వరరసము ప్రతాపలంకేశ్వరము చాతుర్థికరామబాణము విష్ణుచక్రరసము విశ్వంభరరసము బడబాసలరసము నారాయణరసము మదనభైరవరసము భార్గవీరసము జ్వరాం కుశము స్వచ్ఛంద భైరవముసంజీవరసము రసభావతి చింతామణి మొదలైన దివ్యరసాషధంబులు, గంధకవసనాభులలక్షణంబులెఱింగి విఱుచుపాప్రీణ్యంబును, లోహభస్మ తామ్రభస్మ వంగభస్మ సీసభస్మ నాగభస్మ శంఖభస్మ సువర్ణభస్మంబులు సేయుమర్మాదయు, శీతభంజి అరళ్యాది మాణి భద్ర తాళీనమాత్రలుగట్టు నవధానంబును, ఔరద్రావకగుగ్గులు పిష్ట కషాయంబులు మూలికలు కైకరికలుసేయు నౌచిత్యంబును, సూత్రస్థాన శారీర నిదాన శాస్త్రంబుల పరిచితియును, డెబ్బది రెండు నాడీభేదంబులును వాతపైత్యశ్లేష్మంబుల నుల్బణంబులై నత్రిశతవృష్టి రోగంబులకుఁ దత్త చ్చికిత్సలు చేయుచాతుర్యంబును గలిగి రెండవధన్వంతరి యనంబరగు నతఁడు. 235

తే. గీ. వీధివెంటను రాఁ జూచి వెలఁదియనియె, నొర యిట్లుండవలదె యొఁయ్యార మహాహ
వీనిఁ జిక్కించుకొని మారఁ విగ్రహమున, భంగవడఁజేయనిది యేటిఁ ప్రాధతనము.

కం. అని తనమనమున ననుకొను, చును నిలుచున్నంత దానిఁసాగను నొయారం
బును గని మనసిజనమౌహనవిద్యను జొక్కి యాతఁడంచుకు రాగన్.

237

పా. 1. జించార్ద్రలేహ్యంబును పా. 2. గాసకుర్దాదిలేహ్యంబును పా. 3. ప్రాధతనత.

ఉ. ఎక్కడనుండి యొక్కడికి నేమిప్రయోజన ముండి వోయె దీ
వక్కట నామ మే మనిననన్నియుఁ జెప్పి పరోపకారిరా
యిక్కలకంతకంతి యనియెంతయు డగ్గరఁ జేర మారుడుం
బ్రక్కలు నెక్కొనం బొడువఁ బై కొనుమోహముచేత లేమయున్. 238

జే. గీ. అమలశశికాంతకాంత శు ధ్ధాంతకేళి, కానిశాంతాంతరంబునఁ ఘుమ్మరనెడు
పచ్చబచ్చెన చిత్తర్వు ధ పనులమించు, ప్రతిమసంఘట్టనల మంటఁపంబులోన. 239

చ. నకినెలకీలుకంతమునఁ జాయ మెఱుంగులసొంపు కెంపు ము
క్కుకొనల పచ్చరాచిలుక ధ కోళ్లఁ దనర్చిన మేలుపట్టెయ
లికపయి జాఫరాజినుఁగు ధ లేపునఁ జెందుపలంఁగుబోషు త
క్కికగల జాళువాగొలుసు ధ గీల్కొనుమంచముపై మహాన్నతన్. 240

తే. గీ. అపుడు గుప్తగుణావ్యాయుఁ ధ డై నవైద్యు, నెలమిఁ గూర్చుండఁ బెట్టి యాఁ హేమరేఖ
పండులూకులు కప్పొంపుఁ బాగములను, వేడ్కతోడుత నిద్దఱుఁ వేసికొనుచు. 241

మ. సరసాలుం జిఱునవ్వులు స్మరిపెముఁ ల్సయ్యాటము ల్వింతలుం
గరగింత ల్వలపించుట ల్చతురతఁ ల్కాంక్ష ల్విసోదంబులుం
దరితీపు ల్వలపు ల్మితారితనముఁ బ్లాటించులుం దచ్చన
త్నైఱచిన్నెల్లఱపించుట ల్సొగసులుఁ న్నీటు ల్పచారించుచున్. 242

నీ. ఆన క్తిదీఱనిఁ యాలింగనంబులు సురువాంఛ దరగనిఁ ధురితవితతు
లనుర క్తివాయనిఁ యట్టి చుంబనములు తమివెలిగానిదం ధ తక్షతంబు
లభిలాష లుడుగనిఁ యచివచేటంబులు తాత్పర్య మెడలనిఁ తాడనమ్ము
లాసలు మాననిఁ చౌశీతబంధము ల్భావ మాననికళాఁ స్పర్శనములు

తే. గీ. కలితకలకంఠకలహంసఁ కలరవములు, పలుకు కివకివ కవకవఁ ప్రకట టకుట
కకుట కహకహ హసనముఁ ల్గళరవములు, చెలఁగ నిద్దఱు రతికేళిఁ నలుపునపుడు. 243

చ. తెమలను నిన్నుఁ బాసి సుదఁ తీ యని తీయనినీదుమోవి కా
యమృతరసోర్మియేని సమఁ మాయని మాయనిమోహదాహసం
భ్రామ మెడలోన నెంతదలఁచా యని వాయనికూర్మితోడి నా
తమివరభామలందుఁ గలఁదా యని దా యనికొఁగిలింపుచున్. 244

వ. ఇట్లన్యోన్యసరససల్లాపంబుల గుప్తగుణుండు సురతకేళికాలోలుఁడై హేమరేఖతో
బెనంగుసమయంబున. 245

నీ. కొప్పెరపెట్టుగాఁ గొమరొప్పనొనరించి పైరుమాలు బిగించు ధ పచ్చడంబు
నాగవల్లిదళఁ పూగపూరితమైన వడిలోన నిడికొన్న యడవ మొకటి

చాయలఁ దనరాదుఁ నకలాతియొరతోడి పృథుభుజస్థలినొప్పఁ పెద్దకత్తి
చీర్ణంపుఁబనిచేతఁ జిగిమించుకరమున సొంపైన సత్తునుఁన్నంపుఁగాయ

తే. గీ. పాదముల మెట్లు మొలఁ దాల్చుఁబడిన బాఁకు, చల్లి గట్టినవస్త్రంబుఁ చంకదుడ్డు
నమర గమనజవోద్భవఁ శ్రమముఁ జెంది, యవ్వ డసహాయుఁ డింటికిఁ నరుగుదెంచె.

కం. అరుదెంచి పురుషుఁ డుండెడి, యరువెంచి నిజప్రసిద్ధిఁ కందఱు నభిశే
బిరుదెంచి రోషవశుఁడై, సరిదంచితఘోషభాషఁ జానను బిలిచెన్.

247

కం. జడియక యపు డాసతి యే, వడుపున బొంకంగవలయుఁ వనరుహగంధీ
యడుగుం దప్పినయవ్వడె, పిడుగుం దప్పెననుచూటఁ పేర్కొన వినవే.

248

వ. అని.

249

ఉ. ఈవిధి హంసలోకవిబుఁ ధేంద్రుఁడు ప్రశ్న మొనర్చి పల్క హే
మావతి కొంతకొంత యనుఁ మానముతో బొటవేల నేలరే
భావిధమొప్ప వ్రాయఁ గుతుఁకంబున నీ కిది తోఁచెనేని ను
ర్వీవరుఁ జేర నేగుమనిఁ వేడిన నవ్వపుఁబోడి యిట్లనున్.

250

కం. నినువంటికతలకారిని, గనివినియెడువారి నడుగఁ గావలెఁ గానీ
ననువంటిదాని నడిగిన, వినుపింతునె యెట్లు బొంకెఁ వివరింపఁగదే.

251

కం. అని యడిగిన హేమావతి, కనురాగం బొప్ప రాజఁ హంసకలాపం
బనియె నసహాయుఁ డటువలె, ఘనరోషం బుట్టవడఁగఁ గర్జించుటయున్.

252

తే. గీ. వైద్యుఁ డవ్వడు గడగడఁవడఁకి నాకు, బుద్ధియేమనిపల్క నఁవ్వత్సవోడి
వెఱవకు మటంచు దిట్టయైఁ వెన్నుఁజరచి, సంచివిడిపించి యపుడు స్వఁస్వామి కనియె.

చ. కడుపున శూలయెత్తి వడిఁ గాసిలి ప్రాణము లేగునట్ల యై
తొడిఁబడ నీవులేమి ఘనఁ దుఃఖముచే వెతఁ బొంది యీమహా
త్ముఁడు నృతినేగఁ గావు మనిఁ తోడ్కొనివచ్చితి నీతఁ డౌషధం
బిడుటను నేను జీవముఁ వఱిహించితిఁ గ్రమ్ముట నేమి చెప్పదున్.

254

కం. అని యున్న రన్ను రనుచున్, నవ్వతోదర రోగమునఁ బ్రియాంగన పోరలన్
గని కుస్తరించి వైద్యుని, మనమును రంజిల్లఁ జేసిఁ మమత దల్పిన్.

255

తే. గీ. నీఋణము దీర్పఁ గలవాడనేఁ యటంచుఁ, బచ్చడం బిచ్చి బహుమానఁ మెచ్చ వైద్యుఁ
బంపి సందేహమందకఁ భార్యతాను, నిండువేడుకనుండిరోఁ నీరజాక్షి.

256

వ. అని మరాళశేఖరంబు చెప్పిన సరాళకచ యగు హేమావతి తనమనంబున.

257

కం. సురుచిరమణితాటంక, స్ఫురితప్రభ యెక్కులందుఁ బొలయ శిరంబున్
మఱి తిగిప్పి పొగడె నహహః, గరితలమిన్నదియె కాక య కలదే పుడమిన్. 258

వ. ఆనమయంబున.

259

తే. గీ. మైవియల్లక్ష్మి కస్తూరిమల్లచీర, రేయిఁ గట్టుక నడలించి య రేపటికడ
సుదయరాగంబు దాల్చిన యొజువుదోఁచ, దమముజాఱంగ సాంధ్యరాగము జనించె.

చ. వలవల నయ్యెఁ దారకలు య పక్షులు గూయఁ దొడంగె దీపముల్
దెలతెలఁ బాతె దిక్కులను య దెల్విజనించె బిసప్రసూనముల్
దులదుల విచ్చెఁ దావులకు య దొందడిఁ జేరిరి జారచోరు లా
మలయనమీరణంబు కడుఁ మందగతిక విహరించె నత్తఱిన్.

261

తే. గీ. తఱి యనుకళాదుఁ డుదయభూధరహసంతి, వరుణహేమంబునకు వన్నియలను నింపఁ
గొంది నీరార్చనెత్తివ య కరడు నాఁగ, సూర్యబింబంబు పొడిచె నవార్యగతిని. 262

కం. మణిఘంటల మొలనూలున్, రుణరుణయని మ్రోయఁ గేళిశాలకుఁజని య
య్యణమధ్య నృపార్పితగుణ, గణయై వసియించె దివము య కల్పముగాఁగన్.

263

వ. అని ప్రత్యుత్పన్నమతి చెప్పినవిని సంతోషించి నలుండు తరువాతి వృత్తాంతం
బాసతిమ్మని వలికిన.

264

మ. హరకోదండ విఖండనప్రమరబాహోదండ దండాయుధా
ద్యురుదిక్పాలసురానివార్యతరబాహోదండ దండంకభి
ద్ధరిణాక్షీమణిజీవనాకృతి నిజాఁఖ్యాఖండఖండబృభృ
ద్భరసాభృద్రిపువాహసన్నిభయశోభాకాండకాండోదరా.

265

కం. ధారాధరఘృణీవారా, వారణ రాజన్యవైరివారణ ధీరా
ధీరాజిత శుభకారా, కారణపురుషావతార య కరుణోదారా.

266

కలహంసోత్సాహవృత్తము.

కలుషదూర భవవిదార య కమలసారలోచనా, కలితహార వరవిచార య ఖరవిహార మోచనా
లలితనీరనిధిగభీర య ల్లనదుదాఱకీర్తినిర్దళితహార శరవటీర య దరసుధారసోత్కరా.

267

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కృష్ణానందస్వామిగారి ప్రవచితప్రాయశ్చర్యలరాజాన్వయ సుధావార్ధి పూర్ణమాచంద్ర
నిస్సహాయకవిత్వనిర్మాణచాతుర్యనిర్మల శ్రీరామనామపారాయణ

నారాయణమాత్యప్రణీతంబయిన హంసవింశతి యను

మహాప్రబంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

హంసవింశతి.

ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీశాంకరీశచాపవి

నాశ ధరాధీశ వంశఃసలినవినేశా

కేశహరాకాశ భరా

కాశ ఝరాబ్జాభిరామః కాంతియశోమా.

వ. అవధరింపుము నలరాజన్యనకుఁ బ్రత్యుత్పన్నమతి యిట్లనియె, నట్లు హేమావతి కేళినిశాంతంబుఁ జేరి రాజవిరహంబున నొంకొకరితిఁ బ్రొద్దు గడుపుచున్నంత దినాంతంబు గావచ్చిన.

2

శా. ఆహేమావతి మానసాటవి 1సముద్యద్ధిప్తిమైఁ బేర్చు మా రాహంకారిపరాక్రమానలము బాహ్యస్థానకేశ్యరమై యోహా వెల్వడి పెక్కురూపములచే నొప్పారి కన్పట్టెనా గేహంతంబుల దీపవంతులు చెలంకె రంగు పొంగారంగన్.

3

వ. అవ్వడు.

4

సీ. నునుపెక్కు జిగిచెక్కులను మిక్కుటవుఁ డెక్కు గ్రమ్మెడు పంజులకమ్మ లలర నిడువాలు గలకీలు యజడమేలు వగఁగ్రాలు గొప్పైన నవరంపుఁగుప్పె దనరఁ దెలిపువ్వు కళకొప్పువెలిరువ్వు చిఱునవ్వు గలుగు నెమ్మోమునఁ యిలక మమర రహి గుబ్బలుల నిబ్బరము దొబ్బుగల గుబ్బకవమీఁద పైతిఁజివక మెఱయ

తే. గీ. బభ్రుకుబభ్రుకున గతులయం యదళికి బెభ్రుకు, కులుకుఁగొనున జాభువాతభ్రుకులొలుకు మేటియొడ్డణ మలరార యీటుఁబూని, వచ్చి రాయంచకడనిల్చె యవరుహాక్షి.

5

వ. ఇతైఱంగున నిరుపమశృంగారతరంగితాంగయై రాజపుంగవనంగమార్గం బరుగుచుఁ దనచెంగట నిల్చిన యారాజాననావతంసంబునకు రాజహంసం బిట్లనియె.

6

నాల్గవరాత్రికథ.

- కం. గమ్మత్తుఁజిమ్ము నొకకథఁ, గ్రమ్మఁజెల్పెదను వేణిఁ ♦ గ్రమ్ము విరులపైఁ
దుమ్మెదలు జమ్ము జమ్మనఁ, గొమ్మా తలయాచి మెచ్చుకొమ్మా నన్నున్. 7
- వ. అని యిట్లు చెప్పఁదొడంగె. 8
- కం. కల దభ్రాంతకేతన, చలదభ్రాంత బైన చైత్రశక మనుపురము
జ్వలదభ్రాంతకాదర్శన, వలదభ్రాంతపురీసువర్ష ♦ వారోదయమై. 9
- సీ. వేదశాస్త్రపురాణ ♦ 1విద్యాగరిష్ఠులై విలసిల్లుచుండెడి ♦ విప్రవరులు
గరిడిలో నెఱహంతఃకారులై సాముల మీఱిన రాజకుమారమణులుఁ
గోటికిఁ బడఁగెత్తుకొనియున్న తెక్కెము లెక్కులై వర్ధిల్లు ♦ బేరిజనులుఁ
గడుధాన్యరాసులు ♦ గగనంబుతో 2రాయు కలిమిచే మించిన ♦ కాపువ్రజలు
- తే. గీ. భూరిమదధార లూరెడు ♦ వారణములు, ధాటిపాటవమున నొప్పు ♦ ఘోటకములు
ఘోరరణరంగవటు లైన ♦ వీరభటులుఁ, బ్రబలియుండఁగ వెలయు నప్పట్టణంబు. 10
- కం. ఆపట్టణంబులోపలఁ, జూపట్టును దంతువాయఁచూడామణి తే
ఖాపట్టభద్రుడై సిరి, నేపట్టున నోరపార ♦ లింతయులేకన్. 11
- సీ. కుంచె మగ్గపుగుంత ♦ గూటంబు వగ్గంబు పరిపె దొక్కుడుపట్టె ♦ పలక దోన
పరిపరియచ్చులు ♦ చరికుండ యూడిత చీడు దబ్బలు దండె ♦ నాడె కోర్పివి
కోఁతిపుల్లలు నాల్క ♦ కుసుతరికొయ్యలుఁ జొప్ప యూచలుఁ గోతఁచూఱుకత్తి
కారంపుఁ బడుగులు ♦ గండెలకప్పెర గోలము లాకలు ♦ నీలికడవ
- తే. గీ. గంప డొల కళాసంబు ♦ కదురు చెమికె, నూలు రాట్నంబు జాలంబు ♦ గ్రాలుగోడ
వఱల నాశుభభద్రుని వాసభూమి, యవ్వరంబున సంతతం ♦ బొవ్వచుండు. 12
- తే. గీ. గొప్పకన్నులు చిటువప్పుగులుకుమోము, బవరిగడ్డము చక్కనై ♦ పరఁగు ముక్కు
నెగుభుజంబులు విపులత్వఁమెసఁగుతోమ్ము, జిగిమిగులులీల కిగనుపట్టు ♦ దొగట సెట్టి. 13
- ఉ. ఆటది నేర్పుతోవగల ♦ యందముఁ జందము జూపఁబూని కో
లాటము వేయుకై వడిని ♦ లాలితదృక్రశవభావభుల్
పాటిగఁ బోగువెంబడిని ♦ బౌర్వములం జరియింప వస్త్రముల్
ధాటిగ నేయు నప్పలుకఁతట్టన బెట్టు ఖణి ల్ఖణి ల్లనన్. 14
- తే. గీ. అరవిరుల తేనియలచాలు ♦ మరునివాలు, మిసమిసలపోలు వలరాజు ♦ మేడిడాలు
మురిపెముల మెచ్చుజేజాలు ♦ ముద్దరాలు, వానియిల్లాలు దొమ్మరఁవానిడోలు. 15

- ఉ. దానిముఖప్రభాగరిమ ♦ దాకనిపోలక భావిశేషముల్
దానిబెడంగుచూపులును ♦ దానికుచంబుల నిగ్గుచందమున్
దానివచోవిలాసములు ♦ దానికచాళిరుచు ల్లఱింపఁగా
మానవతీలలామ విను ♦ మర్త్యులమర్త్యులు నైన నేర్తురే. 16
- కం. జిగిజిలుకు కులుకుగుబ్బలు, నిగనిగలు చెలంగు నెఱులు ♦ నిద్దపుఁగన్నుల్
నగవునభుకొత్తుమోమును, మగువా యాబిడకె కాక ♦ మఱికలదటవే. 17
- కం. తొడలందము నడుమందము, నడుగుందమ్ముల బెడంగు ♦ లాస్యము రంగుల్
జడతఘ్నకు మెడకులుకు, న్నడబెఘ్నకుం జూడ నాఘనస్తని కమరున్. 18
- తే. గీ. చిన్నిచీమల నుచుబారు ♦ చెలువయారు, గదళికాకాండములమీఱు ♦ కాంతయూరు
లందముల మీఱు రతిఁగేరు ♦ నతివసారు, దాని కెనయైననారు లిద్ధరణి లేరు. 19
- కం. కందరమాచెలి పొక్కిలి, కందర మావిలననములు ♦ కచములు రదముల్
కుందరమానమములు నా,కుం దరమా పొగడ నల కు,కుందరసుకటిన్. 20
- సీ. మిశదంబుజలదంబు ♦ బలుడంబుచెలువంబుఁ దులకించు నమ్ముద్దు,కలికివేణి
సిరిపట్టు గలగట్టు ♦ జిగిగుట్టు వెలిఁబెట్టు చెన్నారు నక్క-న్నె ♦ చన్నదోయి
నునుకందుపై జెందు ♦ నని యిందురుచి గ్రిందుపఱవఁగాఁ జాలు నభృలమోము
తెలిదమ్ములను గ్రమ్ము ♦ కళజమ్ము ననయమ్ము మిన్నయా నబోటి ♦ కన్నుఁగవయుఁ
- తే. గీ. దావి తేనియబావి యండములదీవి, మావిచిగురాకుచెంగావి ♦ మారుతీవి
కప్పురంబులకోవి యఁక్కాంతమోవి, యనుచు వినుతింప నానేతఁవనిత యలరు. 21
- తే. గీ. పరిమళ మెనంగు బంగారు ♦ ప్రతిమవంటి, తొగటవల్లంటి జిగిసీటు ♦ తొలకరింప
సాగనుకాండకు మోహరాఁసులుజనింప, నూరయొకయోరఁ జెలువార ♦ బారసాది. 22
- సీ. పోగువెంబడిఁ బర్వి ♦ పొల్చు వాల్టూపుల ధళధళ ల్పాదండఁకళలనీనఁ
బుంజంపుకట్టు దెంపుటకుఁ బర్వెత్తుచో మట్టెల ఖణఖణ ♦ తెట్టెమోయిఁ
గేలెత్తుచో బాహుఁమూలజాతప్రభాచకచకల్ పైఁడి వఁసంతమాడఁ
బరిటఁ ద్రిప్పఁగ జాఱుఁపైఁటలోఁ గన్నట్టు గుబ్బలమిసమిస ♦ ల్ద్రొబ్బులాడ
- తే. గీ. వింతవగకప్పు నెఱిఁగొప్పు ♦ వీడ నెఱయు, నిగనిగ ల్లాతినీలాల ♦ నింగి నింపఁ
గుచభరంబున నడుము కొంకుచు వడంక, నూలుదోడును వేడ్క నవ్వాలుఁగంటి. 23
- చ. కరములఁ గంకణాలు ఘలు ♦ ఘల్లన రాత్నము ద్రిప్పవేళఁ బైఁ
టర దిగజాఱ వెల్కులుకు ♦ నబ్బురపున్ వెలిగబ్బిగుబ్బపై
సరు లినుమంత చిందుగొనఁ ♦ జక్కని చూడ్కులుఁ జూచువారి పే
రురమున గాడ నవ్వెలఁది ♦ యోర్పునఁ గండెలు చుట్టు నేర్పునన్. 24

ఆ. వె. పడుగుఁ జేయువేళఁ ♦ బటము లల్లెడువేళఁ, గూడు దినెడువేళఁ ♦ గూర్కువేళ
మగని కన్నొరంగి ♦ మార్మగలను గూడు, నింటిపొరుగుసఖుల ♦ యిండ్లలోన. 25

కం. గడిదేతి జారవిద్యకు, వడిగట్టి దురంతకంతు ♦ వనజశరాల్కి
బడఁజాలనికతమున నా, వడువున నల్తోగటబోటి ♦ వర్తిలఁ దొడఁగెన్. 26

వ. ఇత్తైఱంగున నత్తైఱవ చిత్తజాయత్త చిత్తయై వర్తింపుచున్న సమయంబున. 27

నీ. నొనల్పైఁ జుక్కల ♦ మిసిమి నామపురేఖ లనువొంద భుజముపై ♦ నసిమి సంచి
వాలువీనులగాజు ♦ నీలాలపోగులు పై నొప్పు పొప్పలి ♦ పచ్చడంబు
మెలిగొనఁ జుట్టిన ♦ తలపాగ చెఱఁ గుంచి పైలవేటాచుట్టు ♦ పట్టుశాలు
కడిమిమీఁగఁ జంక ♦ నిడినబొట్టియకోల డాకమోసెడు డుబుడక్కకేల
తే. గీ. వఱల దిక్కుల నెంచి దుర్వారమైన, కీడు మేలును దెల్పుచుఁ ♦ గేక లిడుచుఁ
గెల్ల కొనుచుచు దనవేరు ♦ కేరికొనుచు, వచ్చె నచటికి డుబుడక్కివాఁ డొకండు. 28

ఉ. ఆడుబుడక్కివానికి రయంబున భిక్ష యొసంగ నేతపూఁ
బోఁడి ప్రకోష్ఠకస్థనిని ♦ బూని తనుం గొనియాడువాని యా
మౌఁడితనూక్తిపైఁ బెదవిమీఁదను లేనగ వంకురించి చిం
దాడఁగ ముక్తిఁ బెట్టి బహిరంగణభూమిని నిల్చియుండఁగన్. 29

నీ. మెలిఁబెట్టి చుట్టిన ♦ తెలిపై తిణిపాగ చెవినందిపాగలోఁ ♦ జెక్కుకలముఁ
దొడిగిన నెఱచల్వ ♦ నడరు నంగీజోడు జీరాడునడికట్టు ♦ చెఱఁగుకొనలఁ
బదతలంబుల నెఱ్ఱపాటుపాపొసులు కెక్కుగాఁ జంకఁ జీటిభిలీతి
నడికట్టు లో మొల ♦ నిడినకలందాను హస్తాగ్రమున వేల్పుదస్తరంబు
తే. గీ. మించుబాహువుమీఁదఁ గాశ్మీరశాలుఁ, జెవుల ముత్యాలపోగులు ♦ చెలువుదనర
నలతి నీర్కావిదోవతి ♦ యమర నటకుఁ, బారువత్సంబు సేయు వ్యాపారి వచ్చె. 30

తే. గీ. వచ్చుచుండెడి వ్యాపారి ♦ పెచ్చువగలు, మెచ్చి యచ్చెలి తమి హెచ్చి ♦ రచ్చసేయఁ
బగటువగమీఁఁ గోర్కులు ♦ బారుదీరఁ, బొగరుఁజూపులతోఁ బడఁపగలఁ జూచె. 31

ఉ. చూచినయంతలో మరుఁడు ♦ చొక్కపుఁ గవ్రపురాలయుంటలన్
లేజివురాకుఁ గ్రోవి నల ♦ లేమ పయోధరచక్రివాకముల్
వే చలియింప హృత్పుటము ♦ బీటలువారఁగఁ దెప్పతెప్పనన్
గోచునదాఁక నూది మది ♦ గోలుపడన్ వడి నార్చి 1వ్రేసిసన్. 32

కం. ఊహలు కుత్తుకబండ్లై, మోహము తలమునుక లగుచు ♦ ముద్దియ మదిలో
బాహుబాహి కచాకచి, కూహకమతి పట్టి పెనగి ♦ కో యనుచు వడిన్. 33

తే. గీ. అంత నయ్యంతి యింతంత ♦ యనఁగరాని, వంత మదిఁ గొంత చింతించి ♦ కంతునిశిత
కుంతహతి కోర్వలేక దిఁనాంతవేళ, మంతనంబున వెడలి గేఁహంతరంబు. 34

చ. ఉరిసినపల్ల వెండుకలు ♦ నూడినదంతము లంబకంబులం
గురిసెడు బాష్పజాలములు ♦ గూను వడంకెడుమస్తకంబుఁ గం
ధరఁ దగు తోలి పాదములు ♦ దర్శనము ల్వడి చీరపోఁగునూ
త్రైరసెడు మంత్రసానిఁ గని ♦ మించెడువేడ్క నుతించి మొక్కినన్. 35

ఆ. వె. 1. ఆలకించి లేచి ♦ యది యెవ్వ రని చీరి, యమ్మ నీవఁటే యటంచుఁ బాదలి
యేమిపనికి వచ్చి ♦ తీసందెవేళల, ననుచు నడుగఁ దొగటఁవనిత పలికె. 36

ఉ. ఆరయ నిమ్మహాపురికి ♦ హాసము మీసముమీఁదఁ జిల్క వ్యా
పారి యొకండు నిండు రతిభర్తను బోలినవాఁడు వచ్చె నే
నారసికాగ్రాశిగదియు ♦ నాన వహించితి నమ్మ వానితోఁ
గోరినపాండు నాకు నొనఁగూర్చిన నీ కొనరింతు నంపదల్. 37

సీ. నవరై న రతనాల ♦ బవిరెకమ్మల నిత్తు నవి నీకు మనసురా ♦ వంటివేని
యాశిముత్యమ్ముల ♦ హారమ్ము లొనఁగుదు వానిపై నీ కిచ్చ ♦ పూనదేని
గరుడపచ్చల కీలుకడియంబు లర్పింతు నందుకు నీయాన ♦ చెందదేని
తళుకుఁగెంపులనందిఁదండలు చెల్లింతు శివానిపై నీబుద్ధి ♦ యానదేని

తే. గీ. సూనకము తీఁగ మెడనూలు ♦ సాబగునాను, గుండ్రపేరును గైకాన్క ♦ కోరిసేతు
నమ్మ నావిన్నవంబు నీ ♦ వాలకించి, వాని ననుఁగూర్చు నీనేర్పు ♦ పూని మెఱసి. 38

మ. అనుచు వేడిన మంత్రసాని విని నెయ్యం బారఁగాఁ బల్కె నో
ననబోడి నినుఁ జూడ మన్మథునకై నన్ మోహముల్ బుట్టుఁగా
మనుజుం డీతఁడు భీష్ముఁడో ననకుఁడో ♦ మానీంద్రుఁడో వ్యాసనం
దనుఁడో యెంతటివాఁడు 4వీఁ డయిన బంధాకోరుఁగాఁ జేసెదన్. 39

కం. సొనమందు పసరు రసమును, ఘనమణిమంత్రోషధములు ♦ గైకర్ణికకా
వును క్రియ మొగసిరి బంతిబ,దనిక గుళిక మూల్క బూతి ♦ దవిలిచి తెత్తున్. 40

వ. అని చెప్పి వీడ్కొల్పిన. 41

కం. తనయింటికి హేమంతిని, చనె నానిశిఁ గడపి మంత్రసాని రహస్యం
బునఁ బారుపత్తెగాఁ డుండిన చక్కికిఁ బోయి మొక్కి ♦ నిపుణత మెఱయన్. 42

సీ. దాక్షిణ్య మనురక్తి ♦ దయయు విశ్వాసంబు బాంధవ్యము హితంబు ♦ భయము భక్తి
యంతఃకరణము సఖ్యంబు బోరామియు నేస్తంబుఁ జెలిమియు ♦ నెనరుఁ బ్రేమఁ
జల్లఁదనంబు వాత్సల్యంబుఁ గలుపుఁగోల్తనముఁ బ్రీతియు మంచితనము మైత్రి
ప్రాణవదంబుఁ దాత్పర్యంబు గారాబ మనుగుణ్య మనుబంధ ♦ మనుసరింపు

తే. గీ. మచ్చికయు జుట్టరిక మైక్య ♦ మిచ్చకంబు, స్నేహ మనురాగ మానక్తి ♦ మోహనియతి
సలిపి కడుఁ దక్కి ననిపించి ♦ సాలయఁ జేసి, వేగవడ కప్ప డాత్మప్రీతిమహిమ. 43

చ. స్తుతులు ప్రసంగము ల్కథలు ♦ సుద్దులు వార్తలు రాచకార్యముల్
చతురతరేతిహాసములు ♦ శాస్త్రములుం దగుజాతిగాథలు
సతకడము ల్పురాణములు ♦ సామెతలుం బరిహాసకంబు లిం
గితములు జారజారిణుల ♦ కేళిచరిత్రముల న్వదించుచున్. 44

ఉ. దేవపరాకు హాసుకళ ♦ దేతెడు నీదగురూపవై భవం
బేవిధినో కనుంగొని రఃతీచ్ఛనుఁ బాల్పడి చిక్కి సాక్కి నీ
సేవయ చేయఁ గోరి నిను ♦ శీఘ్రమై రమ్మని పిల్వఁబంపె నో
భావజరూప యా తొగలుఁ భామిని కామవికారచిత్తయై. 45

తే. గీ. హత్తుకోవచ్చు సీవంటి ♦ యందగాని, కట్టిముద్దులగుమ్మను ♦ గుట్టుబోడ
ననిన మన సిచ్చి మదిలోన ♦ హర్ష మెచ్చి, మంత్రసానికి విడె మిచ్చి ♦ మమతతోడ. 46

కం. ఆపనులకె యేకారెడు, తాపము గలవాఁడు గనుకఁ ♦ దగ నాతఁడు ని
క్షేపముఁ గనిన దరిద్రుని, యేవున ముద మంది తాపె ♦ కిట్లని పలికెన్. 47

ఉ. అచ్చటి కేను వచ్చి సమయం బగువేళ యెఱుంగఁ దెల్పినకా
ముచ్చట దీర్తు నంచు ముదిఁముద్దియతో వివరించి పంపఁగా
నచ్చెలి తంతువాయకులఁబాంగన చెంగట నీప్రసంగముల్
చెచ్చెరఁ విన్నవించుతఱి ♦ చెట్టి దుకూలము లమ్మువేడుకన్. 48

సీ. కలసమీపపుటూళ్ళు ♦ కాఁపుగుబ్బెతల నిమ్మకి నాకర్షింప ♦ మంత్రీవిద్య
బచ్చుఁ బ్రాయపువ్వువఃభవ్యహములనెల్ల వజ్రలఁగ గుమిగూర్ప ♦ వల్లెత్రాడు
చిల్లరసరకుల ♦ సెట్లబేరాల కింపుగ లాభ మొందింపఁ ♦ బూటకాఁపు
పెనుకోలుకాండ్రోకు ♦ జనసమూహంబుల గణితిచూపెడు నాయకప్రభండు

తే. గీ. ముద్రగిరిటియ భుజముపై ♦ మొనయఁ జెట్టి, ఘంట ఖం గని మ్రోయ సంఘళ్ళుఁ బడిని
మరిగి తిరుగు సభాదికి ♦ మణియకాండ్రో, కవనిబడికాఁపు నా వింత ♦ నలరు సంత. 49

కం. అంతట నాసంతకుఁ దన, కాంతుఁడు వస్త్రమ్ము లమ్మఁగా నేగిన పే
మంతిని వ్యాపారివిటో, పాంతమునకు మంత్రీసాని ♦ ననిపిన నదియ్యన్. 50.

తే. గీ. పోయి సమయంబుఁ దెల్ప నభ్యజుఁగు వేడ్క, వింత నెఱపూత గందంబు ♦ విరులనరులు
కప్రపువిడంబు జిగిచల్వ ♦ గలుగు సాగను, దనర హేమంతి యిలు నేరె ♦ దత్త ణమున.

ఉ. చేరినఁ దంతువాయసతి ♦ సిన్దుగ నిన్దులరత్నవస్తువి
స్తారసువర్ణవర్ణముల ♦ సంపద లిం పొనరించు కేళికా
గారములోన దివ్య మగు ♦ కమ్మనితావుల హంసతూలికం
జేరిచి మేరమీఱుతమిఁ ♦ జీరగ మారునిపోరి కయ్యెడన్.

52

చ. త్వరపడి గబ్బిగుబ్బకవ ♦ వాఁడినఖంబులఁ జీటి చీటి పై
సిరితఘకొత్తు తేటనునుఁ జెక్కుల ముద్దులు పెట్టి పెట్టి వా
తెఱ మొనపంటికొద్ది కసిఁదీఱఁ జాఱుక్కున నొక్క నొక్క యీ
కరణిఁ బరస్పరంబు జయఁకాంక్షఁ జెనంగఁగ నింతి పైకొనెన్.

53

సీ. చిటిలెడుగందంబుఁ ♦ బెటిలెడుకస్తూరి చలియించురత్నకుంఁడలయుగంబుఁ
గదలెడునెఱవేణి ♦ విడలెడుపువ్వులుఁ జెమటఁ గరంగు కుంఁకుమపుఁబాట్టు
వికసించుకన్నులుఁ ♦ బ్రకటించుమణితముల్ గంకణార్పణార్పణఃకర్తారవముఁ
బొడలెడుచనుదోయి ♦ కడలెడుహారముల్ ఘననితంబౌఘాతఁనినద మడర

తే. గీ. నిటలనంచలదలక ముఁతకట నఖాంక, మమితనిశ్వాసమారుతం ♦ బతనుగేహ
దర్శనోత్సాహివతిచపేటప్రదాయి, యైనపుంభావసురత మయ్యతివ సలిపె.

54

వ. మఱియు నయ్యుపరిసురతంబుతమి యెక్కువయై దృఢకుచ్చాన్లేపంబు విడువఁ జేయం
జాలక శీతకాలంబును, బ్రకటికృతతారకంబును సంక్లిప్తప్రియతమంబుఁ గావున నిశానమయం
బును, సంచలితపయోధరంబును నిర్గళితకృష్ణవేణ్యాదికమలంబుఁ గావున శరత్కాలంబును,
బల్లవరాగసంపాదకంబును గలకంతకూజితంబును గావున వసంతకాలంబును, ధ్వనిప్రధానంబును
గళితవిశ్రాంతంబుఁగావున సత్ప్రబంధంబును, గళితవసనంబును బహుబంధబంధురంబును గావునఁ
బ్రబుద్ధసిద్ధమార్గంబునుఁబోలి వెలయుచుండె.

55

ఉ. ఆనమయంబునం జెమట ♦ లాశ్యముఁ గప్పఁగ నిండుబల్లిక
ల్లాసిలఁ జేయఁగాఁ గబళఁకాంక్షకు జీవము వేగురింప ని
శ్వాసము బారుదీర నిజఁవల్లభుఁడౌ శుభభద్రుఁడట్ల సం
వాసముఁ జేరవచ్చి తలఁవాకిలిఁ దీయని పిల్చె వల్లభన్.

56

తే. గీ. అవ్వ డేరితి నుపనాథు ♦ నవలఁబనువ, నుందరీ యేయుపాయంబుఁ ♦ జూడవలయు
జాణవొడుపు జారవాంఁఁఫలకు నైతె, తెలుపుమనివల్కెఁ గలహంసఁదేవవిభుఁడు.

57

కం. అని యడిగిన హేమావతి, విని దీర్ఘోచ్ఛ్వాస మొనర ♦ విడిచి నిజాంఘ్రిం
గనుదృష్టి నిలిపి ఘెల్లన, మునివేల న్నేల గీచి ♦ మునుకొని పలికెన్.

58

- కం. తెలియ దెటువనువలెనో, పలుమఱు నే బ్రహ్మలోకఃపర్యంతంబుం
గలయ వివరించి చూచితి, నలవడ దది నీవె తెలుపు ♦ హంసవిజ్ఞా. 59
- కం. అని యడిగిన హేమావతి, కనురాగం బొప్ప రాజఃహంసం బనియెన్
వినుము నిజాధిపుఁ డటువలెఁ, దనుఁ బిలిచిన యువతి తేచి ♦ తరలఁగ బ్రీతి. 60
- కం. మలచిన గుండె లొట్టుక్కుని, కలఁచిన వ్యాపారి వెడలఁగా నెటు లనుచున్
దలఁచినచో వెఱవకు మని, నిలిచినదార్శమున మానినీమణి వేడ్కన్. 61
- ఉ. అత్త తి బిత్తలై ఘనముఁదాత్త సుచిత్తపు మత్తుతోన న
బ్బిత్తరి తత్తరింపకయ ♦ పేర్కొని వాకిలి దీసి వేగమే
చిత్తజువంటినాయకునిఁచెంతను నిల్చి తనీయనేత్రముల్
మెత్తనిచేత మూసి దయ ♦ మించఁగఁ దోడ్కొనివచ్చెఁ జెచ్చెరన్. 62
- ఉ. ఆవగఁ జూచి యవ్వటమఁహామకరాంకుఁడు చిత్తపీఠిలో
నౌ వగమాని మానిని నయం బొదవం గనుసైగచేసినం
దా వగు చోటి కేఁగెఁ దదఁనంతర మత్తులివేల మూసితే
పోవఁగరా దటంచుఁ బతి ♦ ముద్దియ ని ట్లడిగెం బ్రియంబునన్. 63
- తే. గీ. అటుల నడిగినప్రియభర్త ♦ యంబకముల, మూత చాలించి యా మించుఁముద్దుగుమ్మ
సిగ్గు కడ్డంబుగాఁ బతిఁచేల మలమి,కొనుచుఁ బలికెను జిన్నెలు ♦ కొనరు చూప. 64
- చ. జలకము లాడఁ గోరి బురుసాపని చీర నడల్పి నందులో
పలికిఁ జసంగ నీదు నునుఁబల్కు విసంబడఁ దల్పుఁ దీయఁగా
వెలువడి వచ్చితిన్ వలపు ♦ వెల్లువ దొట్టఁగ నంచు నాయకుం
గులుకుమిలారి గబ్బిచనుఁగుబ్బలఁగోఁగిటఁ జేర్చి పల్కినన్. 65
- తే. గీ. భాష తనమీఁద నెనరైన ♦ బాగుఁ జూచి, చిత్తము గరంగి శుభభద్రఁకేఘరుండు
గుణవతి వటంచుఁ బ్రియురాలిఁ ♦ గుస్తరించి, నిండుమోదంబున సుఖాన ♦ నుండె నపుడు.
- కం. ఇంతయుపాయముఁ గలిగిన, నింతి చనవచ్చు జారు ♦ నెనయఁగ, లేదా
కాంతుఁ డెఱిగిన నృపమణి,చెంతకు నేమొగముతోడఁ ♦ జేరెదొ చెపుమా. 67
- తే. గీ. అనుచు రాయంచ నుడివిన ♦ విని శిరంబుఁ, ద్రిప్పి హేమావతి ప్రమోద ♦ మొప్పఁ బలికె
నొనె మజ్నారె యదిగాక ♦ యాడువారి,తల్లి యనుచును జిఱునవ్వు ♦ దలకొనంగ. 68
- కం. తెలవారె నపుడు నీవపుఁ,గళికలతో నెల్లఁ బాటఁగఁ దనమోమున్
భళిర కథాలాపం బని, జలజేక్షణ చనియె కేళిఁనదనంబునకున్. 69

- చ. చని జలబాప్తుఁ డస్తగిరి ♦ చాటున కేగినయంత మజ్జనం
బాసరిచి వాఁతపుంబనులనొప్ప దుకూలము గట్టి రత్నకాం
చనమయభూషణంబులును ♦ సారపుమేల్తిలకం బమర్చి ఘ
మ్మనువిరు లూని యచ్చెలి నృపాగ్రాణి చెంగటి కేగుచున్నెడన్. 70
- మ. కని చక్రాంగబిడౌజుఁ డిట్లనియె శృంగారంబు లెస్సాయె మే
ల్లనరారె భళి హంతకారివిగడే ♦ తస్వంగి రాజాంతికం
బునకుం బోయెద వేమొ యొక్కకథ యొప్పం దచ్చమత్కారము
ల్విని పోనిల్పిన నంటిపండ్లనె ననుక ♦ వేయించు మంత స్వెనన్. 71
- కం. అన విని హేమావతి మోమున నవ్వు జనింపఁ గతలమునిపుట్ట సుమీ
కన నీదుకడుపు బ్రహ్మకు, వినఁ దరమా యనుచుఁ బలికి ♦ వినుపింపు మనన్. 72
- కం. కవ్వరపుండునుక లలవడ, వివ్వగ విరితేనె వాన ♦ విడివడి కురియుం
జొప్పడర హంససురవతి, చెప్పెను హేమావతీకుశేశయముఁకిన్. 73

అ యి ద వ రా త్రి క థ .

- కం. ఆలింపు మహాభ్రంకవ, కేళీప్రాసాదనీలఁఘృణిగాఢతమః
పాళీ సతతవిహరిను, రాళీ పురజారకులటమై సర మనఁగన్. 74
- తే. గీ. పుర మొకటి యుల్లసిల్లు నంపుర్రా పూర్ణి, మానిశాకరధికాకారిమంజులాస్య
యందు నొకగొల్ల నంపల్లతాంగిపిల్ల, విజయుఁ డనుపేర సిరులచే ♦ వెలయుచుండు. 75
- సీ. కంబళి తలదుడ్డు ♦ కవ్వము మజ్జగ బాన గొడ్డలి నుచ్చు ♦ పాతలగుడి
కావడి యుట్లు చిక్కిము నంది కడియంబు నూకలతోఁప పొగాకుతిత్తి
బొప్పి మజ్జగముంత ♦ బొటమంచి పిల్లలగూడు దామెనత్రాడు ♦ కోతకత్తి
తొర్లుగట్టెయు జల్లదుబ్బు చిల్కడమంజ బూజబిందెలు వెన్నపూసచట్టి
- తే. గీ. పాలబుడిగలు వడిసెల ♦ ప్రాంతమెట్టు, మలుపుమందులపొడిబుట్టు ♦ మన్నెముల్లు
తోలుకుల్లాయి కొడుపును ♦ దొడ్డికంప, చుట్టు చవిరెయుఁ కుదురొప్ప ♦ సాలయు సతఁడు.
- చ. కుటుబవి దోరచార నరఁగొండ్లజగొండ్లివి మూలబాల్లివి
నటిగివి నెట్టు జోడుపులి ♦ నల్లని వెట్టువి పుల్ల చిల్లవి
బటిగివి మొట్టివి గరకపల్లవి నాఁ దగువేళ్ల నొప్పెడుక
గొటియలు వేనవేలుఁ గల ♦ గుంపు లసంఖ్యము లుండు వానికిన్. 77

తే. గీ. బోడ పొడ మట్టినా మంపు ♦ బొల్లి పోరి, జాలనల పుల్లవెరబట్ట ♦ చార బరగి
కఱుకుగడ్డము తెలి మొట్టి ♦ గౌర దోర, వనెనుపేరుల మేకగుం ♦ పతనికుండు. 78

తే. గీ. మట్టె చేమట్టె కరవస్సె ♦ మైలబట్ట, కోరతల పూజ వెట్టునిచార బోడ
పొడ కపిలకన్నె బొలిచుక్క ♦ పుల్లవి యను, వేళ్ల నొప్పొచ్చి మందలో ♦ బెక్కుగలవు. 79

కం. పల్లవి నల్లవి యెనుములు, బిల్లల నిడుగోడిగలును ♦ బెంపుడు పెడపా
ట్రెళ్ళును దుక్కెడ్లును విలసిల్లగ నావిజయుఁ డచట ♦ సిస్తుగ నుండున్. 80

కం. అతనికి మంజుల యనఁగా, సతియొక్కతె గలదు దాని ♦ సరి యెన్నుటకుం
గొతుకువడు రతికి జతురత, యితరుల నిక నెన్న నేల ♦ యిందునిభాస్య. 81

కం. ఆకుల్కు లాయెయారము, లాకనుదమ్ములమెఱుంగు ♦ లాకొనుబెడం
గాకుచయుగ్మముబింకం, బాకోయిలముద్దుబల్కు ♦ లతివకె చెల్లున్. 82

కం. ఆవిడ గర్భోత్పత్తికి, నై బగిసియుమాలి పతిరతాదృతిమీఁడన్
లోఁ బొడమిన 1రుచిమించినఁ, బ్రాబల్యము గలుగు విటుల ♦ పాలిది యయ్యెన్. 83

సీ. వేశ్యాపతి చకోరవిసరంబులకు నురి విట మృగావళికి లవిశ్రోకంబు
యువరాజికరులకు ♦ నొనరారు నోదంబు కాముక వ్యాఘ్రుంపుగమికి బోను
పాంథమాననమత్యృపటలికి గాలంబు వల్లవోక్షములకు ♦ నల్లెత్తాడు
షిద్ధకపోతరాజికి జేరు దీమంబు లలిభుజంగవిహంగములకు జిగురు

తే. గీ. జారకిరిపంక్తులకు మోటు ♦ సరసశశక, ములకు గట్టువ యువకాంతముఖ్య చటక
సంఘములకును గుబ్బిక ♦ శంబరారి, ఘోరరణహారి జయభేరి ♦ ఘోషనారి. 84

తే. గీ. ఇత్తెఱంగునఁ జిత్తజాయత్త చిత్త, వృత్తిఁ గైకొని జారుల ♦ పొత్తు సలిపె
సలసటయు వేసటయు లేక ♦ యటుల నయ్యు, జూలు గాంచగ లేక యాసుదతి గుంది.

చ. తిరుమలకంచిపుష్పగిరితీర్థములుం జని కొంగుముళ్లలో
వరములు దంపతు లృద్ధియ ♦ వారిగఁ గాన్కలు వైచి యంతటన్
బరికలు దృష్టిదీపములు ♦ బన్నినగద్దెలు పెట్టి యేమిటన్
గర మగు పుత్రవాంఛ కడఁగానఁగలేక విచారఖిన్నులై. 86

వ. ఉన్ననమయంబున. 87

ఉ. కొమ్ములు వీరణాలు జిగిగుల్కెడు వాఁతల కృష్ణలీలం
గొమ్ముగుడ్డార్లు వీరుఁ డగు ♦ కాటమరాజుకథానులాపముల్

బమ్మిన పుస్తకాలు ముఖపట్టిడి కట్టరుమాలలు న్నెత్తా

సొమ్ములు నామము ల్వలయు ♦ సుద్దుల గొల్లలు వచ్చి రెంతయున్.

88

వ. ఇట్లు వచ్చి.

89

సీ. ఘోషఘోషవీరణాల్ ♦ ఖళిఖళివాయించి పోటుబో కొమ్ములు ♦ నాట నూది

దొనకొండగంగను ♦ దొలుత సన్నుతిచేసి కృష్ణున కతిభక్తి ♦ గేలుమోడ్చి

యాదికాలపుగొండ ♦ నందఱు గొనియాడి తాతతండ్రిలపేళ్లు ♦ దలచి పొగడి

బిరుదుల నరుదుగాఁ ♦ బేర్కొని మొఱయించి దీవించి వీరుట ♦ తోవలెన్ని

తే. గీ. కులముపెద్దల కథ లామి కొనఁగఁ జెప్పి, సివము పుట్టించి పుత్రులఁ ♦ జెందఁగలరు

వీరులను గొల్వ్వఁ డని చెప్పి ♦ వీడుకొల్వఁ, జనిరి సుద్దులగొల్లలు ♦ నంతసిల్లి.

90

వ. ఇట్లు వారలు సెప్పిపోయిన నత్యంతభక్తిప్రియపూర్వకంబుగా నంతట.

91

మ. కొలిచెం గాటమరాజులక నతులు చేకూర్చెన్ మాహావీర్యకుం

బాలమురాజుల నెంతోభక్తిపరతం ♦ బూజించె నాగంగకుఁ

వెలయక వేటలు బోనముల్ సిడులు గావించెన్ సుతోత్పత్తికై

చెలి యాలాగున నల్ప దైవముకృపక ♦ సిద్ధించెఁ దద్వాంఛయున్.

92

వ. అంత.

93

ఉ. మోము వహించెఁ 1దెల్పు, మఱి ♦ మోవిరుచు ల్దగ నందడించె, మృ

త్సాన్నిమతి మీంచె, జన్మోనలు ♦ శ్యామలకాంతి వహించె, యానముల్

వేమఱు మందగించె, గడువృద్ధి భజించెను గౌను, చిట్టుముల్

రామకు సంభవించె నభిరామతరంబుగఁ జీర చిక్కినన్.

94

తే. గీ. అంత నొకనాఁడు శుభముహూర్తాంతరమున, మంజులాంగన రంగై న ♦ మంచిమణుల

నొటపుగాఁ దీర్చి కట్టిన ♦ యొక్కదివ్య, మందిరములోనఁ జిన్నికుమార్తఁ గనియె. 95

చ. వడఁకెడుకొను, రంగుతలవాసెనగట్టినకొంగు, పుక్కిటక

విడియపుఁజొంగు, మైలఁగొని ♦ వేలెడుచేలచెఱంగు, పాలచే

పుడు చనుదోయిపొంగు, వజ్రపూసలవంతబెడంగు, నూనెకొ

మ్ముడిరుచి, చుక్కబొట్టమర ♦ ముద్దియ బొల్చెను బిడ్డకాన్పునన్.

96

వ. అంత.

97

కం. అది ప్రతిపచ్చశిరేఖా, భ్యదయమువలె 2దినముదినము ♦ పొడవున కళలం

బొడువంబడి లేఁబోయిపు, మద మెక్కంగ ముద్దుగులికె ♦ మనమలకారన్.

98

- కం. చన్నులవన, యటుమీఁదటఁ, గన్నులవన, ముద్దుగులుకఁగలముఖమున మే
 లొగ్గిన్నెలమిన, జిగిబిగివగ, చిన్నెలమన చూచి వలచుఁ జిత్తజుడయినన్. 99
- తే. గీ. తమకమున కొగ్గ దనెనునేరము ఘటించి, తరుణతను వెళ్లఁ గొట్టింపఁ దలచి మదనుఁ
 డీర్చుఁగుండలు వెళ్ల వేయించె ననఁగ, బాల్యము చనంగఁ గుచము లేర్పడియె నఱికి.
- తే. గీ. కొమరపొక్కిలి బంగారుఁకుందె యందు, రతియు శృంగార మచుధాన్యరాశి నించి
 దంచ నిడినట్టి రోకలిఁసంచుమీఱి, రోమరాజి దసర్చె నాఁరూఢిగాఁగ. 101
- కం. చెందిర మామెయిసిరి సిరి, మందిర మామోము గోము ఁ మదనారిలన
 న్మందిర మాకుచయుగ మిం,దిందిర మావేణి యవఁగ ఁ నెలఁత రహించున్. 102
- సీ. రాణించు నెఱికురు ఁ లేణి కందకమున్న కనుబొమ ల్వక్రిమఁ ఁ గనకమున్న
 జిగిగుబ్బలు మొగాన ఁ కెగయ నిక్కకమున్న నునుఁబల్కు నేర్చుకై కొనకమున్న
 చూపులుచుఱచుఱఁ జూడ నేరకమున్న వీనులు మరుకథ ఁ ల్విసకమున్న
 లలితయానము మదాఁలనతఁ బూనకమున్న 1 బెడగారు త్రివళులేర్పడకమున్న
- తే. గీ. చిత్తజుడు తమ్మిపూఁదూపు ఁ చెఱకువింటఁ, గూర్చి గుఱిచేసి తనునేయ ఁ గొల్లవనిత.
 మమతఁ గని చోరసురతసాఁమ్రాజ్యమునకు, దిట్టతనమునఁ బట్టంబుఁ గట్టుకొనియె. 103
- వ. అవ్విధంబున ఘోషకన్యారత్నంబు శైశవయావనసంధిసమయంబున మన్మథప్రేరితయై
 విజృంభించి వర్తించునప్పడు. 104
- సీ. చిన్నిచన్నులు గోశృఙ్గఁ జీరిచెక్కులుగొట్టి కౌఁగిలించు మటంచుఁ గదియఁదివురు
 గిలిగింత లొకకొన్ని ఁ కలయంగ నెనయించి మోవి నొక్కుమటంచు మొనసి నిలుచు
 నిచ్చకం బిగుకొత్తఁ బచ్చిదేరఁగఁ బల్కి ముద్దిడరా యని ఁ 2 మురియునచట
 బకదారి కివకివ ఁ లొకదారిమైఁ జూపి తమిఁ గూడరా యంచు ఁ దాపుకేగు
- తే. గీ. కినువరతికి సొచ్చుఁ బరిహాసఁకొక్తులాడుఁ, జేష్ట లెనయించుఁ బొలయల్కఁచేతఁ గుందు.
 వెతల నేకారు మది నిట్లు ఁ విటులఁ జూచి, చిత్తజోన్మత్తయై గొల్లఁచిన్నెలాడి. 105
- చ. జిగి నెరవన్నెకాఁ డెదుటఁ జేరినవేళల ముద్దుగుల్క మె
 ల్లఁగ నడవం దొడంగు ఘనఁతౌల్యము చూపులఁ జూచు మోహపుం
 బిగువునఁ బల్కురింపఁ జను ఁ బెక్కుచుఁ బయ్యెదకొంగు దీటుఁ డె
 క్కుగఁ జిఱునవ్వు నవ్వు 4 నొడఁగూడిన సిగ్గున నేగు నవ్వలన్. 106
- తే. గీ. ఇట్లు చరియించు నయ్యంతియెమ్మె లెఱిగి, పొరుగున నె యుండెను నియోగిపుత్రుఁడొకఁడు
 జారఁజేఖరుఁ డనుబ్రహ్మ ఁ చారి మీఱి, యెంటిపాటైనఁ దెరువుల ఁ నొడిసిపట్టి. 107

మ. అనమాలాప మచుంబితాధర మశఃశ్చాయోన్యన్యవిక్రీడితం
 బసమాలింగన మస్థిరోత్సవ మధైఃశ్చస్తంబతాంబూలితం
 బసుదంతాంక మనిర్భయం బమణితం ♦ బసస్త్రిసవ్యాచికం
 బసిధారావృత మైన చోరరతికాశ్చర్యం బప్తు సంధించినన్.

108

సీ. చిటుచెమ్మటలతోడ ♦ బెరసినఫాలంబు కనవంటిపీడిన ♦ కప్పుగొప్పు
 కడురక్తి మము గల్లు ♦ గండస్థలంబులు వెనుకకు దిగజాతిపేలు సరులు
 పులకలు నిండార ♦ బొడమినదేహంబు ధూళిధూసరితమై ♦ దొరయువీపు
 1మందస్మితంబైన ♦ మధురతగోష్ఠంబు మందవీక్షణమృతమస్తకంబు

తే. గీ. తడబడ వడకుచుండెడు ♦ తలరుదొడలు, వదలిన బిగించి సవరించు ♦ వలువ దనరఁ
 దిరిగి చూచుచు దనయింటి ♦ తెరువు బట్టి, గొల్లప్రాయంపు జిల్లలకొల్లి చనియె.

కం. అది మొదలు జార శేఖరు, డొడవినయపుడెల్ల గొల్లయుగ్మలి నెంతే
 మదనాహవమునఁ దేల్చుచు, మది మీఱగ మరుని లంకెమానిసిఁ జేసెన్.

110

కం. చలి విడిచి జార శేఖరు, కలయిక చవిమరిగి తెరువు ♦ కాపెట్టుక ని
 చ్చలు లేనిపనుల నెన్నే, నలవఱచుక యుండు విరహ ♦ మగ్గల మైనన్.

111

ఉ. కమ్మనిజన్ను మంచినెయి ♦ గట్టిది మీఁగడతోబెరుంగు చొ
 క్కమ్మగు జన్నుపాలు చిలుక స్థిసిదీసినవెన్నముద్ద వె
 చ్చుమ్ముల కైదునాల్గు దివసాలకు 2మాడలముల్లె లిమ్మెయి
 గిమ్మునఁ దెచ్చియిచ్చి రతికిం బ్రతిమాలుచు బిల్చు నిచ్చలున్.

112

తే. గీ. ఇటుల సజ్జర శేఖరు ♦ జేలబట్టి, యింటిలో నున్నవస్తువు ♦ తెదురువెట్టి
 వలపులకుఁ జిక్కి శిశుక్కికే ♦ వలముదక్కి, సంతసంబునఁ గొన్నాళ్లు ♦ జరిపెగన్నె.

113

ఉ. అంతటఁ బెండిచేసెద మటంచును దత్తతితల్లితండ్రి ల
 త్యంతమహోత్సవంబునఁ గులావళిలో దగురూపురేఖలం
 గంతుని బోలునట్టి మృదుకాయము గల్గినవాని నొక్కశ్రీ
 మంతుని జూచి తెచ్చటఁ గుమారైవివాహముఁ జేసి రెంతయున్.

114

తే. గీ. వేగఁ దలబ్రాలు దోమడి ♦ నాగవల్లి, యైనపిమ్మట నత్తింటి ♦ కనువఁ దలచి
 పయన మొనరించి నెమ్మది ♦ బ్రియముదనర, ననుగుఁగూతును నల్లని ♦ ననిపిరపుడు.

115

ఉ. కలవ్విధిసంపఁ దా బసపున న్నలరించినబొట్టు నున్నగా
 దువ్విస కొప్పు వన్నెగల ♦ దువ్వుట మొప్ప విడెంబు పుక్కిట

పా. 1. మందస్మితంబు ♦ మధురధరంబున పా. 2. రూకలముల్లె పా. 3. కేరడములకుఁ జొక్కి
 పా. 4. దలబ్రాలుగాఁ జేసి పా. 5. దువ్వెనతీరుగాఁ బసపుతో నలరించిన

1 మవ్యపు కొంగునూల్ రవలఁ మట్టెలు వట్టెలపూలగాజులున్

నివ్వటిలంగ గోవహరిఁజీతరక్షణ పోవ ముందటన్.

116

సీ. సద్విజరాజనంశ్రీయమహాస్పదలీల శాఖలు కకుబంతఁచయముఁ బ్రాఁక
సాంద్రీవర్ణకృమఁస్థాయిత్యమున మించు జట లనంతావాప్తి ఁ పటిమ మెఱయ
విష్ణుపదార్పితఁవిహితవృత్తిఁ వనర్చు నగ్గిము ల్నిస్తాశ్వ ఁ ననుకరింప
నహిలోకరాడ్భాషఁశాధారమై యొప్పు మూలంబు కుండలిఁముఖ్య దొరయఁ

తే. గీ. దనమహాగమవిఖ్యాతి ఁ ధరణిలోన, నఖిలజనులకు నదృశ్యతం ఁ బావహిల్లఁ
దేటపడఁగాను జూపెడు ఁ తెఱఁగు దోఁప, మలసి చూపట్టెనృతి నొక్క ఁ ముట్టిచెట్టు. 117

కం. ఆవటభూజము చెంగట, త్రోవను ముందట విభుండుఁ ఁ దొయ్యలి వెనుకం
బోవంగ జారశేఖరుఁ, డావెలఁదికి నెదురుపడియె ఁ నంతన్ వేడ్కన్.

118

చ. తమకముఁ బట్టఁజాలక, వఁథంబున ముందరఁ బోవు భర్తవి
కృమము దలంపఁబోక యధిఁకం బగుమోహము నిల్పలేక, వే
గమె యెదురించి వచ్చు నుపఁకాంతుని వల్ల వకాంత తెప్పనం
గమకముఁ జేసి గుబ్బకవఁకాఁగిట దార్చి సుఖించె వేడుకన్.

119

తే. గీ. బ్రామికలు దీర, నన్యోన్యఁభాష లూరఁ, గలయికలు జాఱ, దాపాగ్నిఁకణము లాఱ
సాఖ్యములు మీఱఁ జేప్తులు ఁ సరణి దేఱఁ, జెలఁగె నయ్యుద్దటకు దృఢఁశ్లేషణములు. 120

కం. ఆయెడ నిజవతి సతి రా,దాయె నని తలంచి మరలి ఁ తనుఁ జూచినచో
నాయితీ పతికి హితముగ, నేయనువున బొంకవలయు ఁ నెఱిగింపఁగదే.

121

కం. ఆమాడ్కి హంస మడిగిన, హేమావతి యనియె నెవ్వ ఁ రిడు నిక్షేపం
బేమో వారే కనవలె, నేమనుచుం దప్ప దార్చె ఁ నెఱిగింపుమనన్.

122

ఉ. హంసహిమాంశుఁ డిట్లనియె ఁ నయ్యలివేణిని భర్తజూడ జా
రాంసమునందు వేర్లు కులఁబాంగన దేహము కంప మొంద సా
యంసమయాదిఁ గోకివలె ఁ నారట మందుచు వీపుదట్టు మో
శ్రుంసవరా యటంచు విటఁపుంగవు కర్ణము నాటఁ జెప్పినన్.

123

తే. గీ. జారశేఖరుఁ డాగొల్లఁనకియ నపుడు, వీపుదట్టుచు వెఱవకువే యటంచు
వలుకరించెడునంతలోఁ ఁ బఱువుబొటి, దానిప్రియనాయకుఁడు భీతి ఁ డాయ వచ్చె. 124

కం. వచ్చి యిది యేమెచెలి యని, విచ్చలవిడి వీపుజఱిచి ఁ వెఱవకు మని లోఁ
జూచ్చిన భయమున నదరిన, గచ్చున నిట్లనియె గోవఁకన్యక పతికిన్.

125

- ఉ. ముదర నీవుపోవ భయము వెదచల్లెడు నీచట్రునం
కృందను జూచి గుండెలు వకావకలై వెతఁ బొంది యీదయా
తుందిలు పొందునం బ్రతుకుఁజోవకు వచ్చితి లేకయున్న నా
కుం దరిలేక యొంటి నిటఁ గుందుడు గాదె యనుంగువల్లభా. 126
- కం. అని చెప్పి నిశ్శేరుచే, తను దన మోహంపువిటునిఁ దద్దయుఁ బొగడిం
చి నలినోచన వేడుక, దనరారఁగఁ జనియెఁ బతియుఁ దానును సరణిన్. 127
- కం. అట్టియుపాయము నీకుం, దట్టిన నృపుపొందుమాటఁ దలఁపుము లేదా
గట్టిగ నీమగఁ డెఱిగే,టట్టయితే సిగ్గుపాటుఁజాగాదె చెలీ. 128
- ఉ. నావిని హంసపల్కు వదలంబున హంసము దోఁపఁ బల్కె హే
మావతి యద్దిరా మగలమార్పు నెలంతదిగాక యింక క
దా వివరించి చూడ వను, ధాసలిలో ననునంతలోపల
వేవినఁ గేలికాగృహము వే గదిసెన్ నృపమోహమగ్నయై. 129
- వ. మఱియు నయ్యహర్మఖం బప్రకాశమానకావ్యలక్షణంబయ్యును బ్రకాశమానకావ్య
లక్షణంబై, యనిద్రాభ్రవనాంతరాళపుండరీకసముదయంబయ్యును నిద్రాభ్రవనాంతరాళపుండరీక
సముదయంబై, యప్రస్ఫుటీకృతకువలయంబయ్యును బ్రస్ఫుటీకృతకువలయంబై, యభానమాన
ద్విజరాజమానం బయ్యును భానమానద్విజరాజమానంబై, యవిభాసితారాళిగణంబయ్యును
విభాసితారాళిగణంబై యొప్పె నవ్వడు. 130
- కం. ఒకనిమిషం బొకమానం, బొకఘటికయ యొక్కయయన మొకజా మొకయేఁ
డొకదిన మొకకల్పముగా, సకే గడపెం బవలు విరహానంతాపమునన్. 131
- కం. రవి యనెడు కాలచక్రము, దివసాంతప్రళయవేళ దీప్తాగ్నులచే
దివిఁ గాల్చి యడఁగ నమ్మసి, నివహం బన ఘోరతమము నిండెం బెలుచన్. 132
- వ. అవ్వడు. 133
- చ. చందురుకావిపావడవన త్వేలిఁ జమ్మఁగఁ జల్వఁగట్టి కా
లందెలు నందిందెలును హారములు న్నెఱిగిండ్లములు
బొందుగఁ దాల్చి వాసిలెడు పూలనరు ల్కచనీమఁ జుట్టి పొ
ల్పొండఁ గళాన గందవొడిఁ బూసి మృగేక్షణ 1వెళ్ల వచ్చినన్. 134
- కం. చూచి కలహంస మిట్లను, వాచావై చిత్రి మెఱయ వనితా చోద్యం
బై చెలువొందిన దొకకథ, యాచించి నృపాలుకేళి కడుగు మటన్నన్. 135

కం. ఆమధురతరసుధారస, సీమాసామోక్తిధార ♦ చెవులకు నత్వం
తామోదము చేసిన విని, హేమావతి యమగ హంస ♦ మిట్టని పలికెన్.

136

ఆ ఱ వ రా త్రి క థ .

శా. జంబూద్వీపధరారవిందముఖ కంఠచమ్భుషణప్రాయమై
సాంబచ్చియై ముగం కోర్కెటి మహాస్థాయ మొప్పుచు ర
మృందై యగ్రరేఖా సందు హరిగర్భాల్ముండు విహృన్నవా
యంబుకొ కోర్కెల జేముకన్యకుండు కల్బాశాంకి యాలించునూ.

137

సీ. బలు కంచుగుచ్చుబోల్లలుపులు తీచెలు వాకిలి నడవ చావడియు మగులు
1 నఖలవస్తువుల భాన్యముల కణంబు దేవతార్చన మిడైతావి పడక
యిలు వంటకొట్టంబు ♦ పలగడి పంచొడ్డి పనపాకుపండిరి ♦ బావి తోట
మడిసంచి దోవతిమతలపేర్లై యెల ధనునికండంబు బృంహదావనంబు

తే. గీ. నక్షతలచిప్ప సాన చిత్రాననమును, గిండి చిటిచాప వడ్డెంబు ♦ గిన్నె పెట్టె
కుశనమిత్తత్రములు పెట్టు ♦ గొప్పయటుక, యమర గాపుర ముండు నయ్యగ్రజుండు.

చ. అతనికి సేమచిత్ర యనునంగన గ్రుంగినవెన్నె జారుచా
స్వతి యను ముద్దుగుమ్మను వివాహ మొరచ్చిన నింతి యొప్పె న
య్యతనునిచేతికత్తి చివు ♦ కంతయు బోయిన జేవజక్కు న
మ్మతి నెలజవ్వనంబు పొడమకొ జ్జిదేతెను దేహనంపదన్.

139

కం. ఆవటుకుచములచందం, బాపెన్దపిఱుండుమంద ♦ మామో మందం
2 బాపంకం బాపంకం, బావంకజముఖకె కాక ♦ యన్యకుం గలదే.

140

ఉ. ఆమధురోష్ఠి గుబ్బకవ ♦ నబ్బినసిబ్బెపుండమ్మ లందమా
యామృదులోరుకన్నంగవ ♦ నన్నువ వెన్నెలలోల్కుచందమా
యామితమధ్య సోముకళ ♦ లామినమోము మెఱుగులందమా
యేమని చెప్పవచ్చు నలి నేక్షణ లక్షణరూపనంపదల్.

141

తే. గీ. వక్రయానంబుతో నాగచక్రకుచలు, నిలుపుంగన్నలతో దేననీలకచలు
నాతిమ్మదుగతి చపలేక్షణముల కలికి, క్రిందుమీదైరి కాదె పూర్ణేందువదన.

142

సీ. నెత్తిగొప్ప మేఖనందేళంబు కనుదోయి యందమా కువలయానంద మఱయ
బొంకపుమోము ప్రబోధచంద్రోదయం బధరంబు మణిసార ♦ మార చూడ

జెలువంపుఁ జిలువప్పు ♦ 1 శృంగారకౌముది స్తనయుగంబు రసమంజరి నుతింపఁ
గరరుహంబులకాంతి ♦ కావ్యప్రకాశిక ఘననితంబము రసాయనము దలంపఁ

తే. గీ. దను వలంకార మతనుశాస్త్రములు చూపు, లహహ మధ్యంబు నాటకం ♦ బవనిలోన
విద్యలకునెల్ల మూల మీవెలదిఁ గనిన, విద్యలు పఠింపఁగా నేల ♦ వేతె బుధులు. 143
వ. అది మఱియును. 144

చ. బుగడలు నానుతీగె మెఱుపుల్లోనుకమ్మలు గుండపేరు బ
ల్పగడపుఁ జేకటుల్ రవలవల్లెరుపువ్వులు కుప్పెసారమున్
జిగికడియంబు లాణిమణిఁచెక్కినముక్కర గిల్కుమెట్టెలున్
సాగను దలిర్ప నచ్చెలియ ♦ సొమ్మల నెమ్మెల నొప్పు నెంతయున్. 145

సీ. కవ్వఁగొవ్వఁ బడబగలఁ జూడనిఘనుండు వదనంబునకు వింతపడనిజనుఁడుఁ
గన్నుల కాశ్చర్యగరిమఁజెందనివాఁడు సరసభావలకు మెచ్చనినరుండు
ఔగబ్బిగుబ్బలను గ్రేగంటఁ జూడనివాఁడు గొను నుతింపనికాముకుండుఁ
గటికి శిరఃకంపపటిమఁబూనని మర్దుఁ డంఘ్రులు బాపురే ♦ యననివిటుండు

తే. గీ. నాస్తి యనృతంబు దబ్బర ♦ నహి హుళిక్కి, కల్ల మఱియిల్ల లేదు భాగతులలోనఁ
గ్రమ్మిజిగిఁ జిమ్ము నమ్ముద్దుగుమ్మ హాయిలు, చెలువ మెటువంటిదోకాని ♦ చిగురుబోణి.

సీ. పావట యిడి నూనె ♦ పంకెనతో నున్నఁగా దువ్వి నెఱులు కీల్లంటు వైచు
నెఱ యెయ్యారముతోడ ♦ నీటికాఁగులనీడఁ జూచి కుంకుమబొట్టు ♦ నున్నదీర్చు
గంధంబు పూసిసంగతి గబ్బిజిగుబ్బకవమీఁద గుత్తంపురవికెఁ దొడుఁగు
నుమ్మెత్తపూరీతిఁ ♦ గొమ్ముకుచ్చెలు నేలఁ జీరాడఁగాఁ జల్వచీరగట్టు

తే. గీ. నీటుబెఱుకున దిగజాఱ ♦ పైటచెఱుగు, జగ్గు తోద్రోవుఁ గాటుకఁసిగ్గు కనుల
మిక్కుటపుఁ జూపు మెఱుగు తఱుక్కు రనఁగ, వెడలు నొకవేళ గృహము నవ్వప్రవనిత.

కం. వతిరతిని దృష్టి బొందక, మతిఁ జవలత పుట్టి యన్యమానపురతికిన్
హితవుపడి మోహదశలన్, బతిమాలి కృశించుఁ జారుభాస్వతి యెపుడున్. 148

తే. గీ. పురములోఁ గల్గు మోహంపుఁ ♦ బాగరు చిగురు, కోడె నెఱజాణవిటులకుఁ ♦ గొంతకొంత
వంతరతితంత్రములు నేర్చి ♦ విడిఁబడున్లు, కంతుమదదంతి పంతంబు ♦ గదియఁ దిరుగు. 149

కం. ఈలీలఁ గొంతకాలము, బాలామణి సంచరించు ♦ ప్రాయమునాఁడే
కాలూదియున్న యిందిర, తాలిమిచెడి నిలువ కచటు ♦ తలఁగినయంతన్. 150

సీ. కులమహీరుహమహాకూరకుఠారంబు కోపాగ్నివృద్ధి కృష్ణోరనాడి
సంసాతసుఖై లశతకోటివతనంబు దేహవ్యథాలతాదోహదంబు

శశిముఖవృత్తాంతం సంరోధిజంబీరఫలరసం బతిధైర్యభర్మకవము
ప్రతిభాంబుహృద్దీప్యవననంబు నిజవహూరచితనిదాపారనిచయసునము

తే. గీ. సంతతాహార సంపాదిసంభ్రమప్రయత్నవిఘ్నవ మతనుకుంభాద్విదాయి
యమితలఘుతాశ్రయస్థానకడంగు, భూరివారేద్యవోషంబు ధౌదివె నపుడు. 151

కం. అట్టిమహాదారిద్ర్యము, దొట్టిన హరిశర్మ ధృతియుఁ ధూలక తృప్త్యం
దొట్టుపడకుండఁగాఁ దన, పట్టుపుట్టిలాలి గట్టుపడి పోషించెన్. 152

సీ. సంచాంగములు సెప్పి ధూమలోజల రంజిల్ల యాయవాఙ్మరంబు తెత్తి
తలమీఁద మంత్రాక్షతము యించి కలకాపుటింక నుపాదానమెత్తి యెత్తి
గృహణసంక్రమణాదికాలంబులను రాచనగ రాశ్రయించి దానములుపట్టి
తలలు దర్భలు పూని ధీర్ఘనన్నిధి మంత్రములు సెప్పి నీరుకానులు గడించి

తే. గీ. జన్నినము లమ్మి గృహశాంతిజవముఁజేసి, శవములనుమోసి దుర్దానసమితి కొగ్గి
వచ్చునాదాయములు గ్రాసఁచానములకుఁ, గాఁగ వివములు గడపె నక్కాలమునను. 153

శా. అంభోజప్రియతిగ్మదీప్తిచయవాఙ్మూతనిర్భగ్నభూ
గంధిరోదుబిలోన్యతాధరజగత్కద్రూజరాడోగన
చ్చంభద్రత్నస్ఫుడేభ్రమప్రదకనతూర్వోపలజ్వాలికా
జ్మంభత్వావక మొక్కవేనవి జనించెం గాలకూటాభమై. 154

చ. శరచరసాధ్వసప్రదము ధ సర్వబకృమమదప్రదాయకం
బురుజలహైన్యకారము సముజ్జ్వలసాంద్రమరీచికా సము
త్కరవనరూపకారకము ధ గాఢపయోధియోగకార్యభీ
కరతటిసీతనుహ్రదము ధ కాసరభీష్మము గ్రీష్మ మెచ్చినన్. 155

చ. పవలను వర్తకాగ్రణి సభశ్చల సాగరమధ్యమంబులో
రవి యనెఁడొడమీఁద నపరక్షీతిభృతృరి జేర రా మరు
జ్వగతి సుశ్లఁ బెట్ట నదిసాగక చిక్కినమాఝి సూర్యుఁ డ
య్యవసరమందు మందగతులనిచ దీర్ఘము లయ్యె ఘనముల్. 156

తే. గీ. మలికాకుంజపుంజాభిమధ్యమున మరీచికా స్వాతివృష్టి గురియ జనించి
వత్సపుటశుక్తు లెండలఁ ధ బగుల బయలు, పడిన ముత్తెము లన మొగ్గ ధ లడరదొడఁగె.

సీ. దేహంబు బలుపెట్టదీసి సింహుగ నుండ జలువగాఁ బన్నీట ధ జలక మాడి
ఘససారయుక్తమై ధ తనరారు పాటీరపంకంబు తనువున ధ నింకఁ బూసి
విమలనాగరచూర్ణవిహితమా మాహిషదన్వోదనము ప్రొద్దుతటి భుజించి
బహుశలామజ్జకప్రసభసారభమిత్ర శీతలజలముల ధ నేవఁ గలిగి

తే. గీ. కప్పరపుడిన్నె లమర బూఁజప్పరములఁ, జిగురుఁ బొన్నుల వసియించి ♦ శీతవాత
జాతకరతాళవృంతము ♦ ల్గుతులు వీవఁ, బ్రొద్దు పుచ్చిరి కొందఱు ♦ భోగు లపుడు.

తే. గీ. అట్టివేనవివేళ ధనాధ్యుఁడైన, యచ్చటినియోగి చలిపండి ♦ లాది యందుఁ
బెట్టఁ గట్టడిఁ జేసినఁ ♦ బేద లగుటఁ, జారుభాస్వతి హరిశర్మ ♦ చేరి రటకు. 159

నీ. లవణశుంఠిజంఘలరసానుయుక్తముల్ నీరుమజ్జిగకుండ ♦ బాడు లలర
లఘులయైలానూనఁలలితసౌరభమిశ్ర శీతలజలకుంభఁజాత మమర
జీరకకై డర్శఁచారుగంధములొల్కు సలుచనియంబల్లఁపల్లు డనర
రవయవ్వు నీరుల్లిరసము నించినకొల్లుగంఁకాఁగులఁచుపుకడరహింప

తే. గీ. గంధబరి పలామజ్జఁప్రశస్త, కాయమానముహుర్ముఖఁజ్ఞాయమాన
మందవవమానఘనసారఁబృందవేది, కాలయ నితాన హనీయఃశాల యొప్పె. 160

వ. మఱియు నచ్చలిపందిరి గవాక్షాదినమాకలితవాయుజాతసంచారంబు గావున రఘు
రామమనోరంజనంబును, బాంధజనంతాపహరణంబు గావున సత్కృతానంగమంబును, గబంధ
ప్రచురంబు గావున దండకావనంబును, సితాభ్రానంచయకలితంబు గావున శరత్కాలంబును, నమృత
సంపూర్ణకుంభంబు గావున . సురేంద్రనివాసంబును, ఛాయానమేతంబు గావునఁ దపననిల
యంబును, వివిధకుసుమగుంధబంధురంబు గావున నారామంబును బురడించు నప్పడు. 161

కం. అచ్చలిపందిరిలోపల, వచ్చుచుఁ బొయ్యెటి పరసఁవారికి జల మం
దిచ్చుచును జారుభాస్వతి, యచ్చట హరిశర్మయందు ♦ నాసమయమునన్. 162

చ. ఉపమరి బుద్ధిశాలి వినఁయోత్తముఁ డప్రతిమప్రభావలీ
తపనుఁ డవార్యధైర్యుఁడు నుదారచరిత్రుఁడు సర్వసత్కథా
నిపుణుఁడు రూపనిర్జితవఁనేరుహసాయకుఁ డొక్కవిప్రుఁ డా
తపపరితప్తుఁడై జలముఁ ♦ ద్రావఁ బ్రసాస్థలిఁ జేరి వేడినన్. 163

తే. గీ. చారుభాస్వతి శీతలఁజలము లపుడు, గిండితోఁ దెచ్చి యిచ్చి వీఁక్షించి వాని
చక్కఁడనమున కలరారి ♦ సరస కేసి, యలఘుసాహసమునఁ దమి ♦ నిలువలేక. 164

కం. ప్రక్క తెగఁబొడువ మన్మథుఁ, డక్కోమలి పతికి వెఱవ ♦ కానందముతో
నక్కునఁ జేర్చుక పాంథునిఁ, జొక్కుచు నుండంగ మగఁడు ♦ చూచె లతాంగిన్. 165

తే. గీ. ఎట్లు బొంకంగవలె నవ్వు ♦ డిందువదన, నేర్పు గలిగినదానవు ♦ నృపతిమాల్చి
కేళికై లేను నీకిది ♦ కేవలంబు, దొడ్డగాదు విచారించి ♦ తోనె చెవును. 166

కం. అనిన కలహంసపలుకులు, విని హేమావతి విచారఁవిపులాబ్ధి ముని
గినమది నా కిది తెలియదు, వినిపింపుము నీవె యనిన ♦ విధిహరి యనియెన్. 167

చ. అటువలె జారుభాస్వతి ధరామరుఁ గౌగిటఁ జేర్చు జూచి తాఁ
జలులతోగ్రభాష హరిశర్మ యనల్చిన దొట్రుపాటునం
బెటలక యీతనిన్ వినుము + పిన్నతనంబున దేహరియై
పటుగతిఁ బోయె మాతులునిఁపట్టి నెమి యని తేనిచీనతన్. 168

తే. గీ. కాంతునకుఁ దెల్పి మజిమజి + కాగిలింది, చెమటకణములఁ దనపైఁట + చెఱఁగుచేతఁ
దుడిచి యీతని కే ల్పట్టి + తోడితెచ్చె, మేల మాచుచుఁ బోనియఁజాల కవుడు. 169

సీ. గొనబు నెన్నాళ్లకు + క్రొత్తిలుగా నేటి కైన ని న్నెనయ నా + కబ్బెననుచు
నీకు నామీఁదాన + నిజముగాఁ జెప్పమా నాయందుఁ బ్రేమ కథా యటంచుఁ
బదిదినా లుంకక + పారిపోయె నన్నఁ బోనిచ్చునా వెట్టిదైన ననుచు
సీప్రాద్దు సుదినసం + బేనోము , ఫలమొ నా మనసులో నెజలి + మానె ననుచుఁ

తే. గీ. జేరిక లొన్న తేనియల్లజలఁ బలికి, మోహ మూరించి తరితీపు + మోపుకొల్పి
యతనిమీఁదను లెకిని + పోత పోయె, మున్నె చెమసించి వానితోఁమురియఁదొడఁగ

కం. ఈకరణఁ జారుభాస్వతి, యాహుఁడులు దీక్ష నాఁడఁహప్పిశ మతనిన్
దీకొల్పి రెండుఁ జివురం, జేకల్పిండు నక్షఁసీయక యుండెన్. 171

కం. అటువలెఁ గాలోచితనం, ఘటితోక్తస్ఫూర్తి నీకఁ + గలిగిన భూభృ
న్నిటబాక్షుఁ గదియఁ జిటిపాటి, నటనలఁ బోవమ్మ కుండఁనపుజిబొమ్మా. 172

చ. అన విని మందహాసము ముఖాబ్జమునం జిగురొత్తఁ గర్ణవే
ప్రసమణికాంతి చెక్కుల హుటాహుటినాట్యము సల్ప నొరయం
చును దలయూచి వేకు వగుచోఁ జెలి కేళిగృహంతరంబునం
దెనసి నృపార్పితేచ్ఛఁ బవలెల్లను ద్రొబ్బుచు నుండె నంతటన్. 173

చ. సమయమహేంద్రజాలకుఁడు + సారసమిత్రుఁ డనేటి పద్మరా
గము నెన మాయఁ జేసి కుతుఁకంబున హా యని నీలవంక్రులన్
భ్రమపడఁ జూపి యూ యనుచుఁ + బల్కి సుపాణులఁ జేసి చూపెఁ జ
త్ర మనఁగఁ బ్రాద్దుగ్రుంకెఁ దిమిరం బెనసెన్ దివి నొప్పెఁ దారకల్. 174

కం. ఆవేశను గృహకృత్యము, తావేగమె తీర్చి పేర్చుతమకంబున రా
డ్డవేంద్రునిఁ జేరఁగ హేమావతి నెమ్మది దలంచి + మహితోత్సుకతన్. 175

ఉ. దిద్దిన నాభినామము, కడించిన మేల్మడిచాటచీర, మై
నిద్దపుఁబూఁత, పుష్పములు + నించి ముడించినకొప్ప, రత్నము

లద్దయుఁ గల్గుసొమ్ములు, గళమునఁ జొక్కఁపుఁజుక్క యొప్పఁగా
ముద్దియ వచ్చి హంసమణిఁముందర నిల్చె నృపాభిలాషయై.

176

కం. నిలచిన యాహేమావతి, పొలిచిన కరుణామృతంపుఁ భూరితరోక్తుల్
మొలచిన దృష్టిఁ గనుంగొని, దలఁచినపని కపుడు హంసఁధరణిపుఁ డనియెన్.

177

ఏ డ వ రా త్రి క థ .

కం. మున్నొక్కపట్టణంబున, సొన్నారి మిటారి నేర్పు * శూరత్వము గై
కొన్నదియై నడచినకథ, చెన్నుగ విని పొమ్ము కడువిచిత్రము కొమ్మా.

178

తే. గీ. అనిరఁ జిఱునప్పు నన్ని యయ్యంబుజాక్షి, యేమి చిత్రంబు గల్పించి * తింతలోన
శీఘ్రముగఁ జెప్పి దయచేసి * సెల వొసంగు, మరిగెదను రాజుపొందున * కనిన నపుడు.

కం. కాదంబవంశవల్లభుఁ, డాదృతిని బరాకు మాని * యక్కానివే
మోదమున ననుచుఁ జెప్పెను, మేదురమాధుర్యసాధుఁమేధాభణినిన్.

180

కం. విను మనఁగా ననఁగా నిల, ఘన మణివర మనెఱుపురము * గలదొకటి వినూ
తనకేతన పటజాత ప,వన హతసురసురతఘ్నఁవనవారం బై.

181

చ. కమటము కల్లనంచి యొరఁగల్గును గత్తెర సుత్తై చీర్ణమున్
ధమనియు శ్రావణంబు మొలఁత్రాసును బట్టెడ నీరుకారు శా
ణము పటకారు మూస బలుఁనాజెపరీక్షలమచ్చు లాదిగా
నమరఁగ భద్రకారకనఁమాహ్వయుఁ డోజొకఁ డుండు నప్పరిన్.

182

చ. కరఁగను బోతఁ బోయఁగను * గ్రాచి కుదించును గమ్మిదీయఁగా
నొరయఁగ వన్నియ ల్మిగుల * నుండఁగఁ జూపఁగఁ బూజెగట్ట రే
కరయఁగ దీరఁ జెక్కఁబడి * యచ్చునవ్రేయఁగ సుద్దగించఁగా
సారిని విచిత్ర చిత్రముల * సొమ్ములు సేయ నతండు నేర్చిలన్.

183

కం. కంతువసంతజయంతుల, నంతసమున గెలువఁజాలు * సౌందర్యమునన్
సంతతసంపద్ధరిమఁ గృతాంతజిదాపుని జయించు * నతఁడు శుభాంగీ.

184

ప. మణియు నాభద్రకారకునిదుకాణంబు నాడీప్రచయంబు గావున శరీరంబును, శుక్రాంగారకప్రశస్తంబు గావున నక్షత్రమండలంబును, గుంభతులాదిసహితంబు గావున రాశికూటంబును, గాంగేయశిక్షకంబు గావున శిఖండిభండనంబును, మధూచ్చిష్టనయోగంబు గావున యవననివాసంబును, వప్రోన్నతంబు గావున మహేంద్రపురంబును, మూషికావృతంబు గావున శూన్యాలయంబును, దీక్షసాధనయంత్రంబు గావున యుద్ధరంగంబును, శ్రావణయోగంబు గావున వర్షాకాలంబును వనుకరించు.

185

తే. గీ. ఆతనివధూటి శుకఘోటి † నలరు మేటి, యొడయుఁ డేలేటి నీమాటిఁయొఱపు గోటి
కొన నెగయమిటి యిదియేటి † కులుకనేటి, పోటి కెదిలేటి శుభవాటి † నీటుమెఱయు. 186

తే. గీ. దానికచకుచగళలక్ష్మి † బూనఁ దలఁచి, నీలశైలాబ్జములు 1నీడుఁజాలమి గన
కనపు కట్టెలు నీళ్లును † గడఁగి మోయుఁ, జేసె నే మనవచ్చు నఁచెలువ చెలువు. 187

కం. కుందంపురవలు గుప్పెడు, తుందిలపుం జన్నుఁగవయుఁ † దొలతేనెలకున్
విందు లొనరించువలుకులుఁ, జగదురునింబోలు మోము † సకియకె యమరున్. 188

కం. కువలయ మాకనుఁగవజిగి, కువలయ మావలుదపిఱుదు † కుచకాఠిన్యం
బవలయ మామోహన తా,రవలయ మానఖము లనఁగ † రమఃశి రహించున్. 189

మ. కచశోభాగరిమంబు నెన్నడుము సై † కంబుక మధుప్రాయమా
వచనవ్యూహము లోచనాబ్జములధావశ్యంబు శృంగారవ
త్కుచకుంభమ్ములపొంకముక ముఖకళాంకూర ప్రభావంబు న
వియ్యచలశ్రోణికిఁగాక నేనకియలఁదైనం బ్రవర్తిల్లునే. 190

నీ. కుప్పె రాగడిబిల్ల † కుంకుమరేఖ పాపటబొట్టు కమ్మలు † బావిలీలు
లలిసూర్యచంద్రవంకలు సూనకము కెంపురవలపల్లెదుఁబూవు † రావిరేక
బుగడలు నాదీగ † సాగసై న మెడనూలు కుతికంట్లు నరవణ † గుండ్లపేరు
సరిగె ముక్కర బన్నునరము లుత్తండాలు కంకణంబులు తల్లు † కడియములును

తే. గీ. నందినండలు నొడ్డాణ † మందమైన, ముద్రికలు హంసకంబులు † మ్రోయుఁగజ్జె
లలరు బొబ్బిలికాయలు † గిలుకు మట్టె, లాది యగుసొమ్ము దాల్చి యయ్యబల మెఱయ.

కం. దానినెగాదిగఁ జూడని, మానవులుం దానిపొందు † మదిలో నెపుడుం
బూని తలంపని పురుషులఁ, గానము త్రిభువనములందుఁ † గలవారలలోన్. 192

కం ఆశుభవాటి మనోహర, వేశలతర మృదులవాక్యఃపృథుమాధురిచే
నాశవడి మారభూతా, వేశమునఁ జరించు వీట † విటయాథంబుల్. 193

శా. నీవీబంధము చక్కదిద్దు నెఱివేఁగి 5లెస్సఁ గై నేయుఁ గె
మోవిం జిల్కుదరస్థితంబు విజిచూపుల్పాఱఁగాఁ జూచుఁ జ
నేవ ల్లన్నడఁ జేయు నెచ్చెలియతోఁ † గే శ్కేల దట్టించి,వా
చావై చిత్రిని ముచ్చటాడు సకి తక † జారు ల్విలోకింపఁగన్. 194

తే. గీ. ఇటుల తమిమిరి యానారి † యేపురేఁగి, తిరుగు నవ్వీటఁ గల్గిన † ధీరవిటుల
పొందునకు నానవడి పోవ † సందులేక, కుందుచుండును విరహార్తి † జెంది యెపుడు.

వ. అంత.

196

మ. చిగురుంగత్తి వజీరుమాటువటువం ✧ జెన్నోందు నొయ్యారపుక
 1సాగసుం గుల్కెడునీటు కాడొకడు మేల్కొన్నాని ధూర్తాఖ్యచే
 దగఁ జెం పొందినవాడు శిల్పిఘనశాస్త్రప్రక్రియ లేర్పఁగా
 దెగువ న్నిల్చెను భద్రకారునకు నంతేవాసియై వేడుకన్. 197

కం. వానికుశలత్వసంపద, వానిమనోహరిరావశనైభనమునగక
 వానిఘనబుద్ధిఁ జూచి యహ్మీకరుణ నింట నిల్చి ✧ హిత మలరారన్. 198

తే. గీ. కీర్తికై భద్రకారుఁ డాధూర్తనకుఁ ద, నింటనే యన్నవస్త్రాదు ✧ లిడుచుఁ గల్గు
 వనులు నేర్చుచు నుండంగ ✧ భక్తిమీఱ, 2నందు వేడుకఁ గొన్నట్లు ✧ నాతఁడుండ. 199

కం. కందువమాటల బెరుకుల, మందస్మితదుచిరవచనమాధురిచేతిక
 దుందుడుకుఁ జెంద ధూర్తుని, జెందము గరఁగించి చెలి ఘటించెను రతికిన్. 200

తే. గీ. ఎడతెగనిమోహ 3మూరించి ✧ యేపురేగి, 4వేశ్యమున నొంటిపాటైన ✧ వేశలందు
 మదనకదనంబునకుఁ జాల ✧ మరులుకొనఁగఁ, జేసె శుభవాటి ధూర్తుని ✧ చిత్త మలర. 201

చ. అలయక భద్రకారుఁడు గృహంబున నుండినయప్పడెల్ల వే
 డ్కలఁ బను లభ్యసించును దడంబడ కాతఁడు లేనివేశలం
 జెలఁగుచు వానిభార్యకడఁ ✧ జేరి మనోభవకేళికాక్రియల్
 తొలఁగక యభ్యసించు శిశితుల్యుఁడు ధూర్తసమాఖ్యుఁ డున్నతీన్. 202

తే. గీ. స్నానపానాన్నవస్త్రాదిసంగ్రహంబు, భద్రకారుఁడు సెల విచ్చెఁ ✧ బనికి మెచ్చి
 వానిచెలువంబునకు మెచ్చి ✧ వలసినపుడు, చాల శుభవాటి సెలవిచ్చె ✧ సంగమంబు. 203

కం. ఈతీరు సకలభోగము, లాతతగతి నడచుచుండ ✧ నాధూర్తాఖ్యుం
 డాతలిరుగత్తి గలదొర, 5చేతికటారికిని నడ్డ ✧ సేయక యుండెన్. 204

వ. అయ్యవసరంబున. 205

ఉ. అదర మొప్ప నొక్కదివఁసాంతమునందు దుకాణముం బహి
 ర్వేదిని భద్రకారుఁ డమఁరించుక ధూర్తునిఁ జూచి మిద్దెల్
 బోదియమీఁదనున్న తుల ✧ పొందుగ దీనుక రమ్మటంతు స
 మ్మోదముతోడ నంపఁగ సముద్రగభీరుఁడు పోయి చూడఁగన్. 206

తే. గీ. వానియొయ్యార మొకవిత ✧ యైన నపుడు, చూచి వలరాచ రాజ్యంబు ✧ జూరఁగొలువఁ
 దలచి శుభవాటి ధూర్తుతోఁ ✧ దాల్చిలేక, తలుపుఁ గదియించి రతికేళి ✧ నలుపుచుండె.

పా. 1. సాగసుం బ్రాయము గల్గవఁ డొకడు పా. 2. నలఘువుగ్రూప సేయుచు ✧ నాతఁ డుండె.
 పా. 3. మూహించి పా. 4. విమలగతి పా. 5. చేతినరాజికిని

కం. చెన్నారు చుంబనంబులు, జిన్నారివగ ల్విన్నోదఁచేష్టులు జిన్నెల్
గన్నారఁ జూపి యపు డా, సొన్నారి మిటారి ధూర్తుఁ సురతుల గలఁచెన్. 208

కం. ఈలీల మదనకదనా, లోలత్వముఁ బూని యింటిలోపల ధూర్తు
డాలన్యం బొనరించినఁ, దాలిమి చెడి భద్రకారఁధన్యుఁడు చింతన్. 209

చ. తడసె నిదేమొ ధూర్తుఁ డలఁ దర్పకు బోలినవాఁడు భార్యయుం
గడు రతిఁబోలు రూపుసిరిఁ గల్గిన జవ్వని యేమివోహముల్
గడిమి నొసర్చిరో యనుచుఁ గా లటునిల్వక వచ్చి గట్టిగా
గడలిడుతల్పుఁ జూచి ఘనఁగర్జితభాషలఁ బిల్చె శిష్యునిన్. 210

తే. గీ. అన్య డాజాయ యేచాయఁ నధిపుమనికి, హితముగా బొంకవలయు నోఁ యింతి యనుచు
హంస మడిగిన దరహంసఁ మలర మోము, వంచి హేమావతీసాధ్యిఁ యంచకనియె. 211

కం. ఒకరొకరి బుద్ధి యెట్లొ, యకలా తెలియంగ బ్రహ్మఁకై నను వశమా
1౨౯కదాఁవక యిది నీవే, యకుటిలమతిఁ దెలుపు మనినఁ హంసం బనియెన్. 212

మ. విను హేమావతి భద్రకారుఁ డటులఁ స్వేగంబుగా వచ్చి శి
ష్యునిఁ బిల్వక భయ మంది వాఁడు జనితాస్త్రకవ్యధం గుండ నా
తని భీతిల్లకు మంచుఁ జెప్పి తులనూత్రంబు ల్వెసం ద్రొంచివే
సి నిరాఘాటత నేగి వాకిలి నడఁల్పక నాయకున్ దూఱుచున్. 213

వ. అట్లు వాకిలి దీసి భర్తతో మఱియు నిట్లనియె. 214

చ. తులఁ గొనితేను మంచిగుణఁధుర్యునిఁ బంపితి రౌను మీరలుం
బిలిచినఁ జూడవత్తుఁ గదఁ భీతిని దారము లన్నిదెంచి తాఁ
దలుపు గదిచి సూత్రములుఁ త్రాసునఁ గూర్చుచునున్నవాఁ డిసీ
వలువ మఱెంతనేర్పరనిఁ భర్తకుఁ జూపి దురుక్తు లాడినన్. 215

తే. గీ. ఎంతలే దింతెకద దీనిఁ కిట్లు లనకు, తానె పోయెను గాంతచేఁ దప్పిపోవ
నేమి నేయుదు మని ధూర్తుఁ నితర మనక, డెందమున సందియ మొకింతఁ చెంద కపుడు.

కం. ఎప్పటివలె నుండె విభుం, డప్పగిదిని సూక్ష్మబుద్ధిఁ నారయవలె నో
యొప్పలకుప్పా నీ కని, చెప్పగ హంసంబు ముదముఁ జెలువము దోపన్. 217

కం. ఆవేళ శిరఃకంపము, గావించి యయారె యని చొకాటం బగుకే
శీవాసముఁ జేరెను హేమావతి వ్యవమోహ మగ్నఁమానస యగుచున్. 218

మ. కనదృశ్యాలయమా మహాబలమునం ♦ గన్పట్టు భాస్వచ్ఛమం
తనవానర్భ్యమణిం దటిన్యధిపనః తాజిత్తుని జేర్చెనో
మును దాఁగైకొని కాలకృష్ణుఁ డన సంభోజాపుఁ డప్పశ్చిమాం
బునిధిం జేరెఁ దదబనాభరుచి నాఁ ♦ బొల్పొందె గొంజీఁకటుల్.

219

వ. అయ్యవసరంబున.

220

సీ. విటమనోధృతిశిలాః విచ్చిన్న తాటంక తాటంకమణికాంతిః తతులు వెలుఁగఁ
బల్లవమాననః పటుధైర్యహారకళాహారకస్తోమ ♦ మాఘభింప
గమనహృద్ధార్థాబ్జః గణశీతకంకణ కంకణాంగద రుణః త్కారమడర
జారాత్మదృఢతాసః మిరాహిసంతాన సంతానకుసుమవాః సనలు వొలయ

తే. గీ. యవజనస్వాంతకాశిన్యః దవనమీర, బంధుఘనసారఘనసార ♦ గంధసార
సారభోదారకుంకుమః స్థానకంబు, దనర రాయంచకడకు నః త్రరుణివచ్చె.

221

ఉ. వచ్చినఁ గాంచి హంసకులః పల్లభుఁ డాతలిరాకుబోడి మై
లచ్చికి నిచ్చగించి యనుఁలాపకలాపకళారసజ్జ తే
మెచ్చి నృపాలుపాలికిని ♦ మేకొనిపోయెద వేమె పొమ్ము నా
ముచ్చట లాలకించి కడుఁముద్దులుగుల్కెడు ముద్దియా యనన్.

222

కం. అనిపల్కు సంచవాచా, తనుమాధుర్యమున సొక్కి ♦ తత్కథయేమీ
వినియెద నన హేమావతి, కనురాగం బొప్ప రాజః హంసం బనియెన్.

223

ఎ ని మి ద వ రా త్రి క థ .

మ. కలమద్యధ్వజకోటికాపటలజాః గృద్వాతపంఘాతసం
చలదభ్రాన్థినిల్వ నల్కి తదవఃస్థం బాపఁ దదూహిరా
ట్కులమాళిక్ శరణంబు వేడుటకుఁ దోడ్తోవచ్చెనో యంబుడం
బులనన్ మత్తకరు లెలంగ నొకపో ♦ ల్పన్నాగపుంజం బనన్.

224

సీ. గోళ్లురిక్కలజోళ్లు ♦ వేళ్లుమావిచిగుళ్లు జెల్లు బుక్కిళ్లుల్లః సిల్లు సుల్లు
దూండ్లు బాహులు గిండ్లు ♦ చెండ్లుబో ల్పాలిండ్లు కండ్లు మీ ల్నింగాః శివిండ్లు బొమలు
జూపు మారునితూపుఁ ♦ జూపు మోములయేపు బాపురే శశిరూపు ♦ మాపనోపుఁ
గప్పు పెన్నెఱిగొప్పు ♦ లొప్పు చీకటిచొప్పుఁ గప్పు నప్పులు విప్పు ♦ కప్పురములు

తే. గీ. బొంగు బంగారురంగు లః నం గడంగు, నంగలతల నెనంగు మెః టుంగు గుంపు
లనుచు నిజరూపవై భవం ♦ బఖిలజనము, లభినుతీపఁగ వెలయుదు ♦ రచః పితృలు.

225

వ. పెండియు నప్పరంబు సర్వమంగళాభ్యుదయనివాసంబై హిమమహీధరంబు పోలికిని,
సుధర్మాన్నదరూపరమ్యంబై మేరుశిఖరిభాతిని, బురుషోత్తమశోభితంబై శ్వేతద్వీపంబుకరణి,

బుణ్యజనానందసమృద్ధిదంబై యలకాపురంబులీలను, విబుధమనోరంజనకరంబై యమరావతీ పట్టణంబుచాడ్చున, రాజహంసాభిశోభితంబై వద్మాకరంబువై ఖరిఁ, 1జతురాస్యవాణీవ్రచురంబై సత్యలోకంబు విధంబున నొప్పు నెప్పుడు. 226

సీ. గొడియ బీగము లావుగొలుసు లోపలియడ్డమ్రాని బోల్తలుపులు + మగులుగోడ గాయధాన్యంబుల + కణఃజము ల్బియ్యంపుగరిసెలు టిక్కిలు + సరకులుండు మిదై చిల్లరులు నఁమ్రొడుదుకాణము బచ్చమళిగె బొక్కనపిల్లు + మచ్చులుఁ దల కషణంబు నాణెముల్లకట్టనంచి గోతము లెక్కకడితెంబు + దడము భరణి

తే. గీ. తక్కటి సమస్తవస్తువు + శిలనరునటుక, బావి సుగ్గులకుచ్చెల + పాడిపసుల గాడి జాలారి దివెగూఁడు + గాబుతోట్టి, యొప్పు ధనచిత్తుఁడనుబేరి + యుండునచట. 227

సీ. జాజికాయలు రాన్న + జావత్రియు హరిద్రా నాగర గంధక + నాభిరసము శిలతిమధురంబు దుఃస్థాభి కైలా శిలాజిత్తులు మురుదారుఃసింగు హింగు నన్న భేనియు వన + యక్కలకర పంచలవణచవ్యములు బోళము మణిశిల పిప్పళ్లు కోష్ఠవు + పిప్పలీ మూలంబు హరిదళ నాగకేసరము శిలింగి

తే. గీ. లీకము నదాపవేళ్లు ధాన్యాకములును, గటుకరోహిణి పటిక జంఘాలపచ్చ కర్పరియుఁ గారవియు రేణుక మతివసయుఁ, దాళకము మాంసి నఖము నేపాళములును.

తే. గీ. ట్రోరపాషాణములు నభ్రాంకంబు 5లైదు, గ్రంథితగరంబును యవానికద్వయంబు కచ్చురములు మరాటిమొగ్గలు కుశుత్థకుసుమములు కుందురుష్కము + లెనగఁగలవు.

సీ. గంటుభారంగియుఁ + గంకుష్టమును మెంతి మంజిష్టి జిలకట్ట + హ్రానివసపు 7విషకంట కాలామ్మ + వేతనంబును నీరుచించలంబును బులిచించలంబు జీవకంబును నల్లజిలకట్ట పుష్కరమూలంబు కాంపిల్యమును సముద్ర ఘనంబు ధాతకీనూనంబు శిసానువుల్ గజపిప్పలై కేయకంబు చిత్ర

తే. గీ. మూలగోరోచనములు కాపోతతార్క్ష్య, యష్టిమధుకంబు జీవంతి + ముష్టిగొడ శైల సావీర రసముఖాంజనములు వెలి, గారమును గల్గి యుండు నభ్యేరియింట. 230

వ. మతియును.

131

సీ. వింతగాఁ బుంజీభవించి నానాధాన్యములరాసు లుండెడి + నిలయములును నకలరత్నాకరస్థలములై యేకీభవించి విస్మయ మిచ్చు + వేశ్మతతులు

పా. 1. జతురాస్యవాసితంబై పా. 2. లనకు చున్న, వాడపిడుకల కుచ్చెల పా. 3. అమరకర్పూర కృ + స్థాభి కైలా పా. 4. శొంతి, యలమిశరకరలై పా. 5. జీలకరయు బోళంబును పా. 6. మెలకుట పా. 7. వెల్లులీ పా. 8. సానువు, లుప్పళులును గజపిప్పలియును, గాకమాచియు ఘోషేయకంబు చిత్ర, మూల గోరోచనములుఁ గాపోతతార్క్ష్య

నఖలదేశంబుల ♦ నమరు నాణెములపుంఖిభవించిన చిత్ర)గేహములును
జీనిచీనాంబరా♦నూనబృందంబుల మందీభవించిన ♦ నుందిరములు

తే. గీ. సర్వరసనర్గములు టంక♦సాల వేయు, చావశి హమాదినుసుమేలు ♦ సరకుగలిగి
నాల్గుదిక్కులపేటల ♦ నగరజనుల, కలర నమ్ముచు ధనచిత్తు ♦ డచట వెలయు. 282

కం. వానికి వసుమతి యనఁగా, మానిని విలసిల్లు నొకతె ♦ మదనునిచే నా
నానవసుమపూజిత మగు, చీనీజము దాళి యనఁగఁ ♦ జెలుపు దలిర్పక. 283

ఉ. అబిడమోము గోముజిగి ♦ యాబిడముద్దులకావిమోవి ని
గ్గాబిడ కప్పగొప్ప సాగ ♦ సాబిడ 1సూరెలకోపు చూపు జ
గ్గాబిడ గబ్బిగుబ్బసిరు ♦ లాబిడ లేయనదైనకొను సాం
పాబిడ యారుతీరు చెలి♦యా వచియింపఁ దరంబె యేరికిన్. 284

కం. అలరుంబ్రాయపుఁ జిన్నెల, కలిమి రంజల్లి మెఱుఁగు ♦ కరుగునఁ బోయక
విలసిల్లు 2నటనపుత్రిక, పాలుపున నవ్వీటిలోనఁ ♦ బాలఁతుక మెఱయున్. 285

చ. పాలఁతుకకొప్ప కృష్ణతను ♦ బూనినయంతనె మోము సూడుచేఁ
దలకి విధుస్థితిం దనరె ♦ దాళక చన్నులు నచ్చుతాకృతిం
బాలిచె సహింపలేక నడుముక హరిరూపు వహించె నిట్టివా
ర్తలకు మధుద్విషత్వమును ♦ దాల్చెను జక్కెరలోల్కు మోవియున్. 286

నీ. కులగోత్రములవారి ♦ నిలిపి కట్టెలు నీళ్లు మోయించుచుండెడు ♦ ములుచఁదనము
తనుగన్నవారలఁ ♦ 3దన్నిబంధనమున చెలఁగి పంకావాప్తిఁ ♦ జేర్చు సూడు
వినుతకళాధ్యుడౌ ♦ ద్విజరాజు ననిశంబు దోహకరునిజేయు ♦ దూషణంబు
ఘనరసస్థితిఁ జెంది ♦ తనరు మానససీమ బహుభంగములఁ గూర్చి ♦ ప్రబలు నగడు
తే. గీ. బ్రహ్మ వాయంగఁజేసె నప్పద్మ నేత్రి, కలరు కుచక్షైలములును హస్తాంబుజములు
నవ్యముఖచంద్రబింబంబు ♦ నాభిసరసి, మెఱసి కౌశల్యశక్తి నిర్మించిమించి. 287

కం. అంబుజముల కంబుల బిం, కంబుల నగు నయనయుగము ♦ గళముఁ గుచంబు
త్పంబులఁ గొంబగడంబుల, డంబుల నిరసించు నప్పఁడంతిబెడంగుల్. 288

కం. డాలా మెఱుఁగులు గొంబగ, డాలా నెత్తావిమోవి♦డంబులు కోదం
డాలా కనుబొమ లతనుని, డాలా వాల్చుపు 5లప్పఁడంతికె యమరున్. 289

ఉ. గుబ్బలనీటు మోముపన ♦ కుంతలబృందమునిగ్గుఁ గౌనులో
జబ్బుదనంబు గన్నఁగవఁచందముఁ జెక్కులతేట మోవి నుక

పా. 1. మేల్ తెలిబెక్కు జూపు పా. 2. నటనవర్ణము పా. 3. దన్నిత్రొక్కుక నిల్చి
పా. 4. ఘనతర స్థితిఁ జెందఁదనరు సరస్వీమ పా. 5. లన మిటారి రహించుక.

గబ్బిచకచ్చకల్ రదనఁకాంతి కటిస్థలియుబ్బు గంధరం

బబ్బుర మారుతీరు దరఁహాసము లెన్నఁగళక్కమేతగఁ.

240

తే. గీ. దానిసాగ సాత్మలో మెచ్చి ఁ తలఁగివచ్చి, కేరి మీనంబుపై ముద్దుఁకేలు వైచి

యడరి నిట్టూర్పుపుచ్చి యఁయ్యారె యనని, మానవుఁడు లేఁడు ధారుణిఁలోనఁ జాన. 241

కం. అటువంటిరూపరేఖా, పటిమం దనరారియుండు ఁ భామిని రతులఁ

ఘటియింపక పరతరుణీ, విటుఁడై ధనచిత్తుఁ డెపుడు ఁ వెలయుం జెలియా.

242

తే. గీ. అటువలె నిజాధినాయకఁ ఁ డన్యమృగదృగ్గానుకూల్యగృచిత్తుఁడై ఁ యహరహంబుఁ

1దిరుగఁ దనమీఁద వనలేని ఁ తెఱఁగుఁ జూచి, వసుమతియుఁ గాంచె జఠరాంకఁవాహనంబు.

కం. పతి నడచునట్లు నడచెడు, నతియ పతివ్రత యటండుఁ ఁ సజ్జను లనుచుం

బతి పరదారలఁ గూడిన, సతి జారులఁ గూడఁ దొడఁగె ఁ సమ్మదలీలఁ.

244

తే. గీ. ఇటుల నావై శృంగంపతు ఁ లేపురేఁగి, మనసులెవోటఁ గల్గిన ఁ మరులు కొల్పి

నెరిమరునితూపు తమచూపు ఁ నిగ్గమంబు, వెట్టి మరుచివ్వకేగుదు ఁ రెట్టులై న. 245

కం. ఈతీరు కొంతకాలము, 2నాతియుఁ నాతఁడును నిచ్చు ఁ నడచుచు నొకనాఁ

డాతతమదనశరావత, చేతఃకంజాతుఁడై నిశీఠిని వేడ్కన్.

246

కం. అత్తింటికొడలికిఁ గా, హత్తుక నతఁ డుండె నొకయుఁపాగ్రికొఱకై

యత్తన్ని యటకై పోయినఁ, జిత్తజుఁ డెనకొల్పె రతుల ఁ చివ్వకుఁజేరఁ.

247

తే. గీ. తాను గోరినకన్య యీఁతరుణి యనుచుఁ, జేరె నానక్తిచే ధనఁచిత్తుఁ డవ్వ

డా యువాగోనరుం డీతఁ ఁ డా నటంచుఁ, గదిసె వసుమతి యత్యంత ఁ కాంక్షతోడ.

వ. అయ్యవనరంబున.

249

మ. 8వహసాసంఘటితస్త నగ్రిహణసంజాతాంగరోమోద్గమం

బు హఠాచ్ఛంబిత పాటలాధరముఖాంభోజాక్షిగండంబు దు

స్సహసీవీచ్యుతికంచలీహృతినఖాంచద్దంతగాఢక్షతా

వహనం బిర్వుర కయ్యె సంగమము 4దిఁగ్వారాప్నితంబయ్యెడఁ.

250

కం. కలయికల నాజంబులఁ, గులనలిఁగా నతఁ డెఱింగెఁ ఁ గోమలి మగఁ డీ

యలఘుఁ డని తెలిసినపు డెటువలె నచ్చెలి బొంకవలయు ఁ వనితా చెపుమా.

251

తే. గీ. అనిన హేమావతీభామ ఁ హంసదిక్కు, చూచి యది యెట్లుబొంకెనో ఁ చోద్యమహాహ

తెలియఁగాఁ జాల నిది సీవె ఁ తేటపడఁగ, డెలుపు మనివల్క రాయంచ ఁ తెఱవ కనియె. 252

- కం. ఆవేళ నాయకుడు 1కో, పావలహృదయాంబుజాతుఁడై యీనిశిలో
 నీవిటకు 2నేమిపనికిం, గా వచ్చితి వనుచుఁ గినియఁ డ గామిని యనియెన్. 253
- తే. గీ. మగఁడ నామీఁద నీకింత డ మమతలేని, తెఱఁగుఁ గన్గొని కాళికాఁదేవి కేను
 బడుచుఁదనమున మొక్కి నాఁపతిని రతికిఁ, గూర్ప నీనేవ నేయింతుఁ డ గోర్కిమీఱు. 254
- కం. అని వేఁడుకొనిన యప్పుడే, ఘనకరుణామృతకటాక్షఁగరిమను గాళి
 జనని ననుఁ జూచి పో వతి, ననసెద వనునంతలోన డ నిట నెఱిఁగితి నిన్. 255
- ఉ. వింతలు కాళికాజనని డ విశ్రుతసత్యములంచుఁ బల్కుఁగా
 3నంతటిలోన నచ్చెలియఁకై చనుదెంచిన జారుఁ డొక్క కుం
 జాంతరసీమ నుండి యిది డ యా నిజ మంచు వచింప వరకుం
 డెంతయు విస్మయాకలితఁపృథ్వుటుండై నిజభార్య నున్నతిన్. 256
- తే. గీ. స్తుతులఁ గరఁగించి సామంబుఁతోడవేడి, గ్రుచ్చి కౌఁగిటఁ జేర్చి నీఁకోదుక్కు లలరఁ
 కేసెద నటంచు బాసలు డ చేసి నతిని, దొడరి ధవచిత్తుఁ డింటికిఁ డ దొడితెచ్చె. 257
- కం. అది మొదలుగఁ బరభామలఁ, గదియక ధవచిత్తుఁ డెపుడు డ కాంతామణికిన్
 4మది రంజిల్లఁగఁజేయుచుఁ, బొదలెను నీ కట్టినేర్పు డ పొనఁగినఁ బొమ్మా. 258
- కం. అనవిని నాసికఁ దర్జని, యునిచి కడుశిరంబు ద్రిప్పి డ యోహాఁ చిత్రిం
 బని తెలవారిరాఁగాఁ, గని హేమావతి వియోగఁకలనం జనియెన్. 259
- వ. అని ప్రృథ్వుత్పన్నమతి చెప్పిన విని సంతోషించి నలుం డాతరువాతివృత్తాంతంబు
 జెప్ప మని ప్రార్థించిన. 260
- మ. స్మరవాత్సల్యవిశేషరక్షితవసీఁమాతంగమాతంగసం
 హరయోషిన్నతపాదపంకరుహశోఽభాభంగభూభంగభా
 స్వరనర్వామరమానిచిత్తజలరుఁట్రాసరంగసారంగరా
 జ్జీరవద్యస్తుతిజాతముత్పలకవఁన్నీలాంగసీలాంగదా. 261
- కం. సవనాశన జగదవనా, దవనామ విషాగ్నిహరణ డ దారుణ భువనా
 భువనాధిపనుత సవనా, సవనాభృద్వృత్తిజితార్కఁజాసరసవనా. 262
- పృథ్వీవృత్తము.
 కులాచలకులాచలావలయఁకుటఘోణీఘణీట్, తలాతలతలాతలాది జగఁదభద్రార్థహృ
 త్కళాధరకళాధర వ్రబలఁకాయ్కకారోవకృత్కళాధరయిలాధర వ్రతిమఁదైర్యచర్యాకరా.
 గద్యము. ఇది శ్రీమతౌఁండిన్యసగోత్రీవవి త్రాయ్కలరాజాన్వయ సుధావార్ధిపూర్ణిమాచంద్ర
 నిస్సహాయకవితప్సిర్మాణచాతుర్య నిస్తంద్రీ శ్రీరామనామపారాయణనారాయణమాత్య
 ప్రణీతంబయిన హంసవింశతి యను మహాప్రబంధంబునందుఁ ద్వితీయాశ్వాసము.

హంసవింశతి.

శ్రీ

తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీజానకీక్షణోత్పల

రాజా రాజాధిరాజ ధ రాజస్మజనే

వాజాతహర మునిజన

తాజలరుహచండధామ ధ దశరథరామా.

వ. అవధరింపుము, ప్రత్యుత్పన్నమతి నలరాజన్యన కిట్లనియె; నట్లు ప్రభాతసమయంబు గావచ్చినం గనుంగొని.

2

మ. చని పూజప్పర మొప్పుచుండెడు మణిసాధంబులోఁ గెంపుతా మొనముక్కులల పచ్చతాచిలుకతో ధ ల్పొల్పొందు బంగారపుం బని రంగారెడుతూగుటుయ్యలపయి ధ బాగొప్ప మే నేర్చి యా వనజాతాక్షి దినాంతవేళ మనుజుస్వామిస్సహాధీన యై.

3

చ. మిడిగలవజ్రపుర రవల ధ మిన్కులకమ్మలు జాతికెంపుతా కడియములు సుపాణులచొకాటపుహారములు మృగీమదం బడరెడుపట్టుచీరసాగ ధ సా ననఁ దాల్చి నృపాలుకేళిక నడచె వధూలలామ తమినాటినచిత్తము తత్తరింపఁగన్.

4

కం. ఆయెడ హంసకులాగ్రీణి, యాయోషామణిని గాంచి ధ యనుపమవచన శ్రీ యలరంగ నొకచిత్రోపాయపుఁగథ విను మటంచుఁ ధ బలికి వచించెన్.

5

తొమ్మిదవరాత్రికథ.

ఉ. సాలము మిన్నునంటి ఘనఁసంపదఁ గాంచె నగడ్డ యీర్ష్యచేఁ దాళ కసంతభోగములు ధ తద్దయుఁ బద్దనఁ దాను జెందె నొ

- మేలనఁ గోట యున్నతియు ♦ మిక్కిలి భేయము లోతు గల్గి శో
భాలితం బనంగ నొకపట్టణ మొప్పు నితంబివేమఁజే. 6
- కం. ఆవీటితోన రంగా, జీవకులాంభోధి పూర్ణశీతమయూఖం
డై వెలసి చిత్రీఘనుఁ డనఁ, గా వార్తకు నెక్కి యెపుడు ♦ కాపుర ముండున్. 7
- తే. గీ. హరితహరిద్రకృష్ణరక్తావదాత, శబలపాటలధూమల ♦ శ్యామకపిల
వర్ణములఁ గూర్చి చిప్పల ♦ వాగె లునిచి, చిత్తరువు వ్రాయు గుళ్లలోఁ ♦ జిత్రఘనుఁడు. 8
- కం. సురవిద్యాధరకీన్నర, గరువోరగసిద్ధసాధ్య ♦ గంధర్వహరి
ద్వరయతాసురనలినజ, హరిహరమర్త్యుర్ని వరుల ♦ నతఁడు లిఖించున్. 9
- సీ. హరికరిమృగఖడ్గకిరితరతుద్విపి పైరిభగోకర్ణ ♦ శరభచమర
గంధర్వరోహిషఁగవయభల్లుకరామ శశజంబుకోష్ఠాశ్వశల్యకోక
చామికరోరణశ్వానౌతుకపిబభృ సరశేర్ష్యలూతాఖుసర్పమకరి
శతపదిబస్త్రమత్స్యధులీకుళీరాళి గౌఢేయరక్తపాకమతనకృ
- తే. గీ. గోమహిషజలశుక్తిచిఁకోడములును, సింగిలీకాలురయుమింద ♦ చెలిదిపురువు
కొక్కువెంబురీవనలికిరి ♦ కోణలాది, గాఁగలుగు జంతువులఁ జిత్రీఘనుఁడు దీర్చు. 10
- తే. గీ. గరిమి డిబ్బుంది చొఱవందిగాఁడు రుంద, గరుడ బెగ్గోలు రేచు గర్గరము రాళ్ల
రాచి పెంకులజెట్టి పున్నాచిపక్కి, వేచి చెక్కెలచేరను ♦ పేల్లఁ గలుగు. 11
- సీసమాలిక. గరుడండు నంపాతి ♦ గండభేరుండంబు చీకురా యాడేలు ♦ చెవులవంత
వార్తెము బైరజావళము సాశ్వము డేగ గూడ బాతులంగి ♦ కుందటిల
పాలనారాయణఁపక్షి పాములమింగు డంచవేష్టము గగ్గిద్ద ♦ క్రొంచ మాబ
లగు డోడె గొరకు తెల్లనివంత జలకట్టె గూబ శంబరకాకి ♦ గులిలిగాఁడు
నామాలకేతఁడు ♦ నల్లన కప్పెర కాకి యంబటిదారిగాఁడు మూఁగ
చిందర లకుముకి ♦ చిఱుత తీతువకోడి కారుకో డేకులనారిగాఁడు
ముడుగుకోడియు డాబముటెకోడియు బోద పొన్నంగి కల్లేటి ♦ బొల్లికోడి
గొంగడి కక్కెర ♦ గొక్కెర గొరవంక పూరేడు కనుపెంటి ♦ నీరుకాకి
వెలిచె లావుకపిట్ట ♦ చిలుక జీనువకొఁజు పెడినకేర్జము డబ్బుబెలవ నెమిలి
జిట్టువ మునుగపూజిట్టువ గిజిగాఁడు వల్లడ పొడిపిట్ట ♦ వంగపండు
భరతము కోకిల ♦ పసిరికెతంగేడు గొరవంక జక్కవ ♦ చెఱువుకోడి
పట్టుజీనువు కొంగ ♦ పాతేరు పిచ్చుక పోలుక పిక్కిలి ♦ మిలముచ్చు
చిలుక చకోరంబు ♦ జిబ్బిలాయు జలాయు కొండపిచ్చుక వానకోకిలయును
మృనుపొక్కటిగాఁడు ♦ మాలకాకి బెనాసి పాపెరగొరవంక ♦ పంది కైర

గబ్బిలంబును జాతకము కంక చిటిచెల్వ పొనుపెంటి యేటింత ధూతపోతు
గున్నంగి కవకాక్షి ధ గుడిసె బయ్యకపుల్ల సీతువ బెగురు ధ జిక్కుతురుక
ఆ. వె. పికిలి నేలనెమిలి ధ పెరుగువ్వ బకదారి, పావురాయి సివడు ధ పలువరింత
చెడలుకోడి గువ్వ ధ వడరు తోకలవేడి, యాది యైన పక్షు ధ లతఁడు దీర్చు. 12
వ. అవియునుంగాక. 13

ఉ. వానిమనోహరాంగవిభవంబును వానిముఖేందుకాంతియున్
వానిపటూక్తి విస్ఫురణ ధ వానివిలోచనదైర్ఘ్యసంపదల్
వానియరస్థులోన్నతీయు ధ వానిభుజప్రతిభావిశేషముల్
మానిని యేమి చెప్ప ననఁమాన నవీన తదీయవై ఖరుల్. 14

కం. ఆతనిగృహమున విద్యా, చాతురి కలరారి నృపు లొసంగ రహించున్
జాతిహయవస్త్రభూషణ, మాతంగద్రవ్యమణినఁమాజము లెపుడున్. 15

కం. పౌరుషముఁ దారతమ్యముఁ, గాదుణ్యము దానధర్మగరిమయుఁ గులవి
ద్యారసికత్వము వినయము, గౌరవముం గలిగి చిత్రీఘనుఁ డట్లలరున్. 16

కం. ఆచిత్రీఘనున కల వల,రాచవజీరునిజిరాగుఁతానకు నెనయై
సూచింపఁదగినసాగనుది, వాచాలి యనంగ నొక్కఁవనిత చెలంగున్. 17

ఉ. ఆకమలాక్షి చంచలదృఙంచలసీమల బెక్కుతక్కులా
యాకలకంఠవల్కులలఁరార సుధారస మొల్కుకుల్కులా
యాకనకాంగియంగరుచి ధ హాటకకోటులఁ జిల్కుకక్కులా
యా కుటిలాలక సరసిజాననుఁడై నను నేరఁ డెంచఁగన్. 18

కం. హరు లాపల్కులు తుమ్మెద, గరు లాకచరుచులు నడలు ధ కరులా కదళీ
తరు లాతొడ లిందునిబి,తరులా గోల్లెంచ ప్రిథఁతరు లానరసుల్. 19

సీ. మాటలా యమృతంపుఁదేటలా కపురాల మూటలా యని జాఁకోటులెన్నఁ
గన్నలా వెలిదమ్మిఁచెన్నలా మగతేటియన్నలా యని పల్లవాళులెన్నఁ
జేతులా సుమలతాఁ జాతులా కిసలయఘాతులా యని యుపకాంతులెన్న
గుబ్బలా యవరంజిలిబ్బలా రుచిమించు దిబ్బలా యని పాంథఁధీరులెన్న
తే. గీ. గోరులా రిక్కసారలా ధ కులుకుఁదళుకు, నవ్వులా జాజివువ్వలా ధ నాఁటునీటు
చూపులా వాడిఁతూపులా ధ సాలపుఁదెలుపు, ననుచు విటు లెన్నఁదగు నింతి ధ యతనుదంతి.

చ. వగ లిగురొత్తఁ జిత్తరువు ధ వ్రాయుము సారెకు దీనిఁ జూచుచుం
దగ నని పద్మనాభపుఁ డుదారదయామతిమీఱ మేలుబం

- తిగ నొనరించి తత్పతికిఁ ♦ దేకువ నిచ్చిన మేటిజాభువా
జొబిసింగియు బామ్మ యన ♦ సింధురగామిని యొప్ప నున్నతిన్. 21
- తే. గీ. కురులు ఘనసంపదను జెంది ♦ కొమరుమిగుల, ముఖము రాజవిభూతిచే ♦ మురియఁ దొడఁగె
గటి మహాచక్రవిభవము ♦ ల్లాంచె నవఁగఁ, జెలఁగు వాచాలి గమననిర్జితమరాళి. 22
- ఉ. ముద్దులుఁగారు నెమ్మొగము ♦ మోహరసంబులు చిందు గుబ్బలున్
దిద్దినయట్టులుండు జిగిఁ ♦ దేతెమచెక్కులు కావిమోవియున్
నిద్రపుజాభువాపసిడి ♦ నిగ్గులు జిల్గు నయారె దేహమున్
దద్దయు నెన్నఁగా వశమె ♦ దానినవీసవిలాససంపదల్. 23
- తే. గీ. దానివగలకు లోఁజిక్కి ♦ దర్పముడిగి, దర్పకాస్త్రాగ్నికీల దం ♦ దహ్యమాన
మానసుఁడు గానినరుండు భూ ♦ మండలమున, వెదకినను లేడు సుమ్ము సా ♦ ధ్వీలలామ. 24
- చ. అది తమయూరిదేవళమునందు దయ న్నెలకొన్న భక్త కా
మదుఁ డగురామచంద్రపెరుమా శ్లలరం దిరునాళ్లలోన నిం
పొదవఁగఁ దార్క్యవాహనమహాన్నతితోఁ దిరివీధు లేఁగఁగా
ముదమున నమ్మహాత్మనపుముచ్చటఁ జూడఁ దలంచి రా నటన్. 25
- తే. గీ. వరఁగఁ బదియామిగుజ్జలప్రభ లమర్చి, గంటవేయెయు బంగారుకలశ మెత్తి
కంచుగుబ్బలు రావిరేకిలును 2లోవ, వక్షములు దీర్చ నొప్ప చుప్పరమురాఁగ. 26
- మ. జగతీజ్యోతులు కాగడాలు బలుబంజాయాలు మోంబత్తులుం
బగలొత్తు ల్దివిటీలఁ దిర్వళిసులుం ♦ బంజు ల్మహాజ్యోతులుం
దగ సూర్యప్రభ లాయిలాయిలుగను జం ♦ ద్రీజ్యోతులున్ మైనపుక
జిగలాల్నిచ్చెనపంజు లారతులు నగ్నిజ్యోతులున్ వెల్లఁగన్. 27
- వ. అప్పు డప్పద్మవత్రాయతాక్షునితాదృశమహాత్మనవం బేకశరీరంబున నిరీక్షించిన
సంతుష్టి గా దని కాయవ్యాహయోగసామర్థ్యంబున ననేకదేహంబులుఁ దాల్చి భక్తి సంయుక్తి
నిరుచక్కిం జేరి వీక్షించు సూర్యచంద్రబింబంబులడంబునంబాలుచు వట్టుగొడుగులు ధవళాత
పత్రంబులు రానింప గరుడధ్వజాదికేతనజాతవాతంబుల సంతరితుంబున నుండ నళికికదలుచుండెడు
నుడుగణంబుల వడువున నక్షత్రబాణవరంపరాఫతితతారకల చెలువుమీఁద బాతాళభూతలంబుల
సంచరించు సంచున వియత్తలంబునఁ దారు వివారింపుచందమున వహ్నిజ్వాలికలు గురియుచు
గగనంబున కెగయు కాకోదరానీకంబులవీడ రిప్పురిప్పున నెగిరి చను నాకనపుజువ్వలు మింట
నెఱయ ననంతకోటిబ్రహ్మాండనాయకుండైన పుండరీకనాభుం డేతేరం గనుంగొని మహివేదండ

పా. 1. మంటపప్రభ లమర్చి, పా. 2. దనరి, సిరులఁజేకూర్చుగొప్పచుప్పరమురాఁగ.

పా. 3. నిశాచగ్నంబుబోదోలునా

యానలు సేనలు నల్లిన నుల్లసిల్లు వెండిపసిండి కొన్నిరితంబుల పొండిత్యంబునఁ బలుదెఱంగుల
 బిరుదులు వింజామరలు కెళకెళారభటి నెఱయ రాలు సువర్ణవర్ణంబు లగుపూవుమొత్తంబులు
 భూనభోంతరాశంబులం గప్పి యొవ్వయంఁక దదుత్సవవీక్షణమతూహలనమాగత శుక్ర బృహస్పతి
 బుధాదులపగిడిం బగులొత్తులు వెలుంగ వెండియుఁ జక్కబాణంబులు నాకాశచక్రంబులు జంట
 బాణంబులు శతమఖబాణంబులు చాటబాణంబులు దేలుబాణంబులు గురుజాలు కుండబిరుదులు
 నంపంగిపూలబిరుదులు నల్లకలువబిరుదులుఁ దురాయిబిరుదులు పెద్దబిరుదులు చెయిబిరుదులుఁ
 జక్కబిరుదులుఁ బంచవన్నెబిరుదులు గజబిరుదులుమొదలయిన బాణవిద్యలవైఖరులు చిత్ర
 విచిత్రముగాఁ జూపుచు బాణకారులు ముందరనడువ రుతహృత్క్షమరు పురభిక్షమరు సహచర
 చయఃకాక్రమాదుకాక్రమణానకలటహపటహ తమ్మటావజనిస్సాణ ఝల్లరీమర్దశమురజఘణా
 శుక్తుంభికజర్జరీ పాశకోశకోశాలు 1 మోఃభేదులును డోలునారు గుమ్మెతతమ్మెట వీరణయుదుమ
 యొంటికంటియుదుమ పంబ జమిడికతప్పెట గిడిబిడితుడుము చక్కిచుయ్యంకియునుఁ దాళమహా
 త్రాశంబులును జేగంట చిటితాశంబులును జటికెలు ముఖవీణ శంఖకాంస్యశృంగకాహాశంబులును
 నన్నేగాఁగినకీరు కర్ణకొమ్ము నాగసరముచు సుతిచెంగు సింగినాదముపిల్లఁగ్రోవి తొరువీకలును వీణ
 రుద్రవీణ న్వయభువీణ మనోహరవీణ నారదవీణ బాణవీణ సరస్వతీవీణ న్వరమండలంబు తంబుర
 రావణహస్తంబు రవాలుఁ గిన్నర తిపిరికిన్నర సిద్ధకిన్నర కామాక్షి చారుతర దండె మొదలయిన
 హృద్యానవద్య వాద్యవిశేషంబులు దిక్కులు బిక్కటిల్ల నిర్హోమంబులు బోరుకొల్ప నడుగడుగునకు
 నీరాజనంబులు నేకారతిపంచారతి యశఘారతి కుంభారతి కేహరతి గరుడారతి పురుషమృగారతిమంగ
 ఖారతి యేకదళారతులు కకుమారస్వస్తిక సభామంటప రంగవల్లిక లింగస్వస్తిక సర్వతోభద్ర గిరి
 బంధ మయూరనాట్య నాగబంధవింజామరవృజనచ్చత్రసింహతలాట బృందావన కల్పవృక్ష
 పాలనముద్ర గంగాతరంగ శంఖచక్రవద్యంబు లనువేరులు గల్గిన మ్రుగ్గులు మాణిక్యమాక్తిక
 పృవాళ మరకత పువ్యరాగ వజ్ర సీల గోమేధిక వైడూర్యంబు లను నవరత్నంబులం దీర్చి
 పుణ్యభామినులెత్తుచుండ దశాంగగుగ్గులు సామ్రాజీనర్జరసశ్రీవాసనరళ యావనవృక్షధూపం
 బులు ఘుమ్మరను వాసనలుఁ గ్రమ్ముకొనఁ బశ్చిమభాగంబునఁ బరమభాగవతోత్త
 ములు శ్రీవైష్ణవులుఁ గులశేఖరులుఁ ద్రైచరీకులు యతిరాజవింశతి పూర్వదినచర్య యుత్తరదిన
 చర్య క్షమాపాడశము శతగోపస్తవము శ్రీగుణరత్నకోశము ముకుందమాల యష్టశోకి చరమ
 శ్లోకి యాశవందారుస్తోత్రముఁ దిరువాయిమొప్పి తిరుమంత్రద్వయంబు మొదలయిన ద్రావిడప్ర
 బంధములు ప్రపత్తి పూర్వకంబుగాఁ బ్రసంగింప స్థల పరస్థలంబులనుండి చూడవచ్చిన బ్రాహ్మణ
 క్షత్రజ వైశ్య శూద్రులునుఁ గోమటి కమ్మ వెలమ వెంకరి పట్ర గొల్ల బలిజ కుమ్మరవారును
 పలగండలుబెస్తలుచిప్పెవారును కమ్మరి వడంగి కాసె కంచర యగసాలవారును ఆణికారి వడ
 సాలె సాలె సాతు సాతిన సాతాని కటికవారును ఘటియకారచిత్రకానిమిత్రకారులును భటు జెటు
 జాండ్ర తొగట గాండ్రవారును వంది మాగధ వైతాళిక జైన ఘూర్జర కర్ణేజి ఖాయతలహాడి

గౌడమిత్రులును బేహరి భణియ ఛటికి నృగాలక ఖత్రిజాతులును బోయలు ఎఱుకులు చెంచులు ఏనాదులు జిలగరి వానె వన్నె గట్టు తంబళి యాడిగె మేదరవారును వీరముష్టులు మాష్టీలు ఒడ్డె యుష్పరులును ససిధారకరబ్బాటు మైలారిమన్నెరి తలారులును తురుక పింజారి విప్రవినోదులునుజాతి కర్త దొమ్మరి డొమిణి బొమ్మలాటవారును నింద్రజాలిక మహేంద్రజాలిక హస్తలాఘవ నూత్ర నాటకక్షౌరకరజకకుందనాటకులును బోగమువారును దెరనాటకపుజంగాలును జంగాలు బిడెము వాండ్రు తెల్లకోకబత్తులు శివనత్తులు బత్తులు పలనాటివీరులు పరిహాసకులు సుద్దులకుమాళ్లు కొమ్మూరిదాసళ్లు తవిరుదాసళ్లు తన్నీరువాళ్లు కోణంగులు సేవపరులు వనసలు పడిగెవారు కంచి కావళ్లవారు వరంగు లింగులీనులు వరానులు 1వరంతీలు 2నానకపంథు లేకదండ త్రిదండ లేకాంగులు వానప్రస్థులు యోగు లవధూతలు పరమహంసలు బైరాగులు జటాధారులు దిగం బరులు గోముఖులు నియమస్థు లూర్ధ్వబాహులును రాడేశ్వరులు గౌరడజోగులు కాటిపాపలు మందపిచ్చులు పిచ్చుగుంటు చర్మకర్మలు చండాలమాతంగులు తలక్రిందుజోగులు రామ గోవిందు లానియగువారును బురోభాగంబున నేల యీనచందంబున వెల్లివిరిసినచాడ్పున నినుళ్లవిధంబున మిడుతగమిలగున బేడి సెకదుపుభంగిని ఆకుఁజిలుకలమొత్తంబువంతునఁ బెరయ్యాగలవడిని స్వాతిబకంబుల వీఁకను గంగాతరంగంబులకై వడి జలబుద్ధుడంబులవై ఖరి వర్షధారలపోల్కిని రామరావణబాణవరంపరలరీతినిఁ బుంభానుపుంభంబులు లక్ష్మీపలక్షులు శాఖోపశాఖలుఁ గోటానకోటులు సంఖ్యాతినంఖ్యలుగా నమచు పమయంబున.

28

కం. నెఱికుకట మాల్లిడు దిద్దఱు మంచి కుమాళ్లుగలుగఁ దయచేసిన నో

పెరుమాళ్లని యావాచా, లిరుమాళ్ల నొసంగి మొక్కి యేఁగుచు నుండన్.

29

కం. ఆయెడ వరదత్తుం డను, కాయుజరేఖాసమానఁ కలితాకారుం

డా యింతియున్న చ క్కెడఁబాయక నిలుచుండి దానిపై మోహమునన్.

30

ఉ. కందువనూటలాడి వగఁకాఁడితనంబులుసూపి సన్న లిం

పొండఁగనల్పి చేరికలఁ నుల్లము రంజిలఁజేసి తమ్మలం

బండఁగనిచ్చి మెచ్చి భుజిమందుఁ గరంబిడి నవ్వి చేప్పఁ గే

లిం దమిరేచి గుబ్బలు భఁళీయని నల్పి రత్నైకచిత్తుడై.

31

కం. ఆవాచాలిని సంకేతావాసమ్మునకు ర మ్మటని ప్రార్థింపం

గా వలచి మనసుమెత్తని, దై వానిమనోభిలాషఁ మలరం దీర్చెన్.

32

కం. అదిమొదలు నుదతి మదములు, బొదలఁగఁ దుదలేనిమోహముల కాస్పదమా

మదిని ముదంబులు గుడిఁగొన, మదన ప్రదర ప్రభగ్నుఁ మర్మస్థలయై.

33

- చ. చవిఁగొని జారవీరవరఃసంగమ సంగ్రహణిక్రియా మహా
తనవ పరిశుద్ధబద్ధఘన + తద్ధితబుద్ధిని సంచరింప న
య్యువిదకు నొక్కపుత్తుఁడు సముద్భవమొందె మఱితనై నఁ బ
ల్లవసురతం బనవ్యతఁ దలంపక యెప్పటియట్ల నల్పఁగన్. 34
- ఉ. సొంపుల నింపు చిత్తరువుఁ + జూడఁగ వచ్చితిమంచు నేడ్క మో
హంపువయస్యఁ డిచ్చటికిఁనై పఱతేఁడెయటంచు మీదె యీ
సంపదలుల్లసిల్లు ఘనఁనదృమటంచును దానికోసమై
గుంపులు గూడి 1వీటివిటఁకోటులు వత్తురు బోఁటియింటికిన్. 35
- కం. ఈలాగు జారకోటికి, మేలొ నభిమతముఁ దీర్చి + మెలఁగుచు నుండే
కాలమున నొక్కనాఁ డొక, జాలుండను విటునిఁబిల్చి + సంధ్యావేళన్. 36
- తే. గీ. పురమువెల్పడి కాళికాపుణ్యభవన, సీమ సంకేత మటకీపు + చేరు మనుచుఁ
జెప్పి వాచాలి పతిలేనిచొవ్వుఁ జూచి, పుత్తు నిద్దరఁబుచ్చి తాఁ + బోయె నటకు. 37
- తే. గీ. పోయి యాకాళికోవెలఁపొంత నిలిచి, కటికమబ్బున నలుదెన + లలయఁ జూచి
జాలుఁ జాచాయ లేకున్న + సంశయించి, మనసు దెలియంగ డాఁగెనో + యని తలంచి. 38
- ఉ. చీచుచిటుక్కుమన్న వినుఁ + జిమ్మట బిట్టున నేగునంతలో
నే ముదమంది చూచు సరఁణిం బశుపక్షిమృగాదిజంతువుల్
వేయఱుఁ బోవుచప్పుడులు + విస్మయమందఁగ నాలకించు నా
హా మఱిరాకతక్కెనె యటంచుఁ దలంచు వియోగవేదనన్. 39
- కం. ఏరా తాళఁగలేరా, రారా నన్నేచనేల + రారా రాపుల్
మేరా మోహనరూపశరీరా యెటాడాఁగి పల్కఁరింప వదేరా. 40
- మ. అని వాచాలి ప్రియంపుఁబల్లవుని డాయం బిల్వఁగా మోయు వా
గ్ధ్వను లాలించి నిజాంగనాగళరవఁప్రాతం బిచ్చ నిశ్చయం
బనుచుం దన్విభుఁ డవ్వ జొక్కపనికై + యాదారిగాఁ బోవుచుం
గని యిట్లేటికిఁ జేరె దిందనుచుఁ దఱ + ఘ్నింపఁ గాంతంతటన్. 41
- కం. ఎటువలె బొంకఁగవలెనో, కుటిలాలక నీవు తెలిసికొమ్మని యనఁగా
నిటునటుఁ 2జూ చిది తెలియదు, పటుసూక్తిని నీవె తెలుపు + పఠింప యనినన్. 42
- కం. ఆ మానసాక మప్పుడు, హేమావతి కనియెఁ దను నిజేశుఁడు గడుముఁ
భామయు ధైర్యమువదలక, తా మగనికి ననియె వేడ్క + దళుకొత్తంగన్. 43

- ఉ. అయ్యలు సందేవేశఁ జని యాడఁగ నింటికిరాక తక్కితే
నియ్యడ నీదువెంటఁ జరియించుచు వచ్చునో యంచు నాశచే
నుయ్యలలూఁగుప్రాణముల యోర్వక చీరెద వీటఁజూచితే
నయ్యడలేడు చెల్లనిక యేమియెనర్తు మనోహరాధిపా. 44
- కం. అనివాచాలీ సతి పల్కినవిని యాచిత్రపునుడు యనియకయంతఁ
తన మనసు వకావకలై, చనఁ జెడితి నెఱుఁగెనంచు యనితో ననుచున్. 45
- తే. గీ. నగరమునకేఁగి యిద్దఱు యాల్గునీఘ, లరయుచుండఁగ వాచాలి యంతఁ
భవనమున కేఁగి చనుదెంచి యభర్తతోడ, వేడ్క లిగురొత్తఁ జెప్పెను యంతఁగాఁగ. 46
- కం. నే నింటికేఁగి చూతుఁ గదా నిద్రానక్తిఁ బూని యతనయుం డున్నాఁ
డో ననుచునా రమ్మని, మానిని దోడ్చెచ్చె మగని యందిరమునకున్. 47
- తే. గీ. అట్లుతోడ్చెచ్చి నిద్రించు యనఁగునుతుని, లేపి ముద్దాడుకొనుచుఁ దొల్లింటియట్ల
చిత్రపునుడును వాచాలి యచిత్రమలర, నిండుమోదంబున సుఖాన యుండి రపుడు. 48
- కం. ఆరీతి నేర్చుగలిగిన, భారమణుని జేరుమనుచుఁ బలుఁగులదొర తఁ
జరఁగ హేమావతి నిని, యారా చెలియాఁఁగుల బంటంచు గణించెన్. 49
- కం. ఈరీతి కథకుఁ జొక్కి పయోరుహములు మెచ్చు నప్పు యడుపుల్లత్వం
కేరుహ గంధానిల మరు, దేరఁగఁ దెలవారవచ్చె యదృఢమని యంతన్. 50
- సీ. పట్టమంచము లేపు యయిదలగడబిల్ల లగరుధూపముదివ్వె యడపము చిటి
చాప జాబిలికెఁసాన పువ్వులచెండు తళుకు దంతపుగదై యావి కుడుక
గొడుగు పావలు గంధఃపడిపెట్టె గంధపుగిన్నె నున్నపుకాయ యిండి సురటి
తంబుర నిల్పుటఁదము తమ్మపడిగెయి వీణె కస్తూరి రుద్రఃవీణె పునుగు
- తే. గీ. కరవటం బాకునంబెల యకప్పరంపుఁగోవి బాగాలు బకదారిఁగూండుఁదనరు
లోవతీనెలు చిత్తర్వుఁదీవిఁ గలుగు, కేళినిలయంబుఁజేరె నశ్శీరవాణి. 51
- కం. చేరి దినాంతంబైన వ, నేరుహములు కనుమచాపఁనిర్మక్త శరా
సార మొకయింతసైఁపక, భారమణీరమణుఁజేరఁబోయెడు బుద్ధిన్. 52
- సీ. జలదపాళిరహించు యచంచలాలతలన వేణిఁ గై తకదళఁశ్రేణి మొఱయ
నినవిభాంకురముమైఁత్రిని దమ్మిఁజేరె నాఁ గాశ్మీరరేఖ వక్త్రమునఁ దనర
జయశంఖమునకు ముత్తియపుఁజల్లులువేసె మరుఁడు నా గళమున యెరులుదూఁగఁ
బువ్వుగుత్తులఁ గప్ప యపుప్పొడి యన గంధవడిపూత గుబ్బులఁ బరిమళింప

తే. గీ. రమ్యమేఖలఘశఘశల్ ♦ రత్న హేమ, కలితనూపురఘశఘశల్ ♦ చలువవలువ
పశపశల్ గిల్కుమట్టెల ♦ గిలగిలల్ ర, హించ రాయంచకడనిల్పె ♦ జంచలాక్షి. 53

తే. గీ. నిలిచి హేమావతీనామజలరుహాక్షి, హంసకులపట్టభద్ర నే ♦ జై న మాన
వేంద్రుకడ కేగుమని సెల ♦ విమ్మటన్న, శిరముగదలించి రాయంచ ♦ చెలియ కనియె. 54

శా. అక్కా రత్నపుబ్బాళ్ల సామ్ము లివి లె ♦ స్నాయెక్ దుకూలంబహో
చొక్కంబై తగె బుక్కపూత సుమముల్ ♦ సొంపారె నేబాసు నా
దిక్కుం జూడు శిరోవిధూననము సంధిల్ల వచోమాధురిం
జొక్కంబెప్పెద నొక్కగాధ విను మెచ్చుల్ మెచ్చి పొమ్మంతట. 55

కం. అనుచున్న హంసపలుకులు, వినుచు నలినాక్షి పలుకు ♦ వినియెద నని తక్
గనుచున్న దేనె ధారలు, పెనుచన్ నవభాగితి నపుడు ♦ బినభోక్త యనున్. 56

పదియవరాత్రికథ.

కం. వినుము సుధానిధి యచుపే, రువఁ గృష్ణాతీరమందు ♦ రుచిరోన్నతకాం
చనగోపురాధరీకృత, ఘనగోపురమైనపురము ♦ గలదొకటి నతీ. 57

సీ. త్రైమఖేల ద్వధూజనదత్త ఖనదీబిసాహార తుందిలఁహంసచయము
హితవయస్యానమర్చితకల్పతరుసుమనగృహితసాధయోఽహకచంబు
సాలశృంగగళారిఁకాళీపునఃపునః పఠిత నిర్జరనతీభాషణంబు
జనకార్పితోగ్రాస్తఁవనభూజఫలవృద్ధభర్మగోపురకుటీపైకగణము

తే. గీ. మందిరవిటుంకకలరవాఁమందకలక, లారవప్రతిరావకాఁర్యమరనాథ
కేళికాగారమణికుడ్యఁపాళికంబు, దనరువస్తునమృద్ధంబు ♦ తత్పురంబు. 58

వ. వెండియు నవ్వరంబు విబుధరాజమనోరంజకంబై సుధర్మాస్థానంబువై ఖరి, బురు
షోత్తమాధిష్ఠానంబై మేరువుపోలికిని, రాజశేఖరకుమారాధీవంబై యమరసై న్యంబులేవను,
పుణ్యజననమృద్ధంబై యలకాపురంబుచాడ్చున నొప్పుచుండు. 59

కం. కరితురగరథభటోర్వీ, సురభూవరవై శృణూద్రీ ♦ సురుచిరసాధా
వరణజయభేయతరుణీ, పురుషోపవనాదిగరిమఁ ♦ బుర మది వెలయున్. 60

ఉ. భూతియుఁ గావుబొట్టు మెయిఁబూనినమూల్కెలు కన్నుకల్మముల్.
చేతికడెంబుఁదాయెత్తులఁ ♦ జేర్చినమందులు మంత్ర తంత్రో
పేతపునాగజెత్త మరఁపెట్టెలు నొప్పగ రాద్రీకర్మకడన్
భూతచికిత్సకుంఁడొకఁడు ♦ పొల్పుగ నచ్చటనుండు మానినీ. 61

సీ. పైగాలిబారినఁ ♦ బాఱుఁ బిశాచకతండంబు లెలను ♦ దలజిల్లి
పొలఁకువఁ గనుఁగొన్నఁ ♦ బోవు దయ్యంబుల వినరము వ్రీలిచే ♦ విస్తరిలి

- చేరు విన్నవ్వుజే ♦ దూరమై చను భూతచయములు దిగులున ♦ సరభస్విల్లి
 కొడరి నిల్చినయంతఁ ♦ చొలఁగు దుష్టగ్రహవృచయముల్ భయమునఁ ♦ బరిఘవిల్లి
 తే. గీ. యును నారాద్యకర్తునికరము సోఁకఁ, బ్రేతభేతాశమోహినీ ♦ పశితభోక్త్ర
 కామినీ శాకినీ ఘోకినీ మదాంధ, భయకరబ్రహ్మరాక్షసు ♦ ల్పల్లటిల్లి. 62
- కం. క్రూరగ్రహ చోరగ్రహ, చారగ్రహ కూశ్మశాక ♦ చండగ్రహ కా
 టేరి గ్రహంతరగ్రహ, వారిగ్రహములును బోవు ♦ వానిఁ దలంపన్. 63
- కం. వెలగల రావుల మజ్జుల, వెలుగులఁ బాడిండ్ల శూన్యవిపినముల నుయ్య
 గలుగుల నిలువక తొలఁగును, మలయక భూతములు వానిమంత్రోద్ధతికిన్. 64
- కం. ఈలాగు మంత్రమారుత, తూలకణీకృత సమస్తదుష్టగ్రహుండై
 యాహోకాలోకాంచిత, భూలోకఖ్యాతి సతఁడు ♦ పాలుపొందు నభి. 65
- తే. గీ. వానిప్రియరాులు విరివాలుఁ ♦ బూనఁజాలు,తేఁడు తమినేలు జవరాులు ♦ రేఖఁబోలు
 మేలుగల జానువాడాలుఁ ♦ గ్రాలు ముద్దరాులు ఘనురాులుచేరున ♦ వాలుఁగంటి. 66
- కం. కుందనపుబొమ్మ తేనియ, చిందెడుక్రొవ్విరులకొమ్మ ♦ శృంగారము చె
 ల్వుందెడుకొమ్మ శుభాకృతిఁ, గందర్పునికొమ్మ దానికథ వినవమ్మా. 67
- ఆ. వె. వాలుమీలఁబోలు ♦ వామాక్షిచూపులు, సోము గోము నోము ♦ భామమోము
 మించు మించు సంచు ♦ నొంచు మై తఱకంచు, మిన్ను చెన్నుఁ దన్ను ♦ సన్ననడుము. 68
- మ. భల్లిరా ముద్దుమొగంబు తేటలపురా ♦ పాలిండ్లసాం పద్దిరా
 బెళుకుంగన్నలసోయగంబు కటిబల్బింకంబు నేబాసురా
 కులుకుంజెక్కులనిక్కు మిక్కుటపుండెక్కు లొచ్చెక్కుటంబాయె రా
 తలరా దీనికి సాటిలేరని విలుల్ ♦ తన్ మెచ్చ 1బోఁటింపగున్. 69
- చ. ఘనకనకంపుసాంపుగల ♦ కాయము కాయజాతూవు తూపులన్
 జెనకనచూపు కోపులు విశేషము తోషముఁ జిల్కుపల్కులుం
 దనరుసవీనసూనముల ♦ నవ్వెడునవ్వులు తేనెసోనజా
 ల్కొను పెనుతావిమోవి యల ♦ కోమలికే తగు నొప్పు చొప్పడన్. 70
- కం. నెలరామొగమును నునువె,న్నెల రాజీవాక్షి నవ్వు ♦ నీలపురావ
 న్నెల రాజిలు చెలికీల్గడ, నెలరాలజయించు మిగుల ♦ నెలతనఖంబుల్. 71
- కం. నెఱికురులగుఁ గంధరములు, ధరములకన్నను గుచాలు ♦ తగ సుందరముల్
 దరముల సిరి బిత్తరముల, దరము లతాతన్నిగళము ♦ ధర వర్ణింపన్. 72

కం. ఇటులఁ దులభేనిరేఖా, పటిమయు జన్మనముఁ దనరఁ • బతిపై నరుచు
ల్పొటమరిలి యన్యపురుషుల, ఘటియింపం దొడఁగె రతికిఁ • గామిని వేడ్కన్. 73

సీ. ఏనాటి కేపావ • మెఱుంగనికన్నుల కిడియెఁ గాలుకరేఖ • లేపుమెఱయఁ
బుట్టి పున్నె మెఱుంగఁనట్టి నెమ్మేనికిఁ బసపునల్లు ఘటించె • మిసిమి బెఱుకఁ
గలనైనఁ జంకించి • కలయదువ్వని వెండుగిళలు దువ్వి కొప్పిచెఁ • జెలువమెఱుక
నెన్నఁడు సాగననేఁదెఱుంగనిగుబ్బల కలరించెఁ గంచుల్లి • వలపుఁజెలుకఁ

తే. గీ. బూర్వ మెక్కాలమందైన • ముడునఁగొనని, విరిసరులఁ జుట్టెఁ గ్రొమ్ముడి • సిరులుదొలుక
నెదుట విటకోటి నెనకేటి • మదమునాటి, యాజమముమించి యాచంచలాక్షి యపుడు. 74

ఉ. పాటలు మోముత్యివ్వటలు • బైటమరించుట లోరచూపులున్
హాటలు ముద్దుజుంకెను • మవ్వపునవ్వులు గోటిచిమ్ములున్
నీటుపొలంకుచిన్నెలును • నెన్యగనన్నలు లేనియూరుపుల్
మేటిగ నల్పు వింత వగ • మిండలఁ గాంచి వదూటి నూటికిన్. 75

సీ. పూటపూట మెఱుంగు • నీటుగాఁ బెట్టించుఁ గమ్ములుక్రొమ్మించుఁకాంతులీన
మాటిమాటికి నూనె • పాటిగాఁ బదనిచ్చి తలదువ్వి కొప్పిడు • వలపుఁదెలువ
గడగడకును బెట్టె • నిడిననుగ్గడితంపుఁ జలువలుగట్టను • జెలుపు దనర
దివదిసంబును వింత • దెరలఁ జెక్కటపుసామ్ములు చాల్చు నెమ్మేనఁ • దభుకులొలుక

తే. గీ. గళమునను బూయు గందంబు, గందనడియుఁ, గ్రొమ్ముడిని జెక్కునవరంబుఁ, గ్రొమ్మిరులును
సాగను దనరార విటకోటి • సొక్కి తిరుగఁ, జిత్తజాయత్తచిత్తయై • చిగురు బోఁడి. 76

తే. గీ. మదనపీడితయై యన్యఃమానవాభి,లాష మెదిలబూని యిటుల నఁలంకరించి
తిరుగుచుండెడుపినాండ • వెరపువటుచు, కొనియెఁ దమిదీట నమ్ముద్దుఁగుమ్మ విటుల. 77

కం. కరణమును నూరిరెడ్డిని, గరిమం దగుపారువత్తెఁగానిఁ దలారెన్
దఱియైనవేళ నీ నలుగురితోఁ బారివోనిరతులఁ • గూడినుఖించున్. 78

సీ. పురిబాహ్యసంకేతపరశ్రహంబున కేగి యామికాభిప్రాయ • మలరఁ దీర్చుఁ
దఱియైనయెడఁ జేనిఁదగ్గఱకేపోయి ప్రియముగొల్పఁగ రెడ్డి • ప్రేమఁదీర్చు
సంచారికాలయఁస్థలికిఁ బిల్వించుక యధికారికోరిక • లమరఁ దీర్చు
నెనయువేళై యుమ్మఁ • దనయింటికేపిల్చి గరిమతోఁ గరణంబు • కాంక్షదీర్చుఁ

తే. గీ. బగలు రాత్రులు నెడఁబాయఁ • బడకయున్న, మోహపరితాపవేదన • ల్ముదిరి బెదరి
చెదరఁ జేయంగ వేటొకఁచింతలేక, చండమదమత్తభద్రవేదండగమన. 79

తే. గీ. సాగసి సాగయించి నెఱయొరఁచూడ్కిఁ జూచి, పలికి పలికించి చిన్నెలు • బయలు నెరపి
భ్రమసి భ్రమయించి తనకు లోఁబడఁగఁజేసి, వలచి వలపించు నది యెంతఁవానినై న. 80

- కం. ఈశ్వరీని గొంతకాల్చి, బాసలివిటకోటిఁ గూడి * యలరుచు మోహం
సర్వల విరువఁగఁ బతి కొక, ప్రస్థానము సంభవించెఁ * బ్రమదం బెసఁగన్. 81
- చ. పరపురభూమిభర్త కులఃభూమిని కుగ్రములై నభూతము
ల్లిరముగఁ బట్టి బాధలిడు * తెంపుననుండఁగ నానిమిత్త ము
న్నరపతి పిల్వనంపఁగ ఘనం బగువేడుక రాద్రకర్మండ
త్తతి నెఱుమాంత్రికుం డగుటఁ * దద్దయు నేగఁ జిత్తసేయఁగన్. 82
- తే. గీ. అటుల నిజనాయకుం డేగి * యన్యరాజ, పురవరముఁ జేరె నంతటఁ * బొలఁతి యలరి
తొడుసు మాలఁ గదా యంచు * దుడుకుచేసి, విటుల నలరించె నిచ్చానుఁవృత్తిమీఱ.
- కం. అన్య యొకింతయులేమి మ, నోజ్జవయోవిటులకున్ మఁనోభవనమర
ప్రజ్వలఁ జూపుచు రతిపై, సుష్ణానము వొడమి పడఁతి * సొంపున నుండెన్. 84
- కం. ఈతీరు కొన్నిదివములు, చేతోజాతాహవములఁచేఁ దనరారన్
శీతాంశువదన మెలఁగఁగ, నాతలవరి యొక్కనాఁటి * యామిని వేళన్. 85
- ఉ. 1పువ్వులదండఃజుట్టి సిగఁ * బొందగుఁ జందురుకావిజాభువా
మన్వపుటంచు పద్మపురుమాలు సుగంధపుఁబూత నేతచే
రవ్వగుచల్వదప్పటికఁరంబున నాకులుఁ జంక వట్రమున్
నివ్వటిలంగ దానికడ * నిదురఁజెంద బిరానవచ్చినన్. 86
- కం. చూచి ముదమంది యంతట, లేచినదై యెదురుగా నిలిచి కేళకేలం
డాచి కొని పట్టి మెల్లనె, యాచెలి తనకేళిగృహము * నతనిం శరెన్. 87
- ఉ. చేర్చి ఖరాశము ల్లుగు * చిల్కలకోళ్ళఁ ననర్చి పట్టెచేఁ
దీర్చిన తూగుపాన్పునఁ గఁదించినకమ్మనిపువ్వుసెజ్జపై
దార్చి వినోదము ల్నిలిపి * దర్పకదర్పరణప్రవీణయై
వేర్చుచు నుండఁగా రతికిఁ * బేర్కొన రెడ్డి ప్రియంబు సంధిలన్. 88
- సీ. కమ్మివచ్చడమును * గంటిలపోగులు మొలఁజీటి కమ్మలఁముదుగువలె
నిండుచల్వరుమాలు * మెడొంకు లుంగరంబునుఁ జక్కబొట్టు సొంపొనయు మెడను
గందంపునుసూత * కర్ణయుగంబున నేర్పుగాఁ జెక్కు గఁన్నేరుపూలు
కత్తెరగడ్డంబు * గడ్డెలు నందెలు నాదించు జిగినకఁలాదిత్తి
- తే. గీ. పాదములఁ గిలుసేట్టని * పలుకుమెట్లు, గుచ్చుటద్దాలుఁ జేపట్టుఁకోలయమర
రెడ్డి ప్రియరానివాటఁ * బ్రేమనిలిచి, వాకిలి నడల్పు మనుచుఁ బిల్వంగం నపుడు. 89

కం. తలవరి గజగజవణఁకినఁ, గలఁగకుమని వీఁపుఁజఱచి ♦ ఘనురా లతనిన్
నిలిపియొకమూల నట్టువ, నెలమిన్ వాకిలి నడల్పి ♦ హితమలరారన్. 90

తే. గీ. చెడ్డి నింట్లోకిఁ బిలిచి నీఁరేరుహాక్షి, వాకిలిగదించి యవ్వుడు ♦ వానికేలు
పట్టుకొనివచ్చి శయ్యపై ♦ బవ్వళించి, ననవిలుతుకేలి నిద్దఱు ♦ పెనఁగుచుండ. 91

చ. తెలితలపాగ చొక్కమొలఁతిత్తి భుజంబునఁ జల్వపచ్చడం
బల చిటివేల ముద్రిక యొఁయారముమీఁఁ బొగాకుచుట్ట సొం
పలరెడు కావిదోవలి పఁదాబ్జయుగంబున ముచ్చెల్పొప్పగా
నలనిభుఁ డంత గొఱ్ఱకరఁగం బటకై చనుదెంచె నంతటన్. 92

కం. పెనుతలపుగడియఁ దీయ్యని, ఘనురాలి నతండు పిల్వఁ ♦ గాఁపుకొడుకు తా
విని దిగులొందిన వెఱవకు, మని రెండవమూల నటుక ♦ నాతని నుంచెన్. 93

తే. గీ. ఊచి కవలకు మిచ్చోట ♦ నురగ మొకటి, కలదటంచును దెల్పి యా ♦ కాంత వేగ
కరణమును జాయఁగాఁబోయి ♦ గడియఁదీసి, లోపలికిఁ బిల్చి మఱలఁదఁబున్నుగదించి. 94

మ. దయ కర్తా యని పల్కరించి తమిఁ జెంఁగంజేసి తేనవ్వులం
బ్రియ మొందించి కదించి ముద్దు లిడుచుం ♦ 1బృహ్మీధరోద్ధస్తన
ద్వయి బత్ తొమ్మున 2గమ్మిక్రిమ్మిక్రిని మోఁదం బొప్పఁ గావించి యా
వియవాకారసుమధ్య సంగమసుఖోఁద్వేలస్పృహధీనయై. 95

కం. తనివారక సరికట్టక, యనివారకమోహదోహఁభామోదము హే
ఁచిచ్చనమీఱక నన్యోన్యము, చననారఁ గళాదు లరసి ♦ నమరతిఁ బెనఁగెన్. 96

వ. ఆనమయంబున. 97

కం. నిలువంగి యోరమెలికల, తలపాగ ఖలీతి శాలు ♦ తావిమెయింబూఁ
తలు పోఁగు లంఘిరక్షలు, వెలయఁగ వేపారి వచ్చె ఁవైవెలఁదుకకడకున్. 98

మ. వగకాఁడై చనుదెంచి తీవిని బహిఁర్వారంబునన్ నిల్చి త
ల్పు గడెం దీయు మటంచు నాపొవియలాంభోజేక్షణం బిల్వఁగా
దిగులుంబొంది నియోగి యెట్టులనుచున్ ♦ దేహంబు కంపించ నా
చిగురుంబోడి యమాత్యువీఁపడఁచి తాఁ ♦ జెన్నొంది శీఘ్రంబునన్. 99

కం. మూఁడవమూలను నట్టువ, పై డించి నియోగి నయ్యఁబల యధికారిం
గూడఁ జని తలుపు నడలిచి, వేడుకఁ గీఁడాలయమున ♦ వేగమె చేర్చున్. 100

పా. 1. బృహ్మీసురుక్ వేస్తన పా. 2. గుమ్మిక్రిమ్మియమోదం బొత్తులగు విశ్వవిద్యాలయం
పా. 8. చ్చన నా రట్లన్యోన్యము,

కం. ఈశ్వరిని గొంతకాలం, బాస్థలివిటకోటిఁ గూడి యలరుచు మోహం
సస్థల చతురంగం బతి కొక, ప్రస్థానము సంభవించెఁ బ్రమదం బెసంగన్. 81

చ. పరపురభామిభర్త కలఁభామిని కుగ్రములై నభూతము
ల్లిరముగఁ బట్టి బాధలిడు యెపుననుండఁగ నానిమిత్త ము
న్నరఁపతి పిల్వనంపఁగ ఘనం బగువేడుక రాద్రకర్ముడ
త్తఱి నెఱమాంత్రికుం డగుటఁ దద్దయు నేగఁ జికిత్సనేయంగన్. 82

తే. గీ. అటుల నిజనాయకుం డేగి యన్యరాజ, పురవరముఁ జేరె నంతటఁ బాలఁతి యలరి
తొడుసు మాలఁ గదా యంచు దుడుకుచేసి, విటుల నలరించె నిచ్చానుఁవృత్తిమీఱ.

కం. ఆఱు యొకింతయులేమి మ, నోజవయోవిటులకున్ మనోభవనమర
ప్రజ్వలఁ జూపుచు రత్తిపై, సుజ్ఞానము వొడమి పడఁతి సాంపున నుండెన్. 84

కం. ఈశ్వరు కొన్నిదివములు, చేతోజాతాహవములఁచేఁ దనరారన్
శీతాంశుపదన మెలఁగఁగ, నాతలవరి యొక్కనాటి యామిని వేళన్. 85

ఉ. 1పువ్వులదండఁజుట్టి సిగఁ బొందగుఁ జందురుకావిజాళువా
మన్వపుటంచు పద్మపురుమాలు సుగంధపుఁబూఁత నేతచే
రవ్యగుచ్ఛల్పదుప్పటికఁరంబున నాకులుఁ జంక వట్రమున్
నివ్వటిలంగ దానికడ నిద్దరఁజెంద విరానవచ్చినన్. 86

కం. చూచి ముదమంది యంతట, లేచినదై యెదురుగా నిలిచి కేళకేలం
దాచికొని పట్టి మెల్లనె, యాచెలి తనకేళిగృహము నతనిం జేర్చెన్. 87

ఉ. చేర్చి ఖరాశము ల్లుగు చిల్కలకోళ్ళఁ గనర్చి పట్టచేఁ
దీర్చిన తూగుపాన్పునఁ గదించినకమ్మనిపువ్వుసెజ్జపై
దార్చి వినోదము ల్సలిపి దర్పకదర్పరణప్రవీణయై
వేర్చుచు నుండఁగా రతికిఁ బేర్కొన రెడ్డి ప్రియంబు సంధిలన్. 88

సీ. కమ్మిపన్నకమును గంటిలపోగులు మొలఁజిటి కమ్మలముదుగువలె
నిండుచల్వరుమాలు వెంజొంకు లుంగరంబునుఁ జక్కబొట్టు సొంపొనయు మెడను
గందంపునుసంబూత కర్ణయుగంబున వేర్పుగాఁ జెక్కుగన్నేరుపూలు
కత్తెరగడ్డంబు గజ్జెలు నందెలు నాదించు జిగిసకలాదితిత్తి

తే. గీ. పాదములఁ నిలువోట్టరి వలుకుమెట్లు, గుచ్చుట్టుద్దాలుఁ జేపట్టుకోలయమర
రెడ్డి ప్రియరాసాకటఁ బ్రేమనిలిచి, వాకిలి నడల్పు మనుచుఁ బిల్వంగ నపుడు. 89

కం. తలవరి గజగజవణఁకినఁ, గలఁగకుమని వీఁపుఁజఱచి ♦ ఘనురా లతనిన్
నిలిసియొకమూల నట్టువ, నెలమిన్ వాకిలి నడల్చి ♦ హితమలరారన్. 90

తే. గీ. చెడ్డి నింట్లోకిఁ బిలిచి నీఁరేరుహాక్షి, వాకిలిగదించి యవ్వడు ♦ వానికేలు
పట్టుకొనివచ్చి శయ్యపై ♦ బవ్వలించి, ననవిలుతుకేలి నిద్దఱు ♦ పెనఁగుచుండ. 91

చ. తెలితలపాగ చొక్కమొలఁతిత్తి భుజంబునఁ జల్వపచ్చడం
బల చిటివేలి ముద్రిక యొఁయారముమీఱఁ బొగాకుచుట్ట సొం
వలరెడ కావిదోవతి పదాబ్జయుగంబున ముచ్చెల్లోప్పగా
నలనిభుఁ డంత గాఁగిమకరఁజం బటకై చనుదెంచె నంతటన్. 92

కం. పెనుతలుపుగడియఁ దీయ్యని, ఘనురాలి నతండు పిల్వఁ ♦ గాఁపుకొడుకు తా
విని దిగులొందిన వెఱవకు, మని రెండవమూల నటుక ♦ నాతని నుంచెన్. 93

తే. గీ. ఉంచి కవలకు మిచ్చోట ♦ నురగ మొకటి, కలదటంచును దెల్పి యా ♦ కాంత వేగ
కరణమును డాయఁగాఁబోయి ♦ గడియఁదీసి, లోపలికిఁ బిల్చి మఱలఁదఁల్పునుగదించి. 94

మ. దయ కద్దా యని పల్కరించి తమిఁ జెంఁగంతేసి లేచవ్వులం
బ్రియ మొందించి కదించి ముద్దు లిడుచుం ♦ బృహ్మీధరోరుస్తన
ద్వయి బల్ తొమ్మున 2గమ్మిక్రిమ్మియొని మోఁదం బొప్పఁ గావించి యా
వియవాకారసుమధ్య సంగమసుఖోఁద్వేలస్పృహఁగీనయె. 95

కం. తనివారక సరికట్టక, యనివారకమోహదోహఁభామోదము హె
చ్చినమీఱక నన్యోన్యము, చనవారఁ గళాదు లరసి ♦ సమరతిఁ జెనఁగెన్. 96

వ. ఆనమయంబున. 97

కం. నిలువంగి యొరమెలికల, తలపాగ ఖలీతి శాలు ♦ తావిమెయింబూఁ
తలు పోఁగు లంఘిరక్షలు, వెలయఁగ వేపారి వచ్చె ఁజ్జెవెలఁదుకకడకున్. 98

మ. పగకాఁడై చనుదెంచి తీవిని బహిఁద్వారంబునన్ నిల్చి త
ల్పు గడెం దీయు మటంచు నాపొవియలాంఁభోజేక్షణం బిల్వఁగా
దిగులుంబొంది నియోగి యెట్టులనుచున్ ♦ దేహంబు కంపించ నా
చిగురుంబోడి యమాత్యువీఁడఁచి తాఁ ♦ జెన్నొంది శీఘ్రంబునన్. 99

కం. మూఁడవమూలను నట్టువ, పై డించి నియోగి నయ్యఁబల యధికారిం
గూడఁ జని తలుపు నడలించి, వేడుకఁ గీర్జాలయమున ♦ వేగమె చేర్చెన్. 100

తే. గీ. చెక్కుచెక్కులైగదియించి ♦ చెలిమి మించి, కాంక్ష లూరించి చిన్నలకలిమి గాంచి
మొలకనవ్వులఁ దేలించి ♦ మోహముంచి, కళలఁ గరఁగించి సంధించి ♦ కాఁగిలించి. 101

చ. మునుకొనిమూడుమూలలను ♦ మువ్వరు గుక్కలుమింగఁ జెంగలిం
చిన తమిచాల హెచ్చి మరుజెట్లతెఱంగున డొంకిడొంకి పా
ర్లినగతిఁ బొద్దుకాడిచను, లీలను నిద్దఱు నేకకాంక్షతో
ననవిలుకానిపోరునఁ బెనంగెడువేళ నిజేశ్వరుం డొగిన్. 102

తే. గీ. పరధరాధిపుభార్యను ♦ బట్టినట్టి, భూతముల వెళ్లఁగొట్ట భూభుజుడు మెచ్చి
ధనపరిష్కారవస్త్రము ♦ ల్లన కొనంగి, యంపకముసేయఁ దనయింటి ♦ కరుగుజెంచి. 103

కం. తలుపు నడలింపు మనుచుం, గులభామను రాద్రీకర్మకుడు బిల్వినచోఁ
దలఁకెడివేపారి మనశ్చలనముపో వీఁపుఁజఱచి ♦ సంభ్రమ మొనవన్. 104

ఉ. నాలవమూలయందు నుపనాథునినుంచి కృశాంగవల్లియై
యీలుపు భక్తియుక్తిఁ దమి ♦ హెచ్చు భయంబునఁ దల్పుఁగిసి యా
శీలనరోజకన్నుగవనీళ్ల నె కాకులుఁ గడ్డి కాఁగిటం
దేలిచి యింటిలోపలికిఁ ♦ దిన్నఁగఁ దోడ్కొనివచ్చె మెచ్చుచున్. 105

తే. గీ. పరధరాధిపుభార్యకుఁ ♦ బట్టినట్టి, భూతముల వెళ్లఁగొట్ట భూభుజుడుమెచ్చి
తనరఁగా నీకొనంగిన ♦ ద్రవ్యమేది, కనుఁగొనెదఁ జూపు మన రాద్రీకర్మకుఁ జపుడు. 106

చ. తెమలని చిమ్మచీకటిని ♦ దీపములేకను జూపుటెట్లు దీ
పము గొనితెమ్ము చూపెదను ♦ భద్రముగా నివి నీవె దాఁచిపె
ట్టుము మును దాఁచుమూలనె కఠోరకుచా యని పల్కరింపఁగా
నమితభయార్తచిత్తులయి ♦ యయ్యధికారిముఖుల్ చలింపుచున్. 107

కం. మునుపటిమూలనెదాఁచు మ,టని భార్యను బొడిచియాడె ♦ నది దీపము చూ
పినఁ జూచి వీఁడు మ మ్మేపు,మనునో యనుశంకచేత ♦ మదిఁ దహపడుచున్. 108

చ. నలువురు గువ్వదెప్పమన ♦ నాలుగుమూలలనుండి దుంకి వి
చ్చలవిడిఁ బాఱసాగినను ♦ సాహస మొప్పఁగఁ దద్విభుండు గొం
దలపడి చూచి వీరెవరు ♦ దాపక చెప్పము చెప్పకున్న న
గ్గలమున నిస్వధింతు నని ♦ కత్తి యహో యొరదూసి పల్కినన్. 109

కం. ఆవేళ నెట్లు బొంకం, గావలయునొ కొమ్మ తేటఁగాఁ జెప్పి ధరి
తీరిభని నెనయఁ జను మనఁగా విని యోచించి వనిత ♦ కళవళపడుచున్. 110

ఉ. వింతకథాకహస్యములు ♦ వీనులవిందుగవింటిఁ బార్వతీ
కాంతునకై న శక్య మిదిఁగాదు వచింపను బ్రహ్మలోకవ
ర్యంతము చూడఁ దోఁప దిది ♦ హంసవతంసమ నీవెచ్చెప్పి భూ
కాంతునిఁ జేర నన్ననువు ♦ గాథలచేతనె పొప్పుదోయకన్. 111

కం. అనవిని మే ల్నెఱజాణవు, గనిచెప్పఁగరాదె యెంత ♦ కథయిది నే నీ
కును దెలియకున్నఁ జెప్పెద, వినవే ఘనురాలి బాంకు ♦ విధమవలీలన్. 112

చ. వినుము నిజేశ నీవు చని ♦ వేఱొకయూరికిఁబోవ నాటిరా
త్రిని నొకతెం బరుండఁ గనుఁదృష్టికిఁ గన్నఁజె గొన్నిరూపముల్
కనుపడి మమ్ము నీమగఁడు ♦ కాలిడనీయఁడు మాస్థలంబులం
దునిమెద మేము నిన్ననుచుఁ ♦ దూరిన నం దొకభూత మయ్యెడన్. 113

తే. గీ. నాతి యీవేళకును గాచిఁనాము నిన్ను, నీదుమగఁ డింటి కరుదెంచి ♦ నిలిచినపుడు
మాతెరువు దాను రాకుండ ♦ మనివిచెప్ప, చెప్పకుండిన నీచావు ♦ స్థిగ్ధమనుచు. 114

కం. బెదరించి నాటిరాత్రికిఁ, గదలెన్ భూతమ్ము లంతఁ ♦ గనుకూర్కెడువే
ళ నినము దినమును వడి నా, యెదుటం బొడకట్టి పయిపఁయింబడి యల్కన్. 115

కం. పని యెదు నాల్గు భూతము, లదయత ననుఁజూచి నీనిఁజాధివుండు మమ్మా
మెదలంగనీయఁ డియ్యెడ, విదళింతుము నిన్నుఁబట్టి ♦ వెలఁదీ యనుచున్. 116

కం. ఇంతకుమునుదనుకను న, న్నైంతయు బాధించె నింటి ♦ కీవిప్పడు రాఁ
బంతముచెడి నీభయమునఁ, గాంతుండ యవి పాటిపోయెఁ ♦ గడువడిఁ గంటె. 117

కం. ఈరీతి నీభయంబునఁ, బాతెడుభూతములఁ జూచి ♦ భామా వారె
వ్వారని సంశయమున నను, మారింపఁదలంచి తహా ♦ మది దయలేకన్. 118

కం. నీ వింటలేనితటి భూతావళిచే 1నొప్పియగుట ♦ కంటెను నీచేఁ
జావఁగనుట లెస్సగు నటుఁ,గావున నిదె చుంపుమనుచుఁ ♦ గంతము వంచెన్. 119

ఉ. వంచిన భామినీమణి నఁవార్యకృపం గని తద్విభుండు హ
స్తాంచిత మండలాగ్రము రఁయంబున నవ్వలఁ బొఱవై చి రా
ణించినవేడ్కఁ గాఁగిటను ♦ నిల్చి నెఱు లొనగోళ్లఁదీడి లో
నుంచవెప్పేమి యంచు వినఁయోన్నతి నూఱటఁబుచ్చి యంతటన్. 120

తే. గీ. భూతకావునుబెట్టి విభూతిఁబట్టి, యంత్రములుగట్టి వెఱవకు ♦ మనుచుఁ దట్టి
పోయె లెమ్మన్న న్నానాన్నభుక్తిరతుల, మగనిఁ గరఁగించె ఘనురాలు ♦ మమత తోడ.

కం. అని యంచ పలుకు నత్తటి, నినుఁ డుదయాద్రిని వసించ ♦ నింటికిఁ జని యా
దిన మెల్లఁ గడిపి యామిని, చనుదెంచిన నృపతినెనయు ♦ సంతోషమునన్.

122

ఉ. కొప్పున జాజిపూలు మణిఁకుండలము లెచ్చులందుఁ గంధరన్
గొప్పసుహాసిపేర్లుఁ జనుఁగుబ్బలఁ గుంతుమపూత పుక్కిటం
గప్పురపుకవిడెంబుఁ గనఁకంపుకడెంబులు చేతులం గటిం
జొప్పుచు చల్వదువ్వలువ ♦ సొంపు ఘటింప లతాంగి వచ్చినన్.

123

కం. కనుఁగొని హంసము తరుణీ, విను మొండొక పిన్నకథ వివేకముతో నే
వినియెద నని నీవనినన్, వినుపించెద ననిన విరహా ♦ విహ్వలబుద్ధిన్.

124

కం. దినములు నీ గాథలచే, జనఁగొని నృపాలుఁజేర ♦ సాగకపోయెం
జనియెద నేడైనను నా, మనవిది విని వేగఁ జెప్పఁమా పతగమణీ.

125

పదునొకండవరాత్రికథ.

కం. అని పలికిన హేమావతి, గని పల్కె బతంగవిభుఁడు ♦ కనకంబను వే
రునఁ దగు పురి నొకవిపుం, డనవద్యుఁడు చండశర్ముఁడన దనరారున్.

126

వ. అతఁ డక్షర లక్షణంబును, ఋగ్యజుస్సామాధర్వణంబులును, వేదాంతవైశేషిక భాట
ప్రభాకర పూర్వోత్తరమీమాంసాది శాస్త్రంబులును, బ్రహ్మాండ విష్ణు నారద మార్కండేయ
నామ నాగ్నేయ గారుడ భవిష్య ద్భాగవత స్కాండ మాత్స్య లైంగ కూర్మ వాయు వరాహ
పద్మ బ్రహ్మవైవర్త బ్రహ్మోత్తరఖండంబులను పదునెనిమిది పురాణంబులును, ఆది సభారణ్యో
ద్వ్యోగ విరాట భీష్మ ద్రోణ కర్ణ శల్య సౌప్తిక శ్రీ శాంత్యనుశాసని కాశీమహా సాశ్వమేధ
మాసల మహావీరసానిక స్వర్గారోహణంబులను పదునెనిమిది పర్వంబులును, వాసిష్ఠ శౌనక
గౌతమ గాలవ వారుణ మహేశ్వర బ్రాహ్మ్య జాధ భృగు గురు ఆత్రేయ నారద పారాశర భర
ద్వాజ విశ్వామిత్ర రురు మృకండు రై భ్యసంహితలనుస్మృతులు పదునెనిమిదియును, శిక్షా కల్ప
జ్యోతి ర్వాక్యకరణ నిరుక్తులును, ఉక్తాత్మక మధ్యవృత్తిషు సువృత్తిషు గాయత్రీ ఉష్ణిక్ అనుష్టుప్
బృహతీ వక్షిత్రిష్టుప్ జగతీ అతిజగతి శక్వరి అతిశక్వరి అష్టి అత్యష్టి ధృతి అతిధృతి కృతి ప్రకృతి
అకృతి వికృతి సంకృతి అభికృతి ఉత్కృతి యను నిరువదాఱు ఛందస్సులును, బైలజ రోమజ
వాసిష్ఠ సోమసూర్యాది సిద్ధాంతంబులును, ఉపమా రూపక దీప కావ్య త్ర్యాక్షేపా ధాంతరన్యాస
వ్యతిరేక సమాసోక్త్యతిశయోక్త్యుత్పేక్షా హేతు సూక్ష్మ లేశ క్రమ రసవత్ ప్రయోజ్యస్వివర్యా
యోక్తి సమాహితోదాత్తాపహ్నవ శ్లేష విశేషోక్తి తుల్యయోగి తావ్రస్తుతప్రశంసా వ్యాజస్తుతి
నిదర్శనా సహాక్తి పరివృత్తి సంకీర్ణ విభావనాద్యలంకారంబులును, అమ రామరశేష విశ్వ
శాశ్వత శబ్దార్ణవ యాదవ వైజయంతీ నానార్థరత్నమాలి కాకార హలాయుధ వాగురి కేశవ
తాపాల ధన్వంతరీ ధరణీ ధశరథయ రభస విశ్వప్రకాశ మాధవ చింతామణి జయప్రతాప

శుభాంగ జయపాల క్షీరస్వా మృతాక్షర ద్వ్యక్షరాది విసుంటులును, సుస్మృత ప్రాకృత కౌర
సేని మాగధి పెశాచి చూచికో క్త్యవభ్రం శాంధ్రములను నష్టభాషలును, స్వరనిత్యసమాస
ప్లుత కాక్యాదేశ ప్రాచిప్రాస యోగవృద్ధ్యభేద దేశి యాభయ శకంధ్వ ఖండవిభాగ వికల్ప
ప్రభునామ భిన్నవర్గ సంయుక్త వికల్ప జక్కటియెక్కటిపోలికె నరస యనుస్వరఋజువులవం
బరగుముప్పదియతుల విధంబులును, సమరామసంయుత సుధితోభయ ప్రాచి వికల్ప బింధ్యర్థ
బిందు ఋజుప్రాస త్రికారసమలఘుప్రాస మైత్స్యోత్త్య దుష్కరద్వంద్వ త్రిప్రాస చతుప్రాసా
ద్యష్టాదశ ప్రాసంబులును, మగణ యగణ రగణ సగణ తగణ జగణ భగణ నగణంబులును,
జంద్రోద్ర సూర్యగణంబులును నుపగణంబులును బ్రయోగించి తత్తద్దేవతాలక్షణంబు లెఱింగి
శయ్యా ద్రాక్షా నారికేళపాకంబుల కవిత్వరచన లెఱింగి నకలవిద్యాపారంగతుండై యుండె
నప్పడు.

127

తే. గీ. అతఁడు తనసతు లిద్దఱు ♦ నహరహంబు, వా దొనర్చుట సైచక ♦ వలపుఁగులుకు
పిన్న పెండ్లాముపక్షమై ♦ పెద్దభార్య, భాషిణీనామఁ గడనుంచె ♦ దోష మనక.

128

వ. అంత.

129

*సీ. నొగొప్ప నెఱకంఁగు ♦ సీలంపునదుచ్చి నాకదభావంబు ♦ జూఁగొనఁగఁ
గలికి కాటుకకంటిచెలుపు భారద్వాజ గరిమంబునైనఁ జీకాకుపఱువ
మించు సిబ్బెపుగుబ్బ ♦ మినుకులు కుంభజ సద్వృత్తమంతయు ♦ జడియఁజేయ
మందయానపుఁ బ్రోఁగిమము మతంగజధైర్య పర్యాయ మెంతయుఁ ♦ బగులఁజేయ

తే. గీ. నవసుధామయ మధురోక్తి ♦ నైపుణములు, శుకమనోవృత్తి నెంతయుఁ ♦ జూలుకఁజేయ
మెఱుఁగు జినిచ్చువగజక్కు ♦ నెఱతనంబు, వెలయఁ జరియించునదియు నఁవీటిలోన.

తే. గీ. మగఁడు పెఱవాడనై చిన ♦ మట్టుమీఱి, బిడ్డపాపలఁ గని యెత్తి ♦ పెంచుజోలి
లేదు గావునఁ దిండిచేఁ ♦ నూఁచి పోత,బొమ్మగతి నుండు నక్కొమ్మ ♦ యెమ్మెచిమ్మ.

చ. కుడువ నమస్త భాగ్యములు ♦ కోరికమీఁగఁగ గట్ట వస్త్రముల్
దొడుగ విశేషభూషణములుం దనరార నలంద గంఠముల్
ముడువను మంచిపువ్వులును ♦ మొత్తముగల్గిన భోగహీనలై
పడఁతుక లుండనేర్తు రటె ♦ ప్రియమునం బెఱతోవ డాయకన్.

132

తే. గీ. పిఱుఁదుఁ బిక్కలుఁ జెక్కులు ♦ బెడఁగుదొడలు, వెడఁదయొడలును జన్నులు ♦ పెండ్రుకిడను
సందులేకుండ బలియుట ♦ నకియమనను, జారసంభోగకేళికి ♦ స్వారివెడలె.

133

వ. అది మఱియును.

134

- కం. జారుల మదిజేరఁగ నా, నారీమణి మోవి లేతఁనవ్వొసఁగించఁ
హారంబుల తారంబుల, హీరంబుల నగు రదాలి ♦ యించుక మెఱయున్. 135
- తే. గీ. మనసు నిలువక తమి హెచ్చి ♦ మాటుమగల, వెదకుచుండంగ నవ్వు డావీధివెంట
వెంతపరదేశి 1చెంతకు ♦ వేగమొకఁడు, వచ్చె భాషిణి కనువిచ్చి ♦ మెచ్చిచూడ. 136
- *అ. వె. విప్రుఁ డివ్వధమున ♦ వీధి నేతెంచుచు, సాలసి కెలకు లరసి ♦ చూచికొనుచుఁ
దన్నుఁ జూచుచున్న ♦ ధరణీసురాగ్రీణి, తరుణిఁగాంచి దాని ♦ దఱియవచ్చె. 137
- తే. గీ. వచ్చి ధర్మాభివృద్ధి గావలె నటంచు, బరమభాగీరథివి మహాభాగ్యవతివి
యనుచు దీవించి నా కింత ♦ యన్న మనుచు, వేడ భాషిణి యావిప్రవిధున కనియె. 138
- కం. పేరెయ్యది యూరెయ్యది, మీరెయ్యడ కేగఁదలఁచి ♦ మెట్టితి రిటకం
చారసి యడిగిన బాడబ, సారసలోచనకు వేడ్క ♦ జతురుం డనియెన్. 139
- చ. మునుపు ప్రసిద్ధిమీఱఁ దమఁమూఁడవతాతతరాన నుండియుం
డిన యది కాణయాచిగను ♦ డెంకణధారుణియందుఁ దండ్రీ నన్
గని చదివించు బుచ్చి నయఁగారికి నప్పనవేసి యక్షరా
స్యనిగ నొనర్తునంచు బడి ♦ కొయ్యనఁదొడ్కొనిపోయె నచ్చటన్. 140
- సీ. న న్నయ్యవార లోనామాలు దిద్దుకొమ్మనినచోఁ గడుపునోప్పనుచు నేడ్చి
దండమ్మునను గుణింతుముపెట్ట రమ్మన్న నంగుళివ్రణమాయె ♦ ననుచు జాణిగి
శిష్యులచేఁ గాలుఁసేతులు బట్టించి తెచ్చి పద్యముఁ జెప్పఁ ♦ దెనులకుండి
పలక వ్రాయనటంచు ♦ బడి కెత్తుకొనిపోవ బలపంబు లేదని ♦ పలుకకుండి
- తే. గీ. యలుకచే నుండ బుగ్గలు ♦ నులిచి తిట్టి, తొడలు వడిపెట్టి కోదండ ♦ మడరఁగట్టి
రెట్ట లెగఁజెట్టఁ బట్టించి ♦ తేపు మాపుఁ, గొట్టు జెట్టుగ నజ్జనఁకోలదెగను. 141
- సీ. గద్దించి తిట్టిట ♦ దిద్దుమంచును వేల్చి బట్టించినచట నేఁ ♦ బట్టకుందుఁ
బలుమాటు లోయని ♦ పల్కుమంచును గొట్టి చెప్పిన శిలవృత్తి ♦ దప్పకుందు
నొకటికి రెండుయ్య ♦ నుజ్జీకి చీకటిదాఁక బసులగాపరులవెంబడిన పోదు
జననియడుకొని ♦ చదువుకోఁ బొమ్మన్న వినక వేమలు వెక్కిఁ వెక్కియేడ్చు
- తే. గీ. సారె పద్యపుఁబలుకవై ♦ జమురుపూతు, నెప్పుడును బెద్దపలక పొక్కెత్తఁ జేతు
బాలరామాయణము పుస్తకాలు దాతు, వేయునజ్జనకోలలు ♦ విజిచివైతు. 142
- కం. చరికుండ పగులఁగొట్టుదుఁ, బరువడి సూత్రంబుద్రొంచి ♦ పాఠఁగవైతున్
మఱిమఱి బలపము లిచ్చినఁ, బొరినమలుదుఁ బగులఁగొట్టి ♦ పోయె నటంచున్. 143

తే. గీ. నన్ను బింగీలు పెట్టించు నాడె యయ్య, వారు నిద్రింపఁగాఁ జూచి ♦ చేరి యచటి
చింతవేల్కొమ్మవంచుక ♦ సిగకుఁగట్టి, విడిచి యుజ్జీతి నయగారు ♦ మిడికికూయ. 144

తే. గీ. అంతఁ దలిదండ్రు లయగార ♦ లదిమొదలుగ, వేడివెనలట్లు వేసరి ♦ విడువ నేను
గొంటెవగ నాతతాములఁ ♦ గూడుక పలు, గాకిచ్చేప్పల నాటలఁ ♦ గ్రందుకొంటి. 145

వ. అంత మజ్జియును.

146

సీసమాలిక. దూచియు జూచిల్లి ♦ బూచి కన్నులకచ్చి, గుడిగుడికుంచంబు ♦ కుండెనగిరి
చీఁకటిమొటికాయ ♦ చింతాకుచునుదులు పులియాటలును జట, పొటకాయ
తూరనడుంకాలు ♦ తూనిగతానిగ చిడుగుడు మొకమాట ♦ చిల్లకట్టె
దాఁగిలిమూఁతలు ♦ తనుబిల్ల యాలంకి గుప్పటగురిగింజ ♦ కొండకోఁతి
చిక్కణబిల్లయు ♦ జెల్లెము గొడుగును బిల్లదీవులు లక్ష్మి, విక్సిదండ
గడ్డనబోడి యొక్క సికోకు బరి గాయ పోటు గీరనంజ ♦ బొంగరములు
పెంచులబేరి దోపిల్లు గాలివటంబు సరిబేసి పుటచెండు ♦ చాకిమాట
గోట దొర్లుకాయ ♦ గొబ్బిళ్లు మోపిళ్లు సీగపోగినబంతి ♦ దూగిలాట
వెన్నెలకుప్పలు ♦ వేల్కొలుబొట్టనగిరి సింగన్నవత్తియుఁ ♦ జిందుపజువు
గచ్చకాయలు, కిట్టు, గానుగత్తిప్పళ్లు గుట్టపెక్కును మంటి, గుల్లుమల్లు
కాలికంచంబును ♦ గట్టెగుట్టము వినాయకుతిరితూనెకొట్లాట చమర
కా యొత్తి గొడుగు బొంగరము రామన్నాట పొడుగుల్లు నుయ్యాల ♦ బోర్ల పక్క
బండ్లికలును జొప్ప, బెడ్లమంచంబులు గంగెడ్డులాటలు ♦ గనికొండ
లీనెగాజులు పోతుంటి నెగుట్టంబులు నాల్గుకంబాలాట ♦ వట్టకోఁతి
దంటికిన్నర మంటి, గంటిపొట్లాటలు సింగన్నదాటులు ♦ జరుకురాతి
జారుళ్లు తాటాకు, చక్కాలు చక్కాలత్తిప్పడు తోచిడు ♦ లొప్పగాయ
పాడుపాతర మళ్లు, పాతరల్ బంతులు చిమ్మనగోవులు ♦ చిట్టుబుట్ట
లాకుపీకలు జిండో, లాటలు చుండాళ్లు గిలకలు చిటికెలు ♦ కీచుబురలు
కోలాటములు పిల్ల, గోవులు గుమ్మడి కోవికూఁతలు నూడు, కోవు లొడ్డు
విడుపు నెట్టుమకాయ ♦ విండమ్ములాటలు పులిహాదములు కట్టె, పుట్టచెండు
దాయాలు సొగటాలు ♦ దాటురాచవరంగమును పోతురాళ్లును ♦ మూతపొడుపు
వామనగుంట్లు ♦ వడి గుప్పిగుంట్లు చెఱకులపందెముల్ ♦ చిమ్ముతాయి
తుమ్మెదరేపుళ్లు ♦ కుమ్మరసారెలు బండారుబసవన్న ♦ పత్తికాయ
తిరుగుడుబిళ్ల లత్తిప్పళ్లు జరుగుళ్లు చిటితాళమీలలు ♦ నెటికెత్లు

- తే. గీ. 1తిక్కుబిల్లులు మైనపుఁ తేళ్లు చిక్కుముళ్లు జమిడాకుచిల్లులు ♦ తాళ్లపాము
లకట యగచాట్లప్రాతనై ♦ యాడుకొంటి, జదువుపై సంధ్యపై నాస్థ ♦ చాల లేక. 147
- కం. విను మాట్లాడఁగఁ బెద్దలు, ననుఁగని పనిసేయుమనుచు ♦ నాటిన కోపం
బున నేవలాడ వినలేకను జేశభృమణవృత్తి ♦ గైకొని మఱియున్. 148
- కం. సత్రాశన పాత్రుడనై, విత్రాసము మాని వింతవిషయముల వడిన్
యాత్రావస్థలఁ దిరిగితి, రాత్రి పవళ్లనక వినుము ♦ రాకేందుముఖి. 149
- వ. ఇంత యేమిటికంటేని. 150
- సీ. తల్లికిఁ గలనైన ♦ దయలేదు నామీఁదఁ దండ్రి యెప్పుడు చూచి ♦ వేండ్రపడును
బినతండ్రి బెడరించుఁ ♦ బెడతండ్రి కారిండు బెడతల్లి యూరక- ♦ బెట్టుఁగిట్టుఁ
బినతల్లి మెటికెలు ♦ బెట్లనవిటుచును నన్నదమ్ములు చూడ ♦ రతులకరుణ
వదినెలు మఱఁదండు ♦ వదరుచు శాపింతు రక్కలుఁ జెల్లెండు ♦ లెక్కఁ గొనరు
- తే. గీ. మేనమామలు బావలు ♦ గానివానిఁ గాఁగఁ జూతురు మావాడఁకట్టువారు
కంటగింతురు నన్నంటఁ ♦ గమలజాతు, వాఁతఫలమేమియో కాని ♦ వనజగంధి. 151
- తే. గీ. ఇంక నెన్నైనఁగలవు నా ♦ హీనదశలు, నాపదలుఁ జెప్ప నేటిమీఁ ♦ దాటు నెలలు
పట్టు నది యేటిజోలి నాఁపాపఫలము, నేటితోఁ దీత నోకొమ్మ ♦ నిన్నుఁ జూడ. 152
- కం. అని చతురాఖ్యుఁడు వేగమె, తనవృత్తాంతంబుఁ జెప్పి ♦ తరళాక్షి తుధా
ర్తిని డస్సితి భోజన మిడు,మని భాషిణి నడుగఁగానె ♦ యది యిట్లనియెన్. 153
- కం. ఈవేశమాత్ర మన్నము, గావించెదఁగాని మాపుఁకడల దినాము
నీవు పరుండెదవా సుఖ, జీవితముగ నిచట నొకటి ♦ సెప్పెద నీకున్. 154
- తే. గీ. అనినఁ జతురాఖ్యుఁ డామాట ♦ కాశఁ బొంది, నీవు చెప్పినమర్యాద ♦ నిజము నేను
జేయఁగలవాడ నని బానఁ ♦ జేసి యపుడు, భోజనమొనర్చి వెలువడి ♦ పోయి యతఁడు.
- సీ. అప్పుడే యేమని ♦ యడుగనైతి నటంచుఁ బలుమాఱుఁ దలఁచి యూర్పులునిగుడ్పు
నీసారి చని వేడ ♦ నేమనునోయని సంకోచమునఁగొంకి ♦ చక్కఁబోవు
నస్తమయము గా దటంచుఁ బొదచ్చాయ లొనరించి వ్రేల్లించి, కొనుచునుండు
నీయూర గడియార ♦ మిడలేదోయని ఏధివీధివెంబడిఁబోయి ♦ వెదకి చూచు
- తే. గీ. లీలఁ బవళించు దిగ్గన ♦ లేచిపోవు, నిలుచుచోటను నిలువక ♦ నివ్వవొగ్గకు
కోఁతిచందానఁ జతురాఖ్యుఁకుండు దిరుగు, వెలఁదిపై మోహ మెద హత్తి ♦ వెట్టియెత్తి.

పా. 1. తే. గీ. తాటియాకులచిలుకలు ♦ తాళ్లపాము, లకట యగచాట్ల ప్రాతనై ♦ యాడుకొనుచుఁ
జదువుపై సంధ్యపై వాస్థ ♦ చాలలేక, పాలఁతి యీరితి నేఁబ్రొద్దుఁపుచ్చుచుండ.

కం. ఇటులఁ దమి హెచ్చి మారుడు, సటలం బెట్టంగ నొచ్చి + నడి నటునిటుఁ జెం
దుటకు వెఱసొచ్చి రతిసంఘటనార్థము మిగుల వేఁగు + కాలమునందుకా. 157

ఉ. భానుఁడు గుంకఁగాఁ గని యపారముదంబునఁ బొంగి భాషిణీ
మానినియిల్లు చేరి వగఁమాటల తేటలఁ బొద్దుపుచ్చి యూ
హానిపుణోక్తులం జెనక + నాబిడ జూ చిటురమ్మటన్నచోఁ
బూనిక నిల్లు చేకొనెడు + బుద్ధికిఁ జొచ్చితి వేమి చెప్పరా. 158

తే. గీ. మంచి తగ్గగుర స్తవా + దెంచఁ బరక, కెత్తుకొమ్మన్నఁ బాతికె + కెత్తుకొంటి
వనినఁ జతురుండు వణఁకంగ + నప్పళించి, జడియకు మటంచుఁ గొఁగిటఁ + జక్కఁజేర్చి.

కం. తరితీపువగలుఁ జిన్నెలు, మురిపెములు వినోదకథలు + మోహపుభావ
ల్పరిపరివింతలతలపులు, నెఱయంగాఁ జూపి సురతఁసీరధి ముంచెన్. 160

వ. ఇట్లు చెలంగి. 161

చ. “కురు సురతక్రియాం, ప్రాణయఃకోపమతిం తృజ, పూర్వనంగమం
పరిచిను, దేహి గాఢభుజఃబంధన,మంగజశాస్త్రవాసనాం
స్మర, రదఖండనం ఘటయ, + మా మవ మారశరా, స్తుభిక్షతం
విరచయ” యంచుఁ బల్కెఱును + వేడ్క వచింతురు జారదంపతుల్. 162

వ. ఇట్లనోన్యనరససల్లాపంబుల నెడతెగని మోహతిరేకంబున సంపుల్లహల్లకభల్ల
మల్లయుద్ధ మహోద్ధతసన్నద్ధబుద్ధిని సరికట్లం బెనంగి యులసిల్లి కరంబులు కరంబుల నురంబు
నురంబున ముఖంబు ముఖంబున నూరువు లూరువులం గీలుకొల్పికొని నిద్రించు నమయంబున. 163

చ. వనితయు నిద్ర లేచి తెలఁవాతెను లెమ్మని జారు లేపి నీ
వనుదిన మిట్లు రాత్రినమఁయంబున వచ్చి యనంగసంగరం
బున నను డాయ మంచు నెరఁమోహముతో వినుపించ మంచి దం
చును వచియించి వేడ్కపడుచుం జతురాహ్వయుఁడేగె నెంతయున్. 164

తే. గీ. ఏగి సంధ్యాద్యనుష్ఠాన + మెలమిఁదీర్చి. పురములో రచ్చతావులఁ + బొద్దుపుచ్చి
యస్తమయము నమీవస్థ + మయిన నేటి, కేగి మజ్జనమాడి యఁభేచ్ఛతోడ. 165

కం. అక్షసరం బొర్లాంశుక, మక్షయ కరపాత్ర మమర + నతఁ డప్పరిలో
భిక్షాందేహి యటంచు న,వేక్షం బ్రతిగృహముఁ దిరిగి + భిక్షంబెత్తున్. 166

తే. గీ. ఎత్తితెచ్చిన భిక్షాన్న + మెల్లఁ జల్ల, శాకమిడునింట భుజియించి + సకలవైశ్య
జాలయాచనలబ్ధతాంబూలచర్మ,ణోపశోణిమ మోమున + నొకపునెఱవ. 167

౧౦. మనుజులు నిద్రాశయులై, యెవరినతఱి నాల్గుదిక్కు + లొగిఁ జూచుచు వే
చని భాషిణియింటికి ముద్దమునఁ జతురుండు నిచ్చ దాని + ముచ్చటఁ దీర్చున్. 168

- వ. ఇట్లు ప్రతిదినంబున నతండు భాషిణీయోమాభిప్రాయంబు దీర్చుచున్నంత. 169
- మ. ఉహుహుక్కరితనూవిధూనన జనఃప్రహోషభూజృంభమా
ణ హసంతీజ్వలనంబు శీతపవమానస్పర్శరోమోద్గమా
వహనాంగాలజంతుసంఘము హిమవాత్రావృతాజాండ మి
మ్మహిమోదం బాడసూపె నెయ్యెడల హేమంతంబు దుర్దంతమై. 170
- నీ. నకలదిశావ్యాప్త బకశీతీకృతములు బహుళనిద్రామూద్రావంకజములు
నిబిడవర్షితమహానీహారకణములు శీతలోతరజాతవాతతతులు
వర్ణితనిర్ధూమవహ్నిహసంతులు గైరవవికసనకారణములు
దాలవృంతవిహారకేళిదారణములు యామినీ సముదయాయామదములు
తే. గీ. సరసమృగమద మేచకాగురుసుగంధ, బంధురస్త్రికుచద్వంద్వబాధయుక్తి
చకితపురుషావళీ శీతసాధ్వనములు, భాసురము లయ్యె హేమంతవాసరములు. 171
- ఉ. శాంతములయ్యె నెండలు నిశాంతములయ్యె వధూకుచంబు ల
త్యంతము వాడి వేడిమికిఁ దాంతములయ్యె బయోజము ల్వ్రాణా
క్రాంతములయ్యె వాతెఱులు శాంతములయ్యె మహోష్ణవస్తులా
శాంతములయ్యె దావులు నిశాంతముల హిమవారిబారికిన్. 172
- తే. గీ. అట్టి హేమంతకాలంబునందు నొక్కనాడు చతురుండు భాషిణీతోడఁగూడి
రాత్రి బరివరితుల రసికవృత్తి, సురతకేళుల నైపుణిఁ జూపునపుడు. 173
- చ. నెలవునఁ జండశర్మని గఁనివృత్తుంటునిని లేనిపోనివా
దుల జగడించి యిల్వెడలఁదోలిన వ్రాలిన చింతనొంది యూ
ర్పు లెనయ దైవమా యనుచుఁ బొక్కుచు నెవ్వరుఁబల్కరంచు బే
రెలుగున భాషిణీయువతియింటికి వచ్చె నతండు ఖిన్నుడై. 174
- తే. గీ. వచ్చి యచ్చండశర్మ తా వాకిటికడ, నిలిచి తనయగ్రమహిషినిఁ బిలువఁగానె
గుండె రుల్లని చతురుండు గొంతుచుండ, నతని నెట్లంతి యిలువెళ్ల ననుపవలయు. 175
- కం. ఇది దెలిసిన నృపునెనయం, బద మని రాయంచ వలుక భామామణి నా
కది తెలియ దెలుల ననువునొ, విదితముగాఁ దెలుపు మనిన విహగం బనియెన్. 176
- తే. గీ. అటుల నిజపతి తనుఁబిల్వ విటుని కేలు,వట్టి తోడైచ్చి భాషిణీపద్మగంధి
తలుపుఁ దెఱచుచు నామూల నిలిపి వాని, నాత్మనాథుని కెదురుగా నరిగి యపుడు. 177
- ఉ. నెయ్యము మీఱఁ దచ్చరణానీరజము ల్తలసోక మొక్కి వే
డ్డయ్యెడఁ బల్లవింప హృదయంబున భాషిణి యాత్మనాయకుఁ

శయ్యకుఁ దార్చి దివ్యై లిరుఁచక్కి వెలుంగ మునుంగువెట్టి నేఁ
డయ్యెడకై న నేగవె చల్లీ యని పల్కి పరుండెఁ దిన్నగన్.

178

చ. అనువచనంబు దన్ను నొకఁయన్యగృహంబున కేగు మంచుఁ బ
ల్కినదని యాత్మ నెంచి వడి • గేహము వెల్వడి యావిటుండు పో
యినతరువాత భాషిణి నిఁజేసునిదగ్గఱఁ బండపైఁవకం
గొనకొన లేనివాడు లొనఁగూర్చి చరించెను వేఁగునంతకున్.

179

కం. జారులపై నానక్తులు, నారుల కున్నటుల నాత్మఁనాయకులవయ్యు
గోరిక లున్నవె యని ఖగ, మారయ వచియించుతటి నిఁశాంతంబైనన్.

180

మ. కని హేమావతి దానిమెచ్చుచు నమఁగ్రన్వర్ణ సౌధాంతరం
బున నక్షీపనిజాభువాగొలుసులన్ • బొల్పొందు సుయ్యాలపై
ఘనతంజేరి వసుంధరాధిప వియోఁగప్రాప్తి ఘస్మాంతమా
దనుకం గుంది తమిసృహట కెద మోఁదం బంది యాపిమ్మటన్.

181

సీ. సకటాక్షదీప్తి కాంఁచనరత్న తాటంక ధగధగల్పిఁకట్లు • దలఁగఁదోయ
సకపోలకాంతి మాఁక్తిక హారవల్లికా చకచక ల్పాంద్రచంద్రికలుగాయ
సవలయధ్వని హేమఁనప్త కీకికిణీ ఘణఘణల్ శృతి కాతుఁకముగమోయ
సస్థానకసుగంధిఁసారసదళదామ ఘమఘమ ల్హాణోత్సవములఁజేయఁ

తే. గీ. గళుకుపనిచిల్క వగనేత • తళుకు లొలూకు, జాళువాకమ్మి నరిగంచు • చలువవలువ
ధళధళ లజ్జపువ్వుమొత్తములు గురియ, నంచకడఁ జేరె సాతానిఁమించుఁబోడి.

182

కం. చేరిన హేమావతి ముఖ, మారసి నెఱజాణ వాడు • వనుదినము మెయి
న్వేటొక వగ గుల్మఁగ శృం, గారింపఁగ ననుచు ముదము • గల్పించి యనెన్.

183

పంక్షేపవరాత్రికం.

చ. మనవి పరాకుమాని వినుమా యనఁగాననఁగా కంఠభూ
మిని సిరి కాన్పదంబు జనఁమేజయుఁ డేలు సుగంధబంధురం
బనుపుర ముల్లసిల్లు మణిఁహరమృదవిసూతనకేతనచ్చటా
జనితసువాతేధూతసురఁసాలపతత్తుమఘోతవిధియై.

184

శా. అం దుండున్ భసితతీపుండ్రమును గాఁమాఱు ల్జడ ల్కక్షపా
లందంబందెడు కావివస్త్రములు రుద్రాక్షుల్ దువాళించు కా
లందె 1ల్పదుకలు స్మృగాజినము బెత్తం బొప్ప సంసారియో
గీందుం డొక్కఁడు శూద్రుఁ డీశవదభక్త్యైకాగ్రచిత్రాబుడై.

185

వ. అతండు పృథివ్యప్రేజోవాయ్వాకాశంబులను పంచభూతంబులును, ద్వక్చక్షుశ్రోత్ర
జిహ్వఘ్రాణంబులను జ్ఞానేంద్రియంబులును, వాక్పాణిపాదపాయావస్థలను కర్మేంద్రి
యంబులును, శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబులను విషయేంద్రియంబులును, మనోబుద్ధిచిత్తహం
కంబులను సంతోకరణచతుష్టయంబును, జీవునిశోఃగూఢిన పంచవింశతితత్త్వంబులగు నని
మెఱింగి యమనియమాననప్రాణాయామప్రత్యాహారధ్యానధారణసమాధులనంబరంగు
గ్రహాంగయోగంబులఁ జతురుండై కమలయోగబ్రహ్మగారుడనుఖవీరకూర్మసిద్ధాంత
పక్కుటానంబుల నిశ్చలతనిలిచి రేచకపూరకకుంభకంబులను, బ్రాణాపానవ్యానోదాన
సమానంబులను ప్రధానవాయువులను, నాగకూర్మకృకరదేవదత్తధనంజయంబులను నుప
వాయువులను స్వాధీనతనొందించి, యిడాపింగళసుశుమ్నామార్గంబులను, నున్మనిమనోన్మనులను,
రాదబిందుకళలను, సాంఖ్యతారకామనస్కంబులను, మంత్రహతలయరాజయోగంబులను,
మూలాధారస్వాధిష్ఠానమణిపూరకానాహతవిశుద్ధాజ్ఞేయసహస్రారంబులను చక్రంబులను
దెలియనేర్చి యాత్మానాత్మపరమాత్మజ్ఞానాత్మస్వరూపంబులెఱింగిన సత్పురుషుల
రాశ్రయించియుఁ దత్త్వలబ్ధిగానకకేవలంబులై వమతధురంధరుండై యుండెనంతట. 186

10. ఆరాధ్యుడు తమచూశాచారమువకు గురుమహాత్ముఁడ సత్తముఁడు ప్రియం

బారంగ నతనికిఁ బెట్టినఁ, పేరున శివదత్తుఁడందుఁడఁ బినరుహగంధీ.

187

తే. గీ. సంతతమ్మును జంగమాశ్రయనలు సల్పి, భౌమవారంబునను వీరభద్రునిపల్లె

రంబులిడి వారి పాదతీర్థమున భుక్త, శేషమునఁ దృప్తిబొందుచుఁ జెలఁగు నతఁడు. 188

నీ. అయ్యావళి ముఖ్యమై తనరారెడు మిండజంగంబులు మెఱసి నడువ

గౌరవమల్లవృంగంగకు ననుకంచికావళ్ల వారును గలసి చనఁగ

గుమ్మెతల్కిన్నరఁ బల్లాడి వాయించుచు భైరవజోగులా బడినె కదల

బసవగంటలు బ్రహ్మత్వటుశంఖములు మోయి శివరాత్రిజంగాలు చేరికొలువ

తే. గీ. లశునతిలపిష్టచూర్ణభాగశనమసిమి, యుల్లిపచ్చళ్లు పులిదోసె లూరుబిండ్లు

మూలజోలలు చిటిగాళ్లు మోసితేగ, నాతఁడేఁటల శ్రీశైల మరిగి వచ్చు. 189

తే. గీ. వెట్టిశైవంబు ముదిరి యేవేళనైన, హరహర శివా మహాదేవ యనుచుఁ బల్కు

పలుకులేకాని యితరసంభాషణంబు, లాడఁ డెన్నఁడుఁ బెండ్లముతోడనైన. 190

కం. ఆతనికి విశాలయనంగఁ దరుణి యొకర్లు దనరుఁ గమ్మవిరిలకో

రీతురకరాతులాయము,లో తేజీరతన మనుచు లోకులు పొగడన్.

191

కం. దాని వికాసపువదనము, దాని చొకాటంపు గబ్బితఘకులగుబ్బుల్

దాని పనమించు దేహము, మానవతీ పొగడ శక్యమా విధి కైనన్.

192

సీ. నీలాల రుచి నవ్వు ♦ నెజ్జినిగ్గు మొత్తమ్ము తమ్ముల నిరసించు ♦ దగుమొగంబు
గంబురాభుగభుగ ♦ ల్లల్నించు నునుబల్కు వల్కుదు రాణుల పనను మించు
మించులనిర్జించు ♦ మెయితివపాంకంబు కంబుసోయగముల ♦ గళము మారు
మారుగుడారము ♦ ల్మానినిగుబ్బలు బలుదీవి నగు నితంబంబుమహిమ

తే. గీ. హిమమయాఖాన్యయూరుల యేపు డెగడు, గడుసురంభలసాగను జంఘలు జయించు
నించువిలుకానిశరధుల నేణవయన, యనఘపదములు కెంజవుల్ల పమాసించు. 193

కం. చివురా వాతెజ నల్లని, కవురా నునుసోగమెమ్మికలు పుత్తడిమేల్
నవురా దేహము ముద్దుల, దవురా యని జనులుసాగడ ♦ నాచిక యడరున్. 194

తే. గీ. దానినెమ్మేనుమెఱుగు దా ♦ బూనగడగ్గి, పుత్తడివెలంది చిదవలై ♦ ముద్రవోసి
యొకసి పట్టంబు వడికాగి ♦ నెఱయఁజిమిడి, కరగి నీరయిపోవును ♦ గలువకంటి. 195

ఉ. సారసమానవీనఘృణి ♦ సంపదఁ గాంచును నెమ్మొగంబు కా
సారసమానవిభ్రమము ♦ సారె జయించును నాభియున్ సుధా
సారసమానమాధురిని ♦ జాల రహించును మోవి చంద్రికా
సారసమానవన్మరుచి నంతతి మించును గాంతహాసముల్. 196

శా. పున్నాగంబును గెల్వఁజాలు రుచిరాంభోజాన్యవేణీరుడు
ల్పున్నాగంబును నవ్వనోపు నెఱయన్ ♦ లోలాక్షియానంబులుం
బున్నాగంబును గేరియాతీ మెఱయు ♦ బూఁబోడినూగారుజాల్
బున్నాగంబును మించు నాభిచెలువంబున్ సారెవర్ణింపఁగన్. 197

కం. అతనుడయధర్మలీలా, హితవృత్తిఁ గన్పించులు రహించె ననుచుఁ దా
మతనుజ యధర్మలీలా, హితవృత్తి రహించి మించు ♦ నింతికుచంబుల్. 198

చ. అది పతిభక్తిమీఱక దిశాంతముదాఁకను సేవఁజేసి యిం
పొదవఁగ నారగించి వసనోత్తమభూషణపుష్పగంధనం
పదలనుదేలి రేలు ప్రియభర్తను సిఱ్ఱెపుగబ్బిగుబ్బులన్
గదియఁగఁ గొంగిలింపఁ జనఁగఁగని కోపవిఘ్నూర్ణితాత్ముడై. 199

కం. శివదత్తుడు హరహరయని, యవలికిఁబో రంకులాడి ♦ యని తను దొబ్బుం
గ వయసుదిగనుక నాశలఁ, దివురు నౌతి కతుల మోహాదీక్ష చెలంగన్. 200

సీ. పదము లొత్తెదనంచు ♦ బలిజంఘికలు దన తొడలపై వ్రేసికో ♦ మిడిసిపడును
నడుము వట్టెద నంచు ♦ నాథుని చిఱుతొడ ల్పుణికినఁ జీయని ♦ పొరలు నవల
నువబ్బర్హమెగఁదోయ ♦ నుంకించి మోముపై మోముఁజేర్చినఁజూచి ♦ ముదుగులాడు
వేల్పెటికెలుదీయ ♦ వెననెత్తి హస్తంబు కుచములపై వ్రేసిఁ కొనినఁ దిట్టు

తే. గీ. బక్కలోఁజేరి కొంగిటఁ జిక్కబట్టి, కులుకుగుబ్బల నెద తొమ్ము ♦ గ్రుమ్మికుమ్మి
రతిబలాత్కారమునఁ జేయ ♦ ధృతివహించు, ప్రేయసిని జూచి రోయుచుఁ, ద్రోయు నతఁడు.

కం. ఈలాగు నిచ్చనిచ్చలు, వాలుగు పెక్కెంబుఁబూను ♦ వాని దుగంబుల్
లీల నొనరింపఁ జూచు వి, శాలను చీ రంకులాడి ♦ చను మని తిట్టున్. 202

తే. గీ. అతఁడువరసౌఖ్యమునకెగా ♦ కాపఁబొందఁ, డిహమహోన్నత సౌఖ్యాప్తి ♦ కింతయైన
తాతి కిడునట్టి గిలిగింత ♦ లై తనర్పుఁ, గాని ప్రియురాలిచేష్టులు ♦ గలఁచ వతని. 203

వ. అదిమతియును. 204

సీ. ఎడలేక కవగూడి ♦ యేప్రాస్తు రతిసల్పువారి వైఖరుల కేకారఁ దొడఁగు
నయ్యూటములు గల్లు ♦ జంపతీక్రిడకుఁ గెరలి వేమాటు గ్రుక్కిళ్లు మ్రింగు
గందర్పు కేసులఁ ♦ బొందు నతీవతు లానక్తికిని భావమందుఁ గుందు
సురతఫేలనవహు ♦ వరుల మైత్రికి మానసమున సిట్టూర్పులు ♦ నల్పి పొక్కు

తే. గీ. విరిలకోరిదునేవారి ♦ దురముఁ గోరి, మిరి పోరాడు నుకుమార ♦ మిథునతతుల
వైభవముఁ గాంచి హాసుంచు ♦ వడిఁ దపించు, నంగమవిహీనయైన యాజలజనయన.

తే. గీ. కుడువఁ గట్టను దొడుగను ♦ విమవ ముడువ, నెంతగలిగినఁ బ్రాయంపుటింతులకును
గ్రామ్యధర్మంబు లేకున్నఁ ♦ గలుగు దుఃఖ, మెంతని వచింపవచ్చు నో ♦ దంతిగమన. 206

తే. గీ. వినము నానావిధంబుల ♦ వినము దినము, రాత్రి రమఃని గదియఁ బో ♦ రంకులాడి
పోవెయని తోయ గుబ్బులఁ ♦ బొందు పైఁట, చెరఁగు బటుచుకఁ బండు నుసురనురనుచు.

ఉ. మిన్నక యిల్లు భర్తతనమీఁద విరాళి వహింపకున్న నా
కన్నియ చూచి యీముదివకారునితోఁ బని యేమి నా కటం
చు న్నిరసింది పంచశరఃసుందరరూపుల జారవీరులం
గొన్న నవంటివానిఁ ఘనఁకుం గదియించెద నంచు నెంచుచున్. 208

కం. రేవిన శివదత్తునకును, సేవలు సేయుటలు మాని ♦ చిత్తం బలరక్
భావజనిభు లగు జారుల, తోవలు గనుచుండె వికాశాదోహళకాంక్షన్. 209

చ. చికిలి విభూతిరేఖ జిగిఁజల్కెడు కన్నులకాంతిజోక హా
టకమణిభూషణంబులమి ♦ బారపుఁడెక్కులమూఁత వాసనా
ధికసుమగంధసంపదల ♦ తేటగుసిస్తులవీఁత యొప్పఁగా
నకట విశాలనామనఖ ♦ హర్షముతోఁ జరియింపుచుండఁగన్. 210

కం. అంతట నితాంతహర్ష, స్వాంతయుతమృతిజనర ♦ వక్షుభితిహరి
ద్వంతిశుత్రియై నగర, ప్రింతంబునఁ గోడి పడవ ♦ పందెము సాగెన్. 211

- తే. గీ. కాచిప్రాతలు దారాలు + కట్టుముళ్లు, ముప్పులును నీళ్లు మంతలు + మూలికలును
గత్తులపొదుళ్లు మంత్రము + ల్కట్టుపనరు, లెనయ వచ్చిరి పందెగా + శ్లేపురేగి 212
- తే. గీ. వేగ నెమలి పింగళికోడిఁజేగకాకి, వన్నె లై దింటి కిరులందుఁవెన్నెలందు
రాజ్యభోజనగమననిఁద్రామరణము,లను విచారించి యుపజాతులను వచించి. 213
- సీ. పట్టెజుట్టుది మైలఁపుట్టజుట్టుది గూబ చిలుకజుట్టుది మూఁగ + చిట్టుకోడి
పెట్టమార్పుది యరఁజుట్టుది బోరది బూడిదెవన్నెది + పొడది సెల్ల
కాలుది గుఱ్ఱుది + గాజులగాడుపోగలది పంట్టెట్టది + గద్దెకాళ్ల
దెట్టని దురగలి + దీఁకెలదారెము నల్లది కొప్పది + తెల్లయురగ
- తే. గీ. పిల్లవేళ్లది మొద్దుది + నల్లయురగ, లనఁగఁ దగు కత్తికాల్పుంజు + లందులోనఁ
బనపుపావళ్లు కాలందె + లెనఁగునట్టి, రావిరేకలు బిరుదులు + కీవి గలుగు. 214
- సీ. గరుడండు శరభంబు + కంచుడమారము రణభేరి కార్చిచ్చు + జాతిబొమ్మ
రామబాణము మిత్తి + రాహుత్తు పిడుగు హంవీరుండు పుంజులఁవేరువెత్తు
గండగత్తెరగుండెఁగాలంబు మాప్తేడు పట్టభద్రుండు జెట్టి + భైరవుండు
కత్తులపొది సింహఁగాలి బేతాభిండు పసులపాతర పాదఁరనము చిలుకు
- తే. గీ. టమ్ము నుడిగాలి చక్కంబు + నెమ్మిజడిద, శూలము పిరంగి వెలినక్క + సానువంబు
కాశరా త్ర్యంతకుండు పందెఁగాండ్రమెచ్చు, ననెనువేరులపుంజులఁ + గొని మొసించి. 215
- చ. చొరఁబడి కాచి ప్రాతలును + చుట్టియుఁ గత్తులు వేసె నందిటం
బెరయఁగఁ బట్టి చెక్కు గఱఁపించి గె రేర్పడ గీచి నిల్చి కొం
1 కెరయఁగఁబూని వంగి లపుఁడించుక దీడుచుఁ జెప్పెనేసి న
ల్లిరిమఱిభో యటంచును ఖిఁళిఁఫెలి పుంజులు దన్నులాడఁగన్. 216
- కం. కృకవాకువునొగిబట్టిన, కకపికవా దడచుచుండఁ + గాలజ్జరఁ
ర్వికడను నిలిచిన శకనా,మకు నొకనాయకునిఁ జూచి + మానిని మెచ్చెన్. 217
- ఉ. మెచ్చినయంతలో జిగురుఁమే లడిదంబు ఝరాన దుస్సి బల్
పచ్చనివింటిబోయ చెలిఁపైఁ బడి నిబ్బరపుబ్బుసిబ్బెపు
నొచ్చులగబ్బి గుబ్బకవ + నాఁటఁ గచిక్కనఁ గుమ్మిక్కిమ్మి తా
నచ్చుగఁ బేర్చి యార్చె హరిఁగాక్షిమనంబు గలంగ నెంతయున్. 218
- తే. గీ. అపుడు తనుదానె తెలుసుక + యబ్జనయన, కులుకు గుబ్బలఁ జిన్నారి + గోట్ల రవికె
పిగలఁ బోకము డూడిపోఁ + బేర్చితోడ, శకునిఁజూచుచుఁ దనయింటిఁచక్కినిలిచె. 219

- చ. అతః షోకనీటికాల్పకడ ♦ కంతట వేచని తామ్రచూడ శో
ణితయుతహస్తముల్ గడుగునేర్చున నుండఁగ వానిచెంతకుం
గుతుక మెలర్పఁగాఁ జని శకుం గని శోమలి కొంకుపాటుతోఁ
గొతుకుచుఁ బల్కె నొంటి నిటు ♦ గూడునె రా ననువంటిదానికిన్. 220
- కం. అని నీళ్లఁ గాల్లుగడుగుచుఁ, జనఁగావలె నమ్మచ్చెల్ల ♦ సరె తడవాయెం
గన నెవ్వారును లేరని, ఘనకుంతల వల్కుచుండఁగా శకుఁ డంతన్. 221
- కం. ఇంతి యెవ్వరు లేరని, గొం తేటికిఁ జేసె దెవరు ♦ గొనిపోయెడరే
యెంతవనివచ్చె నేనిదె, చెంతనె యున్నాడ భీతిఁ ♦ జెందకు మనినన్. 222
- చ. విని చిటునవ్వు నవ్వి భువి ♦ వింతలు పో మగనాండ్రొ నీగతిం
బనువడ నొంటినుండఁ గని ♦ పల్కుట నాయమె యంచుఁ బల్కి నీ
వనుదిన మెందు నుండు వెవఁరై నను వచ్చెద రేల చెప్పమా
ననవిలుకానివంటి నెఱుఁనాయక యంచు విశాల వేడినన్. 223
- కం. నేనుండునెపుడు మాహురి, లోన న్నాపేరు శకుఁడు ♦ లోలాయతనే
తా నారుల మానసములు, పూని కనుంగొనెడు బుద్ధి ♦ భూమిఁ జరింతున్. 224
- వ. అని చెప్పి నవ్వుచు వెండియు నిట్లనియె. 225
- కం. ఈవీట నొండుచిత్రము, గావించేపాటిదానిఁ ♦ గన మీవటకున్
నీవైతె జాణ వొదువు, గావోలు న్నాట లటులఁగా వినఁబడియెన్. 226
- కం. అదిగాక నిన్నుఁజూచిన, మొదలున్ మదనాస్త్రిజాలములబడితి ననుం
గదియించి గబ్బిగుబ్బల, పొదువుక నీడేర్చు రతులఁ ♦ బొనఁగించి నభి. 227
- తే. గీ. అనిన విని యావిశాల యాఁకారయనుచు, మెచ్చి తనమదిలోఁ గల ♦ మేలిమెఱిగి
తెలిసితివి జాణ వొదని ♦ పలికి యతని, రమ్మ నాయుంటికిపు డని ♦ నెమ్మి మీఱ. 228
- కం. త్వరితగతిం దనయింటికిఁ, దిరిగి తిరిగి చూచుకొనుచుఁ ♦ దెరవయుఁజనె నా
సరణిని వడి శకుఁ డాబిడ, శరణమునకుఁ జనియె వేడ్క ♦ ససులొత్తంగన్. 229
- తే. గీ. ఇద్దఱిరీతి నింటిలో ♦ కేఁగినవ్వు, డొంటిపాటయ్యె శివదత్తుఁ ♦ డింటలేని
కతన నని పొంగి యన్యోన్యకాంక్షలూర, నురతకేళికిఁ జెలరేఁగి ♦ చొచ్చిరపుడు. 230
- చ. అలనతలేక సహ్యగుణ ♦ మందక తగ్గక తొట్టుపాటునం
గలఁగక పోలుమాలక వికారము బొందక యాలసించకం
దొలఁగక నిద్రమబ్బుగొని ♦ తూలక నిద్రలు నేకకాంక్షతోఁ
దలిరుకటారికానిబెడిదంపుదురం బొసరించి రెంతయున్. 231

- చ. అకుముకులట్ల సర్పములఁబాగునఁ గుక్కుటజాతిచావ్వునఁ
బికములలీలఁ బారువఁపుఁబిట్టలతీకున జెట్లవీడఁ జే
1నుకముల పోల్కి మేషములఁనూఁకుడుభంగిని ధైరవాశ్శయ్య
గృకమువిధాన సింహములఁకై వడిఁ బోరి రనూనచాతురిన్. 232
- తే. గీ. అటులఁ దమిదీరకంఁడడి ♦ యాస్థతోడ, ముచ్చటలు దీఱ నిరువురు ♦ మొనసి పెనఁగు
వేళ శివవత్తుఁ డింటికి ♦ వేగ వచ్చి, చూచియు మహాగోకోపవిఁస్ఫురితుఁ డగుచు. 233
- వ. ఇత్రైఱుగున. 234
- కం. ఘర్షించి కనుల నివ్వల, వర్షంబులు గుఱియఁ జూచె ♦ వల్లభునకు నా
ధర్మిణి యపు డేవిధమున, హర్షము గావింపవలయు ♦ నని యడుగుటయున్. 235
- తే. గీ. హంసకులసార్వభౌమ నీ ♦ వనుదినంబు, కథకుఁ గథ క్లిష్టు నన్నడుఁగంగనేల
చెప్ప మేలాగు హస్తాంపఁజేసి మగని, ననిన హేమావతిని జూచి ♦ హంసయనియె. 236
- కం. విను మటుల నుగఁగు కోపము, పెనఁగొన నగగులుక పలుక ♦ భీతిల్లక యా
వనజదళాకారవిలోచన ధైర్యము చెదరనీకఁ ♦ జతురత ననియెన్. 237
- కం. మరుకేళిఁ గలయ నవ్వలి, కరుగవెచీరంకులాడి ♦ యని నను నిచ్చల్
నిరసింతువు యోగివి గన, సర కా నీవాకె తాకె ♦ నాకున్నేడున్. 238
- చ. పలుమఱు రంకులాడి యని ♦ వల్కెడు నీవచనం బమోఘమై
నెలకొనఁదాకె సిద్ధఁడవు ♦ నీమహిమం బది యేల వృక్షమై
తొలఁగు నటంచుఁ బల్కి చెలి, దూరిన నాత్మతపోనిభూతిచే
దలకొను వాక్యస్థికి ముదంబు గొనెన్ శివవత్తుఁ డెంతయున్. 239
- చ. అటుల విజాధినాథుఁ డవు ♦ డాత్మచూహత్వగుఁగోపలబ్ధి కు
త్కట మగు మోదమందఁగను ♦ గామిని జూచి ననుం బతివ్రతా
పతిమ వహించు మంచు బహుభాషలఁ బల్కుము పల్కుకున్న నీ
కిట ఘటియింతు హత్య తను ♦ వేటికి నేటికి నింద వచ్చినన్. 240
- తే. గీ. అనెను సతివాక్యమునకు స్త్రీహత్య కలికి, తనదు వాక్సిద్ధిని నద్భుతంబుఁ జెంది
నీవీడ మహాపతివ్రతాభావమహిమ, వెలయవే యని యోగి దీఁగించెబ్రీతి. 241
- కం. అటువలె దీవించుచు నెప్పటియట్లనే వేఱులేనిపక్షంబున న
జ్జటిలుం డుండెను జెలియును, బటుముదమున మెలఁగుచుండె ♦ బడఁతుక వింకె. 242
- కం. ఆరీతి మహాపాయము, నేరిచిన్ రాజుఁ గదియ ♦ నెలకొను మన నా
రార జగదంత యని తెల, వాఱుటఁ గని భామ కేఁపనతికఁ జనియెన్. 243

వ. అని ప్రత్యుత్పన్నమతిచెప్పిన విని హర్షంబునొంది నలుండు దరువాతివృత్తాంతం
బాసతిమ్మని ప్రార్థించిన. 244

ఘ. నిరవద్యస్వయశోవినిర్జిత మహాఃసీహారసీహారభూ
ధరపుత్రీశ్వర కావ్యగోత్రవిధికాంతా గౌరతా గౌరవా
కరమందార పటీర శంకర పతాకాతారకా తారరా
డరవిందోద్భవవాహ వవ్యదితి సాకాహార కాహారసా. 245

అనులోమవిలోమకందము. రామాకుజరాజనుత ర
సామరసుమరాగకర సుమాకర సమరా
రామ సరకమాసుర కగ
రామ సురమసారతనుజ రాజకుమారా. 246

తోటకవృత్తము. వారణ వారణ రా వారణరక్షా
సారస సారస రా సారసపక్షా
శారద శారద రా శారదకీర్తి
హరిమ హరిమ రా హరిమమూర్తి. 247

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కృష్ణాంజనేయగోత్ర వవిత్రాయ్యలరాజాస్వయ సుధావార్ణిపూర్ణిమా
చంద్ర నిస్సహాయకవిత్వనిర్మాణచాతుర్యనిస్తంద్ర శ్రీరామానామ
పారాయణనారాయణమాత్యవ్రీణీతం బైనహంసవింశతి యను
మహాప్రబంధమునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు.

హంసవింశతి.

చతుర్థాశ్వాసము.

పదుమూడవరాత్రికథ.

శ్రీరాజితజితవారిధి
వారిధికన్యాంశజాతః పసుధాపుత్రీ
భూరిస్తన కుంకుమఘన
సారమృగీమదనుగంధః చర్చితవత్సా.

వ. అవధరింపుము ప్రత్యుత్పన్నమతి నలునకిట్లనియె నట్లు ప్రభాతకాలంబుఁగావచ్చినఁ గనుంగొని. 2

కం. చిగురాకుబోడి యప్పుడు, మగరాజిగిరాయిడించు + మందిరభూమిన్
వగరాజిలైదు తొగరా, జగరాతిన్నియ వసింది + సాయంబై నన్. 3

కం. కని జలకమాడి సొమ్ములు, దనరంగ వలంకరించి + తరలేక్షణ రా
డైనయునిపై మోహంబునఁ, జనఁగా రాయంచ చూచి + సఖితో ననియెన్. 4

తే. గీ. అక్క రుచిగల్గు చక్కెర + లానవాలు, పెట్టెదవె యొక్కగాఢఁ జెప్పెదను వేడ్క
వది నవీనప్రవాళరాఁగాఢోష్ఠి, విన నొక్కింతనేర్పు నీకెనయు నుమ్మి. 5

కం. అనవిని చిఱున వొలయం, బనిచెఱువుల కథలు చెప్పి + పార్థివుఁ జేరం
జననీయ వై నఁ జెప్పము, వినియెద నను నతికి హంసఁ విభుఁడిట్లనియెన్. 6

తే. గీ. పూర్వమున బ్రహ్మసభకేను + బోయి కొంత, కాల మందుండి యజుఁ డంపఁకంబు నేయ
మానననరంబునకు వచ్చి + మామకీన, కులజులను గాంచి భువిఁ జూచుకొరికి పొడమి. 7

సీ. హిమవన్నిషధమేరుఁ హేమకూటాస్తోదయదోణమలయవింధ్యత్రీకూట
మాల్యవస్మంధర + మైనాక గంధమాదవసఘ్నాపారియాత్రకసువేల

ఋక్షనచృతశృంగ ధ ఋశ్యమూక మహేంద్ర సామను గోశృంగ ధ చంద్ర వృషభ
శాలేయ నుశీర బీజ మతంగ కైలాస శతకేతు భృగునీల ధ చక్రవాళ

తే. గీ. కనకమేఘాంశుమత్పుష్ప ధ గరుడభద్ర, చిత్రకూట నుదర్శన ధ శేషసింహ
రోహణ శ్రీగిరికాంచ ధ రుద్ర మత్స్య, సూర్యమోహనముఖగిరు ధ లూచి యంత. 8

సీ. కోరింద నలతుమ్మ ధ గొటికె కోడారెయ్య వెణుతు రూఢుగ దంతి ధ వెట్టినిమ్మ
చిటిగార నుందరి ధ చీ కెట్టదుమ్మయ్య దెల్లదుమ్మ యలింద ధ కల్లితొట్టి
జమ్మి బలును గారఁచండ్ర పటికి తెల్ల పూలిలాద్దుగ జిడ్డు ధ బుడ్డతుమ్మ
కలివె రేగుండ్రయ్య ధ గచ్చ పెన్నంగయ్య దుడ్డుమంగయ్య భూతఁతొట్టు కోలె

తే. గీ. మాడ్చు చిటికొక్కి నీకాయ ధ మండ్ర తొట్ట, వెలఁగ వాకుడు వల్లేరు ధ ములక వేప
నగరె స్వీర్నాబ్బి మొదలుగాఁ ధ జగతిఁగల్గు, కంప లన్నియు వేవేగఁ ధ గడచి కడచి. 9

సీసమాలిక. జల్లేడు వెంపలి ధ జిడ్డువెంపలి పైఁడితంకేడు తంకేడుఁతగిరి నున్నె
ములువెంపలి ములుస్తై ధ గలిజేరు గుంటగల్లేరును దంతిబంఁదారి నేల
తంకేడు మెట్టబంఁదారి దుండుగ జ్రహ్మదండి భూతుల సెట్టదండి చల్ల
పిల్లిమూడుపు చెంగ ధ పిల్లడ్లు చిత్రమూలము నలతీగె కోలాకుపొన్న
ముయ్యకుపొన్నయ్య ధ మొగబీర తుత్తైర బంకతుత్తైర హంసఁపాది గంట
కామ జీలుగు మెట్టఁదామర వెట్టిసెనగ జంబిరము కాచి ధ నలకాచి
శ్రీతులసియు సంబఁరేణు నేలుసిరి కేశ్వరి నేలవే మూటి ధ చల్లగడ్డ
సహదేవి జుట్టువ ధ చలిపిండి చిటిముటి పెన్నేరు విషబొద్ది ధ పిండి కొండ
నెమలాయి గొలిమిడి ధ నీరుపొబ్బలి పొబ్బివేరు గన్నే రాఁడుఁబీర చేతి
బీర పేరాముటి ధ వీచరములు గొలిమిడి చేతిపొట్లయ్యఁమొత్త తిప్ప
తీఁగె విష్ణుకాంత ధ తీం డ్రెట్టచిత్రమూలము దొండతీగె ముల్లంగి గొల్ల
జీడెద్దు నుట్టేకు ధ చేగొడ్త చంద్రకాం తెట్టనియబ్బెంద ధ యెట్టతుమ్మి
కుప్పి సూర్యకాంత ధ మువ్వడు నరవంజ గాడ్డెగడపర ధ కన్నెకొమర
నల్లగెంతునపూలి ధ తెల్లగెంతున యుత్తరేణు గుబ్బిరి సంబఁరేణు బండి
గురిగింజ గురువింద ధ తురకవత్తియ్యఁ బత్తి తిలపిడ చబ్బెంద ధ చెలివిచీకి
వెలగ విషమదారి ధ వెట్టికుండెన మంచుకుండెన కలబంద ధ గువ్వగుత్తి
మామెనయును నేలఁమామెన యటకమామిడి దూలగోవెల ధ మేకమేయు

తే. గీ. నాకు నల్లేరు నులిజెము ధ డాకుఁజెముడు, నేలతీట కనిందెయ్యఁ ధ గోలచెముడు
బొంతచెము డల్లియును సదాఁముస్తై మొదలు, గాఁ గలుగునట్టి చిట్టచెట్లఁ గాంచి యంత.

సీసమాలిక. రావి మామిడి కొండఁరావి మేడియు బ్రహ్మమేడియు జీడిమామిడియ్యఁ జింత
పులిచింత మోదుగు ధ ములుమోదుగును వెల్ల పుల్లవెలఁగ వెట్టిచిల్ల చిల్ల

బూరుగ కలుగొట్టు ♦ భూతపాదరి కుక్కబూరుగ చిటిగొట్టి ♦ భూతనెండె
నేరేడు మఱి యల్లనేరేడు పాదిరి తడగూబ తడలేకు ♦ కడపబట్ట
కడపకొడిశ పాలకొడి శెట్టిలొద్దుగు చిరిలేకు లొద్దుగు ♦ జిడుపాల
కలుజువ్వి జువ్వి వావిలి కొండవావిలి మ ద్దినమద్ది నీరుద్ది యుద్ది
తెలకాంచనము తుండిల మెట్టకాంచన ముప్పి తెలుప్పి నీరిప్ప యిప్ప
తాండ్ర చందన మేపి ♦ దాసాన మెట్టదాసానము చిందుగ ♦ జూరజేన
మట్టి విరికి తొండి ♦ మట్టితూ కిబ్బెడ పెద్దవిరిసి వక్కె ♦ గద్దనెలి
కాకితూ కందుగుకానుగ వరగోగు గోడు బొట్టుకబిక్కి ♦ గోగు కొండ
గోగు పొగడ ములుగోరంట గోరంట వెలమ నుంకేసరి ♦ వెట్టిబిక్కి
నారువ సురపొన్న ♦ వారిజమును బొన్న నెల్లి మూలుగబిళ్ళ ♦ నెమలియడుగు
కొండగుమ్ముడు రేగు ♦ గొరవినంపంగి కొండసంపెంగ మారేడు ♦ సరళదేవ
దారు గుమ్ముడుమోవి ♦ తప్పిసి కుమ్మరపోల్కి గుగ్గిల మెట్టపోల్కి వే
దేవదా రుసిరికె ♦ తిలకము తెల్లనగిరి వేవ కరివేవ ♦ తురకవేవ
వేరుపననగుత్తి ♦ వెట్టినారువ రేల పనన కరకకొమ్మి ♦ వలుకరేణి
బండచింతయు నల్లబలును సురభి చీకి రేనికూకుడు నమ్మి ♦ పేంఖణమ్ము
భూతాంకుశ మశోక ♦ భూర్జపత్రమ్ములు బోళము మంకెన పులుసు గంగ
రేగు తక్కిలి ములువేగి భూచక్రము మొక్కపు కొక్కెన ♦ మొల్లమ్రాను
హనుమంతబీర మంకెన గిరికర్ణిక పెడమల్లె కొండముక్కిడియుఁ గోల
ముక్కుడాడిమ బీర ♦ మొగలింగ గోదాడు నేదాడు ఖర్జూర ♦ మీఠ నేల
తాడి బగ్గిన పోకతాడు కొబ్బెరచెట్టు పెద్దమాను వతంగి ♦ బెండ గలుగు

తే. గీ. కణుదు రిరుగుడు కాలుగ ♦ కాన్ల నన్న,విరిగి సోమింద గున్నంగి ♦ నిరిసెనంబు
మొదలుగాఁగల్గు బహువిధభూరుహములు, నిండియుండెడు కానలపిండు లరసి. 11

కం. వెన జంబూస్థకౌం,చనుపుష్కరశాల్మలికుశ ♦ శాకద్వీపా
లనఁగఁ గని కంటి లవణే,క్షుసురాఘృతదధివయోవిశుద్ధజలాబ్ధల్. 12

సీ. స్వాయంభువోత్తమ ♦ స్వారోచిష బ్రహ్మ దక్ష వైవస్వత ♦ తామసేంద్ర
రాచ్య రై వత రుద్ర ♦ భాచ్య చాక్షుష సూర్య లనెడు చతుర్దశమనువులు మఱి
బ్రాహ్మర్ష దివ్య బాహ్మస్పత్య సౌర చాంద్ర గురు సావన పితృనామ కనప
మానమ్ములును గేతుమాల కింపురుష హిరణ్మ యైలావృత ♦ రమ్యక కురు

తే. గీ. భరత భద్రాశ్వ హరిసంజ్ఞ ♦ వర్షములును, భాడతీంద్ర కశేరుగభస్తి నాగ
తామ్ర రాహిణి సౌమ్య గాంధర్వకాఖ్య,లమరు నవఖండముల నొప్పు ♦ నవసియందు.

- సీ. ద్రివిళ విదేహ మాళవ మత్స్య మళయాళ కొంకణాంగ విదర్భ • కురు పుళింద
చేది పెంకణ వత్స • సింహళ కర్ణాట మగధ ఘోట కళింగ • మద్ర యనన
కుకురు బాహ్లిక పౌండ్ర • ఘూర్జర నేపాళ శక వంగ కాంభోజ • సాల్వ లాట
సారాప్త్ర చోళాంధ్ర • శబర పాండ్య వరాట కుంతల కేక యావంతి కాశ
తే. గీ. నాట కరహట సింధు గాంధార నిషధ, కేరళ కరూళ పాంచాల • శూరసేన
కొన లోత్కళ కాశ్మీర • కుత్స బర్హణ మరు హూణాఖ్యసర్వదేశములు చూచి. 14
- కం. యమునాతమసామధ్య, ఉమః గమలోత్పలమరందనంగ్రహణాద
భ్రమదభ్రమద్భ్రమరవి, భ్రమగీతతతాభ్రనరతరంగిణి చెంతన్. 15
- సీ. పాడయెండగాయని • పొన్నగున్నలనీడఁ గ్రొమ్ముత్తియపుటరంగులఁజెలంగు
గొజ్జంగిపొదరిండ్లపజ్జలఁ బచ్చకప్రములు నిండినద్రాక్షచందిలి గల
శశికాంతకుట్టిమఁస్థలుల బన్నీటి తుంపరజల్లు జలయంత్రపాళి దనరు
కేళి కేళాకూళి • కేళవ చక్ర చకోర హంసభ్రమరసారసాదికలిత
తే. గీ. కలకలారావ విస్తార • కమల కుముద, సార భాగార నీహారనీరపూర
వీచికావార దుర్వార • విహృతి ధీర, శీతలసమీర కాసారసీమఁ గంటి. 16
- వ. మఱియుఁ దత్కాసారంబు ననిమిషసంచారయోగ్యం బై యమరావతీపురంబును,
శంఖమకరకచ్చసాధిష్ఠానంబై యలకాపట్టణంబును, ధార్తరాష్ట్రవిహారస్థలంబై హస్తినగరంబును,
బకనివాసంబై యేకచక్రంబును, శంబరాధారంబై కాంతారంబును, శింశుమారచక్రప్రకా
శితంబై మేరువును బద్మాసనంబుగావున పుండరీకాక్షువక్షస్థలంబును, కూర్మలీలావిలాస
భాసమానంబుగావున యోగేశ్వరువడువును బురుడించుఁ దత్తీరంబున. 17
- కం. పల్లవిత లలిత పుష్పిత, సల్లలిత మరంద వళిత • నత్ఫలిత మహీ
జ్వల సితాభ్రాంకషమై, యుల్లము రంజిల్లజేయు • నొకవన మొప్పన్. 18
- ఉ. ఆవనసీమ నొక్కతరు • వంబరచుంబితశాఖయై ముదం
బావహిలంగఁ జేయఁ గని • యూగమనశ్రమమున్ త్సుధార్తియుం
బోవ ఘటింపఁ బూని యల • భూజముపై వసియించి నాకగం
గావనజాతజాతలినఁఖండము లానుచు నుంటి నయ్యెడన్. 19
- ఉ. కొండలు క్రిందుమీఁదుగను • గూల దిశావళి వీల, నష్టవే
దండము లుర్వి వ్రాలఁ, ద్వరితంబున వారిధు లింకి క్రాలి బ్ర
హ్మాండము తూల, నాదిమమహాహివసూకరకూర్మమూర్తు లొం
డొండఁ గలంగి సోలఁ జటుఁలోద్ధతి నుల్లెను నేలయు మొుగిన్. 20
- వ. అప్పడు. 21

- చ. హరిశ్చంద్రుడైత్యవరుఁజానిలయఁజవభద్రు లాది యా
మరకరిమేషవాహరిపుఁమానవనక్రిమ్యగాశ్వనందులక
గురువనిశక్తి దండవర + కుంతగుణధ్వజఖడ్గసూలభృ
త్కరులయి కుంభయంత్రేగతిఁ + దాల్చిరి విప్రురసైన్యసంగతిఁ. 22
- కం. ఆతటి నే నాకనమున, కాతతనండీనగతుల + నలిజవ మొప్పుం
గాఁ దెలివి నెగసి చూడఁగ, భూతలచలనం బడంగి + పోయినపిదపక. 23
- కం. ధరణీసుర భూభృద్వి, ఘృరణజభటరథగజాశ్వ + సద్వస్తులచే
నిర వొంది పాంశ్యభూమిని, బరిపూర్ణం బనఁగ నొక్కఁవట్టణ మున్నున్. 24
- తే. గీ. కని మహామోద మొనరింపఁగాఁ బురంబు, కాపురంబుగ నుండెడు + ఘనజనముల
కలిమి బలిమియు వీక్షించు + కాంత వొడమి, యొక్కసాధంబుపై డిగ్గి + యుంటి నందు. 25
- తే. గీ. పరకతలగుడ్డ యొకపాటిఁవచ్చడంబు, ముదుక నీర్కావిదోవతి + మొలనునంది
తిత్తి వెండుంగరము వేల్చిఁవాత్తి మెఱయ, నుండు శకుఁ డను పేదనిఁయోగి యొకఁడు. 26
- *సీ. జేత్రీఘాతంబులఁస్థితులు వక్కాణించి సావర్ణగణితోక్తఁసంఖ్య దెలిసి
మిశ్రితగణితార్థఁమిశ్రితమనస్కుడై గాఢప్రకీర్ణకఁగణిత మెఱింగి
త్రైరాశికాద్యంతఁసారాంశము గ్రహించి సూత్రగణితములు + జూచ్చికలఁచి
మఱి భిన్నగణితంబుఁమార్గమెల్లను గాంచి పరగణితంబులు + పారఁజూచి
- తే. గీ. నిఖలసిద్ధాంతసూత్రము + లేర్పి జగతి, గణకకులసార్వభౌమత్వఁగణనకుఁ దగి
గణితమర్మజ్ఞుఁడితఁ డని + ఘనులు మెచ్చుఁ, దెలిసి యతఁ డెంతలెక్కెనఁ + దేటవఱుచు.
- *సీ. త్రైరాశికప్రకీర్ణ సువర్ణపంచరాశికమేరుపార్లరాశికసమాధి
కారపీఠాచార్యఁఘాతకుంటాహ్వయచ్చాయార్యభటబృహఁజ్ఞాతకోత్క
లితపవైరాశిక + లీలావతీవద్ల వద్దమూలజేత్రీవాస్తుభాగ
గణితసారచతురంఁగప్రశంసాభశనాధీమబీజభిన్నవరాశి
- తే. గీ. క ఘనఘనమూలశిల్పిసంఁకలితసూర్య, సోమసిద్ధాంతయుగలబ్ధఁశోధరత్న
ఘట్టితై శోనరాశ్యాదిఁగణితతతులు, దెలిసి యతఁ డెట్టిలెక్కెనఁ + దేటవఱుచు. 28
- తే. గీ. సరవి గుడికట్టుగా చెంగఁవరున వాగ్రిసి, యంతకము వేసి కుళవద్ల + వాయకట్టు
దీర్చి దినవహినఫరగఁతి త్రిపేర, నౌశవణ నిర్ణయింప శేఁపాహి యతఁడు. 29
- చ. చదువులుచెప్పి చూచి మఱి + సారెకుఁ గూలికి లెక్కవ్రాసి చూ
చదయతఁ గోలుకాఁ డగుచు + నన్నిట మండువల న్నటించి చూ

చదియునుగాక రాయసపుటార్యుల ఘంటము లాకు దుద్దులుక
వదలక మోసి చూచె నొకపట్టునఁ బొట్టకు లేక తక్కినన్.

30

కం. పొరుగిరుగువారికలిమికి, గుఱిగాఁ దా నెంతోగోడు • గుడుచుచు వీటం

దిరుగాడి ప్రొద్దుగ్రుంకెడు, వఱ కొకపాతికకుఁ గొలుచువడిఁ గొనితెచ్చున్.

31

తే. గీ. తెచ్చి సుఖమతి యనునామఁధేయమునను, బరంగు ప్రియురాలిచేతి కేర్పడఁగ నీయ
నావిడన్నంబు సంకటి • యంబలియును, జేయ సవరేయివేళ బోసేసి పోవు.

32

కం. అతఁ డీలాగున గ్రాస, స్థితికై యూరెల్లఁ గలయః • దిరుగాడంగా

నతనాలు మరునికేళికి, వెతఁగొని తిరుగుక భుజంగవీరులఁ గనుచున్.

33

కం. ఒనపరి వగలది ముద్దుల, దసియాడెడుగౌను గలది • యందములది పైఁ

డి నరై నమేలుచాయల, వన గలదని విటులు దాని • పసికలపడుచున్.

34

తే. గీ. ఎనయ నేవేళలందైన • నేపురేఁగి పురిని గల జారు లత్యంతమోహము లగుచుఁ

గ్రుక్కిళ్లు మ్రొంగికొనుచు నొక్కొక్క రొనర, తిరుగుచుందురు దానింటిఁతెరువుఁబట్టి.

ఉ. ఇందుఁడు కందు నందపురఁహిం దగు నుందరి మోముగోము తా

నందమి నిందిరేందుముఖఁనందనుఁడుం దనడెందమందు నిం

దిందిరకందబృందకచ • దృక్ తిచందముఁ జెంద జాళువా

లొందమిఁ గుందు జారులిఁక • యుగ్మలిఁ బొందమిఁ గంది కుందరే.

36

శా. నెత్తావు లృదచల్లుపుష్పలతల • న్నెమ్మేను సింగంపురా

మొత్తంబుక నునుగౌను శ్రీలగరిమంబుక వీను లందమ్ము ద

ళొత్తుం గ్రొవ్విరిగుత్తులక మినుకులొల్కుక గల్పిచన్దబ్బులుక

నెత్తమ్మిక గళదేరుమోము దెగడు • స్సీమాటి రంభక నగుక.

37

కం. ఆసుఖమతి తరుణవయ, శ్రీనింగతి నలరు విటులఁ • జేరి రతులకుక

వేసరకనూనుకొల్పక, తా సుఖవడి వచ్చునట్టి • ధన్యులొనన్.

38

చ. ఒకనికి మోవిచుంబనము • లొక్కనికి జనుగుబ్బుపోటు వే

ఱొకనికిఁ జెంపఁజెట్టు మఱి • యొక్కనికి బిగిగొగిలింపు లొం

డొకనికి గాఢసంగమము • లొక్కనికి రతిబంధనై పుణుల్

కకవిక చూపు మన్మథుఁడు • గట్టిన ధట్టి వదల్ప నియ్యకన్.

39

చ. దుసికల బారుచీకటుల • దూఁకొనుచుండెడుకీలుగంటుపైఁ

బన పొనరించు నిగ్గు గల • ఫాలతలంబునఁ జాదుబొట్టు దృ

గ్వనతిని గజ్జలంబు నరఁకాలున నంచులుఁ జీటుచీర దా

రసమగువుష్పకంచుకము • రంజిలఁగాఁ జరియించు వీధులన్.

40

తే. గీ. ఇటులఁ జరియింపఁగా దాని ధ యెమ్మె లెఱిగి, వట్టియనుమానములచేత ధ బెట్టుగుంది
కని విరూపిణిఁగాఁ జేసి ధ కాంతవీడి, చనియెద నటంచు నెమ్మది ధ శతుఁడు దలఁచి. 41

కం. ఒకనాటిరాత్రి యింటను, నకియకడం బవ్వళించి ధ సంభ్రమమునఁ బొం.
డ్రకదేశమునకుఁ జనియెద, నొకపని కని వేగు యామ ధ మొందెనువేశన్. 42

తే. గీ. పయనమై లేచి పోవుచో ధ భార్యతోడఁ, జెప్పి యొక్కింతదూర ముచ్చిగురుఁబోఁడి
సాగ వంపి బహిశ్శంక ధ కేగ నతఁడు, దిరిగి కికురించి వేగ మందెరము సొచ్చి. 43

ఉ. దూలముమీఁదియట్టువను ధ వొంగవిధంబున నిశ్చలాంగుడై
తాలిమిఁ జిక్కఁబట్టి కులతామరసేక్షణచర్యలెల్ల నా
మూలముగాఁ గనుంగొనెడు ధ బుద్ధిని నాశతుఁ డుండునంతఁ బ్రా
క్తైలశిఖాగ్రభాగమున ధ సారవమిత్రుఁడు దోచె నంతటన్. 44

కం. పనిపాటఁ దీర్చి సుఖమతి, పనివడ నేఁ డింటితొడును ధ బాసఁ గదా యం
చును వెల్పడి చని వీధిని, మనసిజవేదనల జాలిమూలి తిరుగఁగాన్. 45

సీ. గౌరిపంచాంగము ధ గౌళిపంతును పంచపక్షులశకునము ధ త్రైఁడికంటి
పలుకులరీతులు ధ ప్రశ్నభాగంబులు గబ్బులుగూ యంగఁ ధ గలుగు మేలు
కీడును బోచిల్ల ధ జా డెఱింగెడు నేర్పు దిక్కు విదిక్కులు ధ దెలిసి మడుపుఁ
దుమ్ములక్షణములు ధ తొడరు కాకరవంబు సాముద్రకస్థితిఁ ధ జతురమహిమఁ

తే. గీ. దెలియ నేర్పినయొకమహాధీరవరుఁడు, శకునవిద్యాదికవిచక్షుఁఁడు సాకు
మార్యరేఖల మారట ధ మారుఁ డైన, యవనిదివిజండు మతిమంతుఁ ధ డనెడువాఁడు.

కం. ఎదురై నఁ జూచి సుఖమతి, కదియం జని వాని సాబగుఁకలిమికి మోదం
బెదనొంది యతని నో నవ,మదనా యని పిలుచునంతఃమాత్రనె యతఁడున్. 47

తే. గీ. దీనిఁ దగిలించుకొనవలెఁ ధ దియ్యనిలుతు, దురముపనిలోకి నేఁడు ముద్దుగ నటంచుఁ
దలఁచునంతటిలో జాణతనములాడి, లోఁబఱచి వానిఁ దోడ్తెచ్చె ధ లోలనయన. 48

మ. అటులం దోడ్కొనివచ్చుచోఁ గులుకు టాయ్యారంబుగాఁ జూచుఁ జా
క్కటపుక్ సిబ్బెపుగబ్బిగుబ్బనెలవంక ల్సాము గాన్పింపఁ బై
పట మొక్కింత నడల్పుఁ బచ్చిదొరలఁ ధ భాషించు లేనవ్వుతో
నటలుం జేప్ప లొనర్చుఁ బైవయిఁ బడుఁ ధ జారుండు హర్షింపఁగన్. 49

చ. నిలయములోని కిల్లు పిలు ధ నింపుగఁ దోడ్కొని వచ్చి మోచ్చి కం
బళము ముదంబునం బఱిచి ధ పల్లవుఁ డందు వసించినంతన
య్యులికచ యేక్కియం గనెనొ ధ యట్టువపై నిజభర్త యుండుటం
దెలిసిన భీతిలేక సుదఃతీ యపు డేచుని బొంకుఁ జెప్పమా.

చ. అని యల వానజాలిపులుఁ ♦ గా వనజాక్షినిఁ జీరి వేడినకా
విని తలపోసి చూచి యిది ♦ వింతమమీ తెలియంగలేను నే
ద్వన నది భర్త కింపు మదిఁ ♦ బుట్టఁగ నెట్టులబొంకెఁ జెప్పవే
యనఁ గలహంసవంశకలఁశాంబుధిచంద్రుఁడు కాంత కిట్లనున్. 51

కం. విను హేమావతి సుఖమతి, తనవల్లభుఁ డటువమీఁద ♦ దాచుకయున్నాఁ
డని తెలిసి ధృతి చలింపక, యనుపమచాతుర్యధుర్యయై విటుమోగిలన్. 52

కం. వక్కా కిడి నద్భక్తిని, మొక్కి కనుంగీటి శకునములు చూడు వరుం
డెక్కార్యంబున కేగెనొ, యక్కార్యము లెసఁగ నఫల ♦ మానో కావో. 53

తే. గీ. లెన్నగాఁ జూచి చెప్పము ♦ లేమిచేతఁ, జనిన నావతి శీఘ్రుంబె ♦ నఫలుఁడై ను
రక్షితంబుగ వచ్చునో ♦ రాఁదొ యనుచుఁ, దెఱవ వేడిన నాసైఁగఁ ♦ దెలిసి యతఁడు.

సీ. అంగుళికృమచున ♦ నశ్విన భరణియుఁ గృత్తిక రోహిణి ♦ మృగశి రాద్రా
పానఁగఁ బునర్వసు ♦ పుష్య మాశ్లేషయు మఘ పుబ్బ యుత్తర ♦ మఱియు హస్త
సరవి జిత్రయు స్వాతి ♦ పరఁగ విశాఖానురాధలు జ్యేష్ఠయు ♦ రమణ మూల
పూ ర్వోత్తరాషాఢ ♦ లుర్విని శ్రీవణ ధనిష్ఠలు శతభిష ♦ పౌష్ణవదలు

తే. గీ. నుత్తరాభాద్రా చేవతు ♦ లొనర నెంచి, మేష వృషభ మిఘన కర్కీ ♦ మృగవ కన్య
కా ధటాళి ధనుర్ముకీ ♦ కలశ మీన, రాశి సంఖ్యలు వరుస నేర్పడ గణించి. 55

తే. గీ. సూర్య శశి భామ బుధ జీవ ♦ శుక్ర మంద, రావల కేతుగ్రహస్థాన ♦ రాశికూట
చారహారోపచయకేంద్ర ♦ సారసీచ, పరమసోచ్ఛాంశలగ్నము ♦ ల్పదిలపఱిచి. 56

తే. గీ. జన్మకర్మసాంఘాతిక ♦ సాముదాయ, కాంగజామిత్రవై నాశికానివామ
పార్శ్వవేధలులత్తలుఁభావ దుస్వభావదుష్టాస్తమయములఁ ♦ బరిహరించి. 57

సీసమాలిక. ద్వాదశాబ్దాబ్దమాత్రగ్రహమాతృనక్షత్రాంశరాశిమాసదిన మరసి
పద్మసింహాసనఁఫణికుార్మనరచాప కుంతలఖలజీవ ♦ కుంభవర్ధ
శనిఖడ్గధగజఁశ్వప్ర్యాహనాడికాదిద్విధచ్ఛత్రద్వితీయపంచ
విధదశవిధరావలఁవృశ్చికలాంగూల పంచనప్తశలాక ♦ పక్షిడింభ
కౌమాఖ్యతోరణ ♦ గౌళిక్షుతశ్యేనయాత్రా త్రికాలసూర్యఫణిజయక
ఘోరకాలానల ♦ గూఢకాలానల భూచరభేచర ♦ పూర్ణభూమి
చంద్రకాలానల ♦ సంకట సూర్యకాలానలరావలకాఽలానల కపి
వర్షులభాస్వర ♦ వామగౌళీద్వితీయతృతీయమాతృకా ♦ చతురదీర్ఘ
వర్ణేశ్వరాహ్వసేఽవాయోగతుంబురు పృస్తారసర్వతోభద్రకులకు
లాలకోటామహాఽలక్ష్మీనఖక్షితప జయలక్ష్మీక్షేత్రపాలభూమి

- తే. గీ. ఘనపుండ్రకొల్లాపురి * వెనకకటక, కాలరేఖమహామాలిఃకానిరామ
యాఖ్య లలరారుచక్రము * లందు బీజ,వంక్తి లిఖించి తత్ఫలాఃఫలము లరసి. 58
- కం. ఈలాగుచక్రముల గ్రహ,జాలము లిఖించి చూచి * చంద్రాన్యవరుం
డాలయమున దాఁ గుండుట, కాలజుఁడు దెలిసి వలికె * గాతుక మెనఁగన్. 59
- తే. గీ. కడుపులోఁ జల్లగదలక * కలికి వినుము, నేఁడు రేపటఁ దలపువ్వు * వాడ కతఁడు
రాఁగలఁ డటంచు శపథ మేఁర్పడఁగఁ జెప్పి, యతఁడు దానిల్లు వెలువడి * యపుడ చనియె.
- ఉ. ఆనమయంబునందు శతుఁ * డట్టువపై వసియించియుండి యెం
తో సుముఖత్వ మొప్పుఁ గని * తొయ్యలిభక్తికి నచ్చరిత్రో
లాసుగుణ వ్రసిద్ధికి భఃభా యని మెచ్చుచు డిగ్గి వచ్చి రా
వే సరసీరుహాక్షి యని * వేగమె కాఁగిటఁ జేర్చి వేడుకన్. 61
- కం. ప్రేమదా నీపాతివ్రత్యము భక్తియుఁ గంటి నందియము లే దిఁక నం
చు మనోరాగంబున శతుఁ, డమితస్తుతు లొనరఁ జేయ * నది యిట్లనియెన్. 62
- తే. గీ. కాంత నే నెన్నుకొరాదు * గాక నన్నుఁ, బోలఁగల సాధ్వ్య లున్నారె * పుడమిలోన
ననుచుఁ బతితోడఁ జెలరేగి * యాడుకొనుచు, నిండుమోదంబున సుఖాన * నుండెవపుడు.
- చ. అని కలహంస చెప్పిన నయారె కథాస్థితి యంచు మెచ్చికొం
చును దసవోదయప్రభలు * నుందరి గల్గొని యింటిలోనికిం
జని పవలెల్లఁ బోఁగడపి * సారసమిత్రుఁడు పశ్చిమాదికిం
జనినయనంతరంబ మనుఁజప్రభుపై విరహంబు మీఱినన్. 64
- సీ. కళదేరు కస్తూరిఃతిలకంబువానన ల్లవనగంధములకు * లంచ మొనఁగ
నవరత్న తాటంకఃవివిధకాంతిచ్చటల్ నునుఁజెక్కుజిగికిఁ గాఁనుక నొసంగ
నలరుమానికపుసోయగఁపుదండలఁకుక్కు కలితాంగదీప్తికిఁ * గల్లు మిడఁగఁ
జెంగావివలిపెంపుఁచీరంచునరిగడా ల్పదశోణఘృణులకుఁబ్రన్నులొనఁగ
- తే. గీ. మదనమదహస్తి విడివడ్డఁమాడ్కిఁబడఁతి, పుడమియొడయనికడ కేఁగ * బెడఁగునడల
నడుచువడిఁ గడుఁగ్రొమ్ముడి * నడలి విరుల, జడి పొడమ నిల్లువెలువడి * చనఁగనపుడు. 65
- కం. కని రాజహంసవరుఁ డి, ట్లను భళి మేల్జాణ వొదుఁవౌ సాగ నమరక
జననాథు నెనయఁ బోయెదొ, విని పొ మొక్కకథ యటన్న * వెలఁ దిట్లనియెన్. 66
- మ. కలహంసాధిప 2నీవునాకొఱకునై * కల్పించెదో కాక పె
ద్దలచేఁ బూర్వము విన్నవాడవౌ మహాఃదై వప్రసాదంబౌ విం
తలుసు మ్మిట్లు వచింప నన్యులకు మేఁధాశక్తి నికబోలువా
రలు లే రింక భభారె చెప్ప మనుచుక * రాజాన్య కిప్రార్థించినన్. 67

పదునాల్గవరాత్రికథ.

- కం. అమానసాక మభినవ, తామరసమరందబిందు తతబృందంబుల్
నేమించుగుణియు వాక్కుల, హేమావతి కనియె 1మోవ ♦ మిగు రొత్తంగన్. 68
- చ. వినుము విదర్భదేశమున ♦ విశ్రుతమై సిరులందు విహ్వలం
బన నొకపట్టణం బమరు ♦ నచ్చట నొండొకవైశ్యుఁ జెంతయుం
దనరు హిరణ్యగుప్తుఁ డను ♦ నామముతోడఁ దదీయభార్య హ
స్తిని యనుపేరునం బరఁగుఁ ♦ జెప్ప నశక్యము దానివైఖరుల్. 69
- కం. మిలమిలమిలఁ దగుకులబలు, సాలియలరు వలపుగులుకు ♦ పొలఁతుక నవ్వున్
దొలు కళికులచలదలకలు, చెలిసాలపులపలుకు లలరు ♦ చిలుకలకొలికీ. 70
- కం. విరులా శివగవులు నీలపు, నరులా కురు లుబ్బుగబ్బిచన్నులు జాళావ్
గిరులా యూరు లనంటుల, సిరులా యని జనులు మెచ్చు ♦ జెలువ చెలంగున్. 71
- కం. కింకెదమ్ములనరి కరములు, గుండమ్ములతీరు రజనఃకోరకపంక్తుల్
మందమ్ములు గమనమ్ముల, చందమ్ములు పొగడఁ దరమె ♦ సఖియందమ్ముల్. 72
- ఆ. వె. కలువచలువ చెలువుఁ ♦ గైకొనుకన్నులు, జగ మెఱుంగు రంగుజగ మెఱుంగుఁ
గులుకుఁ దొలుకుమొలకఁగుబ్బల వనగల, వనిత మేలు కొక్క ♦ వనిత మేలు. 73
- సీ. బలితంపుఁ బులిసంపు ♦ కళఁజెంపు జఘనంపుఁ బోడి మెన్నఁగ నొక్కనాడు పట్టు
విరితమ్ములను గ్రమ్ము ♦ సిరిఁజమ్ము వదనమ్ముచెలువ మెంచుట కొక్కనెలయుఁ బట్టు
నిరులెప్పుడును గుప్ప ♦ నెఱికప్ప గలకొప్పఁ బ్రణుతింపఁగా మహాబ్రంబు పట్టు
జితజంభ కరికుంభ ♦ తతదంభ కుచకుంభయుగ మెన్నటకు నొక్కయుగము పట్టుఁ
- తే. గీ. జొక్కటపుఱిక్కగమినిక్కు ♦ టెక్కుఁజెక్కు, నఖములనుతింపవేధదిశమ్ము పట్టుఁ
గెంజిగురు నంజకెంజాయఁపుంజిఁదెగడు, పదము లెన్నంగ బ్రహ్మకల్పంబు పట్టు. 74
- కం. ఘనజఘన స్తవయుగములు, వెనుకను దనుమోల నుద్దఃవిడి నొత్తంగాఁ
జనలేక యూరుమరుఁగుల, 4వినమితగతినిల్చెఁ గొను ♦ వియదాకృతితోన్. 75
- సీ. విష్ణుపాదంబంటె ♦ మేము మేఘంబు చంద్రుండు ముట్టె సీశ్వరశిరంబు
తీర్థంబులోఁగొని ♦ ధృతి నిల్చె శంఖంబు కోరి ప్రసాదంబుఁ ♦ గొనె ఘటములు
5దండనుండిన సాధుతరులఁ జెందెనులతల్ దండై న పొదదండ ♦ నుండె విరులు
పుణ్యనదీనదంబుల నిల్చె బులినమ్ము లలపితామహునాజ్ఞ ♦ నలరె సంచ

పా. 1. మోహ ♦ మిగు రొత్తంగన్. పా. 2. నఖములు పా. 3. చందం బనఁదగు గళమును,
పా. 4. బసుపడ దాఁగె ననఁ గొను ♦ భామకుఁ దనరున్.
పా. 5. దండనుండిత సాధుతరుల దాఁటెను లత లతనుశర్మముల తోడనియె విరులు

- తే. గీ. కుంతలానన కంధరా ♦ కుచనుబాహు, నఖికటీమానపటుకోభ♦నత వహించి
1 దీటురాలేక పంచలఁదిరిగె నహహ, చెలియ తనయంగముల బాస ♦ చేసినటులు. 76
- ఆ. వె. మొగము నిండియుండు ♦ మోహంపుఁగన్గవ, యురము నిండియుండు ♦ నుబ్బుచనులు
వీపు నిండియుండు ♦ వేనలిజొంపంబు, చానిఁ బొగడ బ్రహ్మకై న వశమె. 77
- కం. ఆహస్తిని యశావన ము, త్సాహమునక బిడ్డపాప♦నందడి లేమిన్
మోహనతరవిటవృషభ, వ్యూహములకు వల్లెత్తాఁటియొజువున మెఁయున్. 78
- చ. మిడిగలసూనిచేకటులు ♦ మేలిమిసూలలపూనదండలున్
కడెములు నందిబొందెలును ♦ కమ్మలమించులమించుమించులున్
నిడి బుగడల్ జిరాసరిపెఁణీలఁ దనర్చినకట్లదండ బే
గడ కుతికంట్లు సూనకము ♦ ఘు ల్లను మెట్టెలు పూని వీఁగుచున్. 79
- కం. అది గరగర నగుపురుషుం, డెదుటం బడ వీడు జీవి♦తేశ్వరుఁ డయినన్
మదిఁగలదుఃఖం బెల్లను, దుదముట్టు నటంచు మోహ ♦ దుర్దశ నొందున్. 80
- వ. అది మఱియును. 81
- చ. ముదమునఁ బల్లెవట్రిలకు ♦ మూఁటకు ముల్లె కటంచు నాథుఁ డిం
పొడవఁగ నేఁగ శివారజనఁపొందికలకమదిఁగోరి వీధులం
గదిసి చరించుఁ జిన్నెలను ♦ గాసిలఁజేయుచు మోహకాంక్షతో
మదనుఁడు సూనచిమ్ములు సు♦మాళముతోడుతఁ జిమ్ముచుండఁగన్. 82
- వ. ఇట్లు సంచరించు నయ్యవసరంబున. 83
- 4 నీ. హేరాది యెడ్డది ♦ భారాదులను నచ్చు గోనెలు తణగాలు ♦ గోతములును
నూలానునగలు కంఠాల్లు కంబడికట్లు మూఁటలు చిక్కాలు ♦ బాటమండు
వలలారణము బట్టువార లడుక్కోలు సుంకము చీటికానులు మగాలు
కావలి దేవళ్ల కాసులు కుప్పబ్రత్తెము విశేషము దోవతీర్థ యర్థ
తే. గీ. మాన్యములు తరుగువిడుపు ♦ మడుపుమణియ, గానికోల్కానిబంట్లోతు ♦ కరణములకు
నారిసెట్టి బసివిగణాచారుల చల, వాదిలెక్కలు రాబట్టు ♦ వాఁ డొకండు. 84

పా. 1. దీటురాలే వటంచును ♦ దృఢమనీషఁ, జెలియ యంగములకుఁ బాస ♦ చేసినటులు.

పా. 2. చెల్వొన, నెదిరిన తిలకించ నేమునీశ్వరుఁడయినన్ పా. 3. శారజనఁయూధహితప్రదభాగధేయమై

పా. 4. నీ. బహుఘంటురొదలతో ♦ బలువిడి నేతెంచు గోనెలు తణగాలు ♦ గోతములును

నూలానునగలు కంఠాల్లు కంబడికట్లు మూఁటలు చిక్కాలు ♦ బాటమండు

వలలారణము బట్టువారలడుక్కోలు సుంకము చీటికానులు మగాలు

దినునులకుప్పలు ♦ త్రెమువిశ్వయునుకాపు, తిరువర్థమాన్యమృ ♦ తరుగువిడుపు

గీ. తే. నిడుపు లెక్కలకైవచ్చి ♦ మడుపు మణిచా, గానికోల్కాని బంట్లోతు ♦ కరణములును

తారి సెట్టి బసివిగణాచారులవటఁ గమ్ముకొని నిండువేడుక ♦ గలసిమెలఁగు.

ఉ. సుంకరకోలుకాడు సరిఁసుం డనుపేరిటవాడు చూడ నే
ణాంకవసంతకంతుల జయంతిని నెంతయుఁ బోలువాడు ని
శ్శంక నలంకరించుక హుశారున వీధికి వచ్చుచుండి యా
వంకజలోచనం గని సెలూ నని మెచ్చినయంతలోపలఁ.

85

చ. పొగడహిజారుచెంగలువఁబొందల మేలకిపువ్వుధట్టి సం
పగి విరితేటిమలైనసఁపాగ శిరీషపుగోషుఁఘ మేల్
జగి తొగడాలు జాడబరిఁసిం గొని చిల్క-హుమాయితేజి బల్
1 తెగువతొనెక్కి ధైర్యమున • దే యని యా ర్చెద తొమ్ము గుమ్మినన్.

86

సీ. వీడావహితప్రసవోన్మదోగ్రోషప్రదోషవితర్క • చపలదైన్య
పరుషసంత్రాసక • చరమవిలాపనిర్వేదనానూయావిఁపాదగర్వ
మోహంధకారసన్మృగభావవిహీనచీరసుప్తిధృత్యపఁస్మారవైశ్య
హర్షవిజ్ఞానశంకాలస్యసుఖనామధేయముల్ గల్గివఁ రిల్లనట్టి

తే. గీ. ముప్పదియు మూడు సంచారములను మృగి, స్వేదవైవర్ణ్యరోమాంచ • విస్వరాశ్రు
కంపముల్ ప్రళయస్తంభకము లనఁ జను, సాత్వికపుభావములచేత • జడిసి తెలిసి. 87

సీ. సాక్షాత్కరించిన • చంచలాలతికయో మాటాడనేర్చిన • మణిశలాకొ
జీవంబువచ్చిన • చిత్తరుబొమ్మయో కడురూపుదాల్చు శృంగారరసమొ
చేష్టలు వెలసిన • చివురుపూరెమ్మయో చెఱలాడుజాబిల్లిచిన్ని కళయొ
కలితరేఖ నటించు • కమ్మనెత్తావియో మోహింపఁ జేయు సమ్మోహనంబొ

తే. గీ. కాకయుండిన నీతళ్ళుఁకాంతిముఱుపు, సాగ నలంకృతికళయును • సురభిశుభద
విభ్రమంబులు గలవె త్రివిష్టపముల, నిండియున్నట్టి చక్కనినెలఁతలందు. 88

కం. కరములు సుమలతికాశ్రీ, కరములు చిఱునవ్వు లిందుఁకరములు పద్మా
కరములు నాభీరుచు లా, కరములు సాగసులకుఁ జెలికిఁ • గల యవయవముల్. 89

కం. నారి కెన నలులు వేరే, లేరే దొరఁదెగడునిటలఁలీల లయారే
యారేపునమరునారే, నారేఖకుఁ దనుఘనాభి • నాఁగను మెఱయున్. 90

కం. బాలాదృక్తతి వాలా, వాలాఱుంగన్ను లతులఁవనజశ్రీలా
శ్రీలా చెవులు సులీలా, లీలావతికంఠరవముఁలెఱసా బాలా. 91

సీ. శశిరేఖశశిరేఖ • సత్కళాసౌందర్యములు మాయఁ జేయు నిఁచ్చెలువతీరు
వద్దిసీవద్దిసీఁపరిమళజాతుల నలరించుచుండు నిఁక్కలికిసారు

శేవతీ శేవతీః శేఖావిలాసముః తలఁకింపఁ జేయు నిః త్రరుఃములువు
వరహేమవరహేమః సురుచిరలీలలు గరఁగంగఁ జేయు నీః కాంతహరువు

తే. గీ. తారఁదార సుదారను • దారసింఁచు, భద్ర • భద్రసుభద్రను • బరిహసింఁచు
నార యిట్లుండ వలదె శృంఘార మనఁచు, మెచ్చి పల్కాట బలుమోహః మెచ్చి కెరలి.

కం. మిణు కై నయీకృతాంగీ, మణి నిష్పడు మోహినినుః సుతఁడుఁత్రాక
ర్షణకళ నాకర్షించుక, కణకం బలుగతుల రతులఁ • గవిసెద ననుచున్. 93

కం. మది నూహచేసికొని తన, సదనంబున కపుడె వచ్చి • చలముఁదఁ దన్నున్
మదనుం డేచఁగఁ దమిచే, నొదవిన యొకయమృతసిద్ధః యోగమునందున్. 94

నీ. వైష్ణవి కౌమారి • వారాహి చాముండి బ్రాహ్మి మాహేశ్వరి • బగళ లలిత
కాత్యాయ నీంద్రాణి • కాళరాత్రి భువనేశ్వరి మహామాయి పంచదశ దుర్గి
భగవతి మాతంగి • బాల మహాకాళి కామేశ్వరియు భద్ర • కాళి శక్తి
మలహరి కృష్ణాక్షి • మాధవి శాంభవి శాకంభరియు లఘుః శ్యామ హంత్రీ

తే. గీ. మోహిని కామరాజాఖ్యః ముఖ్య దేవి, రాజరాజేశ్వరియు మంత్రీ రాజరాజ
ముఖిరూపిణి భైరవి • ముఖ్య మూల, మంత్రీ ములలోన మోహినిః మంత్రీ మరసి. 95

నీ. కడుభక్తి శుక్లపః క్షమునఁ బుష్కారమినాడు హస్తిని వీధి • నడుచువేళఁ
గుడియడు గిడుమన్ను • గొని తెచ్చి శయనమందిరము గోమయమున • నెఱయ నలికి
మధ్యమంబున నెఱ్ఱ మంటిపట్టిడి పనపున ముగ్ధిగొనఁగి మధ్యఃమునను మన్ను
నెఱపి యాపై ని నఃన్నలఁతరూపము వ్రాసి చుట్టుయంత్రీము గురుఃస్తుతి యొనర్చి

తే. గీ. మొదల నోం శ్రీం వినిర్మించి • మోహమోహి, నీ పటుస్వాహ యనిమంత్రీనియతిఁగీర్చి
యందు దిగ్బంధన మొనర్చి • యరుణగంధ, పుష్పధూపదీపాదులఁ • బూజఁ జేసి. 96

ఆ. వె. లక్షజపముచేసి • లక్షణయంత్రముగఁ, దద్దశాంశను మధుః తర్పణంబు
తద్దశాంశ మగుచుఁ • దగు వలాశలతాంత, హోమవిధియుఁ దీర్చుఁచున్నయపుడు .97

నీ. మినుకొప్ప మనుకొప్ప • మినమిన ల్లాలాడఁ గన్నులతళతళ • మిన్నులాడ
బునుఁగీతనెఱపుతః భుగభుగ ల్పెఱలాడ గుబ్బలచకచక • ల్లోబ్బలాడ
జిగిపూని తగు మేనిఁధగధగ లిరుగాడ నగుమోము నిగనిగల్ • నాట్యమాడ
కటినుండువిరిదండఁగ మగమల్సలాడ నందెలరుళరుళ • ల్చిందులాడ

తే. గీ. నెదుట సాక్షాత్కరించుమోహినికి నతఁడు, గరిమెతో లేచి మ్రొక్కినఁ • గరుణఁ జూచి
తనరు బూర్ణావతి యొనర్చి • తప్పకుండఁ, దంత్రము ముగింపుమా నీవు • చలఁచినట్టి. 98

కం. వర మొనఁగెద నన నటువలె, జరిపి మనోజాత పంచశర యని యంత్రా
వరణము దుడిచి మదిస్పిత, ము రయంబునఁ దీర్చు మనిన • మోహిని యంత్రన్. 99

తే. గీ. మంచి దని యచ్చెల్లని నావఁహించి శక్తి, తెచ్చి ముందట నిల్పి యధృత్య యైన
సంభ్రమంబున సరసుండు • సరసరతులఁ, బరవశత్వంబు నొందించి • భ్రమము గొల్పు.

చ. కనుగవ విచ్చి చూచి యల • కామిని యెక్కడి దీనిశాంత మీ
ఘనుఁ డితఁ డెవ్వఁ డిట్టిరతిఁగల్గుట యేమని విస్మయంబుచే
మనమున నెన్ని యే మయిన • మంచిదె నామదిఁ గోర్కెఁ దీర్చెఁ బ్ర
బ్బినమకరాంకు నిఁకఁ దనభృత్యునిగాఁ బని పూని యేలెదన్.

101

వ. అదియునుంగాక.

102

తే. గీ. భద్రుఁ డన దత్తుఁ డనంగఁబరఁగు కూచి, మార పాంచాల విట పీఠమర్ద నాగ
రిక విదూషకు లనఁ బ్రాశ్నరీతి మెలఁగు, నాయకులవంటిరసికుఁ డీనాయకుఁ డని.

103

చ. మనమున మెచ్చి నాయకుఁడ • మానెఱజాణపు ప్రాశ్న వేక్రియన్
గొని రతి నేలినాఁడ వనుకూలము నా కిది నిచ్చనిచ్చలున్
ననవిలుకానికేళికలఁనన్ వెలయించు మటంచుఁ బల్కినన్
విని సరసుండు మంచి దది • వేడుక నాకనిపంపె నింటికిన్.

104

కం. అది మొదలుచేసి హస్తిని, మది రంజిల సరసుమీఁది • మమతను నిచ్చ
ల్మదనునికేళికఁ బిల్చును, దుదఁ దనగృహమునకు నందు • దొరికినయెడలన్.

105

వ. ఇట్లు విహరింపుచుండి యొక్కనాడు.

106

కం. మధ్యాహ్నవేళ జనతా, రాధ్యం డగుసరసుఁ డలరి • రతిపతికేళీ
సాధ్యత 'బుద్ధిమతాం కిమ, సాధ్య'మృని యావధూటి • నదనమె చేరెన్.

107

తే. గీ. చేరినప్పటి సరసునితీరుఁ జూచి, భుజము లుప్పొంగి హస్తి నీపుష్పగంధి
కలయఁబడి మఱి పన్నీటఁ • గాల్గుడిగి, 1 మేలమునబట్టి తోడైచ్చె • మెచ్చిపెచ్చి.

సీ. జీవదంతపుజగాఁజీవినభానుమేల్ల భుకుటద్దపుబిల్ల • బెళుకురవలు

వింతసంపనఁ జేసి • విష్వగాఁ దాపిన హారుమంజిపూసల • మెఱుగుకుచ్చు

లునిచి తీర్చినసాంపు • మిను కైనకెంపురా మొనముక్కు లూడెడు • ముద్దుగులుకు

కళుకుఁగొంబని పచ్చ • చిలుకలు రహిమించు తొగరాచలువరాల • నెగడు లోవ

తే. గీ. గలవగలనిండువచ్చనిజలుగువ్రోతిమ, కతల నిరవొందు చిత్తర్పు • కప్పరంపు
మెప్పు మేల్కల్లు చవికెలో • మెఱయు హంస, తూలికాతల్పమునఁజేర్చి • తోయజాక్షి.

కం. తొడరి నునుగబ్బిగుబ్బల, పొడ వడఁగఁగఁ గాఁగిలించి • పొడమినదార్ద్యం
బెడలంగనీక మన్మథు, బెడిదపుదురమం దతనికీ • బి్రియ మొందించెన్.

110

తే. గీ. ఇత్యైః గున వారిద్యః ధేవురేణి, మిథునకార్యప్రవిష్టులైః మెలఁగుచుండ
దానిపతి యింటి కరుదెంచి థలుపుఁదెఱుపు, మనిన నది యెట్లు బొంకఁగఁ జనునో చెప్పుము.

తే. గీ. తెలిసెనా నీకు హేమావతీలతాంగి, తెలియకుండినఁ జెప్పెదఁ జెలిసికొనుము
విభుఁడటులఁ దన్నుబిల్చిన విటుఁడు వడఁక, వెఱువకు మటుంచు ధైర్యంబుఁగఱపి యపుడు.

చ. మునుఁగిడి వండియుండుమని మోహముతోడ విత్తరైఁ బాపి
నును రను రంచు ఖన్నయయి యొయ్యన నేగి కహట మవ్వలక
బెనబెనఁ ద్రొచి మూఁటఁ దలఁజెట్టుక వచ్చినభర్త కింద నా
ధ్వన మొదవంగఁ జెప్ప విని వాఁడు వితావిత యేమి వసు చనెన్.

113

వ. అనిన హీనస్వరంబున.

114

కం. అడిగినపతితో నిట్లను, దడవాయెను సుకరీండు ధనతెచ్చి
పడియున్నాఁడదె కనుమని, పడఁతి యతనిఁ జూపఁ జూచి భయ ముహ్సాంగన్.

115

కం. వెను కడుగు లిడుచు నవ్వలఁ, దఱపారుగింటను విభుండు దానచో జా
రుని రతితృప్తాస్థక వే, తనిపి వెడల ననిపి తడుని ధవునిం బిత్తున్.

116

తే. గీ. పిలువ నతఁ జెప్పటల్ల నభవమైన, కూర్మిలో నుండె నతి దాను గుండరదన
వింటివా యట్టిచాతుర్యవిశదశక్తి, నీకుఁ గలిగినఁ బోవమ్మ నృపతి నెనయ.

117

చ. అని కలహంస చెప్పఁగ మహాదరణంబున నాలకించునం
తనె తపనోదయప్రభలు తద్దయఁ గాన్పడఁ గేళికానికే
తనమున కేగి యచ్చట నుభాకరబింబనిభాన్య ప్రోద్దుగునిం
కిన దనుకా వియోగమునఁ గేవలము వెలఁ జెంది యంతటన్.

118

కం. కుముదమ్ములు కుముదమ్ములు, నముదమ్ములు గాఁగ మెఱుము సాయం బైనన్
రమణీమణి ఘనరుచిభా, రమణీఘ్రిణి సిరుల నిరులు రంజిలువేళన్.

119

నీ. తారకావృతపయోదముమాడ్కి సుమదామపరివృతం బగుకొప్పఁ పరిభవల్లఁ
దీగను ననలు హత్తి నచండమున మేన సొగసుగా రతనంపుఁసామ్మ లలర
వదనచంద్రుని గూడఁవచ్చిన రోహిణి ముఱువున ముత్తైపుఁముక్క రమర
మంచుగప్పిన గట్లఁసంచున వలిపెంపుఁ బైటలో గబ్బిగుఁబ్బలు చెలంగఁ

తే. గీ. బరఁగు జగఁదాలనగఁదాలభరణిలోన, గొలు మగరాలనిగరాల లీల విడెపు
టరుణరుచి జల్లు నోరఁ బల్వరునమెఱయ, వచ్చినిచ్చినయాహేమవతినిగాంచి.

120

కం. జలజభవాశ్వం బిట్లను, జెలియా యింకొక్కగాధ చిత్రితరంబై
చెలు వొందది చెప్పెద వినఁ, గలవే యని యడుగ వినెదఁ గాకని నిర్వక.

121

వ. హంసం బిట్లనియె.

122

పదునేనవరాత్రికథ.

మ. శతరథానము మూని నీవు వినుచూ ధేమావతి దాగొడ
క్షితిలో జత్రీవిచిత్రవస్తువిరతుల్ ధేన్నాడు కాంచీపురి
స్థితుడై కాపుర ముండు సూర్యు డొకఁ డా శ్రీదృష్టికిం బాత్రీమై
శ్రీనానాదనబాగధేయ మగుచుకా నీరాంకనామంబునన్.

121

సీ. ముంగిటఁ బులిజాడఁములు నీచిముంజీవ రచ్చబండలు గొప్పప్రహరిగోడ
పంచతీనెలు చాచుఁపట్టెలు ముమ్మూల గూండ్లు దీర్చినయట్టిగోడ లలరు
దేవరచవికె వంశిని కోళ్ల గూడులు గొట్టు గుంటుక కాడి యొత్తవల్లు
లట్టువగల గాడికొట్టుంబు పలగడ కంపపాతినలేగఁకదుపుదొడ్డి

తే. గీ. ప్రతి గూటంబు తొట్టియుఁ యలకపీఠ, బావ పిడకలకుచ్చెల యమలమేపు
మంగలము చాలి యోలియ్యుమోసినందు, కలిగి విలసిల్లు నాతనినిలయ మెపుడు.
వ. అదియునుంగాక మఱియును.

122

తే. గీ. ముద్దగిడగరపులమార్పు యుసుగుపచ్చ, మార్పు జింకపురివరంగి యల్లెమార్పు
పాల్సనరకొమ్ము సూగారి యైరజల్లి, మనర తెల్లజొన్న లఁకొంగలలవు.

123

సీ. జడకొట్ట కొట్టలు యామలు వెలిచామ కుట్టారి కారిక యొండబరిగె
బరిగెనజ్జయు గిడఁగిరనజ్జ మొబ్బుపాల్గిడచే న్నెద్దరాగెయును యవయు
గోదును పెదనువ్వు యకుటునువ్వు తెలినువ్వు కుసుమ వెల్లగిసెయు యగోగు జనుము
చిటితోట వెలిపెద్ద యెవరంగి చేరామిదము చక్కెర చితాముదమును మఱియు

తే. గీ. మినుము తెఱతెల్లకంది చిఁరెనగ సెనగ, పిచ్చ నలపచ్చ కుటుంబి యనరగాయ
మళ్ళు నలనందు లుబ్బుడల్ నల్లతెల్ల, యులవలు పటాణములు పుట్లకొలదిగలవు.

సీసమాలిక. బంగారుతీగెలు యంగంజలమ్ములు కస్తూరినిగరాలు కటకనరులు
నిప్పపూరాజనా యేనుంగుకొమ్ములు మల్లెశ్రీగంధులు యదనగంధు
యెలకరాజనా యీశ్వరయములు రావిపూరాజనాల్ యరత్ననరులు
యేనుమపూరాజనా యల్లతి బల్లెత్తులు కస్తూరిపట్టెలు యగంధనరులు
యండిగండ్లలు నాగయల్లెలు తీగెయల్లెలు కృష్ణనీలాలు యెలువడాలు
యన్మథబాణాలు యదుపంపుమొలకలు సన్నమణింగెలు యజన్నబాళు
యొన్నశ్రీరాజనా య్దునుంగురాజనములు ముద్దుపాళి లారళ్ళు యుత్యనరులు
యన్నసూదులు పచ్చగన్నేర్లు గోదండరామము లేస్తెనర్లు యాయనర్లు
యంద్రీవంకలు జీనినరులు కాంభోజులు వంగాకు బుడమలు యొంగు బాళు

బలరాజనా ధర్మపత్నియు గోదరాజనా యాదవభక్తానామనామ
గోభిక్షాయలు బలుగుత్తులు పాలవిరాగదలు శ్రీరంగాలు ధర్మపాద
రామభాగలు రేక్కాములు వెన్నముద్దలు బిల్వ బుడమలు ధర్మపాదలు
కైక్కపాలలు కాకికైక్కలు పుష్పమంజరీలు సీతాభోగనదులు గౌరి
కుంకుమల రణబెండ్లికొడుకులు పిచ్చుకగోళు పర్యాయాగలు ధర్మపాదలు
గరుడనరు లోకాంతరాజనములు మోదుగలోడిమలు ధర్మపాదలు
పద్మనభుల రేడ్డిపాలవంకెలు మఖభాగలు వచ్చుకర్పూరనదులు
నివృత్త దైత్యులు ధర్మపాదలు గాజకపైర ల్కురువదా ధర్మపాదలు
నాలంక లలుగురాజనములు సంభావు లవనరపాద మోహపాదనదులు
మణినబుల్లనరులు ధర్మపాదలు లక్ష్మణదంపుతీరెలు మణిపాదలు ధర్మపాదలు
లక్ష్మణపాదలు ధర్మపాదలు లక్ష్మణపాదలు లక్ష్మణపాదలు ధర్మపాదలు
వచ్చుకర్పూరనదులు ధర్మపాదలు వాసరాజనాలవ్యాజవంకెలు ధర్మపాదలు
సంపంగిపూవలు ధర్మపాదలు జాబరాజనములు గంబూరరాజనా ధర్మపాదలు
తుమ్మపూసాదా ధర్మపాదలు లక్ష్మణపాదలు తినువముక్కులు ధర్మపాదలు
తెమ్మకర్పూరనదులు ధర్మపాదలు లినుకరాజనములు పులిగోళ్లనంకెలు ధర్మపాదలు

శ్రీ. జల్లిరాజనములు ధర్మపాదలు, దెల్లనల్ల చెన్నంగులు ధర్మపాదలు
నాది యగుపెద్ద గలుగుపాదలయింట, నుండుశతకోటిబాదపు ధర్మపాదలు. 128

శ్రీ. నొండకాయ ములుకకాయ ధర్మపాదలు, జంబికాయయు వెల్లులనొండకాయ
వెలుయు నున్నకాయయు రామములుకకాయ, మేడికాయ కాచరకాయ ధర్మపాదలు. 129

సీ. రామగుమ్మడి యోబరాజగుమ్మడి చారగుమ్మడి బూడిదెగుమ్మడులును
గిండిపాదయు సీత గోకిన్నరపాదయును బీట సముద్రపుబీట నేటి
బీట పచ్చుకపాద ధర్మపాదలు పెద్దపాదలగుదంతపు పాదలు ధర్మపాదలు వెలి
కాకర పాదకాకరలు మేకచెవి చిక్కుడు పాలగణపుల ధర్మపాదలు

తే. గీ. డులు నుగంధాలు బొంతనంటలు సురభలు, గంజపందిటికపురపాదకాయలు తరు
బూజపుచ్చ తురాసానిపుచ్చ పెద్దదోన నక్కదోనలు వాని ధర్మపాదలు. 130

అ. వె. చేమ కంద గెనును ధర్మపాదలు చిత్తిగోరు పెండ్లము, పొనగు తెల్ల గెనును ధర్మపాదలు
లల్ల ముల్లి పనపు ధర్మపాదలు ముల్లంగి వెల్లులి, గాజరయును మొవలుగాంగలపు. 131

చ. గురు గెటబాద్ది చెంచలియు ధర్మపాదలు గుచ్చలి చిత్తి తగిల్లి తుమ్మిడు
సగిరి బలుగూటిబాద్దినెలి ధర్మపాదలు చల్లిలి పల్లెరు రూకపాత్మె వె
ల్లరగిసె మున్ల వెల్ల చెవిపావిలి దొగ్గలి పొన్నగంటి చే
దరి సరవంజి చేతర సదాపయు గొండలి కొండపిండియున్.

తే. గీ. పాల వాయింట తక్కలి ♦ బచ్చలి కొయి, గూర చక్రవర్తము చిల్క ♦ కూర గోళి
కూర దుంపబచ్చలి తోట ♦ కూర కొలిమి, రాకు సోపు మెంతాకు చు ♦ క్కాకుగలదు.

సీ. వనన సీతాఫలా ♦ ల్చిననిమ్మ గజనిమ్మ దూదినిమ్మ యనాన ♦ మాదిఫలము
నారదఖగూర ♦ నారికేళాదులు రామఫలాంజూర ♦ జామఫలము
లలరారు బొంతకి ♦ తల్లి కిత్తలియుఁ బోక సిప్పలి నేరేడు ♦ పెద్దవెలఁగ
రామావలియు గమ ♦ రక జీడిచూమిడి బాదంఁగి పెనురేఁగు ♦ పాలఫలము

తే. గీ. చెట్లు పండెడితోటలు ♦ చిట్టి గొట్టు, చెఱకు రసదాళిచెఱ కెట్టు, చెఱకు నల్ల
చెఱకుతోటలు కలుజోడు ♦ సీర్పి దినుసు, కారపా కాకుతోటలు ♦ గల వతనికి. 134

సీ. మామిడికాయయు ♦ మారేడుగాయయుఁ గొండముక్కిడికాయ ♦ కొమ్మికాయ
గరుగుకాయయు మొల్లకాయ యందుగుకాయ లుసిరికెకాయలు ♦ నుస్తెకాయ
లేకరక్కాయయు ♦ వాకల్పికాయయుఁ జిఱినెల్లికాయయుఁ ♦ జల్లకాయ
కలబంద గజనిమ్మకాయ నార్దపుకాయ చిననిమ్మకాయయు ♦ జీడికాయ

తే. గీ. కుండెనపుకొమ్ము మామెనకొమ్ము బుడమ, కాయ యల్లము మిరియంపుకాయ కలివి
కాయ కంబాలు కరివేపకాయ లాది, మైన యూరుఁగాయలు గల ♦ వానియింట. 135

తే. గీ. పంట మోటాటి పెడగంటి ♦ పాకనాటి, యరవెలమలాదికొండాఁరె ♦ మొఱుసుగోన
కొణిదెకాఁపులు మొదలైన ♦ ట్లోణిఁదనరు, కాఁపులకు నెల్ల మిన్న యక్కాఁపుకొడుకు.

తే. గీ. అతనికొక్కకులాంగన ♦ యగ్రిమహిషి, చనినపిమ్మట సత్యకేశిని యనేటి
పేరుగల్గినచిన్నాలు ♦ బినరుహస్త్రుఁ, డేలుప్రియురాలు నాఁగ సాంపెక్కి క్రాలు. 137

సీ. మెఱుగంచుకమ్మలు ♦ మెఱ్ఱాలు గెరలముక్కర యుక్తబుగడలు ♦ కట్లననులు
తీరైన చింతాకుఁతీఁగెయల్లిక నాను వల్లెరుబూపులు ♦ బన్ననరము
కుప్పెసారము మెచ్చికొన్నసూలలదండ యందగించినజోడు ♦ నందిబొందె
నిగరమైన సిరాజిపగడాలచేకట్లు కాంతికడెంబు లుం, గరపుజోళ్లు

తే. గీ. గిలుకుమట్టెలు జంటీలఁ ♦ గులుకు అవికె, నన్న నూ వేయుఁగన్నుల ♦ చలువచీర
పసిమిఁ జిల్కెడుముంజేతి, పచ్చలమర, దుడ్డెతనమునఁ నిరుగునా, రెడ్డిసాని. 138

కం. అచొక్కపుజిగి చల్లవ, యాచక్కనిమెఱుఁగుటారు ♦ లామోమందం
బాచక్కనిరూపమహో, చూచిన మరుఁడైన భ్రాంతి ♦ సాలయక యున్నే. 139

సీ. మేఘేందుకార్ముక, మోనదర్పణవజ్రక చముఖభూనేత్ర, గండనాన
దరసుధాబింబకుం, దశ్రీమణికరీరగళవాగధరదంత, కర్ణజిహ్వ
పద్మలతాధర, భంగభోగమృగేంద్రకరభుజాకుచవళి, కక్షమధ్య
బిలతుండచక్రికా, హళతారపల్లవనాభ్యురుకటిజంఘ, నఖరపాద

తే. గీ. ప్రియవిద్యుమచలదళఃపత్రకనక, కదలితానర్థకాముదీగంధసార
మార్దవాంగుళ్యనంగనఃదృఢచిచరమ, చరమగాగస్మితమగంధః చానమెజయు. 140

కం. మినమినలీనెడు మేనున, నొనరిన యాననదనదున్మనాననలినా
ననమున ననువుగఁ గనుఁగొనఁ, దననన కనదనఘనఘనిదానమునాభిన్. 141

సీ. పలుకులు కశ్రింపుఁబలుకుల వర్షించు చూపు ననూపచితూపు, రూపుఁజూపు
గరములు లినభీతికరములై సిరులొందు జడదగ్ధ పితౄలకు, జడతనెడము
మందయానము హంసఁమందము నిరసించు మైన్దిగ్ధ క్రొమ్మించుఁమందముఁజూచు
గుచములపన లా లిఁకుచముల నిర్జించుఁ జెక్కిళ్లు ముసురాలఁ, చెక్కివైచుఁ

తే. గీ. దావికెమ్మోవి యమృతంపు, బావిశీవి, యారు చెన్నరు చీమలఁబాట దూడు
నూరు లలరారు ననటుల, సారు గేడు, గాంత యగుఁ గాంతలతికాంతఃకుంతకాంత.

కం. కమలంబులఁ గమలంబులఁ, గమలాననలోచనముల ఁ శాంతి జయించు
బ్రీమదాళులఁ బ్రీమదాళుల, రమణీమణివారుఁజూపు ఁ రహి నిరసించున్. 143

తే. గీ. దానిబిగిబిప్పిసిబ్బెంపుఁ, దళుకుటుబ్బు, గుబ్బుచన్నులకొనిఁ, గోరనట్టి
మానవాగ్రణి మనుషుతీస్థానములను, వెదక చూచిన లేడుపో, ప్రియమ్మాన్తి. 144

తే. గీ. అది మనోజ్ఞము లై నయాఃహరములను, గంకమెది పై నమదముతోఁ, గన్నుఁగాన
కమితవల్లవరతికేళి, కాన వొడమి, మీఱుచిర్తి ముతోడ నేళకారంబొడఁగె. 145

సీ. పనివంటవార్చులఁబాధ లించుక లేక తీరెడు మంచినఁసార మొదటె
నత్తమామలపోరు, నారుదూ రెఱుఁగక పొంద తనిచ్చుఁగాఁపురము దనరె
గుడువఁ గట్టను బూయఁ, దొడుగ వస్తువులు యభేచ్ఛముగా నుండు, నిల్లుదొరకె
బట్టివల్లార్చు కేవట్టున దయఁ జిల్కు మనసు గల్గినయట్టిమగఁడు గలిగె

తే. గీ. నింతగల్గిన నేమి వాఃహృదయ మెఱిగి, మమత నీజను బరివేళమంది మగలఁ
గలుగఁజేయక చెడుదోషకారిబ్రహ్మ, యొకనిగాఁ జేసె ననుచు నూరక తపించు. 146

కం. ఆపాప మేమి చెప్పదుఁ, గాఁపుది మదమెత్తి కన్నుఁ, గానక పురిలో
జూపరుల నెవరినై నను, నేవున నుభోగకేళి, తెనవరంజూచున్. 147

చ. అటువలెఁ జూచువేళ నొకఁ, డంగదనామకుఁ శాయుధోపజీ
వటకుఁ బ్రయోజనార్థము రఁయఁబున వచ్చిన వానిపెక్కుచొ
క్కటపుటొయార మారఁ గని, కాఁపుది మోహము నిల్వలేక మి
క్కుటపురతిప్రయత్నమునఁకుం గరఁగించెద నంచు నిట్లనున్. 148

తే. గీ. ఎన్నడును రానివాడ వీ ధ వేమి పనికి, వచ్చినాడవు కూర్చుండు ధ పన్నెకాడ
మంచ మజె తెచ్చి యింటిలో ధ నుగచినా నటన్న నిని వాడు పోవలెననుచుఁబలుక. 149

ఉ. పోవలెనంటి వాలి నగుఁమో మటుచూడక నీడ నుండ లే
వో విలపించుబిడ్డలకు ధ నొయ్యనఁ జన్నిడి నిద్రఁ బుచ్చఁ బోఁ
గావలెనో భ్రమించు విటఁకతైలయల్కలు దీర్చఁబోయెదో
శ్రీవిభవోత్తమా యెఱుంగఁజెప్పఁమటంచును జెట్టవట్టుచున్. 150

తే. గీ. కోళ్లు నిండాఁగా దుద్దుఁగొంగ డపుడు, పొచి యాతని మంచంబుపైకిఁ జేర్చి
వలచి వలపించి చిన్నెలఁవగలు చూసి, యెనసి రతికేళి నేల నఁయ్యగురుఁబోడి. 151

వ. ఇట్టైఁగున. 152

కం. అనిరుద్ధచేచ్చఫేలన, సునివారితనంతసూతి ధ మఱిచిత్రతరం
బనిదంపూర్వానందం, బనుపమగురుసురతసౌఖ్య ధ మబ్బినఁయంతన్. 153

కం. ఈలాగు నిచ్చ నిచ్చలు, మేలుగఁ గోరికెలు దీక్ష ధ మిథునత నన్నున్
దేలింపు మనుచు ననిపినఁ, జాలం బాడుగ నతండు ధ సలుపుచు నుండెన్. 154

కం. అలకాఁపువగల చిలుకల,కొలికికిఁ దమి యింతయైనఁ ధ గోల్పడక ముదం
బలరారి యుండ నొకనాఁ, డెలమిని నయ్యారిబేరి ధ హిత మలరారన్. 155

చ. ముదుకరుమాలుగుడ్డ భుజఁమూలమునం గడితెంబు మీఁదఁ బ్రాఁ
తది యగుదుప్పటంబు మొలఁ ధ ద్రాడును గీసరయుండు తిత్తి స
న్నది నెలవంకనామము విఁనాయకు నుంగర మంగుళంబునన్
బొదలఁగ రత్నగుప్తుఁడు సఁమున్నతి నింటికి రాఁ బ్రియంబునన్. 156

కం. ఆనత్యకేళినీనతి, నానత్యసమాన వై శ్యఁనాయకురూపం
బాసఁ గొని చూచి మోహముతో సరసము లాడుకొనుచుఁదోషణమొదవన్. 157

కం. వక్కాకుఁ బొగా కిడు మని, చక్కటికిని బోయి పైఁటఁజూఁగ నెదుటన్
మొక్కనగ వొప్ప నిలఁబడి, దక్కితి విక నెందుఁ బోయెదపురా బావా. 158

తే. గీ. అనుచుఁ దమి నిల్పలేక నఁయ్యంబుజాక్షి, వలుదగుబ్బలఁ గొఁగిట ధ బలియఁబట్టి
సురతకేళులఁ దేలింది ధ చొక్కుచుండ, నపుడటకు నచ్చి యయ్యంగఁదాహ్వాయండు.

ఉ. వచ్చితి రెడ్డిసాని తలఁవాఁకిలి దీయు మటంచుఁ బిల్వ లో
హెచ్చినసాధ్యసాప్తి నపు ధ డెంతయు వై శ్యఁడు సంచలింపఁగా
నచ్చవలాక్షి వాని భయఁమందకు మం చొకగాఁదెలోపలం
జెచ్చర నుంచి నాయకుని ధ చెంతకుఁ జేరి మహానురాగయై.

ఉ. వాఁకిలిఁగిసి చొక్కటపు ♦ వాలుగకన్నులఁ దేలఁజూచి నా
 లీకదళాక్షి కుందనపులిబ్బుల నేలెడు గుబ్బచన్మోనల్
 సోఁకఁగఁ గొఁగిలింది నెఱసొంపునఁ గేళిగృహంబులోనికిం
 దోకొనిపోయి వాని రతి ♦ నూతనసంభవపారవశ్యయై.

161

కం. అలకాపునంపదలఁ దన, రలకాపువధూటి యానఁనాలంకృతికా
 ర్యలకాపుంజితయై వేడ్కలఁ గాపుర మొప్పు జేయు ♦ కాలమునందున్.

162

ఉ. నల్లనికమ్మివచ్చడము ♦ నామఁపు బొట్టును గుచ్చుటద్దముల్
 తెల్లరుమాలు వల్లె మొలఁ ♦ దిత్తి కరంబునఁ గోల వ్రేళ్ల నం
 ధిల్లిన వంకటుంగరము ♦ తీరగుపూజలజంటిగుండ్లు రం
 జిల్లఁగ రెడ్డి వచ్చి తనఁచెల్వను వాఁకిలి దీయఁ బిల్చినన్.

163

కం. ఆయెడ నిద్దఱు మిండలఁ, బాయక రతినల్పు కాపువడఁతుక యెటులన్
 మేయించి బొంకవలె జెపుమా యని చక్రాంగవంశఁమండన మనియెన్.

164

ఉ. ఆవచసంబు వేడ్క విని ♦ యకాదల యూచి నిడూర్పు పుచ్చి హే
 మావతి పల్కె హంసవర ♦ మాటికి మాటికిఁ బృచ్ఛ యేల నీ
 వే వినుసింపుమా వినెద ♦ వింత నుమీ తెలియంగరా దదె
 ట్లో విశదంబుగా ననిన ♦ నుత్పలగంధికి హంస మిట్లనున్.

165

చ. తననిజనాయకుం డటులఁ ♦ దల్పు నడల్పు మటంచుఁ బిల్చినన్
 విని యల వన్నెకాఁడు భయఁవిహ్వలుఁ డైన వడంకవద్దురా
 యని నగి వీఁపుఁ దట్టి చనుమా పగఁ జాటుచు మల్లి చూడ కే
 మనకయు రెడ్డితోడ నని ♦ యాసఁ పంచిన నాతఁ డంతటన్.

166

వ. మంచి దని యవ్వడు.

167

కం. త్వరితమ్మునఁ దలవాఁకిలి, దెఱచుక బంట్లపుతు నోటిఁతీఁటయుఁ దీఱన్
 బారిపారి వదరుచుఁ జనియెడి, తెఱగు నిరీక్షించి రెడ్డి ♦ తెగువ న్మగువన్.

168

తే. గీ. పిలిచి కోపారుణాక్షుండై ♦ పేర్చి పలికె, నేమె బంట్లాతుగాఁ డీటు
 వచ్చినాఁ డదిగాక తా ♦ వదరుకొనుచు, బోవుచున్నాఁడు సెవ్వుమా ♦ పువ్వుబోడి.

కం. అని పతి యడిగిన జడియక, వినుమా యని రెడ్డిసాని ♦ వింతలు గులుకన్
 నునునగ వొప్పుగఁ జెప్పెను, గనుమా యీసెట్టిగాని ♦ ఘర్షణ మొదవన్.

170

తే. గీ. నగరివారలు పిల్చుచున్నా రటంచుఁ, దఱుముకొని రాఁగ నిలుఁజూచి ♦ తలుపువేయ
 గోడతఁడు దూకివచ్చి తోడ్కొనుచు బోవ, రెడ్డి లేడుగదా యని ♦ యడ్డవడితి.

ఉ. అంతట నీవు వచ్చితివి యాతఁడు నాగ్రహవృత్తిచేత న
 స్నాంతయు దూఱుకొంచుఁ జనియె మగఁడా యని చెప్పి వైశ్యుని
 జెంతకుఁ జేరఁ బిల్చిన వఁసింతుకుసులము వెల్లి సాధ్వసా
 క్రాంతశరీరుడై యెదురుకట్లకు వచ్చిన రెడ్డి నవ్వచున్. 172

తే. గీ. వాని దయఁ జూచి నే నున్నవాడ నీవు, భయపడకు సెట్టిగా యని పల్కరించి
 పొమ్మనిన మస్తకవిధూననమ్ము చేసి, యేగె నాతఁడు తనయింటి కేమి యనక. 173

ఉ. ఆవిధి బాంకనేర్చిన నృపాగ్రణిడగ్గఱ కేగు మన్న హే
 మావతి నాసికాగ్రమున మాటికి వేలిడి కర్ణపత్రశో
 భావళి చెక్కుల న్నటనమాడ శిరం బటు లూచి మెచ్చుచున్
 వేవినఁ జూచి యంత నిజవేశ్మముఁ జేరఁగ నేగె గొబ్బునన్. 174

కం. ఈగరిమను నిజగృహమున, కేగి ధరాధీశమోహహృదయాంబుజయై
 యాగడగామిని యొండొక,లాగున దినమెల్ల గడపి లలి నిశి యైనన్. 175

చ. ఘనశతకంఠకంఠకలకంఠఘనాఘననీలకంఠకం
 జనయనఖంజరీటబలశాసననీలతమాలమాలికా
 ప్రణతమృగేక్షణాచికురభారమృగీమదచంచరీకకా
 ననకిటికోటికజ్జలవనద్విపసన్నిభ మైనచీకటిక. 176

ఉ. కొవ్వన జాజిక్రివ్విరులు గుంతుమగంధపుఁబూత గుబ్బలం
 గొప్పనుపాణిరాసరులు గోమలదేహలతాంతవల్లికం
 గప్పెడుసొమ్ము పెన్సిరులు గన్నులపండువు లాచరింపఁగా
 నెప్పటియట్ల వచ్చి హరిఁజేక్షణ నిల్చెను హంసనన్నిధిన్. 177

ఆ. వె. నిలువఁ గలువకంటిచెలువంబు వీక్షించి, దినముదినము కొక్కతెఱఁగు దోఁచ
 సాగనుఁ బూననేర్చు సుందరాంగివి నీవె, యనుచు మెచ్చి హంస మనియె నతికి.

పదునాటవరాత్రి కథ.

మ. పొగడం జొప్పడు శౌరసేనజగతిం బుణ్యోపలబ్ధం బనే
 నగరం బొక్కటి యందుఁ గాపురముదీర్ణప్రౌఢితో నుండు భ
 ద్రగుణోపేతుఁడు సూతవంశజుడు కుద్దాలాభిధానంబున
 దగఁ బెంపొందినవాఁడు రూపజితకందర్పుండు భామామహీ. 179

తే. గీ. రాజ నలరాజ రతిరాజరాజరాజ, రాజ రాజాత్మజామర్త్యరాజ జవన
 రాజ రాజితరేఖావిరాజమాన, స్వావకారసంపత్తిజరుపు నతఁడు. 180

కం. తరణిజనుతరణిధరణీ, తరుణీరమణీయవేణిః ♦ దతనిర్వ రిణీ
వరరమణీమణిశ్చితజన,దురితాటవృరణిసుగుణాఢ్ధోరణి యమునన్. 181

తే. గీ. ఈడుకొయ్యలు తెప్పలు ♦ నీడుకాయ, లరడ లరిగూళ్లు పడవలు ♦ తరులుపుట్టు
చేవడవ లోడ లాదిగాఁ ♦ జలగునట్టి, యంబుతరణంబులకు నెల్ల ♦ నధిపుఁ డతఁడు.

కం. ఆకర్ణదఘ్నుపుణ్యక,ధాకర్ణనలలితహృదయుః ♦ డనమానయశుం
డాకర్ణధారుఁ 1డతులను, ధీకర్ణుఁడు ధీవరకుల♦దేవుం డరయన్. 183

తే. గీ. కొడమ తిట్టడకొడమ దొిబ్బుడుపటంబు, చావ యె త్తిగూడయుఁ ♦ జల్లు డూఁడు
లుంటగాలంబు తెర దెమ్ము ♦ లుసురుగాల, మొసుకుగోరకపుణసొక్కు ♦ తెనఁగుచుండు.

కం. మెడవల సన్నపువల త్రో,పుడువల డొంకవల మిట్టముక్కిడివల దాఁ
టుడువల సింగిత మనుకువ, లెడవల కండెవల మొదలయినబలువలలన్

సీ. నీరుకుమ్మరపుర్వు ♦ నీరేగె తలకప్ప తెలిదెమ్మ కరివెల ♦ పొలికె సత్త
గుల్లు చుట్టుడుగుల్లు ♦ కురిమింద నాచుడుగవ్వ మురుండము ♦ కాకిచిప్ప
నులిబిల్ల యెరబిల్ల ♦ పురుగు గోదురుగవ్వ కప్ప యెత్తలి యెండ్రొగాయ జెలగ
గులుగురింతయు నీరుగుట్టు శంఖనఖంబు పులుకాసి నసిమిరి ♦ బుంగపురువు

తే. గీ. పిలుక నిర్మాత కాచు తాఁబేలు పిడక,మొనలి శింశుమారము పెద్దమొనలి నీరు
పావ నీరేన్ల నీర్వల్లి ♦ పాచిపురువు, లాదికొరగానిజంతువు ♦ లన్నివిడిచి. 186

సీ. కొరద దాసరికొయ్య ♦ కొట్టమీ నులసముచ్చంగి బేడిస జెల్ల ♦ చారమీను
వాలుగు ముకుదొమ్మ ♦ వల్లికతట్ట పుత్తడికాను పూమీను ♦ కడిసెలంబు
పక్కె చిత్రైర నీచు,పాపెర మలుగు మీ నరిజె యిల్లపుచేవ ♦ యాకుజెల్ల
మిసికల్లు రుజ తేలు,నూను దొలిక జాతికొరుకు మాపురమును ♦ గుంటముక్కు

తే. గీ. మోర పక్కిన దొండును ♦ గూరముక్కు, పుల్లరుజ గెచ్చె గెండెయు ♦ బొమ్మడాయ
యలెద మ్ముప్పచేవయు ♦ గొల్లదొందు, పరిగె రొయ్యాదియగుమీలఁ ♦ బట్టు నతఁడు.

కం. కులకాయకపుంజాలరి, కులనాయకమంబుతరణఃకోటిశత్ర్వం
బులు తూర్ణక్రియశాసన,మలవడ కుద్దాలుఁ డందఁరౌనన మెలఁగున్. 188

తే. గీ. మేలుబలువాలుగల నేలు ♦ మిసిమిగాిలు, కన్నుగవడాలు మరువాలుకరణిబోలు
మురిపెములపోలు కల దొక్క ♦ ముద్దరాలు, వానియిల్లాలు దొమ్మరవానిడోలు.

తే. గీ. దానినామంబు తగు భద్రసేన యనఁగ, రూపయావనగరిమ నాఁరూఢి కెక్కి
యీడుజోడును సరి సాటి ♦ యెందులేక, విట్టవీఁగుచు నుండు నోవిదుర్మోహి. 190

సీ. జడ చిల్వ యాన్యంబు ♦ శశి నొసల్ నెల బొమ్మ ల్దనువు లక్షులు తొవ ♦ ల్నాన గంధ
ఫలి చెవుల్ శ్రీ దంతములు మొల్ల లధరంబు తలిరు చెక్కిల్ దృష్టములు గళంబు
జిశంఖ మంగురు ♦ ల్పగడాలు కరము లబ్జములు కక్షములు భోగములు భుజము
లు లతలు గుబ్బులందులు వళు లూర్మలాకసి నాభి గుహ కౌఠ బంయలు కటి యిల

తే. గీ. దొడ లనంట్లు మోకాళ్లు విరడలు పిక్కలు శరధులు గుల్ఫములరడలు వ్రవదములు
కూర్మములు గోరులుడు లడుగులు మహాత్మ్యలములు వెళ్ బల్కయై మొప్పలలనకెపుడు.

కం. కెంపా వాతెఱ జిగిరి, కెంపా నునుమేను మోముపా రిందుసిమేల్
సాంపా బలభిన్నణిప్పుణి, గుంపా కుంతలవిభూతి ♦ కోమలి కెన్నన్.

192

సీ. సారంగసారంగసారంగములఁ గేరు గమనంబు కనుదోయి ♦ కవభరంబు
సారాబ్జసారాబ్జసారాబ్జముల నేలు వదనంబు కంతంబు ♦ వదయుగంబు
పున్నాగపున్నాగపున్నాగములఁ బోలుఁ దీరై న నాభి నూగారు నడుము
తారకతారకతారకమ్ముల మీటు దంతము ల్నఖములు ♦ దరహననము

తే. గీ. వడిఁబ్రవాళప్రవాళప్రవాళలీలఁ, దనరు భుజములు వేళ్లు నెత్తావిమోవి
రమ్యతరచక్రచక్రచక్రములఁ దెగడు, ముదితజఘనంబు చనుఁగవ ♦ ముణుగులరయ.

కం. మబ్బులు గొమ్మెడు కొమ్మెడి, జొబ్బిలెడు తేనెమోవి ♦ సాబ గొ మొగముక
సిబ్బెంపుగబ్బిగుబ్బలు, నిబ్బరమా పిటుఁడు తొడలు ♦ నిగుచెలగున్.

194

సీ. మృగధరబింబంబు ♦ మెలఁత నెమ్మోము మృగంబు కన్దోయి ధరంబు బుదుటు
గబ్బిసిబ్బెపుచనుగుబ్బలు బింబంబు తావిచక్కెరలోల్కు ♦ మోవి నీవి
సుమచాపబాణంబు ♦ లమరు పాదమ్ములు సుమములు సవ్వ చాపములు బొమ్ములు
బాణము లొగ్రవాడిఁగాణించు వాల్టాపు లభులు నిద్దపుఁగుటిలాలకంబు

తే. గీ. లమృతదరమావిహారంబు ♦ లలరుకురులు, పమృతములుపల్కులు దరంబు ♦ రమణిగళము
మావి కెంపుచిచ్చుల్పు నమ్మత్కరములు, హారములు దంతివంక్రిసోయగము లరయ.

ఆ. వె. భ్రమరకములబోలుఁభ్రమరకములడాలు, పృథులకుచమఃలోఱయఁ ♦ బృథులకుచము
లతనుభామఁగేరు ♦ సతనుభామాకృతి, యలరుఁ గొమ్మఁదెగడు ♦ నలరుఁగొమ్మ.

196

శా. ఆరాజన్ముఖమూర్తినిచికురం ♦ బాచెక్కుటద్దంబు లా
శ్రీరమ్యగర మాఘజాలతిక లాసిబ్బెంపుచన్దుబ్బజో
డారోమావళిపాంక మాఘజాలతిక లాసిబ్బెంపుచన్దుబ్బజో
మ్మారుండైనను దానిసంగతికిఁ బోముక బంటు గాకుండునే.

197

తే. గీ. అదియఁదల్లికి జనియించి నెన్ మొదలుగ, సంగమాపేక్ష తలకెక్కిఁచాలఁదిపురు
సంత సువకాంతసంగతి ♦ చిచ్చెనని, యాకనము తూలువొడుచుకయైఁ జనును.

198

సీ. కలికిచొకాటంపు * బెళుకుచూపుల ముద్దు కనుబొమలంకించుకొనెడు హూయలు
కలయక మాటలఁ * గరఁగించు చెలువంబు లాన వుట్టఁగ నవ్వునట్టినేర్పు
తేలింది చేతులు * దిగిపైడు పొంకంబు మార్చింది తా నుచుక్కనెడు సొబగు
చిన్నలవనఁ జూపి * నన్నఁ జేసిడితీరు ముక్కుపై వేలిడి * చొక్కువగలు

తే. గీ. వలుదగుబ్బలఁబయ్యెదఁపై చు తీవి, నలుకుమెట్టెలొడ లీన * నడుచు సాగను
విను త్రిలోకములందుండు * వెలఁదులందుఁ, గానఁబడ దెన్నటికి నైనఁ * గమలగంధి.

తే. గీ. అదియుఁ గొవ్వున వీడు వాఁగనక చొచ్చి, టెక్కు గలవాని రూపుసాంపెక్కువాని
బలము గలవాని రతులఁ బేర్పడినవాని, గనిన విడువదు వానితోఁగలసి కాని. 200

వ. ఇట్లునుదివప్రవర్ధమానానూనమోహాతీరకంబున నన్యమానవవితానమీనకేతనాద్యోధ
నాధీనమానసాంభోజయై యయ్యంభోజనయన విజృంభించి మెలంగుచున్న యవనరంబున. 201

చ. ఒకఁడు కిరాతదేశమున * నుండెడు కోమటిపోలిసెట్టిపు
త్రకుఁడు హిరణ్యనామకుఁడు * తండ్రి యదల్చిన నల్కతో నఖ
ప్రకరము గొల్వఁగా నుకృతిఁపాలవ మొప్ప మహానదు ల్నిధుల్
నకలముఁ జూడఁ గోరి చన * నత్పరయానమునకా ముదంబునన్. 202

వ. ఇట్లు చని చని. 203

ఆ. వె. బదరికాగుహేక్షుకదలికాచంపక, వహుషదేవదారునై మిశములు
దండకావనంబు * దనరు వింధ్యాటవి, యాదియగు మహావనాభు లరసి. 204

సీసమాలిక. గంగ వరన్వతి * తాలింది గౌతమి చిత్రోత్పల విశాల * శీత చంద్ర
భాగ కావేరి విశాఖ సితాలక శీతలవాహిని * సింధు సరయు
గిరి యిరావతి గండకి దశార్ణ కృష్ణవేణిక శంబమాల దేవిక తృణఘ్ని
బహుళ విశాఖిని * బ్రహ్మభాగ సురాన వాలుకావాహిని * వర్ధమాన
శోకావధూతపిఠాకిని ఋతు తామ్రవర్ణి వలని తామ్రవతి వితద్రు
నర్మద బాహుద * నంద చిత్రీత యుత్పలావతి కపిల మాంజ్యవతి త్రిదివ
లక్షణ హరిణిక * లాంగలిని త్రిసామ ద్యుమతి కుముద్వతి * తుంగభద్ర
ఋషిత జితాపగ * ఋజ్వభద్ర సునంద భృగువర గండకి * భీమరథి మ
హాజల గోమతి * హంసావ భీష్మరగండక హరిగండక శతభద్ర
బ్రహ్మగండక నీల * పద్మావ తీశావతి హిరణ్యశాఖావతి హేమకౌంచ
హరితల మానసి * హంసకంజ సుమేధు సౌభద్ర కౌశికి * చక్రధార
శ్యామ మహాత్కట * సోమ మహావక్త్ర శౌకీపాశావతి * చంద్రిమత్ర
పంచగం ధ్యరుణప్రభంజని వల్లవ వజ్రవాలుక శూక * వరుణవక్త్ర

పంచమహామాయి ♦ ఫల్గుణి సురకర్తృష ధనుష్మతి వితస్త ♦ చంద్రీవర్త
 స్కందావతి సమూల ♦ చక్షుకదంబక పుండరీక పయోస్థి ♦ భూతపాద
 కూట వైఘ్రయుః జిత్రీకూట వేదవతి నక్రీనతి వేగవతి వేత్త్రీవతి గర్భ
 వతి యింద్రీనందియుః ♦ గృతమాలకృష్ణపాద జయంత వందశాత్రాఖ్య శుక్తి
 మతి హరిద్యుతి నువృత్త తటి మణిప్రభా ప్లక్ష కజల బప్పల శుచి సింఘ
 వర్ణ కాశ్యసి మణిఃకర్ణిక మందాకిని మలప్రహారి సానుమతి 1 క్షీర
 2కామోదకీ సఖీమోమిత కరతాల వేదత్రయి మయూఖ ♦ విలయ విదిత
 భవనాశనియు సర్వపాపహ కీటికక్షి పోదవేదస్మ జంబూక కుంభ
 గావుణియు త్రిసంధ్యగాయత్రి ఋషికుల్య ప్రభవిష్ణు వలికూట ♦ రత్నకృష్ణ
 తోయపాపఘ్ని విందుప్తద సర్వద వైర్లదృష్టిద్యుతి ♦ వందవార
 శీఘ్రోదయుః బ్రహ్మత ♦ చెయ్యేరు గుండలకమ్మయుః గుందుమొదలుగా ♦ మహిందసర్పు

తే. గీ. పుణ్యకూలంకపాబృందముల నమంద, వికస దరవింద గంధిల ♦ విమల కమల
 ఝరవరంబుల నురుభక్తి ♦ జలక మాడి, సకలదానాదినత్రియల్ ♦ సలిపె నంత. 205

తే. గీ. శార్ఙ్గకోటి గదాకోటి ♦ శంఖకోటి, చక్రకోటి త్పరుఃకోటి ♦ చంద్రకోటి
 సిద్ధకోటి మహాకోటి ♦ చిత్రకోటి, పుణ్యకోటి ధనుఃకోటి ♦ ముక్తికోటి. 206

తే. గీ. పద్మసర సీంద్రీ సరసిని ♦ బ్రహ్మసరసి, శుభ్రీసరసి మహాసర ♦ సభ్రీసరసి
 గృధ్రీసర సీందుసరసిని ♦ క్షీరసరసి, మానససరసి నన్నిట ♦ స్నానమాడె. 207

సీ. స్వామిపుష్కరణిలో ♦ స్నానంబు గావించి శశిపుష్కరణి నీళ్లు ♦ చల్లలాడి
 చంద్రీపుష్కరణిలో ♦ జలకంబు ఘటియించి సోమపుష్కరణిలోఁజూచ్చి పారలి
 గుహపుష్కరణి నీత ♦ కొమరొప్ప నొనరించి యమృతపుష్కరణిలో ♦ నాడి వెడలి
 నిత్యపుష్కరణిలో ♦ నీల్లాడి చిత్రీపుష్కరణిలో జోతలకృమము జూపి

తే. గీ. శంఖపుష్కరణిని గుంకి ♦ చక్రీపుష్కరణి మునిగి దేవతాపుష్కరణి దొలంచి
 క్షీరపుష్కరణిని దూకి ♦ సేతుపుష్కరణిని మజ్జనమాడి సంగ్గణత మెలయ. 208

సీసమాలిక. మత్స్య కూర్మ వరాహ ♦ మాండవ్య సరసింహ రామ పరశురామ ♦ రామ వామ
 న మహేంద్ర చక్ర గో ♦ నారద శంఖ పాండవ శార్ఙ్గ పక్ష్యగస్త్య విజయ జయ
 కపిల వసిష్ఠ మాఝికండేయ భృగు జహ్ను వాయు ముని బ్రహ్మ ♦ వరుణ విష్ణు
 ధర్మ పరాశర ♦ దామోదర కపింజల శుక కౌండిన్య గాలవ హిరణ్య
 వసు కృష్ణ శాండిల్య ♦ వజ్రీ కాళిక ధనంజయ ముక్తిదేవర్షి ♦ సర్వపిప్ప
 ల సరస్వతి ముద్గల భరత పర్వత పరమ కాశ్యప కేష ♦ పంచగోప

రై భ్య భరద్వాజః * శ్రీ భ్య తుంబురు గౌతమ జటిల భార్గవః * మాధవ గురు
బాభ్రవ్య పుణ్యగోపాల ముకుంద త్రివిక్రమ సార గోవింద మోక్ష
కు ల్యాచ్యుతామృతః * గోమంత సురకృప నారాయణ మను జనార్దన హరి
వైకుంఠ కేశవః * వాసుదేవ పతంజలి విరజ ధన్వంతరి కురు భోగ
సావన శ్రీధరః * పావన ప్రద్యుమ్న పురుషోత్తమ పరమపురుష సిద్ధ
పాతకనాశనః * పాపహ రాభ్యారు విమల భాస్కర హరికమల సోమ

ఆ. వె. నామధేయములను * భూమిలో సార్థత్రి, కోటితీర్థములను * మేటి వనఃగః
దనరునట్టినూఁట యెనిమిది తీర్థాల, స్నానదానవిధులు * సలిపె నంత. 209

వ. మఱియును. 210

కం. తిరుకొళము నూతిమోటయు, చెఱువు మడువు లొండు కుంట * చెలమ పడియకొ
నెరు బుగ్గవాఁగు దొనతల, పరిగుండము లోన డిగ్గి బావి దొకువులన్. 211

సీ. సంకల్పములు సెప్పఁసాగి బ్రాహ్మణు లుండ భైరవార్ఘ్యం బిచ్చి * భక్తితోడ
స్నానంబు గావించి * నంచితమాత్రము దక్కఁ గల ధన మెల్ల బావల కొనంగి
కపిలగోఘృతములు * గ్రీముకపర్ణంబులు గుడములు ఫలములు * గుగ్గిలంబు
గానుక ల్వత్తులకట్టులు పూలసరాలు గైకొని మోదఁరనము జిల్చు

తే. గీ. నార్ద్రవస్త్రంబు లంగంబులంట వడికి, కొనుచు నమ్రత నడుగడుగునకుఁ బెద్ద
మాట గోవింద లనుచును * నూటయెనిమిదితీరువతులలో స్నాములఁ * దెలియఁజూడ.

వ. మఱియుఁ దలంచి చనిచని. 212

మంజులగతిరగడ. శ్రీవైకుంఠక్షేత్రీబునఁ దగు వాసుదేవునకు * వందన మొనరిచి
యామోదస్థలియందలి వంకర్షణునకుఁ గర్ణాఞ్చాదనముల నిడి
సరవి బ్రహ్మోదఃస్థలమునఁ జెలఁగిన ప్రద్యుమ్న నకును * బ్రీణతి యొనర్చుచు
సమ్మోదాఖ్యస్థలమున నుండెడు ననిరుద్ధునకు సమారాధన మని
సత్యలోకమున * సతముగ వెలసిన విష్ణువునకు గోవిందలు సల్పుచు
సూర్యమండలము * సాంపుగఁ బ్రబలిన పద్మాక్షునకుఁ బ్రవృత్తి వహింపుచు
క్షీరాబ్ధిస్థలి * కేశవశయనునకు హస్తస్వస్తిక * మనువందింపుచు
శ్వేతద్వీప * క్షీతిఁ బ్రభవించిన తారకహరికిని * దండము లొనఁగుచు
రమణ బదరికాఞ్చరణ్యంబందలి నారాయణునకు * నమ్రత లొనఁగుచు
నైమిశపుణ్యవనంబునఁ బొందిన హరికిని మంగళహారతు లెత్తుచుఁ
దనరు హరిక్షేత్రీంబున నెలకొను సాలగ్రామస్వామి గణింపుచు

బాసంగ నయోధ్యాపురిలోఁ జెలఁగెడు రఘునాయకులకుఁ ♦ బ్రాణిపాతము లని
 మధురాపురిలో ♦ మహిమలఁ జెందిన బాలకృష్ణునకుఁ ♦ బ్రాణాచారము
 మాయాస్థలిలో ♦ మధుసూదనునకు నిరతం బల్లఁనేరే శ్లనుచును
 కాశీస్థలిభాగశయానునకును నమరంగ నూర్ధ్వశయంబులు జొనుపుచు
 దలచ నవంతిస్థలిలో నవసీవతిదేవునకును ♦ బ్రాంజలు లిడుచును
 ద్వారవతీ యాదవకులభర్తకుఁ దాళహస్తములు ♦ దప్పక కొట్టుచు
 వ్రజపురిలోఁ దావలమై చిక్కిన గోపీప్రియునకు ♦ గొబ్బిళ్ల నుచును
 వసతిగ బృందావనమున నిలిచిన సందాత్మజునకు ♦ నతు లొప్పించుచు
 నలరంగఁ గాళియహృదతలమునఁ గల గోవిందునకును ♦ గొండిమె లెన్నుచు
 గోవర్ధనమునఁ ♦ గొలువై కన్ను గోవవేషునకుఁ ♦ గొణిగె లొనర్చుచుఁ
 దనరు భక్తలోచనపాపఘ్నస్వామికి 1పుష్పాంజలు లర్పించుచు
 మహిమ వెలయ గోమతపర్వతమునఁ జేరినశౌరికి ♦ సేవ లటంచును
 రమ్యహరిద్వాారమునఁ బ్రసన్నుండైన జగత్పతి ♦ కభివాదన మని
 చాల బ్రయాగస్థానమ్మునఁ గల మాధవునకు సన్మానకరంబులు
 గయలో సాక్షాత్కారము నొందు గదాధరునకు జోతలు చెల్లింపుచు
 2గంగోదధిసంగస్థలిఁ జెలఁగిన శ్రీవిష్ణువునకు ♦ జేజేలాగుచుఁ
 జిత్రకూటమున ♦ సేమం బందిన రాఘవునకు నేత్రనిమిలన మని
 నందిగ్రామమునను జెలువొందిన రాక్షసఘ్నుడగు ♦ రామున కెఱుగుచు
 నరవిఁ బ్రభాసస్థలి సంచరు డగు విశ్వరూపునకు ♦ వినుతులు సేయుచు
 శ్రీకూర్మస్థలిఁ ♦ జేకొను కూర్మస్వామికిఁ బుష్పాంజలు లర్పించుచు
 సీలాలమున ♦ నెలకొను పురుషోత్తమునకు హాణిగలు ♦ దండిగఁ జేర్చుచు
 సింహాలమునఁ ♦ జెందు మహాసింహాకారునకు జాహారులు నెఱపుచుఁ
 దులసీవనమునఁ ♦ దులకించు గదాధరునకు జర్యలు ♦ తఱుచుగ జఱపుచుఁ
 గృతశౌచస్థలిఁ ♦ గేళిక లొండెడి పాపఘ్నునకు సప్తర్యలు బెనుపుచు
 శ్వేతాద్రిస్థలి ♦ సింహలోచనున కెలమిని గేకిసలిచ్చుచు భక్తిని
 ధర్మపురిజ్ఞేత్రపు యోగానందస్వరూపునకు ♦ దాస్యము సలుపుచు
 శ్రీకాకుళమున ♦ సిస్తుగనిలిచిన యాంధ్రనాయకున ♦ కర్చన మనుచును
 ఘనత నహోబలగరుడాద్రిహిరణ్యాసురవధునకు ♦ నతిజోబిళ్లని
 పాండురంగమునఁ ♦ బాటిలు విటలదేవునకు నదా ♦ దిగ్విజయము లని
 వేంకటగిరిపై ♦ వెలసిన తిరువేంగడముడియారులఁ ♦ గని వందనమని

యాదవవర్షతః మందలి నారాయణునకు జయజయ ధీలావరింపుచు
 ఘటికాచలమునఁ ధిగల్గు నృసింహుని గృహత్యంబునఁ గీర్తన నడుపుచు
 వారణగిరిపై ధివరదస్వామికిఁ బిడికిలింత లని పంపుగ నొచ్చుచుఁ
 గాంచీపురిలోఁ ధిగమలాక్షునకును మోదముతోడతఁ ధిముఖళితకర మని
 యొప్పన నుండు యథోక్తస్థలమయథోక్తకారునకు ధిదోయిలీ దీర్ఘమఁ
 బరమస్థలిలోఁ ధిబరమేశ్వరునకుఁ గర మర్థింపుచుఁ ధిగన్నులమొక్కుచుఁ
 బాండవభూస్థలిఁ ధిబాండవదూతకు వలయబాహువులు ధివైపుగఁదీర్చుచు
 విక్రమస్థలిఁ ద్రివిక్రమహరికిని సారెకు సారెకు ధిసాగు భద్రా యని
 కామాసికిలో ధిగణికి నెక్కిన శ్రీనృసింహునకుఁ ధిజేతులు మొగుపని
 యష్టభుజస్థలి ధిసప్తభుజునకును జిత్తము రంజిలఁ ధిజన్నిపువ్వు లని
 పాతాళస్థలిఁ ధివాళవర్ణునకు నమర నమోనమ ధియని వర్ణింపుచు
 దీపాభస్థిత ధిదీపాభునకును మోదముతోడ నమోవాకం బని
 రాజిలు గృధ్రసఁధస్తీరస్థలిఁ గలుగు విజయరాఘవునకు శరణి
 రసికతవీక్షారణ్యశయానఁపు వీరరాఘవులఁ ధిజేరిసుతింపుచు
 తోతాద్రిస్థలిఁ ధిదుంగళయానస్వామికి నిత్యోత్సవములఁ బనిగొని
 యలరు గజస్థలమందు గజార్తిఘ్నునకు శయద్వయిఁ ధిగోలాటం బని
 బలిపురమందులఁ బలియు మహాబలదేవున కిదిగో ధితిరువారాధన
 భక్తసారమునఁ ధిబ్రబలు జగత్పతికిని సంధించిన ధిగిడిగిల్లో యని
 యైంద్రస్థలమునఁ నవతారముగొను దేవదేవునకు ధిధృతపౌత్పుటములు
 గోవపురస్థలి ధిగోవదేవునకు నెలమిఁ బ్రదక్షిణ ధి1మేగెద గొబ్బున
 శ్రీముష్ణస్థలిఁ ధిజెలఁగు వరాహస్వామికిఁ బేర్చెదఁ ధిజంకలఁ జేతులు
 మహితస్థలమునఁ మసలక పొదలెడు పద్మాక్షునకును ధిబడుబాటలు వడి
 శ్రీరంగస్థలి ధిశేషశయనుఁ డగు రంగస్వామికి ధిరహి మొక్కిగెద నని
 శ్రీరామస్థలి ధిసీతాప్రియునకు మానక యెపుడు నమస్కారము లని
 శ్రీనివాస మను ధిక్షేత్రంబునఁ గల పూర్ణమూర్తి కిదె ధిపారిఁ బూజిం పని
 స్వర్ణమందిరసువర్ణస్వామికిఁ గేరుచు నలిపెద ధికెడికో శ్లసుచును
 వ్యాఘ్రపురస్థలి ధియందు మహాబాహుస్వామికిఁ గే లొనఁగెద హితముగ
 నాకాశనగరమం దనువొందెడు హరిమూర్తికి నిదె ధియప్పలో దిరిగెదఁ
 బరంగ నుత్పలావతికస్థానం బందలి శౌరికి ధినారాధన మని
 మణికుటస్థలి ధిమలయు మణిప్రభు పెరుమాళ్ల య్యకుఁ ధిబింపిల్లాడుచు
 విష్ణుపురంబున ధివిలసిల్లు మహావిష్ణుస్వామికి ధివెన్నెలకో లని

భక్తస్థానము • భక్తిప్రమనకుఁ బాసఁగఁగ జేసెదఁ • బొర్లుదండములు
 శ్వేతహృదము • తేత్రంబునలి శాంతమూర్తికిని • సంసర్గంబులు
 నన్నిపురస్థలియందు మురద్విషునకు నొనరింతుఁ బ్రాణామము లూకొని
 భార్గవతలమున • భర్తస్వామికిఁ గీలించెద లంకెగఁ గెల్తుడతలు
 వైకుంఠపురీవాసుండై తగు మాధవునకును నమస్కృతిఁ బేర్కొని
 పురుషోత్తమమునఁ • బొల్పుగుపార్థసఖస్వామికి నిజకైంకర్యంబని
 చక్రతీరసంఘారి సుదర్శనదేవుని మదిఁ బ్రార్థించుచు వంతటఁ
 గుంభకోణమునఁ • గొనకొని కదలని శార్దూధరు నుపాసనఁ జేసెద నని
 భూతస్థానముపురమున నెళ వగు శార్దూస్వామికిఁ • జాగుబడికె లని
 యరయఁ గపిస్థలమందలి దంతావళవరదునకు నిఃవాళికరము లని
 చైత్రకూటమున • సరసతఁ గొల్వగు గోవిందునకును • గొల్వుడు చేతులు
 నుత్తమతలమున • నుత్తమహరికిని ఘనతరభక్తిని • గైలాటము లని
 శ్వేతగ్రావః • తేత్రంబునఁ గల పద్మగోచనునిఁ • బ్రస్తుతి సేయుచుఁ
 బార్థస్థలమున • బాగ వసించు ఐరబ్రహ్మమునకు • రామురాము లని
 కృష్ణకోటి యనుఁ తేత్రము లోని మధుద్విషునకు నిదె • తొంగలిపాట్లని
 నందపురీభవఁనంబందు మహానందునకును శరణార్థి ఘటింపుచు
 1వృషపురస్థలిని • విడియు వృషాశ్రయదేవుని కిదిగో • దీవెనకో లని
 కడక సంగమఁగ్రామంబందలి సంగమస్వామికి • సాగిలింత లని
 తనరు శరణ్యస్థలము శరణ్యస్వామికి నిదె కై • వారపుచె య్యని
 చెన్నగు సింహః • తేత్రమహాసింహస్వరూపునకు • హస్తార్పణ మని
 మణిమంటపమున • మల్లరిసామికిఁ బొందించెద గోవింద లటంచును
 నిబిడస్థలిలో • నిబిడాకారస్వామికి మతిఁ గై • చాపు లొసంగుచు
 భానుష్కస్థలిఁ • దలఁకొను జగతీశ్వరునకుఁ 2బైటెద • సరిఁదెంకణ మని
 మాహాలరమం దనఁమానత విడిసిన కాలమేఘునకుఁ • గై మోడుపు లని
 చక్కని మధురాస్థానమ్మునఁ గల పౌందరరాజస్వామికి మేలని
 యనిశంబును వృషభాద్రిని యశఘరి పెరియస్వామికి • బేడిస లెన్నుచు
 వరగుణస్థల • వ్యాపకుఁ డగు నాథస్వామి పదధ్యాన మొనర్చుచుఁ
 గుళకస్థలమునఁ • గూర్చున్న రమాసఖుని మంత్రపుష్పము లిడి వేడుచు
 గోష్ఠపురస్థలిఁగోష్ఠస్వామికి మిక్కిలిమేలిడు • మేలుకొల్పులని
 దర్భసంస్తరస్థానంబందు శయానదాశరథి • కలి కైవిప్పని

ధన్విమంగళకఃతలమున నెలకొను శౌరికిఁ దగు పరిఃచర్య లొనర్చుచు
భ్రమరస్థలమునఁ * బరఁగు బలాఢ్యస్వామి సలా మని * సత్కర మెత్తుచు
ధరణిఁ గురంగఃస్థలమందలి పూర్ణస్వామి నవాఃరణమునఁ గొల్చుచు
నవని వటస్థలమందలి విష్ణుశ్రీమూర్తికి నిడ * చెంగనలో యని
క్షుద్రనదీస్థలి * శోభిలుచుండెడు నయ్యతునకును ద్విజనావసతులు నిడి
యంత ననంతశయనమందుండెడు పద్మనాభునకుఁ * బాణిమోక్షు లని
ధర నూలెనిమిది * తిరువతులందుల నవతారంబుల * నలరంగ వెలయుదుఁ
1 గృపతో మము రక్షించెడు రామస్వామికి పదివేల్ * సాష్టాంగంబులు.

214

వ. అని ప్రవత్తిపూర్వకంబుగా నష్టోత్తరశతతిరువతులు నేవించి యంత.

215

సీసమాలిక. అభిషేకవల్లి మోహనవల్లి విదుర్మువల్లి చంపకవల్లి * వజ్రవల్లి
మకరందవల్లి కోమలవల్లి మాణిక్యవల్లి చందనవల్లి * సచనవల్లి
గంబూరవల్లి కాసారవల్లి వసంతవల్లి శోభనవల్లి * వసుధవల్లి
మరకతవల్లి నిర్మలవల్లి మాక్తికవల్లి కస్తూరికావల్లి గంధ
వల్లి విభ్రమవల్లి * వర్తులవల్లి వరహవల్లి నిక్షేపరాజవల్లి
జయంబుజవల్లి వికాసవల్లి వినోదవల్లి నిత్యోత్సవవల్లి చిత్ర
వల్లి మనోహరవల్లి కేతకీవల్లి సారంగవల్లి కర్పూరవల్లి
కల్యాణవల్లి శృంగారవల్లి మనోజ్ఞవల్లి నాయకవల్లి * స్వచ్ఛవల్లి
సాభాగ్యవల్లి కేసరవల్లి మధువల్లి మాలతీవల్లి సామ్రాజ్యవల్లి
మంజులవల్లి సంభ్రమవల్లి శుకవల్లి సరితవల్లి యానందవల్లి
ఘనతరవల్లియుఁ * గౌమోదకీవల్లి కాస్తుభవల్లి ప్రకాశవల్లి
దీప్తితవల్లి దేదీప్యవల్లి విలాసవల్లి సత్పరిమళవల్లి విజయ
వల్లి రేఖావల్లి * వరగుణవల్లి రసికవల్లి శ్రీగిరిశిఖరవల్లి
కేయూరవల్లి కోకిలవల్లి సుస్థిరవల్లి సుమంగళవల్లి మదన
వల్లి సరనవల్లి * వైభవవల్లి కింకరవల్లి దుచివల్లి * చారువల్లి
కాతుకవల్లి శంకరవల్లి వికసితవల్లి మండనవల్లి * పరమవల్లి
హనవల్లి మృతవల్లి * యనురాగవల్లి కుసుమవల్లి సుఖవల్లి * శుభ్రవల్లి
చంచలవల్లి భూషణవల్లి సుకుమారవల్లి జీవనవల్లి * వనజవల్లి
రంగవల్లి కలంకరత్నవల్లియు శ్యామవల్లి కుండలవల్లి * వకుళవల్లి
విచికిలవల్లియు * వేదవల్లియుఁ బెరుండేవివల్లియు భూమిదేవివల్లి
యలమేలుమంగళాంబులును బీబినాంబారు శ్రీరంగనాంబారుతాయి

పా. 1. గృపతో మము రక్షించెడు స్వామికి పదివేల్ బదివేల్ * సాష్టాంగంబులు.

పా. 2. బూదూరువల్లి వివినోదపల్లవివల్లి వల్లి నిత్యోత్సవవల్లి ౩ శ్ర

కొమకొందుశ్రీచూడిఁకుడుతనాంచారమ్మ చెలువొందుచుండెడు • శ్రీపిరాట్ట
నందగుపేళ్లఁజెన్నొందు దయాన్విత సీతాభిధాన లఁక్ష్మీస్వరూప

తే. గీ. ములను నూఁకెన్నిదితిరువఁతుల వనించు, విష్ణుమూర్తులతోఁ గూడి • వివిధగతుల
ననుపమవిహారములమించు • నమ్మవార్ల, పాదపంకజముల కతిఁభక్తి మొక్కి. 216

సీ. వారక పొయిఘాళువారులఁ గొనియాడి వరలుపూదత్తాళువార్లఁ గొలిచి
ధీరులౌ పేయాళువారల దర్శించి పెరియాళువారల • పేరు దలఁచి
నమ్మాళువారల • నెన్నుదిలో నిల్చి తిరుమంగయాళ్వార్లఁ • డెలియఁ జూచి
తిరుమషియాళ్వార్లఁ • బరికించి తొండరడిప్పొడియాళ్వార్ల • లేవఁ బొగడి

తే. గీ. వేడ్కఁ గులశేఖరాళ్వార్ల • వినుతి చేసి, మఱి తిరుప్పాణియాళ్వార్ల • మరుగుఁ జెంది
మధురకవియాళువారుల • మాట తెన్ని, నాథమునియాళువార్లకు • నతు లొనర్చి. 217

కం. సాక్షాదైక్యకుంతం బిదె, వీక్షింపుం డనుచుఁ జూపుఁబిధిని బ్రవత్తి
నిక్షేపించి సుమేరున,దృఢంబుగ నున్న వైసఁతేయునిఁ గొలిచెన్. 218

సీ. మత్స్యవతార నమస్తే మహాకూర్మదేహ నమస్తే వఃరాహముఖ న
మస్తే నృసింహ నమస్తే వటో నమస్తే భృగుకుల నమస్తే దశరథ
తనయ నమస్తే తనయావిభేదనోద్దండవోద్దండప్రచండవిక్ర
మక్రమోదగ్ర నమస్తే బలానుసంభవ నమస్తే బుద్ధ • భవ్యరూప

తే. గీ. ధర నమస్తే కల్కివేష • సురసురారి, శక్రముఖదిక్పతివయోజఃజాతరుద్ర
సిద్ధసాధ్యాదినుత నమస్తే యటంచు, వివిధవిష్ణుస్థలములు సేవించి వేడ్క. 219

వ. తదనంతరంబ శ్రీశైల ఋల్లి చక్రేశ్వర మూకాంబికా కోటిశ్వర గోకర్ణ కేదార
హాటకేశ్వర జంబుకేశ్వర బ్రహ్మేశ్వర పుండరీక పంచనదేశ్వర రామణగిరిశ్వర జటానాథ వైద్య
నాథ విశ్వనాథ గౌరీనాథ రామేశ్వర శంకర నారాయణ సుబ్రహ్మణ్యస్థలాద్యధీశ్వరులగు నీశ్వరు
లను సేవించి వెండియు మహీమండలిం గల పుణ్యస్థలవిశేషంబులం జూచుచు సంచరించు
నయ్యవసరంబున. 220

తా. నర్వదీప్తవవతీప్రపూరితపయఃస్సంబద్ధభారాధరా
ఖర్వధ్వానభయోత్పత్తిష్ణుబిసభుఃగ్రాజ్యద్యకూర్మాదికం
బుద్ధింద్రాయుధపాతభగ్నకుబిలఃప్రహక్షరద్వాపత
త్తర్వశ్మతుభితాహిలోక మగుచుక • దర్పించె వర్షం బిలన్. 221

సీ. నెళనెళధ్వనులతో • ఘెళఘెళారను గర్జితములు కర్ణక్షోభఃధాటి మెఱయ
ధళధళద్యుతులతో • మిలమిల ల్లలమించు లక్ష్మీబలౌధత్య • మడఁచుచుండ

ఘృళఘృతార్థటులతో ♦ ఘృళఘృత రనువాన ధార్తరాష్ట్రులకు మహారి నింపఁ
జిటచిటారవముతో ♦ దటతట వడగండ్లు యువరాజముఖ్యుల ♦ నొదుగఁ జేయ

తే. గీ. విజయవిఖ్యాతి నమ్మహావృష్టినమయ, మమరవరధర్మవిలసనం ♦ బనిలజాత
భేలనము కృష్ణఘనయుక్తి ♦ చాలఁ గలిగి, యవనిజనములు వినుతింప ♦ నతిశయించె. 222

కం. ఆయెడ నఖి లొకఁ డొక్కఁడు, కూయిడి జలగూడ కెడసి ♦ గునుకుపరువులం
బోయిరి చెంగటిమూరుల, కాయూరపుండు హిరణ్యుఁ ♦ డట్లతిగతితో. 223

తే. గీ. వడఁకు చట భద్రసేన యావాసమునకుఁ, బోయి నేను బ్రవాసి నోపుణ్యురాల
తడిసితిని వర్షధారలఁ ♦ దాళఁజాల, నేర్పెఱుంగ నిందు తావిమ్ము ♦ నిద్రఁ జెంద. 224

కం. అని వేడిన వై దేశికు, ఘనకరుణాదృష్టిఁ జూచి ♦ కామిని పడుకొ
మ్మని ముంగలిచావిడిఁ జూపిన హలక్షి యటంచుఁ ♦ బేర్కొని యచట. 225

చ. తడిసినవస్త్రము ల్విడిచి ♦ తాల్లపయి న్నెన నాఱవేసి యా
వడఁతుక నీదు పెద్దలకుఁ ♦ బల్కుగ శక్యముగానిపుణ్య మ
య్యెడు నిట కన్నీఁ దెచ్చి సెగ ♦ యించుకచూపు మటంచు వేడఁగాఁ
దొడివడ నట్లనర్చి యలఁతొయ్యలి యాతనిరూపసంపదల్. 226

తే. గీ. మంటలెలుగున వేమాఱు ♦ మనసు మాఱఁ, దళుకు తెలివెలుగున్నలు ♦ బెళుకఁజూచి
యెప్పు డేగ్రామ మెందుండి ♦ యేమి పనికి, నెచటి కేగెదు నీదు వేరేమి చెపుమ. 227

కం. అనిననఖి కనియె నుండుదు, ననిశంబు కిరతదేశమందు హిరణ్యం
డనఁ దగుఁ దనవేరిలఁ బుణ్యనదీనిధులెల్లఁ జూచి ♦ యరిగెదఁ బురికిన్. 228

చ. అనివచియించు తెర్చికున ♦ కావనజాయతపత్రినేత్రి యి
ట్లను నవయావనంబున రతాస్థఁ దొలఁగి కులాబగంధిపైఁ
గనికర మింతలేక తిరుగ న్నవసాగై నఁటోయి నీకు నా
విని నిజమాను నీవలుకు ♦ వే యన నేల వివాహహీనుడన్. 229

తే. గీ. ఆలి కే నంగలార్చుచు ♦ నన్యసతులఁ, జూచి గుక్కిళ్లుమింగుచు ♦ సుఖము లేని
కతన యాత్రఁ జరించెడి ♦ కతయెకాని, మనసు సంభోగవాంఛల ♦ మమతఁ దిరుగు. 230

చ. అనువర దేశికుం గని మహాదరణంబున లేచి కౌగిలిల్
మనుజుగిగబ్బిసిబ్బెపుంజునుంగవ నాటనుజేర్చి మోహముల్
జనుకఁగ మోవి నొక్కి మరుచివ్వకుఁ దార్చిన వాడు పేర్చుచుం
డినతమిచేతఁ దద్రతికి ♦ తీవి సమున్నుఖుడై ముదంబునన్. 231

తే. గీ. గుబ్బుపోంబనటుల యూతఁగొని మనోజ, కేళికావార్ధిలోపల ♦ నోలలాడు
చుండె నవ్వేళ దానినాఁకుండు వచ్చి, యెవరు వారని ఘర్షించి ♦ హెచ్చరించె. 232

- కం. అననుయంబున నెటువలె, భాసురమతిఁ బొంకవలయుఁ ♦ బలుకంగఁ గదే
యోసుడతీ యని యడిగిన, నానతి యిది తెలియ ననుచు ♦ నటుమొగ మయినన్. 233
- తే. గీ. హంస హేమావతికి నిట్టులనియె వేడ్కఁ, దెలియకుండిన నేమాయెఁ ♦ దెలిసికొనుము
వింటినా పతి ఘర్షింప ♦ విటుఁడు వడఁక, వెఱవకు మటంచుఁ జెలి వాని ♦ వెన్నుఁజటిచి. 234
- ఉ. కీలెలుఁగుళ్ళ ఘటించి పరికింపఁగ పండుకయుండి పల్కె యా
తాళినదుర్విచారులము ♦ రాత్రిజనించిన నేడు తావకీ
నాలయమందు మే మిదె సుఖాప్తిని సుప్తి యొనర్చి రే పుషః
కాలమునందుఁబోయెదము ♦ కారుణికోత్తమ యుండనీయవే. 235
- తే. గీ. అనిన మంచిది యని లోనిఁకరిగె నాథుఁ, డరిగినది చూచి నళి లేచి ♦ యంతలోన
బంతుతో నీళ్లు వట్టుక ♦ యింటిఁగోకి, బోయి యేడుంటి వీసరిఁబొద్దుననుక. 236
- కం. ఒక్కతనె గుర్రుక్కుమిక్కుని,దిక్కెడనినరీతి నుండ ♦ తెరువదు లెవరో
యిక్కడికిఁ బండ్పచ్చిన, నక్కట పాణములనుంటి ♦ నధిపా యనినన్. 237
- ఆ. వె. నిండినింటిలోన ♦ నీకేల భీతిల్ల, గోల యూరఁబొద్దు ♦ గుంకలే ద
టంచుఁ గాఁగిలింది ♦ యనుమాన మొండక, యోర్పుతో సుఖాప్తిఁ నుండఁ జెలియ. 238
- శా. ఆలీల వెన బొంకనేర్చిన ధరాఁధ్యక్షైకచూడామణీ
కేళీనంభ్రమజృంభమాణసురతఃక్రీడాచమత్కారచ
ర్యాలాలిత్యకథాప్రయత్నమున కఃత్యానక్తితోఁ బొమ్ము లే
దా లోలాంబక యూరకుండు మని కాఁదంబేందుఁ డిట్లాడఁగన్. 239
- చ. తెలతెలవాటవచ్చుట సతీమణి యవ్వడు చూచి కేళికా
నిలయముఁ జేర నేఁగి ధరఃణీధవుపైఁ దమిమీట నుండె నా
చెలి యనుచుం బురోహితుఁడు ♦ సెప్పిన నాత్మ జనించు వేడ్క నా
నలనరపాలమాళి తదఃనంతరేగాథ వచింపుమా యనన్. 240
- శా. రక్షశ్శిక్షకపక్షయక్షయస్పహఃఽర్యక్షానదాక్షేమకృ
ద్వీక్షారక్షితశుభ్రవక్షహయవాఃఽర్థిక్షాక్షమాధారి
ద్దాక్షాయణ్యనలాక్షరాక్షసజలాఃఽధ్యక్షాగ్ని వాయుక్షపా
ధ్యక్షక్షార్భకపద్మరక్షకరమాఃఽధ్యక్షారవిందేక్షణా. 241
- చాదభ్రమకకందము. రామానుతనమారా
ధీమదవనధీరసారఃఽధీనవదమధీ

తామసజయయజనమతా

నానుగతామనయతతయఃనమతాగమనా.

242

మణిగణనికరము. హరిహయహరిణభృదవయవభరణా

హరిహయహరిణభృదవనవితరణా

నరవరదవిగమఃన వినుతచరణా

నరవరదవిగమఃన విమలకిరణా.

243

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కృష్ణాంజనయనగోత్ర పవిత్రాయ్యలరాజాస్వయ సుధావార్ధిపూర్ణిమా

చంద్ర నిస్సహాయకవిత్వనిర్మాణచాతుర్యనిస్తంద్ర శ్రీరామనామ

పారాయణనారాయణమాత్యప్రణీతం బై నహంసవింశతి

యను మహాప్రబంధంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

హంసవింశతి .

సంచమాశ్వాసము.

ప్రథమ ధర ధర ధర వర ధా
రాధరనిధవర్ణ సమవరావహమకుట
1 క్షాధరధరహర విబుధా
రాధిత కరుణాభిరామ 2 రఘుకులరామా.

వ. అవధరింపుము నలరాజన్యనకుఁ బ్రత్యుత్పన్నమతి యిట్లనియె నట్లు ప్రభాతరీబు
గావచ్చిన నిజమందెరంబు చేరి మఱునాఁడు దినాంతం బయినయనంతరంబ హేమావతీకాంత
యత్యంతసంతోషంబున.

2

సీ. నిటలాధరీకృతఃస్ఫుటచంద్రకళలీల నెలవంకనామంబు 3 నీటు గులుక
మరుదాప్తి నెఱయు పద్మరజంబువలె వక్త్రోతలమున ఘనసారఃతలక మమర
నంతస్థనృపవరఃహాగ్ని పైఁ బర్వినగతి గుబ్బు ఖంకుమఃకలవ మమరఁ
జిగిరించి పూచివ 4 చిన్నారిలతరీతిఁ జిత్రపటావృతఃగాత్ర మమరఁ

తే. గీ. గనకసుమదామఘమఘమఃశిల్పచమునందుఁ, గంబురాపూతభుగభుగఃకల్పమునందు
నంద మొందంగ వాసింప 5 హంసయున్న, నెలపునకుఁ జేరె సాతానియలరుఁబోడి. 3

తే. గీ. చేరినప్పుడు కలహంసఃశేఖరుండు, తివిరి హేమావతీకాంతఃదిక్కుఁ జూచి
వేడుకలరంగ నొకగాథ 6 వింటివేని, చెప్పెద నటన్న మంచిది 4 చెప్ప మనిన.

వ. హేమావతీకి హంసరాజం బిట్లనియె.

5

పదునేడవరాత్రికథ.

కం. వరఁగు నొకపురము రత్నాభరణం బనఁ దరణికిరణఃపటలీనరొ

4 ధ్యురసౌందర్యస్థిరకో, త్కరచిత్రపటాంశుచిత్రితద్యుతలం బై.

6

పా. 1. క్షాధరచరకర పా. 2. రఘుకులసోమా, పా. 3. ల్కబరియందుఁ, పా. 4. ధ్యురసౌధస్థితకేతూ,

- తే. గీ. తనయుఁ డగురాజు ఘనమార్గముననురాగఁ, గోట యాతొగ్రవనరికట్టుకొన్ననుది
విని జలధి దానిచుట్టును ♦ విడిసె ననఁగ, నారసాతలనిమ్మఘోయంబు దనరు. 7
- ఉ. అందొకకుంభకారకమహాస్వయమండలదుగ్ధవాగ్ధిపూ
రేంద్రుఁడు చక్రిదానుఁడన ♦ నన్నిక కెక్కిన పేరుఁగల్గి చె
న్నంది మనోహరాంగరుచిరాకృతినంపదచేత నిందిరా
నందనుఁడే యితండగు ననందగఁ గాపురముండు నెవ్వఁడున్. 8
- ఆ. వె. సలువ కడవరాయి ♦ సారె కళాసంబు, కట్టె యినుము జల్లికడవ ముల్లు
మంటిగుంత గుబ్బిమూని నావంబును, మన్నుమోయుపోతు ♦ మలసియుండు. 9
- సీ. ఆదివరాహంబు ♦ మేదిని నెత్తినమాడ్కిఁ జొప్పడఁగఁ దా ♦ మన్ను మోయుఁ
బ్రథమవేళలసృష్టి ♦ బ్రహ్మచేసినయల్లు ఘటసృష్టి యుత్సాహగరిమఁ జేయు
విష్ణువు చక్రింబు ♦ వేడుకఁ ద్రిప్పెడుచాడ్పునఁ బలుమారు ♦ సారె ద్రిప్ప
బయలిపురంబులు ♦ భర్తండు గాల్చినయడరు నూపట్ట నావంబుఁ గాల్చుఁ
- తే. గీ. గపివరుఁడు పర్వతంబులు ♦ గమిచి తెచ్చి, కుప్పలిమరీతిఁ గుండలు ♦ కుప్పవెట్టు
నవి దివియు ధాత కాండంబు ♦ లడఁచు కరణి, సాధుపథవర్తి ఘటకారచక్రివర్తి. 10
- తే. గీ. కాఁగు మజ్జలముంతయుఁ ♦ గడవ గూన, బాన వెనల బుడిగి పంటి ♦ పరపుచట్టి
కడవ ముంత 1గరిగెదుత్త ♦ పిడత గురిగి, కుండెనటికయు మూఁకుడు ♦ బిందె పంతె. 11
- చ. చెవులపెనంబు గోలమును ♦ జిల్లులసిబ్బియు దోనితొట్టియుం
గువిచిలుమాతమూలమును ♦ గుమ్మెత మజ్జన ధూపపాత్రీయున్
సవరని బూజపొందొనయు ♦ సానికెసిద్దె కమండలంబు లే
దొవదొవకంబిగుత్త గెరఁదుబ్బయుఁ గప్పెరపంటు లాదిగన్. 12
- తే. గీ. 2తీర్చుపూదెలు కడుకులు ♦ తేటగొట్లు, గెరలమురువులు పడితట్లు ♦ కిరుదుకట్లు
బొద్దుటీసెలు నునుపులు ♦ మొదలుగాఁగఁ, బనులు నిర్మించుఁ గుండలపై నతండు. 13
- సీ. దేవకార్యములకుఁ ♦ దిరునాళ్ల కును మహాత్మనములకును గంగజాతరలకు
సంపౌక్షీణములకు ♦ జన్నములకుఁ బెండ్లి వడుగు నోములకును ♦ వృతములకును
సత్రింబులకు స్వహస్తంబులకును సమారాధనపితృకార్యాయూధములకుఁ
బండుగులకు నాలఁపబ్బంబులకు బొంగలికిని దేవలకు గొప్పికిని యడకు
- తే. గీ. జంగమార్చనలకును దాసశ్లఘాజనములకును దండు వెట్టికి ♦ నగరివారి
శి కొండబక్కలకును భిక్షుకులకు నై నఁ, గొఱతవడకుండఁ గుండ లాకుమ్మరిచ్చు. 14

- కం. ఒకపాటికలిమిచేతను, గకవికపడ కప్పలేక ♦ కబళాభరణాం
శుకముల గరగరికల నిం,చుక తక్కువగాక నతఁడు ♦ సుఖమున నుండున్. 15
- కం. ఆతని కొక్కకులాంగన, శీతాంశునిభాస్య రూపఃసేనాఖ్యున వి
ఖ్యాతిని వెలయును గంతుని,చేతిజగాబాఁ కనంగ ♦ జిగిబిగివగతోన్. 16
- ఆ. వె. ఘనము ఘనముకన్నఁ ♦ గచనై ల్యవిస్ఫూర్తి, మెఱుంగు మెఱుంగుకన్న ♦ మేనిచాయ
విపుల విపులకన్న ♦ నుపమింపఁ గటితటి, దాని కెనయె భామిఁలోనినతులు. 17
- ఉ. పోకలరీతి నొంది, మెఱుఁపు ల్లోని, మిట్టలు గట్టి, పై మొనల్
జోకఁగఁ దీరి, తాళములఁచొవ్వనఁ గన్నడి, చెండ్లవై ఖరిక్
దీకొని యొప్పి, గిండ్లవగిఁదిం గొమఁంది పసిండికుండలై
వీకను దండనిండి యలిఁవేణికుచంబులు పొల్చు నెంతయున్. 18
- ఉ. పంచశరాహితుండికుఁడు ♦ భామిని పొక్కిలిపెట్టెలోనఁ దా
నుంచినకాలసర్పము సమున్నతి నాడఁగ లేవమీట బు
స్సంచుఘణాగ్ర మెత్తి యలఁరారెడుచాఢ్యున రోమరాజి య
భ్యంచితలీల మించి మది ♦ హర్షముఁ జేయు జనాళి కెప్పడున్. 19
- సీ. చంద్రభాగనిరూఢి ♦ సతిమోము రాణించు నెఱిగొప్ప కృష్ణవేణిగతిఁ గాంచు
నువిదవాల్గనుదోయి ♦ యుత్పలావళి నొంచు పకియ పల్కులు సరఃస్వతిని మించు
శంఖవర్ణనిరూఢి ♦ సతిగళంబు జయించు నవ్వులు క్షీరసుంధరత నించు
స్తనములుతుంగభద్ర ♦ సులీలదర్పించు నారు నీలాకృతి ♦ నందగించు
- తే. గీ. జఘనము విశాలహేలల ♦ సంభ్రమించుఁ, బదయుగము పల్లవాకార ♦ సేద మడంచు
నడలు హంసావళిఖ్యాతిఁ ♦ గడువహించు, నంగము హిరణ్యకళలతో ♦ సతిశయించు. 20
- కం. తమ్ములు చెలికరములు కుం,దమ్ములు పలువరున వర్వతమ్ముల బలుచం
దమ్ములు చన్నులు తొవలం,దమ్ములు కను లలక లంబుఁదమ్ములు పొగడక్. 21
- చ. హరివరకాంచనాబ్జకమఁలాళిఘనాకృతు లందు టెంతయ
బ్బురము పటూక్తి నాన గళఁముం గరముల్ కుచయుగ్మ మంచు స
త్రైతవ సుమధ్యదేహముఖఁదృక్కుటిలాలక కేశపాశముల్
హరివరకాంచనాబ్జకమఁలాళిఘనాకృతు లందు నిచ్చలున్. 22
- ఉ. దానిమిఠారిసోయగవు ♦ దట్టపుమోహపుటోరచూపు ని
ద్దా నిగరంపుసొంపువగఁ ♦ దాల్చినచాయలరాయిడించు ఖం
డా నెరసోకుతాఁకుల మఁనంబు గలంగఁగ మోహిగాని య
మౌనపుఁ డెందులేడు వినుఁమా యనుమానము మాని మానినీ. 23

చ. అది నెఱి పోయివున్న సాగనునాట నొకానొకటైన గర్భమిం
పొదవని దాట నింటియెనుఁబోతువకంటె మదంబు హెచ్చి నె
మ్మది పరసంగమంబునకు • మార్కొని పొక్కగఁ జారవీరుల
వదలక చూచుచుండఁ దలఁవాఁకిలి గాపుర మయ్యె దానికే. 24

కం. చిటిపాటిసాములు వెట్టుక, పుటపుటగా వీధివెంటఁ • బారుగిండఁబడి
విటులనిమిత్తము మట్టెలు, చిటుకుచిటు క్కనఁగఁ దిరుగు • సినుగ వగతోన్. 25

సీ. శేతలరారాలఁజిగి గ్రాలు నిడువాలుకురులు వేమఱు దువ్వి • కొవ్వ బెట్టు
బలువాలుగలనేలు • తెలిడాలు గలమేలుకనులరేఖలుదీర్చు • గజ్జలంబు
కపురంపురుచింపు • కడునింపుదులకింపుపెదవి కెంపెక్కగ • విడెము నేయు
వలిసిబైముల గుబ్బఁతిలునిబ్బరపుగుబ్బచనులఁ బూయును మంచిచందనంబు

తే. గీ. మంగళాభంగరంగ ద్రఁథాంగవృత్త, ఘనజఘనసీమ సవరించు • గలువచెలుపు
నలువమరు చెల్వుజనుగు దుఁవ్వలువ మెఱయఁ, జిత్రజనిదాడి కుమ్మరఁచిగురుఁబోడి. 26

సీ. తరితీపునగలు బిత్తరపుఁజాపులు మోవి విటుపులు సాలపులు • వింతమాట
లుదుటుచొకాటంపుఁటాయ్యరిచేష్టలు సోబానపాటలు • సాగనుగుల్కు
పొగరువికావికఁనగపులు బెళకించు కనుసన్న నేర్పులు • కలికికరలు
సామెత ల్పిన్నెలు • జాణతనంబులు తెచ్చికోల్మరువులు • తేటపడని

తే. గీ. జంకెనలు తాముతాటింపుఁసాహసములు, పచ్చి తేరగఁ బెక్కిడి • ముచ్చటలును
విటులఁ గనుగొన్నవేళల • విస్తరించు, రూఢి మించిన తమితోన • రూపనేన. 27

కం. ఈలాగునఁ జెలి పల్లవ, జాలచకోరములకెల్లఁ • జంద్రికయనఁగాఁ
జాలి విహరించుచుండెడు, కాలంబున నొక్కనాటి • కడయామమునన్. 28

మ. పరఁగం గూలినయిండ్లు దెల్లెళ్లు గరిసెల్ • పల్లెరు లుమ్మెత్తలుం
జిటుపెంకుల్ చిగిరింతలు గునుకులు • జిల్లేడులు మూషకో
త్కరముల్ దున్నినపొట్టుదిబ్బలును నక్క ల్పందికొమ్మల్ దరు
ల్లారుఁగం బూడినసాతరల్ వడినగుళ్లు గల్లు పా డూరినోన్. 29

ఉ. లాడెకు మూఁగుకాకులపఱాయన మొందఁగఁ జేయ వీఁపుపై
ద్రాక్షునవేళలు నీకె గుదిఁతారినదేహము వీడి కాళ్లుకు
లోడి నశించుతోక బలుఁతోమము లై తగు జోఱుటీగలు
గూడిన బంధముం గలిగి • కూర్మచునుం డొకబక్కగుట్టమున్. 30

తే. గీ. మందగుది రెప్పగొరిసెలు ♦ మక్కినొండ్లు, బరతుమురుకొమ్ములును మోటుబద్లు తడక
వాటు తెరడాక్క మిడితోడ ♦ వేటుగాల్లు, నేరుబాసిన యొకబీడయెద్దు జేరి. 81

వ. అందు వసియించి యున్న నమయంబున. 82

చ. నలువగు తూంకిచేవన గనంబడుకొమ్ములు వింత చింతని
వ్వలనరివచ్చు కన్నుగవ ♦ పోసరపు న్నెడ ముద్దవక్కలం
దెలుపులురాలు లావుపొలతిం దగుపాదము లుక్కుపోత నం
ధిలినవిధాన నుండు బలుదేహము గల్గెనుబోతు వచ్చటన్. 83

ఉ. చేరి శుభంబె ఘోటకమ ♦ శ్రేయమటే వృషభంబ మీర లీ
తీరున డస్సియుండుకథ ♦ దెల్పు డటం చెనుబోతు వేడ వే
సారక విన్ను చెప్పెదను ♦ సైరిభవర్య మదీయగాథ యం
చారని యాత్రి గుంకుచు వృషాగ్రాని పోతును జూచి యిట్లనున్. 84

సీ. తలయేరు జెట్టి బీడులు దున్ని పడఁగొట్టి గాలుదిక్కినబండ్ల ♦ గట్టి మొత్తి
పొలముకాండకుఁ బుచ్చి ♦ తలదిమ్ము బట్టించి పట్టుడుకపిలఁపదను జెఱచి
పాపడమ్ములఁ జిక్కుపజచి రెండేసి గొట్టులకాడి నమరిచి ♦ రొప్పుచేసి
బలుగుంటకలచేలు ♦ పాయుచో సాగని తావులసెలకోలఁ ♦ దాఁకమొత్తి

తే. గీ. గానుగలఁ ద్రిప్పి నరువల్ల ♦ గలఁచి బండి, దండిబరువెత్తి యురికింతఁ ♦ దరిమి యెదలు
గల్గిపడి రెండుదుక్కులు ♦ వెళ్ల దున్ని, యెట్లు గడగి పోదోల నిట్టైతి నుమ్మి. 85

కం. అనవిని తలదిరి ప్పెనుబోతనియె మహాక్షంబ కప్ప ♦ మనుభవ మయ్యెన్
వనజభవువ్రాతఁ గడువను, మనతరమా యనుచు వగచి ♦ మహిషము హరితోన్. 86

సీ. తెగుబొల్లి విషపది ♦ తీసికట్టగనెమ చ్చున్నిబావురసాలు ♦ నధికదంతి
బూడిదెముక్కులు ♦ వీడికాళ్లును బొలుగంటురోమంబులు ♦ కాకనంబు
వరపారి విషనిధి ♦ వరబొల్లు సర్పి కోకావర్తకము కందఁకప్ప పట్టె
డనుడి పింగళియు పిండావర్తకంబు నెదావర్తకము దీర్ఘదంతి దీర్ఘ

తే. గీ. వాలమును పొట్టనుడి గళావర్తకంబు, వాలుచెవులును మఱి భుజావర్తకంబు
వూతనుడి తోడనుడి దివాజాతమాదియైన దోషంబు లావంతయైన లేక. 87

కం. జరదా కొమ్మెత మునకే, కరెడ ననాయుజు సురంగు ♦ కల్యాణ నునే
రరుక బిలక శ్రీవృక్షి, హరి బోరును నీలను హయంబులలోనన్. 88

తే. గీ. నీవు హరితీతి గంధర్వనిచయమెల్ల, గొలువ యాదేవమణిచక్రములు వహించి
విబుధుల భరింపుచుండెడు ♦ విధమదెల్లెఁ, దొలఁగి చిక్కితి విలులేల ♦ తెలుపు మనిన. 89

వ. తురంగంబు మహిషంబున కీటనియె.

40

కం. ఆనాటి కటులనుండితి, నీనాటికి నిటుల నయితి * నేమందు నయో
లేనాటి మేనినత్తువ, లేనాటికిగలవె విను చలిచినవిధమున్.

41

నీ. వేమ నదుర్కోలు పెండివారల కిచ్చి తెవులై నవారి కడ్డెలకు నిచ్చి
మేయఁ బోయినచోట * మెడవెండుకలు వట్టి యాతతాయలును వయ్యాలి దోలి
లమర గృహప్రవేశమువారి కొప్పించి 1వంశ సారికెలంచు * చాలనొంది
వలెనట్లనించుచి * బద్ద్య వేనుకవచ్చి వలనలచే కంటముల ఘటించి

తే. గీ. తీరకున్నట్టిపేదనంసారమునకు, గనవు కట్టెల లద్దల * గాసివఱచి
లావు సత్తువ చెడఁగొట్టి * లాఁడ పోవఁజేసి పోదోల నిటకు విచ్చేసినాను.

42

చ. కొఱపము చెడ్డయొట్టు చలిఁగొట్టినచో కవణంబు కల్ల మే
నఱసిదువారమార జలమూర్చుట యెన్నడు కానివాని యే
తఱి గలలోనను బడెడుదాని యెఱుంగను బేడదంబుముం
దఱి బడవేసి యెడ్ల కడ * దామెనతొడువఁ గాలుగట్టినన్.

43

తే. గీ. ఎడ్లు పోట్లాడి కొమ్మల * నల్లివేయ, గేదె లొకదిక్కు సెలఁగంగ * గోవుదూడ
లాఘ దన్నంగ నమ్మహావస్థచేత, గుఱ్ఱమై పుట్టియును గోడుకుడువవలసె.

44

నీ. పిలకీచర నక్కపి పైలచెవి గొఱ్ఱపాలలంబును మేకపాలలంబు
బుడ్డకాచర యుట్లబొద్ది దొంతరలంబు మాడుపుగురుగును * మదనకట్టె
నూనెముఠలమును * నానబొలలమును గొండగురుగు పాలపెండలంబు
పొర్లుగాడియు నల్లపూలల మినక చెంచలి కందికారియు * గిలకలంబు

తే. గీ. చన్న చేరెద్దు మట్టేకు * వెన్న వెదురు, లంజెనవరము వెట్టిపూలము చిట్ల
బొట్లలము గోళ్లము బొల్లికట్లలంబు, నల్లరీగాదియలములు * నల్లవిడిచి.

45

తే. గీ. కనవపులు వీడి గోరిగె * కాకివెదురు, దర్భ చిగిరింత గరికెమోదంబు జమ్ము
పెద్దజ మ్మాదరయు తుంగ * పెద్దతుంగ, భోగవతి నక్కలోకయు * పోనవిడిచి.

46

నీ. కాచిగోగడ నేడ్చికార బూడెదతోలకాచి పందెడగోళ్ల * గడ్డియాబ
ముల్లూపచెంగాయ * మల్లియకరివేల యఱగొయ్య వెఱుతురు * మెఱుగుగడ్డి
గంపడొల్లక కొమ్ముకాయ పొత్తరముల్లు వట్టింత కదురు కాఁర్యాకు చివ్ర
కందురు బూతరాకాసి పిచ్చుకలియ్య మశ్మరి వెర్లి చేమర్లు గునుకు

పా. 1. సంశ సారికెలందు * స్వారికెదలి పా. 2. జంబు నూదరతుంగ వెఱజంబు పెద్దతుంగ భోజ
వతి నక్కలోక విడిచి.

తే. గీ. చీమచిప్పర చిప్పర • చేతిబోద, యుట్లగడ్డలుచిప్పర • యూటు కనవు
 పొలికి పొనుకెడ కుండేకి, పొరుజు గరక, పరికి సాల్వము సొంపెకుండురు గరిమిడి. 47
 వ. మఱియును. 48

తే. గీ. వీరి తోణంగి తొండును • మారువెల్లి, తొప్ప రంటింత యెద్దుకొ • ముప్పగడ్డి
 పుల్ల పూచూచయును బూద • పూలగడ్డి, కదురు తుంగాకు తుంగలు • గలయ విడిచి.

ఉ. చిక్కులమారి యాబలిజుసెట్టి వయాళులమెట్టి బర్వులకా
 నుక్కడలంగఁ గొట్టి తననుందరిచేతికి గడ్డికోసమై
 చెక్కుడుపార యాయ బడిసేటది నిచ్చులుకోడకాండ్రపైఁ
 బిక్కులవారిని సోలి నగుబాటున కళ్ళక సంజచీకటిన్. 50

తే. గీ. తానభయవాండ్లు లద్దిలోఁ • దగలఁదీసి, దిబ్బలను వ్రేయు చెడుగత్తు • గబ్బుగడ్డి
 గంపలో వేసికొనివచ్చి • చంపఁజాలు, పూనికను గ్రమ్ముకొని నామొగాన వైచు. 51

కం. విను మాపెచర్య కినుమడి, గొనకొని కావించు దానికోడలినడతల్
 కను కని వేసారితీ హెచ్చెను బాపపుఁగాల మనుచుఁ • జెప్పెడువేళన్. 52

సీ. చండవేగోత్థభూమండలధూళ్యాప్తి పంకికృతాభిరూపంకపాంథ
 మభోత్పతద్వపద్యాభూతభగ్నభాత్రోండక్షరద్వాహ్యకాండకాండ
 మద్దిభిత్కేళ్యటవ్యగ్రభాగదాకృతపోద్ధతక్షమాస్థక్షమాజ
 ముగ్రతిపురధీకృదుగ్రత్వరోద్ధతద్యోవీధ్యటద్ధరిత్యున్నతపుర

తే. గీ. ముద్ధతాబ్ధిప్రాదప్రాదిసీద్ధవార్ము, హుర్ముహుర్ముతినవతద్భూహూరుచక్ర
 వాళమద్ర్యశ్మపూరితవాద్ధి వీచె, భయదగలి నొక్కజంఝూ వ్రభంజనంబు. 53

మ. వరుణాశాగతమారుతోద్ధుతశిలావ్రాతాహతిద్రాగ్దశ
 త్తరళద్యోవతనాతిభీతిభరణార్థబ్రహ్మదత్తార్జునో
 త్కరమృత్ప్రసరముఖ్యవస్తుఘటితస్తంభభ్రమాపాదిభీ
 కరవాతోత్థధరాపరాగవలయాఘంబు ల్దనరైన్మహిన్. 54

వ. మఱియు నవ్వాయువు శోషితసింధురాజంబును గర్ణవిస్ఫోటనంబును గావున
 ధనంజయపరాక్రమంబును, నప్తకబంధంబును బలాశవిజయకరంబును గావున దాశరథి వ్రతాపం
 బును, ఖగరాజమానభంగంబును శైలబలఘాతియుఁ గావున మహేంద్రవిక్రమంబును ననుకరించె
 నంత. 55

ఉ. భేకశుభప్రదం బనలభీమ మనేకపథుోణికాసరా
 నీకశరీరతాపహ మునీగతటాకనదీనదాదినీ

రాకరహర్ష కారణ మహావతిదీప్తినిరోధి కంధరా

లోకనహృష్టభీతశిఖిలోకమరాళము సోన దోచినన్.

56

చ. జలదము నీలిచల్లడము ♦ శక్రశరాసన మొప్పు కాశధా

రలు తెలిజల్లులేగుబకరాజి వహించిన బూదిపూతల

గ్గలపు మెఱుంగు లాయుధపుకాంతులు గరితగర్జ లొప్పగాఁ

దొలుకరివీరముష్టి నడఁద్రొక్కె నభస్థలపణ్యవీధికన్.

57

నీ. ఆకాశగజకుంభంబై యొప్పు మొకమాలు కాలకువిందోత్థనీలవటము

మిహిరాంగనాభంగమేచకోలోచంబు కకుబజాజీవికకంబళంబు

కమలజాండభాస్త్రిగతమషీవారతంబు ద్యుమణిదీపాదితధూమచయము

నడిమిలోకముతేని ♦ నల్లవట్టుగుడారు ప్రకృతికస్తూరికావంకచర్చ

తే. గీ. యనుచు జగముల జనములు ♦ వినుతినేయ, నీలకాకోలకలకంఠనీలకంఠ

కజ్జలప్రిజ్వలన్నీలకంఠకంఠ, ఖంబరీటాభఘనఘనాఘనము నెరసె.

58

మ. జగదండం బనుబు త్పిరంగి జలభృతస్సంఘంపు మం దుంచి పొం

దుగ శంబం బనుగుండు వ్రేసి పటువిద్యుద్బహిచే భ్రాష్ట్రమం

టంగఁ గాలం బనుయంత్రికారకుండు చూడఁ మోయి నామోతలై

జగము ల్లంపము నొంద మోసె ఘనగర్జల్ భీషణాకారతఁ.

59

నీ. వనదాంజనగావృతమునఁ గనఁబోణాంశువితతి దశ్శను ధాతుతతు లనంగ

జలదపూర్ణజాండజలరాశితీరమారుతచలద్విదుమలలికలనఁగ

నమరులకడవినోదము నల్పు సమయమాంత్రీకు నోర వెడ లన్నిదీప్తు లనఁగ

ధారాధరవ్యాజ ♦ వారణేంద్రమదారుణేక్షణాంచలకాంతు ♦ తనఁగె ననఁగ

తే. గీ. ఘనఘనాఘనగహనసంఘాతములను, గర్జితధ్వానములు మోయఁగా దహించు

దావపావకకీల లంఘంద పర్వె, ననఁగఁ దళుకొత్తై జంచల ♦ లభినరణి.

60

నీ. బిబిబిద్గరగర్జకభీమధ్వని వివిధజంతుశ్రేణిఁ ♦ జెప్తుచుపటువ

ధగధగద్భ్రుణిగణోద్యద్వివృద్ధ్యుచ్ఛటల నిశ ల్పవల్ల ♦ వెలుంగుచుండఁ

బెటపెటార్భటిరణఁచ్ఛటులాభినిష్కోషముల ముజ్జగమువార ♦ లులికిపడఁగ

ఘుమఘుమారావసంకులకులకులభృత్కుహరానిలముల దిక్కోటు లురుల

తే. గీ. చిటచిట యటంచు కరక లుత్కటత రాల, నిగనిగద్యుతి మేఘము ♦ ల్నింగి నెరయ

ఫళఫళపయఃవృషత్పరంపరలు గురియ, ఝోరుఝోరున దారుణాసార మడరె.

61

కం. పటుధాటిరటదుత్కట, పటహలటహకోటిరవము ♦ పాటిలినటులఁ

నెటనెటఁఘటఘట ఘటఘట, పిటపిట చటులార్పటులను ♦ బిడుగులువడియెన్.

62

వ. అప్పుడు.

63

తే. గీ. అర్జునా ఫల్గునా పార్థా • హరి కిరీటి, శ్వేతవాహన బీభత్స • విజయ జిహ్వు
నవ్యసాచి ధనంజయ • దివ్యపతిజ, పేరులెన్నుచు నేగిరి • భీతి జనులు.

64

వ. ఆనమయంబున.

65

సీ. గగనమండలభద్రా • కాయమానంబున ఘనపంక్తు లను మేలుకట్లు కట్టి
ధరణివేదికమీఁదఁ • గరకానికాయమాక్తి కముల రంగవల్లికలు దీర్చి
ఘనఘోషభేరికా • ధ్వనులు బర్హిణగణధ్వనకాహళినా • దములు మ్రోయఁ
దెగనిమెఱుంగులఁ • దివ్యటీలు వెలుంగ ద్విజరాజమంత్రము • ల్విస్తరిల్ల

తే. గీ. వృష్టిగజరాజగమినీ • విభుఁడు సమయపురుషుఁ డయ్యెడ నిమ్మగా • పుత్రికలను
గాంచి పెంచి ప్రమోదంబు • గడలుకొనఁగఁ, బరిణయమొనర్చె శరధికి • భవశరధికి. 66

తే. గీ. అప్పు డవ్వానగొట్టున • కలికి యులికి, పడినగోడలు నొరుగుకం • బములుపట్టు
వదలి కూలినగోపురా • వళులు గల్గు, పాచుగుడిలోని కెనుపోతు • పఱచి నిలిచె. 67

కం. అంతట వర్షము నిలిచె ది, నాంతము జనియించెఁ గజ్జలాభ్రతమాలా
క్రాంతరుచి వర్షె నెల్లెడ, సంతమసము చుక్కలమరె • సత్పథవీధిన్. 68

కం. ఎనుబోతు నపుడు కుమ్మరి, తనయింటికి రాకయున్నఁ • దత్పురినిండ్లఁ
వనముల వంకల డొంకలఁ, గనుగొనుచుఁ వచ్చి నిలిచి • కని యహోటన్. 69

ఉ. లంపులమారినదాన నిను • లాచుక మాదిగవాఁడు గోయ వే
కొంపకుఁ బొమ్మటంచు మిణుగురు జనింపఁగఁ బండ్లు డీడి మై
కంపము వుట్టఁ జేగుదియ • కట్టెను దిట్టుచుఁ గొట్టఁ బోతు బ
ల్లంపెన నింటికై చనినఁ • గుమ్మరి గాడిని గట్టె గట్టినన్. 70

తే. గీ. కట్టు విడువకు మని చెప్పి • కాంతతోడ, రేయి యొకరీతిఁ గడిపి యా • రేపకడను
గుమ్మరయ్యారివల్లెలఁ • గుండలమ్మ, వెడలఁ దద్భార్య జారుల • వెదకుచుండె. 71

ఉ. సారణనామధేయుఁ డొక • సాలియవాఁడు మనోజ్ఞమూర్తి కా
శ్రీరధరిత్రినుండి యల • సింధువసుంధరఁ జేరఁ బోవ నా
దారిన రాఁగ రాగమునఁ • దప్పక యాతనిదిక్కు చూచి యే
యా రెట కేఁగ దేమిపని • కున్న తెఱు గెఱుఁగింపుమా యనన్. 72

తే. గీ. అతఁడు దాని నెగాదిగ • నరసి చూచి, దుడ్డెగట్టిది పనిలేంది • తొల్లఁ దానె
పిలిచె నిది పాటమారి గా • వలె నటంచు, జేరి తనపేరు పురిపేరు • చెప్పినిలిచె. 73

సీ. దప్పి కిమ్మన ముది • దప్పిన దా యనుఁ జెంబుదె మ్మనినఁ గు • చంబె యనును
గూరఁబెట్టు మనఁ జేకూతె నా హిత మను నన్న మటన్న జ • హాన్న మనును

నున్న మిమ్మన్నఁ గూఁసున్న మే యనుఁ బోఁకవక్కలే దన్న గుఁర్వకై యనును
నిప్పని పలుక రా • నిప్పని కనియను నాకియ్యమనిన నీయాకె యనును

తే. గీ. దేహ మలసె నటన్న సంఘామా యటంచు నిట్లేపురేగి యమ్మించుబోడి
యతని మాటల కరమాట • లాడుకొనుచు, గేరి నవ్విన జూచి యాసారఁబండు. 74

కం. నెరమాటలఁ గోడిగముల, నరమాటల జాణతనము • లతిచతురతలఁ
బరిహాసంబుల నీసరి, బెరగాయపునతులు లేరు • చినరుహగంధి. 75

వ. అని పలికి యంత.

76

ఉ. కొమ్మ యవేళపొద్దు నెటఁకుం జనలేను బరుండ నింత చో
టిమ్మని వల్కరించఁ దరఁభేక్షణ మంచి దటంచు నవ్వుచు
రమ్మని చేరఁ బిల్చి యరఁగ మొగి మూసి గడల్ గదించి మో
దమ్మన రెట్టఁబట్టికొని • దర్పకకేళికి సంభామించినన్. 77

తే. గీ. అతఁడు సురతాభిలాషసంగతుఁడెకాన, మంచి దని నమ్మతించుక • మమతతోడఁ
గుచ్చి కాఁగిటఁ జేర్చుక • కుచము లొత్తి, మొనసి మదనరణక్రీడఁ • బెనఁగులాడ. 78

ఉ. అంతట వానిభర్త నిలయాంగణసీమకు వచ్చి నిల్చి య
య్యంతిని దల్పుఁ దీయు మని • యెంతయు ఘర్షణతోడఁ బిల్చినం
జిత యొకింతలేక యల • చేడియ యేగతి బొంకుఁ జెప్ప మో
కాంత యటంచు నంచ యడుగఁగ విని యాబిడ యూర్పు నంధిలన్. 79

తే. గీ. వెలియ దెటువలె బొంకునో • జలజగర్భ, వీతిరత్నమ చిక్కులు • పెట్టనేల
చెప్పినను జెప్ప మిక్కథ • చిత్త మలర, వినియెద నటన్న రాయంచ • వెలఁది కనియె. 80

చ. అటువలె భర్తపిల్చిన భయంబునఁ జారుడు కంప మొంద నా
కుటిలసుకుంతలయ్యెడను • గొబ్బున వానిభయంబు వాపి యు
త్కటధృతి సైరిభంబుమెడఁగట్టినత్రాడు వదల్చి దైవమా
కటకట రట్లు సంగతముగా నెనుబోతును గల్గఁ జేసితే. 81

తే. గీ. శాడిపట్టున నిల్వదు • కట్టిచేయఁ, దరముగా దంచు వాకిలి • దెఱచి పోతు
వెడలి పొయ్యాని వాకిలి • వేయుమచుచు, మగనితోఁ జెప్పి యాదిట్ట • మమతపుట్ట. 82

తే. గీ. ఈదయానిధి వీధిలో • నేఁగుచుండఁ, బిలిచి తోడ్పెచ్చితిని మెడఁతలుగు పెట్ట
వింతమానిసిఁ గనఁ గట్టివేయనీక, నురుకఁగాఁ దల్పు వేసితినియి రమణ. 83

కం. అని చెప్పి మగనిచే జారుని నుతిసేయించి వారిరుహముఖయు విభం
డును దొంటిరీతి నుండిరి, యని యంచ వచించునెడ నిశాంతం బైనన్. 84

- చ. పావపాన నిద్రామబ్బునఁ బ్రీతిఁ పుల్ల సరోజదళాయతాక్షి మె
లన నృపమోహతావకరఁలంపటతాయతి నంచదెల్పఁ దా
వినినకథాచమత్కృతికిఁ జేమరు నొదల ద్రిప్పికొంచు హా
యనుచు నిడూర్పుపుచ్చుచు నఁయారె యటంచును బోయె నింటికిన్. 85
- తే. గీ. పోయి యభ్యంకషం బై నఁచాయ లొలుకు, కలువరాతాలకభుకులోఁ వలు రహించు
తభుకుమగరాలగోడలుఁగల సుసాణి, మేటికొమ్ముత్తియపుతాతిఁ మేడలోన. 86
- చ. పరపుపలంగిపోషుగలఁ బంగరుమంచముపై వసించి భా
స్కరుఁ డుదయింప నూడిగవుఁగ్రామిని లేవఁగ నిద్రలేచి త
త్తరకరుఁ డసమించుదనుకా నొకరీతి మెలంగి చీకటుల్
నెరసినపిమ్మటన్ నలినఁ నేత్ర మహీపతిమీఁదికోరికన్. 87
- ఉ. రాలు మరాలు వాలుసవఁరాలు మెఱుంగులనూపురాలు వ
జ్రాలసరాలు మేటిబవఁరాలు వరాలజిరాలు తూలుహా
రాలు తురాలు ముంగపుముఁరాలు తరాలసిరాలు నందివో
రా లుదుటుంగరాలు జిగిరాలఁగ నాజవరాలు దా లొచ్చిగిన్. 88
- సీ. చీరకుచ్చులు నేలఁ జీరకుండఁగఁబట్టుకొని పార్శ్వముల సఖిజనము నడువఁ
బాడుకలైట్టిరాఁ బదిలమం చుడిగంపుటింతులు కైదండఁ లిచ్చి కొలువ
మనువుల కని చెలుఁ లునుకుపర్వుల వచ్చి మొగ తెఱకట్టులోఁ ముచ్చలూడఁ
బొద్దున నేవనుఁ లూని చేయుద మంచు బోనకత్తెలు వేగిఁరాన రాఁగఁ
- తే. గీ. ద్వరితగతి నిండ్లకుఁ జనంగఁ దమకుఁ దమకు, సెలవొనఁగు మంచుఁ బాటలుఁ సెప్ప విప్ర
యోష లేతేర నొయ్యారఁ ముట్టిపడఁగ, వచ్చినిల్చిన రాయంచఁ మెచ్చి యపుడు. 89
- సీ. సొగసుమిటారంబుఁ సొంపునొయ్యారంబు నీటు జగ్గుతనంబుఁ నేవళంబు
సొబగు నాగరికంబుఁ చొక్కాటమునుఁ డెక్కు గరకరి కందంబుఁ ఘనత నడత
హూయలు చక్కదనంబుఁ నొనపరి నెరఱివి నవరణ చెలువంబుఁ సరసరీతి
హూసు చమత్కారఁ మారజంబును నేర్పు గంహారంబును నాయఁకంబు వన్నె
- తే. గీ. సింహు జిగిబిగివగ బాగుఁ చిన్నె యొప్పు, వేరు నాణెంబు మురిపెంబుఁ పెద్దతనము
కులుకు ప్రోథత్వ మభినుతిఁ గొనబు నెళపు, నరయ నిట్లుండ వలదె హాఁ యనుచుఁ బలికె.
- వ. ఇవ్విధంబునఁ దనుమెచ్చి పలికిన రాయంచం జూచి హేమావతి యిట్లనియె. 91
- కం. తురగము వృషభముతోఁ దన, తెఱఁ గెన్నుచుఁ దనకుఁ గనవుఁదేనిచెలిని ద
ద్వరనుతనతి నెంచె గదా, యెఱిగింపుము దానిచర్యఁ లెట్టివో యనినన్. 92
- ఆ. వె. అంచ మించుబోఁడిఁయాననం బీక్షించి, యడుగవలయు నిట్టుఁ లడిగినపుడు
చెప్పకున్నఁ దనదుఁ జేముషి యది యేల, యనుచు నిట్టు లనియెఁ నాదరమున. 93

పదునెనిమిదవరాత్రికథ.

శా. శ్రీధామం బననొక్కపట్టణము ధాత్రిన్ మించుఁ జంచన్మణి
సౌధస్తామవధూముఖేందుఘృణిసంస్పర్శనృవత్స్వచ్ఛతా
రాధీశాశ్మవయఃవృషచ్ఛయవిధాతాకాశకూలంకషా
సాధూత్తుంగతటిమునీశ్వరతపస్సంజాతనంతాపమై. 94

తే. గీ. సాల మున్నతి భూర్భువఃస్వర్మహర్ష,నస్తపస్సత్యములు భేయఃనై మ్మన్య మతల
వితల నుతల తలాతల,తతి రసాతలము మహాతల 1పాతాళకము లెఱుంగు. 95

చ. శకనఁ బురిచుట్టుతోటల నుగంధఫలంబులు రాల వానిపైఁ
బననలు పండి తెల్లి పడుపాటున రొంపులు గట్ట వానిమీఁ
దనె రసదాళి వీలి రసధారలు నించఁగ నైనయుబ్బలిన్
జనుపడి బొంకు లందుఁ బడ సారె హసించురు శాలిపాలికల్. 96

కం. ఆపురమున నొకఁడుండును, గాఁపురముగ బలిజెనెట్టి గణదానుఁ డనన్
దీపురముగాఁగ నయ్యల,కాపురమున ధనదుఁ డుండుగతిఁ గడువేడ్కన్. 97

వ. వెండియు నతండు. 98

చ. సరిపెఱతోడినజ్జ బలుసందిటితామెతు లింగవస్త్రముల్
సరిగెచెఱుంగువాగ విలసన్మణిముద్రిక లంచుకమ్ములున్
మెఱుంగులుగుల్కుదోవతియు మిన్నగునీలపుపోగుజోడు బి
త్తరపువిభూతిరేఖ లఱుఁతల్ రుదురాచ్చలు గల్గి భాసిలున్. 99

ఉ. మోరకసీదుపట్టమొగ ముట్లతలాడము జల్లు లెఱచిం
బోరయుఁ గంచుకుప్పెలును బూజలగొల్పును బెద్దగంట సిం
గారపువృష్టిదండ మెడ గజ్జెలవేరులు నందె లొప్ప లో
దేరిన దొక్కవస్సె యెకిరింత మహాక్షము పొల్పు వానికిన్. 100

చ. తణగము లానుకంట్లములు తండిగము ల్సలకల్ దడె ల్కుతూ
గణములు చెక్కుగుంపు లడిగంబులు పంజలు త్రాడుగల్లమం
కెణములు గోతిము ల్నుగలు గెంటెలు బోరము లాతనింటిలో
గణన కసంఖ్యలై వెలయుఁ గంజనమానవిశాలలోచనా. 101

సీ. గూటపుఁదిరుగుల్లు కొలికిదామెనత్తొల్ల కందలీకము కోలె కదురుకోల
మరగజమున మోడిమెఱుంగుగాఁ దీసిన పిల్లచుట్టలు నల్లుచిల్ల వల్ల

తాగ్రును బురికోళ్లు ♦ దబ్బనములు నుసిగంతలు నట్టెనకట్టె లసిమి
బలుపొన్ను లలరారు ♦ బగినెగూటంబులు పెనుజోగివట్టెళ్లు ♦ పిల్లపట్టె

తే. గీ. డలును బూవులకరెడగిన్నెలు విభూతి, వండ్లు గంగాళమును గుసిగిడి పాల
మడ్డిభరణి రుద్రాక్షలు ♦ మజ్జనంపు, పాత్రములు గల్గియుండుఁ దద్భవనసీమ. 102

ఉ. కామునిమేనుగాలెఁ బలుఁగాకి జయఁతుని రూపు గూలె నా
సోమునినత్కళాగరిమ ♦ చూడఁగఁ జూడఁ గృశింపఁ జాలె నీ
భూమి జనించి యాక్షణమె ♦ పొల్చు వసంతుని యాకు రాలె నో
హో మఱి వీనిరీతిఁ జెలువొందిరె వారని యెంతు రంగనల్. 103

చ. అతనికి నొక్కనారి గల ♦ దన్నిటమేటి మిఱారి రూపునక
రతి నిరసించు మీఱి మరుఁరాయలదిగ్దయభేరి వింతతా
చతురతలందుఁ గేరి ఘనసాహసచర్యల బల్తుఱారి వా
క్తిచెలువంపుకీరి యభిధానముచేత విహారి యారయన్. 104

చ. కమలభవాలయారిగజగర్వ మడంచుముఖంబు యానము
ల్లమలభవాలయారికళల న్నగుఁ గంతము శ్రోణిబింబముల్
గమలభవాలయారిగతిఁ ♦ గైకొనుఁ గన్నులు గబ్బిగుబ్బులుక
గమలభవాలయారిఘ్రిణిఁ ♦ గాంచుఁ గరంబులు వేగి యింతికిన్. 105

చ. ఘనము కచంబు చెంబు లన ♦ గబ్బిచనుంగన మించుమించులక
దనురుచి మాపు మాపు నెలతఘ్నల గెల్చుమొగంబు గంబురా
లనఁ దగుఁ బల్కు పల్కుదు రయారె సుపాణులు పాణు లబ్జముల్
మనసిజనారి నారియనమానపుటా రలరారుఁ దీరునన్. 106

కం. ఆ లవనము శశిబింబం, బాలవనము తేనెధార ♦ లంబుదవర్ణ
శ్రీ లవనయించుఁ గబరీ, శ్రీలవణముఁ బొగడఁదరమె ♦ శేషునకై నన్. 107

ఆ. వె. కాంతకలము గళము ♦ కలముద్దురూపంబు, దరము దరము దరము ♦ దరము దరము
వాలుమీలఁ బోలు ♦ వనజాక్షికన్నులు, సార సార సార ♦ సారసములు. 108

సీ. మొన యైననఖరాన ♦ మిను కై ననిటలాన జోకగుల్మ విభూతి ♦ రేకమర్చు
నయ్యోర జిగిదేఱ ♦ నొయ్యోర మలరారఁ బసపుతో నన్నంపుఁ ♦ బట్టదీర్చు
నలదండ కళతండఁముల నిండుతనముండ నరనకుంకుమరేఖ ♦ సంఘటించు
యాచెంత కానంత ♦ యానంత జగజంత సాగనుగా నిడు చాఁదుఁచుక్క బొట్టు

తే. గీ. మెడను జందనచర్చ ధమ్మిల్లసీమ, విచికిలంబులు గంబూర ♦ కుచములందుఁ
గవ్రపువిడంబు పుక్కిట ♦ ఘమ్ము మనఁగ, విటుల వలపించుమరుడైన ♦ వెన భ్రమించు.

తే. గీ. మీఱిగడిదేరి భోగముఁవారి కేరి, జేరి చిన్నారి వగఁ గేరు ఁ వారి దారి
కోరి విటుఁ జీరి రానిచో ఁ మారుబారి, సారెవేసారి 1పొరలు విఁహరి నారి. 110

వ. ఇత్రైజంగున. 111

కం. పరపురుషచింత నచ్చెలి, నిరతము చఁయింపఁ జూలు ఁ నిలి చభివృద్ధి
బరఁగుచు నవమానంబులు, బరచిన పదనంతరంబ ఁ భామామణికిన్. 112

సీ. గుడిమీఁదఁ బడురావిఁకడఁగొనిచెడిం గీఁగె పుణ్యనదీతీర్థఁమునను మొనలి
కంటిలోఁ గొడవెండుఁకయు రచ్చమఱ్ఱిని బొమ్మరక్కసి కాఁపుఁరమ్ము నేయు
భవనసీమను ద్రాఁచుఁపాము కల్పకుజంబుకడ గచ్చపాద పాలఁకడలి విషము
వనమునఁ జిచ్చు దిఁవ్యౌషధికినిఁ బుష్పి బ్రతుకు బాలేయింటఁ ఁ బరశురామ

తే. గీ. హస్త ముదకాన గ్రుడ్డు సఁస్యమున మల్లె, జీవవితతిని రోగంబు ఁ చెఱకు నెన్ను
మణిని దోవంబు నృపునందు ఁ మార్దవంబు, పుట్టుచందానఁ బుట్టెను ఁ బుత్రుఁ డొకఁడు.

తే. గీ. వాఁడు నానాఁటి కభివృద్ధి ఁ వఱలఁ బెరిఁగి, కాఁకలనుదీటి గడిమీఱి ఁ గట్టిపారి
రాలుఁగాయతనాన బేరిజపుదారి, నాటితేటి నెరాగంట్లఁమారి యయ్యె. 114

మ. గుణమా సెబ్బి వివేకమా నహి మనోఁగూఢత్వమా లే సుభా
మణమా కల్ల విచారమా తవళి వంఁశాచారమా నాసి మా
ర్గణముఖ్యావనశీలమా శశకశృంఁగప్రియ మాప్తాదితో
మణమా దబ్బర సత్వమా హుళి గణింఁచన్ వాని కదిస్తనీ. 115

వ. వెండియు నతండు. 116

సీసమాలిక. ఆతతాయ బిగాది ఁ యడిగుండబండఁడు మొండికట్టె గులాము ఁ మొప్పెగోవు
బోలెవా టగచాట్లఁపోతు దుర్మాగ్నండు బడిశవాటు గరాసు ఁ వంద లండి
కొయ్యదిప్ప ఖరాబు ఁ కోచ బండెలమారి ముందడి పాపాలఁముద్ద ధగిడి
వోగు దూబరదిండి ఁ వోచవా టవలక్షణము బాడుగోలు వాఁత్యము బజారి
పలువిత్తు పలుగాకి ఁ ప్రాడ్వక్త ముచ్చిప్ప ములిపెక ట్టరువంద ఁ మొలికిదిప్ప
పాపిష్టి బజగేడి ఁ పంచమహాపాతకి వృత్తిపాత పోకిళ్లమారి
దరిబేసి చెమగొట్టు ఁ బెరికి దబాకోరు విషవాలవిత్తు చిల్బిషము దగులు
బాజి హరాంకోరు ఁ వాజ వక్త్రలముచ్చ చీవాట్లమారి ప్రాచీనవిత్తు
మూసనమురికి నిఁరోహి స్వామిదోహి దుష్టు రోతలమారి ఁ దోసకారి
బడిమికూళ్ల కుమిత్తి ఁ పడిసె యెంగిలికాయ బడుపుగూ డనగొట్టు ఁ పాడెగట్టు

గుండెగుళ్ల డము తాఁకూళ్ల మారి యభాసి కడుప్రేత నడపిన్లు • గంపదింపు
 దూటదర్శన మూఁడుఁతోడ గుంకన గుల్ల గుట్టలగోవోడ • గొరుకుబల్లి
 తే. గీ. కొంటె కనుమాళమును దూప • కొంపచెఱుపు, చేరిగేడియు చెరపనఁచేట రోసు
 బడియ దుర్బీజమును భ్రష్టు • మడియ చేట, సేయ కలుముచ్చు చెడుగు సాఁపెనలమారి.

కం. అనుచుఁ బొరుగిరుగువారుం, దనవారుం గానివారు • తక్కినవారున్
 దనుఁ దిట్టఁ జేయు దుడుకులు, మనమున లజ్జింప కతఁడు • మఱియు న్మఱియున్. 118

తే. గీ. వానికెనిమిదియేండ్లది • మేనమామ, కూతురినిబెండ్లి చేసినఁ • గోడెవయసు
 పాక ముట్టూతలూఁగెడు • భార్యమీఁద, మనసు చాలించి దుర్మార్గఁమఱి వహించి.

కం. బోగాలవారియిండ్లకుఁ, బోఁగాఁ దమిమించి యరుచిఁబోఁగామించెన్
 బాగాలవలపు విడియపు, బాగాలవకుసుమదీప్తిఁవలె మోవైనన్. 120

వ. ఇట్లు నిజవహుచై ముఖ్యుంబును, వారవనితాభిముఖ్యుంబును వహియించి వల్లపుండను
 వాఁడు వర్తింపుచుండి యొకనాఁడు. 121

సీ. రంధ ఘృతాచి యూర్వశి మణిప్రభ చిత్రరేఖ మేనక శశిరేఖ హరిణి
 హేమ స్వయంప్రభ • హితమోహ మోహన పుంజకస్థల రత్నపుంజ సరస
 ధాన్యమాలిని తిలోత్తమ వరూధిని మంజుఘోష సాగంధిక • కుంద తార
 మణిమాలిక సుమంజ • మంజరి మణిభద్ర మణిక విద్యున్మాల • మదమయూర
 తే. గీ. దివ్యవర్ణ సువర్ణ దేదీప్యమాన, రుచిరమకరందసాదామఁబిచికిలాంగ
 యవఁదనరు నప్సరస్త్రీలకన్న మిన్న, చెన్నలరు వారసతులహె • చెప్పెన్ గలరు. 122

కం. ఆవారసతులలో సాగ, సై వారణలేనికలిమి • నందలరు సుశో
 భావారత మరు వసిఁడిజి, రావారణ మననొకర్లు • రఠినేనాఖ్యన్. 123

సీ. కలధనమెల్లఁ బోకడఁబెట్టి సన్యాసియై బిచ్చ మెత్తని • యగ్రిజండు
 చేతికై దువకు నాశింపక తెగఁ బెట్టి కులశేఖరులఁ గూడుఁకొననిరాజు
 సంచిమూల్యమునించినడి కోర్చి త్రైవర్ణకులజంటఁ దిరుగనిఁకోమఱిఁడు
 కారుకలపమొదల్ గానమ్మి సీమపై జోగులఁ 1గలియని • శూద్రబిడ్డ
 తే. గీ. లేఁడు ధరలోన రఠినేన • గూడిమాడి, యున్నవిటులందు రఠిజెంది • యున్నవేళ
 నందు గనిపెట్టుకొనిపెట్టుమందుగుళిగె, మహిమ లెటువంటివోకాని • మధురవాణి. 124

వ. అది మఱియును. 125

సీ. బారుడంబును శుద్ధవద్ధతి బహురూప లక్షణంబును దండఁలానకంబు
 ప్రేంఖణవద్ధతి • పేరణవద్ధతి కుండలీన్మత్తంబు • భాండికంబు

రాసకాఖ్యయు నాటఁ రాసకంబును జిత్రపద్ధతియును దేశ్యపద్ధతియును
జర్పరి కందుక ♦ చానరి కోలాటములు నాఁగఁ దగు పేర్లు ♦ గలిగిసట్టి

తే. గీ. షోడశవిధస్వతంబుల ♦ చొరవ లెఱిగి, సరవిఁ జంచత్పుటంబుఁ బొంఁచత్పుటంబు
ధృవము మవ్యము రూపక ♦ త్రిపుట జంపె, యేకతా శాటతాశాదు ♦ లెల్లఁదెలిసి. 126

సీ. భైరవి మాళవి ♦ బంగాళ హిందోళ రాగమంజరియు శ్రీరాగ గౌళ
భూపాల లెన్నిది ♦ పురుషరాగంబులు దేశాక్షి ఘూర్జరి ♦ దేశితోడి
దేవకో యాందోళి ♦ దేవగాంధారి మాయాగౌళ గుండకో ♦ యాహిరి లలి
త బిళాహురి కురంజి ♦ ధన్యాసి పూర్వగౌళ వరాళి నాట భల్లాతకి మల

తే. గీ. హరియు సారంగ రామక్రియలు ననంగఁ, గన్నడ యనంగ మంగళకాళికనఁగ
వెలయు నారాయణనఁ జతుర్వింశతీవిధములఁ దనరారు శ్రీరాగకములు మఱియు.

సీ. కాంభోజి కేదారగౌళ శోకవరాళి పున్నగ గుమ్మకాంభోజి శంక
రాధరణము మేఘరంజి తోడి వరాళి నాదనామక్రియ ♦ నాట రీతి
గౌళ రామక్రియఁ మేళ రామక్రియ గౌళ నారాయణగౌళ మధ్య
1 మావతియు ముఖారి ♦ మలహరి సామంత పంతవరాళియు ♦ బాళి రాగ

తే. గీ. చెంచుమలహరి దేశాక్షి ♦ శ్రీవరాళి, మాళవియుఁ బొండి సింధురామక్రియయు వ
సంతసామంత శుద్ధవసంత గుజ్జరియును హెజ్జిజ్జి నీలాంబరియు ననంగ. 128

తే. గీ. పానఁగు ముప్పదిరెండు నఁపుంసకములు, మాళవశ్రీ యనంగ కోమలహరి యన
దేవమలహరి కేవగుప్తియన కొండ, మలహ రన నై దుమిత్ర లీమర్మ మరసి. 129

తే. గీ. షడ్జ గాంధార మధ్య మర్షభ నిషాద, పంచమ సుధైవతాఖ్య నస్తవ్వరములు
మంద్ర మధ్యమ తారక ♦ మహిమ లెఱిగి, యాడఁ బాడఁగ నేర్పు నయ్యబలఁ జూచి.

కం. వలచి యతఁడు కడుమోహము, తలమునుకలుగాఁగ మరునితామరవిరితూ
పుల కకబికలకుఁ గోల్పడి, మలయుచుఁ దానింట జాలిమాలం దిరుగున్. 131

వ. ఇట్లు దిరుగుచుఁ దాఁజేయుయత్నంబునఁ దన కభిమతంబు ఘటియింపం దలంపని
యారతినేనను మరులుకొల్పి నూహించి యావల్లవుండు వైద్యనహవాసం బొనర్చి యంత. 132

తే. గీ. ఇంద్రగోపంబు రోచన ♦ మెట్టలు వెలిగారము జలభ్రమణములు ♦ నీరుగొట్టి
విత్తనాల్పుట్టపండు రఁసాత్తముగను, నూరి మడుపునఁ బెట్టిన ♦ నారి వలచు. 133

సీ. నల్లెరు కణిక గంధకము తేనెయునూరి లేపించి కూడిన ♦ లేమ వలచు
కరక తాండ్ర యుసిరికలు కోష్ఠ పాలచే నూరి పట్టించిన ♦ నారి చేరు

- వెలిగారమును నెఱ్ఱివిసెపూలు నిజతనూజలముల నూరిడ ♦ చెలియ కలియుఁ
గలుగొట్టునీ రావుకాల్మడితోనూరి విడములోఁ దగిలింప ♦ వెలఁది చిక్కుఁ
తే. గీ. గూర్చి జల్లేడుదూదిని ♦ గోశఫలర, నమున మేదించి వత్తిగాఁ ♦ జక్కజేసి
కుసుమనూనెను దీపంబు ♦ పొసఁగఁ బెట్టి, చూప లోనొడు రెటువంటిఁనుదతులై వ. 134
- తే. గీ. జాజికాయయు జావత్రి ♦ చారపప్పు, సెనగ లనుములు గనగనల్ ♦ మునుగపూలు
మదనవిత్తులు కొబ్బెర ♦ మందపాల, నూరి త్రాగిన మద ముబ్బు ♦ నూటువేళ. 135
- కం. అనుచు నిజరచితవికరణ, జనితామోదమున వైద్యజనములు దెలుపఁ
వనితావశ్యోపధములు, విని యిల్లనరించి యింతి ♦ వెన వలపింతున్. 136
- కం. అని నిశ్చయించి యాబాజుఁ, గనవమమణిహేమఘటితఁమై సిరు లొలయఁ
దనరు రతిసేనమందిర, మున గాపెట్టుకొనియుండు ♦ మోహముకల్పిన్. 137
- సీ. పంచాంగమయ్యకుఁ ♦ బాగ సమర్పించు నట్టువకానికిఁ ♦ బెట్టు ముగువు
భరతంపుటాజ్ఞకుఁ ♦ బచ్చడం బొగిఁ గప్పు బాగడుభట్టుకుఁ జేర్చు ♦ బోఁగుజోడు
కథఁ జెప్ప భూసురాఁగ్రాణికి దోవతోసంగు గనుపుకానికి బత్తె, మెనయ నడుపుఁ
బూల్గట్టు సాతానిఁబోడ కుంగర మిచ్చు గందొడివానికి ♦ విందుసేయుఁ
తే. గీ. జతురికకుఁ జీర దూతికి ♦ నందిబొందె, కడెము సంచారికకు సారిఁకమను అవికె
తాపికొక సొమ్ము వై శ్యమాఁతకును గానన్, లిచ్చి చెప్పించు రతిసేన ♦ కెచ్చుతమిని. 138
వ. మఱియును. 139
- ఉ. గుండనికిం బసిండియును ♦ గోరడిబండకు వెండితాయతున్
లండికిఁ జేకడెంబు పదిఁలంబగు గుమ్మెతకాని కందె మేల్
బెండెము బాడుగోలునకు ♦ భృత్యునకు నృడనూలు చాటుకో
1దండునకున్ మురాలు మొలఁత్రాడలకుంపెనకాని కియ్యఁగన్. 140
- కం. వారందఱు తమచాతురి, మీటి మహాసంపదాప్తి ♦ మించినవాఁడీ
జారాగ్రాణి యని చెప్పిన, 2నారతిసే నపుడు మంచిఁదని యియ్యకొనెన్. 141
- కం. పడఁతుక నతఁ డీగతి లోఁ, బడఁజేసుక మురిపె ముట్టిపడఁ గనుదమి దుం
దుడు కొనరింపఁగఁ గోరిక, లడరఁగ రతిసేన రతుల ♦ కాయత్తుండై. 142
- కం. పన్నీట జలక మొనరిచి, కన్నురి రానున్న మిన్న ♦ గన్నన్నకు మున్
మున్నొసఁగి సన్నబియ్యపు, టన్నము మితభుక్తి చేసి ♦ యమితోత్సుకతఁ. 143
- తే. గీ. చారు శ్రీగంధ మగరు కేఁసరి కదంబ, మంబరు పునుంగు జవ్వాది ♦ హరిణమదము
బుక్క యత్తరు గోవగంఁబూర జేలు, చట్ట కలవంబు పన్నీటఁ ♦ జాఁది పూసి. 144

కం. సిగ నంబిరిసరములు పొందుగ వేసి రుమాలు గట్టి • దుప్పటి వలెవా

టుగ నైచి విడముసేయుచు, సాగ సుట్టివడం. నతఁడు • సొంపు జనింపక.

145

సీ. సకలవల్లెముంచము పాన్ను తలగడల్లిలు చందువ • మల్లెవిరులు

కరడ సురటి గిండి • గద్దె సున్నపుఁగాయ గా జడ్డ మడపము • కలవము చిటి

చాప తబుకు సాన • జాలవల్లిక దీవెములు గండవడిపెట్టె • పునుగుబరణి

యాకుసంబెట తంబు • రగురుధూపము పాదుకలు తమ్మపడిగము • కవ్వరంపు

తే. గీ. కోవి కస్తూరివీణ కుంకుమపువ్వు, పొట్లములు రుద్రీవీణ మేల్కట్టు బాగ
ములకరండంబు రతిబంధకలితచిత్రములు గలుగు కేళినిలయ మింపలరఁ జేరి.

146

తే. గీ. బలసి కూకీలు నొడ్డిలు • వల్లటీలు, పావురాయలు బకదార్లు • బట్టిగాండ్లు

నంచలు నెమ్మల్ల కేర్జము • ల్పంచనన్నె, చిలుకలు పికాదిశకునము • లలసి పలుక.

147

తే. గీ. చంద్రికావి ఖుగాళంబు • సరిగెఱచెఱగు, జినుగుకెందమ్మి దోడుమ్మి • చీనరుమ్మి

వైశికిమ్మి తెఱచాటు • పాన్నుమీఁదఁ, బదటుతమి సుండునంత నఃపవ్యకాంత.

148

వ. మజ్జనభోజనాదివిధుల సంతృప్తహృదయయై భావసూచకబిబ్బికహావభావలలితకుట్ట
మితకుతూహలకిలికిచితనిహృతవిచిత్ర విభ్రమ ధైర్య లీలాహాసమాధుర్య హేలావిలాస
చకితాది శృంగారచేష్టలుగులుకన్యోన నాలింగనంబు సరసాలింగనంబు దృఢాలింగనంబు సర్వా
లింగనంబు స్పృష్టక పృథక అనురూపగూహన జఘనోపరిగూహన కుచాలింగన లలాటిక నిరూపణ
లతాచేష్టిత వృక్షాధిరూఢ తిలతండులక క్షీరసీరంబులను చతుర్దశాలింగనంబులు గావించి
యుప్పొంగుమకంబున నతండు.

149

తే. గీ. చుంబనంబును బీడితనంబుఁ గబళితంబు చూషణ మనుచేళ్లఁ • దనరు నాల్గు

గతుల ముఖరతిభేదము • క్లలయఁజేసి, ద్రావముఁ బుట్టించు తానకాల్తడవి చూచి.

150

తే. గీ. సఖయ యంగుప్తపదగుల్ఫజానుజఘన, నాభ్యురస్తనకక్షకంతసుకపోల

1దంతపటనక్షృఫాలమస్తకశిరోజములు ప్రతిపదాదిగల కళాస్థలము లంటి.

151

సీ. చెవులనిమిత్తంబు • చెక్కులస్ఫుటితంబు సధరోషమున భ్రాంత • మడరు కన్ను

గవ దిర్యగంబును • గక్షదేశంబులఁ బ్రథితంబు చనుకోయి • సధరకంబు

చిత్తఃకృహమున • సుత్తరస్ఫుటితంబు పొక్కిట సంపుటంబును శిరోధి

ననుపదం బూరుల • నస్వితం బన నొప్ప దశచుంబనములు దత్తత్ఫలములఁ

తే. గీ. బాఁలు ముదమునఁ బర్యాయమున ఘటించి, కలయ శశకపుత్రయయూరఫలకరంజి

పచ్చరితమండలికగండభాగ సుత్రీ, ముఖమున సఖిత్తంబులు • మొనయఁజేసి.

152

తే. గీ. తుతరదోచ్చానఖండాభిః కప్రివాళ, మణికమూఢకరుచిబిందుః గుణకబిందు
మాలికాగోళచర్చితాః ఖ్యాళివెలయు, పది రదక్షతములవేడ్కఁ ♦ గదియ నొక్కి. 153

కం. స్థితమును దిర్వ్యగ ముత్తా, నితమును నాభిసిత మనఁగ ♦ నిపుణజనులు ప్ర
స్తుతిగానఁ దనరు చతుర్విధ, రతుల గతుల నతుల ముద్భృతము గావించెన్. 154

వ. వెండియు నఖండసురతపాండిత్యంబున విటుండును, నయ్యండజయానయు మదవేదం
డంబులరీతి జృంభక కూర్మకరణాన్కంధయుగ గర్భపీడిత సాధుక ద్వ్యలూపుక కర్కట సముద్ధక
వేణుదారిత సంయమకృత కోవరతి ధృతోరుక నాగర ప్రేమాభిరావ చక్రభ్రమణ ప్రసారిత
శూలాంచిత కుంచిత పాదవేష్టిత బాణరంజన మదనరంజన పాశ్వసంఘట్టన భావికోల్పణ
మండాకకరణ గ్రామ్యకరణ సర్వతోభద్ర పార్శ్వభద్ర పండ్లప్రభ మధురకంపితాగ్ర
సంపుటార్ధసంపుట పద్మకార్ధపద్మక అంబురుహ చారుచరణ పాపపద పాదబంధ పాదాశ్లేషణ
మదనఘోలన చిత్తఘోలన లఘుఘోలన చంద్రార్ధ మండలార్ధ యూరుచరణ కక్షపాద విష్టిక
హరికకరణ నాగపాశాంగ చక్రగుహ్యక ద్విరదానలంబన చిత్రాఘన మదనకుంచిత గగనకర
ణోర్ధ్వబాహూద్ధూత మర్కట విసుర్దన వేణుకోడ్సేగ పదావృత్తి జాగర దృఢాంగ సింహావలోకన
పాదాఘోహణ ప్రియాంగ బాడబ బాణవృత్త మదన రాజహస్త లాఘవ బాహుచరణ మధ్యచరణ
చక్రపాదమదన సంఘట్టన పాదమేఘ గోముఖాంగ పాదాంగ సంవేద్యకరణ నమితాంగకరణంబు
లను చౌకీతిబంధంబులం బెనంగుచుండి రయ్యవనరంబున. 155

నీ. గంబూరమును జాజికాయ లుమ్మెత్త విత్తులు మర్మచూతంగి ♦ కలువగడ్డ
పచ్చయెన్నులు కోష్ఠ ♦ వచ్చికమం చేనుగమనము గుల్లనున్నమును రుద్ర
జడవేరు వన ఖరాసానివామము పుడుకలపోదిగాడు మైగాదుచెమట
నీరాపు గజ్జలః బేరినమట్టును గాల్పడి తాతంబుగాను నూరి

తే. గీ. కలయ గురిగింజలంతేసి, గుళిక లమరఁజేసి నీడనె యారించి ♦ తీసి దాచి
యున్న మందింత మడుపులో ♦ నొనఁగె నతని, కధికతరమోహమాన నాహంసయాన.

కం. ఈబాళిమందు మనగొని, యాబిడ తనకండ గట్టి, నట్లుండ నతం
డేబుద్ధితేక నచ్చెలి, సోబెలకే దక్కి చిక్కి ♦ చొక్కుచుఁ దిరిగెన్. 157

తే. గీ. వాఁ డటుల మీఱి భోగమువారి కేరి, జేరి రతిసేన రతి నానఁ ♦ జెలఁగు మదిని
దానిసామ్మైన యమ్మైన ♦ దట్టమైన, వయసు మరుబారిఁ బడఁజేయ ♦ వానిజాయ. 158

నీ. బొమ్మలపెండ్లిండ్లు ♦ బువ్వంపుబంతులు పుణికిళ్ళు నిట్టిక్కి ♦ బొమ్మరిండ్లు
గుజగుజరేకులు ♦ గొబ్బిళ్ళు నీగీగె బుడుకిన్ను జాబిళ్ళు ♦ పుక్కుటిల్లు
గుజ్జెనగూడులు ♦ కోలుకోలన్నలు గీరనగంజీలు ♦ పారుపట్లు
పింపెళ్ళు తొక్కిళ్లు ♦ బేడిసెతిరుగుళ్లు నచ్చనగండ్లు దాఁయాలు పొళ్లు

తే. గీ. లోలి వామనగుంట లఘ్వాల యాది, యైనయాటలఁ బొద్దువో ♦ ననుఁగుఁ జెలులఁ
బాయక చరించు బాల కీఁప్రాయ మేల, వచ్చె విరహాన్ని యిటులేల ♦ హెచ్చెననుచు.

కం. నెరవయసు పిక్కటిల్లఁగ, సురతం బొకవేళనై నఁ ♦ జొప్పడమి మదిన్
బరపురుషవాంఛ వొడమిన, విరహంబున రేయిపవలు ♦ వేగుచు నుండున్. 160

చ. ఉదుటగువానిఁ బ్రాయమున ♦ నుండెడువాని మనోజ్ఞ లీలసం
పద గడిచేరువాని గుణఁపాటవ మొందెడువాని నేవుచేఁ
బొదలెడువాని గీతములఁబొల్పు లెఱింగినవాని సంగమో
న్మదమున మించువానిఁ గనినన్ మరుబారికి నగ్గమై పడున్. 161

తే. గీ. ఇరుగుపొరుగులదంపతు ♦ లేపురేఁగి, సంగమక్రీడ లాడుచు ♦ సరసమాడు
సావసావలు విన్నమాత్ర నుఁస్సరు మటంచు, మన్మథునిబారిగొట్టెమై ♦ మగువ దలఁకు.
వ. అంత నక్కాంత వేటొక్కవాసరంబున. 163

చ. లటువలె వేగుచుండి మగఁ ♦ డత్తయు మామయు నింటలేమి వె
ల్పుటికి హుషారునం జని గుఁబాడెబ వీధులవెంట జంటలై
చిటిలినపూతగంధముల ♦ సిస్తగుపాగల నిండుచల్వదు
వృటుల విభూషణావళుల ♦ బాగుగ నేఁగెడు దుడ్డకాండ్రితోన్. 164

సీ. పసిడికుప్పెలవేలిఁబారుకుచ్చులు నింద్రగోపంపుజగజంపుఁగుంపుబారి
1కుచురుకుసింగముల్ ♦ గూర్చుల్లమున నాబుచెక్కడపుంబచ్చఁచిలుకచెండ్లు
వట్టునటంబుతాఁప్తాలేపు జీవదంతపుగోడియలు వట్టుఁతాగ్గి నెండ్లు
నేనుఁగుకొమ్మ 2హోఁటెరుకుశ్రీటాకుజిరేకలమ్ములసెల్లు ♦ లెండవీటి
తే. గీ. కె నులివం కగ్గి సోకు పొక్కిటలపొటు, పుట్టిచిమతించియును లేఁతఁముదురునిడుద
గణపునదులంపు నీలఁకత్తములులేని, కొమ్ముపున్నాగ మమ రందఁలమ్ములందు. 165

కం. వగ లుట్టివడఁగఁ దమతమ, సొగసులతో విజ్జివీఁగు ♦ సొంపుల మీసాల్
పగటున వడినేయించుఁ జిలు, నగవులఁ బద మనుచు జారఁనాయకు లలరన్. 166

సీ. పై చరమోరడిం ♦ బలిమికం బొద్దిక ముల్లడితాకుడు ♦ జిల్లకల్లు
మెనుఁగు మెదుగుడు ♦ మారువెంబడిచిట్టు జతుకు సమాధానఁజతన మడుగు
లోదాటు నడ్డకాఁలువ పాదజెళ్ళకునిబ్బరము నీరడికంద ♦ బలిమికిరుదు
నుమ్మలి సెలవు పాఁదొత్తుగల్గు దువాళి తొడిగట్టె యంగాలఁజడువులాగు
తే. గీ. హాయిలు చొరగొమ్ము పన్నాగఁహాయిలు బిగువు, బొట్టిడెగుదలగరెగవ్వు ♦ జిట్టుడినుము
పటముతాకుడుమొగహాయ ♦ ల్పదిలమదిగొ, హెచ్చరికటంచు వడిబోయ ♦ లేగుచుండ.

ఉ. సంచపురేకుదుప్పటులు ♦ జాటుసిగల్పిగిచల్లడాలు వా
 సింఛెడిగంధపట్టియలు ♦ జిన్గురుమాలలు సందితాయెతు
 ల్మించగ సానచిమ్మినును ♦ మీసలు దీడుచు మీటి కేరి డిః
 క్కెంచపటంచు గుంపుగొని ♦ కేకలు వేయుచు వచ్చువారిలోన్. 168

తే. గీ. మంతుఁ డన నొప్పు నెరవిత ♦ హంతకారి, సాగనుబయకారిజాణను ♦ జూచిదగ్గి
 కేకరించిన నాతఁడు ♦ కెరలి కాంచి, యిదియు వగలాడిరా యని ♦ కదియఁ జనఁగ. 169

ఉ. గేదఁగిరేకుబెత్తమునఁ ♦ గీల్కొనుచూతదళంబు లాల మిం
 పూఁదినజాజిమొగ్గ గజ ♦ ముత్పలపుక జెలికట్టు సంపఁగిం
 బాదరుగా నొనర్చినతు, పాకిని బుప్పొడి మందు కప్పపుం
 బూదియగుండు నించి మరుఁబోయ థమియన నేసె నిర్వరన్. 170

వ. అప్పు డామంతుఁ డయ్యంతిచెంతకు సంతనంబున వచ్చుచు నిజాంతరంగంబున. 171

ఉ. ఆరయ నేరఁటేటియనఁలందుల వెన్నెలతేటనించి తొ
 ల్కారు మెఱుంగురంగు లిడి ♦ కమ్మసుధ స్పద నిచ్చి మేటిం
 గారరసంబుతోడఁ బాసఁగంగ ననంగవిధాత చేసెఁ గా
 కీరమణి నిద్ధాత సృజియించుచు నంటినఁ గంద కుండునే. 172

నీ. దీర్ఘమై విలసిల్లుఁ ♦ దేటవల్లనుదోయి 1గుడుసులై కనుబానుల్ ♦ గుల్కుచుండుఁ
 కొమ్మిచ్చుగలిహెచ్చుఁ ♦ గొమిరెచేతులరీతు, బలుత్వంబుచందాన ♦ నొప్పు జఘన
 మాత్వంబుభాతిని ♦ నమరుఁ గర్ణద్వయం బేత్వమై జడపొంక ♦ మెసఁగఁబాసఁగు
 నై త్వంబువిధమున ♦ నల యూరు లలగారుఁ దలకట్టువలె మించుఁ ♦ దళకునొసలు

తే. గీ. సున్న నడుము విసర్గలు ♦ చన్నులు సుషి, పొక్కిలి వలవలగిలకల్ ♦ భజము లనఁగ
 నలరు గుణితంబువై ఖరిఁ ♦ జెలఁగు నంగ, సౌష్ఠవముతోడ నున్నది ♦ సకీయ యనుచు.

వ. కదియం జేరి యప్పుడు. 174

చ. చెలియరొ యేపురం బెటకుఁ ♦ జేరఁగ వచ్చిట నిల్చినావు వీ
 జెలరవ మొప్పు దగ్గితివి ♦ నెమ్మదిలోఁ గల పూన్కి దెల్పు మా
 యలు పచరింపఁ బో కనిన ♦ నమ్మకచెల్లరొ యీతఁ డెందు కెం
 దుల కురు లొడ్డె నెంచి కడుఁదొమ్మికి గాఁ దలఁచెన్ సెబాసుపో. 175

తే. గీ. అనుచుఁ జిటునవ్వు మోవిపై ♦ సంకురింప, భయము సిగ్గును దనుముంపఁ ♦ బలుకునెడల
 గద్గదరవంబు జనియింపఁ ♦ గన్నెదాన, మేలు పడినాను జాణ నఁన్నేలుకొనర. 176

- కం. అనవిని మంచిదియని యొక్కనివాసస్థలముఁ జేరఁగా రమ్మని వ
చ్చినఁ జెలిముందరనిడి మెల్లనఁ జేప్పల నుబునుపుచ్చి ♦ లాలిత్యమునన్. 177
- కం. కళలంటి ముద్దువెట్టుక, వెలసినతమి మోవి నొక్కి ♦ వీపునఁ జనుము
క్కులువెల్లఁ గొఁగిలించుచు, బలురీతుల రతులఁ గలసి ♦ భ్రమ నొందించెన్. 178
- కం. ఈచక్కి నీవు నిచ్చలు, రాచిలుకసిపాయెరొతుఁరణమున వలపుఁ
బీచణఁచు మనిన హా యని, యాచిగురుంబోడి కారఁ ♦ డభయం బిచ్చెన్. 179
- తే. గీ. ఇచ్చి నందై నయపుడెల్ల ♦ వచ్చి సై గ, చేసి విటుఁ డేగఁ దోనేగి ♦ చెలియ యింట
సురతకేఫుల నవరింప ♦ సుఖము మరిగి, తిరిగె దనయత్త కన్నఁ గాఁవరముపట్టి. 180
- ఆ. వె. అత్తకన్నకోడ ♦ లయత్త కోడలి, కన్న నేపు రేఁగి ♦ యాప్తజార
జనులఁగూడి 1చాడి ♦ చరియింప సాగిరి, యెంటిపాటు దొరకీయున్నయెడల. 181
- తే. గీ. అత్త యేమిటియుండెడుఁనంతలోనఁ, గోడలు చరించి వచ్చును ♦ గొంతడడపు
కలయఁగ బుశాలు వచ్చునాఁక్షణమె బుద్ధి,కోడలికిఁజెప్పి యత్త రంకాడఁబోవు. 182
- కం. ఈమాష్కిని నన్యోన్యం, బేమాత్రము తెలియకుండ ♦ నిచ్చావృత్తిఁ
గామించుచు నొకదినమున, లేమాపునఁ గోడ లింట ♦ లేకుండునెడన్. 183
- కం. వలవనిసతిపురుషులకును, వలపులు పుట్టించు మందు ♦ వగ లెఱిగి రతిఁ
2గలయఁగఁజేయం జాలిన, భళియుం డను హంతకారి ♦ పద్ధతి రాఁగన్. 184
- ఉ. అత్తరి హంతకారిని రఁయంబునఁ దోడ్కొని మూలయింటిలో
హత్తుక కేళిసల్పునెడ ♦ నంతటఁ గోడలు వచ్చి చూచి మా
మత్త విభుండు లే రనుచు ♦ మంతునిఁ దోడ్కొని యిల్లుచేరినఁ
దత్తర మారఁ గోడలిని ♦ దద్దిటునిం కిగ నెనత్త సేర్వయై. 185
- తే. గీ. అపుడు గృహమధ్యముననుండు ♦ సత్త సత్త,విటునిఁ గోడలు గాంచె నఁవ్వేళనెట్లు
నేర మొక్కింత రాకుండ ♦ నేర్పు మెఱసి, వారలిరువురుబొంకఁగాఁవలయుఁ జెపుమ. 186
- కం. అనవిని హేమావతి యే, యను వమరఁగ నితరశంక ♦ లందక యుండఁ
ఘనకచలు బొంకి తమవిట, జనముల నిల్పెడల నంపఁజాలిరొ యెఱుంగన్. 187
- కం. నీ వెఱిఁగించిన వినియెడ, నా విని హేమావతీ విఁనం గడువేడ్కల్
భావమున నున్న విను మని, ధీవిభవము హంసవంశఁతిలకం బనియెన్. 188
- తే. గీ. అటుల విటయుక్తయై యింటి ♦ కరుగుదెంచు, కోడలినిజూచి యత్త సఁక్రోధయగుచు
వీఁ డెవఁడు వీనిఁ దోడ్కొని ♦ వేశ్యమునకు, సంజకడ రాఁ బనేమని ♦ జడియ నడుగ.

- కం. దిటచెడక దిగులుగొని సొట,సొటఁ బోవక వెనుకముందుఁ ♦ జూడక బొంకే
దెటు లని చింతింపక యా, ఘటకుచ తడఁబడక యత్తఁ ♦ గన్గొని పల్కెన్. 190
- తే. గీ. తల్లిదండ్రులు మీరు బాంధవులు మఱియుఁ, జిక్కి తక్కినవారలు ♦ చెప్పినపుడు
వినక నాపతి నన్నిట్లు ♦ విడిచిపెట్టి, తిరుగుచున్నది మీకెల్లఁ ♦ దేటగాదె. 191
- కం. వనితాపురుషుల కీయన, యనువున నన్యోన్యమోహ ♦ మంగఁగఁ జేయక
ఘనుఁ డని కొందఱు చెప్పఁగ, విని తోడ్కొని తెచ్చినాను ♦ విభు ననుఁ గూర్చున్. 192
- కం. ఇది యేక్కియ నీయనచే, ముదమునఁ జేయింపవలెనొ ♦ మగ్ధును బ్రాయం
బొదిపున్నదాన మోహము, మది సైఁవఁగఁ జాల ననుచు ♦ మమకఘటిల్లన్. 193
- ఉ. కోడలుపల్కువల్కు విని ♦ కొంకక నిక్కముగాఁ దలంచి యీ
చేడియ నాదుజారుఁ గని ♦ చిత్తములో నెటులం దలంచునో
1 దూడల నమ్మరా దని విఘ్నంతునవేణి తనందు సత్యపుం
జూడ కనంబడక స్వతనుజాతలతాంగిని జూచి యిట్లనున్. 194
- కం. నీవిత యడుగ నేటికి, నీవిభుఁడు వరేచ్చఁ బూని ♦ నిను విడిచి చరిం
చేవిధము తెలిసికాదే, యీవైద్యునిఁదోడితెచ్చి ♦ తింటికిఁ దరుశీ. 195
- వ. అని యజ్జగజంత నిశాంతంబున నున్న తనయువకాంతుని తేరకొనం జూపి వెండియుఁ
గోడలి కిట్లనియె. 196
- కం. నీపతి నిన్నువరింపక, బ్రాపగు యత్నుంబు నితఁడు ♦ భవనస్థలిలో
నేవున నొనర్చినాఁ డింక, రేపట మర్నాట నీదుఁప్రేమ ఘట్టిల్లున్. 197
- తే. గీ. అనుచుఁ దనయందుఁ జెలి నందియంబుఁ జెంద,కుండ నెఱిగించి యత్త యో ♦ యుగ్ధలాక్షీ
యతని నంపించు మిప్పటి ♦ కితనిచేతఁ, గాకయుండినఁ జాతముఁగాక యనిన. 198
- కం. విని కోడలు నాయందలి, నెనరున నీ యత్త యితని ♦ నిక్కమ తోడ్కొ
2 చ్చినయది పతి ననుఁ గూర్చుట, కని తలఁ చటు నంనుగామి ♦ ననిచెక విటునిన్. 199
- ఆ. వె. అంత దానియత్త ♦ యాత్మోపపతిఁ జూచి, సైగనేయఁ జెలిసి ♦ జారవరుఁడు
తత్ప్రయత్న మపుడె ♦ తగఁ జేసి తని వార, లిరువు రెఱుంగఁ బలికి ♦ యింటి కరిగె.
- చ. అని కలహంసవంశమణి ♦ సాంగముగా వినిపించ వీనుదో
యినిఁ గడునమ్ముదమ్ము జనియింపఁగఁ దత్కథ యాలకించి కాం
చనసుమగంధి యానతుల ♦ చాతురి కాత్మ సెబాను ఖాబు మే
లనుచు గణించుకొంచు నిలయంబున కేగె నినుండు దోచినన్. 201

కం. ఈరీతిఁ బడకయింటికిఁ, జేరంబని మఱుసనాఁడు ♦ చీకటి జేజే
రా రాక రా రాఁగల, యారనివేళ విరహ ♦ మగ్గల మైనన్. 202

సీ. విరిదండనెత్తావి ♦ నెత్తిగుంపు గం పుతుమ్మొదపిండునకు మోద ♦ మొదవఁజేయఁ
గాశ్మీరతిఁకంపుఁకాంతులు వదలేందుబింబంబునకు సంజఁడంబు గూర్పఁ
గస్తూరిపఁభిభంఁగములనిగ్గు కపోలశశిఖండములకు లాంఛనములీన
వాసిండు నెత్తిగండఁవడిపూతఁ నగుబు పువ్వుగుత్తులను బుప్పొడులఁ గురియ
తే. గీ. నీలమణికాంచిఘ్నములు విశాలజఘన, ధరణి కంబుధిమేఖలాత్వము ఘటించ
నృపఁమణి జేరుకోర్కె నఁగ్గిరజాక్షి, వచ్చిరాయంచకడ నిల్చె ♦ మెచ్చులొల్క. 203
వ. అప్పుడు హేమావతికి హంసం బిట్లనియె. 204

పం దొ మ్మి ద వ రా త్రి క థ.

కం. శ్రీకర మన నొకపురము సు,ధాకరబింబభామాన్వదన్వర్ణమణి
ప్రాకారగోపురగదీ,ప్రాకారసుపజ్రికలశఁమై సిరు లొందున్. 205

శా. సాలాగ్రిస్థలకేళితత్పరమహిఁస్సాన్మృగకప్రహదోః
పాలీకీడితరత్నకండుకమహాఁభాధప్రహారాప్తిచే
నాళీక ప్రియ ధీరసారథికి మున్నాటిల్లి యీనాటికి
బోలేదయ్యె ననూరునామ మదివో ♦ మూలంబు తత్సంజ్ఞకున్. 206

మ. పరిఘాంబూపరిదృశ్యమానవిలసత్పాతాళసంచారబం
ధురసర్వోత్కరభోగరత్నఘ్ననిసందోహంబు కెందమ్మిమొ
గ్గరహిఁ గుల్క గ్రహింపఁబూని యవి రాకక దక్కినక బల్మఱుక
గరముల్ సాచఁగ బోండ్ల నవ్వుదురు వీఁకక వారికేళిక సరుల్. 207

తే. గీ. ఆపురంబున ఘణిహారుఁ ♦ డనెడువేరఁ, గాఁపురము చేయు నొక తిలఁఘాతకుండు
సంభ్రామంబున నాకారఁసౌష్ఠ్యమున, వాఁడు కందర్పునకుఁ జీటి ♦ వ్రాయఁగలఁడు. 208

తే. గీ. గానినె కణెంబు మోకులు గడ్డపార, కాడి సిద్దెలు గూటంబు ♦ కడవ జల్లి
గంప కనుగంత 1తక్కడిఁగట్టియెద్దు, చుట్టునవిరెయు సర్వవస్తువులు దనరు. 209

తే. గీ. వెల్లగిసెనూనె తుఱునూనె ♦ వేపనూనె, నల్లనూ నిప్పనూనెయ్యఁ ♦ దెల్లనూనె
కుసుమనూనె గానుగనూనె ♦ కొబ్బెరనూనె, నూనె పొగనూనె 2దుండుగఁనూనె జేయు.

కం. పరిపాటికల్మిచేతను, గరగరిక వహించి మించి ♦ కడునాగరిక
స్ఫురణం దమవంశంబున, కరయంగాఁ బిన్నపెద్దయై యతఁ డుండున్. 211

- చ. అతనికి నొక్కయింతిగల ♦ దంగజపట్టపునఁతి జారిణి
 సతులకు మేలుబంతి విటజాలము లాడెమపూలబంతి యా
 యతమదజారచిత్తజమఃహవిరహాన్నికి శాంతి దేహని
 ధితచపలానుకాంతి మణిచిత్రిణి నాఁ దనరారుఁ బేరునన్. 212
- నిరోష్ఠకందము. దరగళ ఘనరసధరకచ, ధరసవృశస్తన సురదన ♦ తరళనయన సుం
 దరకనకకక్షకరయుగ, సరసవచనరచనయవల ♦ సరసశఁ దనరున్. 213
- సీ. నీలధారాధరనిర్మలకాంతుల గడియలో మాయించుఁ ♦ గలికివేణి
 సంపూర్ణ పూర్ణిమాఃచంద్రబింబస్ఫూర్తి దినము కుండఁగఁ జేయుఁ ♦ దెలివముఖము
 నిద్దంపురుచు లొల్కు ♦ నద్దమ్ము వీక్షించి. గవుసెనల్ పెట్టించుఁ ♦ గాంతచెక్కు
 లలరారు జిగిదేలు నల చకోరంబులఁ బుట్టుగుడ్డిని పల్కుఁ ♦ బాలఁతికనులు
- తే. గీ. న్బట్టుకొని గట్టివగవట్టుపుట్టచెండఁ, బట్టి కొట్టించు వీపునఁ ♦ గుట్టు బాటఁ
 గొమిరె సిబ్బెంపుగబ్బిచఁన్లుబ్బదోయి, విను మదారంభగంభీఃవేదిగమన. 214
- కం. తనుకాంతి మెఱుఁగుమినుకా, మినుకావర మణఁచుఁ గాను ♦ మేలిమి గనకా
 కనకాద్రికొసరిజనుకాఁ, జనుకాతిన్యమ్ము పొగడ ♦ సన్మోతునకా. 215
- తే. గీ. నీరజేక్షణసిబ్బెంపు ♦ నిబ్బరంపు, గబ్బిగుబ్బలు తమరూపు ♦ గాంచదొడరు
 కాంతిఁ బొంగారు బంగారుకలశములకుఁ, గనలు చిచ్చాక నీరాక ♦ గలుగఁజేసె. 216
- మ. వనజాతాక్షిపయోధరంబు లలకఃవ్యాతఁబు కంఠంబు మో
 హనలీలం దగు ఘాలభాగమును నూఁగారుఁ గన్గొలచే
 ఘనసీలాబ్జకళాకలాపజయకాంక్షి మించుటే యబ్జిముల్
 ఘనసీలాబ్జకళాకలాపజయకాంక్షి వేణి రాణించఁగన్. 217
- ఆ. వె. దానిజవ్వనంబు ♦ దనువు నిరీక్షింప, మానికై న నెనయ ♦ మనసు పుట్టు
 నితరజనులు చూచి ♦ యేణాక్షిరతిఁ జెంద, నిచ్చయింతు రనుట ♦ కేమి యరుదు. 218
- తే. గీ. తుగ్గిప్పడుల్చిన మెఱుగారు ♦ తోయజాన్తు, చికిలినిద్దంపుఁగై దువు ♦ చెలువు తోన
 నూనెమెఱుఁగున నునుచాయఁమేను దనర, నది విటాశుల కన్నానఁయై వెలుంగు. 219
- చ. నడవడిగల్గువాఁడు మఱి ♦ నాణెముచేఁ గలవాఁడు రూపునన్
 బెడఁ గగువాఁడు బల్రతుల ♦ బేరజమ్మె తగువాఁడు నిందఱున్
 జెడుగుల బ్రహ్మ దీనిని నిఁసీ మగనాలుగఁ జేసె నంచు లో
 మిడుకుచు దానియింటికడ ♦ మీసలు దీకుచు నుండు రెప్పమన్. 220
- సీ. పనిలేనిపని పూనుకొని దాని ముంగిట నెళపుగం దిరుగని ♦ నీటుకాఁడు
 వేటొక్కకడ కేఁగువేళల నటుతోంగి చూచి పోదలఁపని ♦ సొగసుకాఁడు

సంగడికాఁ డిందుఁ ♦ జనుడెంచెనా యని వాకిలిదొక్కని ♦ వన్నెకాఁడు
గానుగ యీహొద్దు ♦ కట్టరేదా యంచుఁ గూర్చి యింటికి రాని ♦ కోడెకాఁడు
తే. గీ. మందునకు నైనఁ బ్రాయంపుమనుజులందు, వెదకి చూచిన నొక్కడైన ♦ వీటిలోనఁ
గలుగఁ డటువంటిమహిమ గల్గంగ దాని, కేమి జనవశ్యమున్నదో ♦ యెఱుంగ రాదు.

ఉ. అమణిచిహ్నముదలి ♦ యన్యజనోత్కరసంగమంబుపైఁ
బ్రేమ జనించి యాత్మ పిరుబీకులు వెట్టంగ వీటిలో విట
స్వాముల గారనించుఁ గృతఃపాటభుజంగమధేనుకేభము
ఖ్యామితంధకేళులఁ గళాదు లెఱింగి కరంగఁజేయుచున్. 222

తే. గీ. ప్రేమఁ గన్పట్టు వీధిలో ♦ తెఱకువగల, నరసి కన్నునైగ చేసెడి ♦ యంతనంత
లోన లోబడఁజేయంగఁ ♦ బూనునేర్చు, దానికేకాక కూడ దేచానకైన. 223

తే. గీ. ఇరుపొరు గింత వినకుండ ♦ నింటిమగఁడు, తెలియకుండగ బరరతిఁ ♦ దేలి నంగ
నాచివలె నుండుగాని యాఁగిగుట్టు, బ్రహ్మదేవున కైనను ♦ బయలుపడదు. 224

వ. పెండియు నయ్యండజయ న విటతండంబులఁగూడి యఖండమోహంబునఁ బలుడెఱంగులఁ జరింపు మండ నివ్విధంబున. 225

ఉ. అంత వంతవేళఁ జెలు ♦ వంతట నెంతయు సంతసితై న
త్యంతలాతాంతకుంతశరఃతప్త నితాంతదురంతతాంతతా
శాంతికరంబు కంతుశరఃసంతతినంతతతాంతతానమా
కౌంతవనాంతరంబు కళిఃకాతతిగంతురితదుఃమాంతమై. 226

తే. గీ. కలదనఁ గొమ్మలతోఁ గూడ ♦ కాననమున, నుండు విటపుల ననిలచోరుండు పట్టు
కొని దళాంబరముల దోచుకొనియె నవఁగఁ, బండుబాకులు గాడ్పులుపర్వ రాతె.

కం. వనలక్ష్మీమాధవశోభన మగు నత్తఱిని బాదఃపలతాపురుషాం
గన లక్ష్మీన్యముఁ గీడించిన నెఱయు వసంత మనఁగఁ ♦ జివురులు మొలిచెన్. 228

చ. వనకమలారుణాంబర మఃపారితకుంజలతౌఘశోణలో
చనఘృణిమండలంబు తరుఃసంఘదిగంబరపంక్తి మస్తకో
కనదభసజ్జటావ్రజము ♦ కాననమేఘతటిల్ల తోత్కరం
బనఁగ నవినపల్లవచఃయంబు రహించె నరణ్యభూములన్. 229

చ. అభితతి ఢక్కనై ల్యము సుఃమావళి చుక్కలనామ ముల్లస
త్కళికలు పూసవేరు నన ♦ దట్టము పట్టుగఁ బూని మావిజా
జులకు శుభాశుభాలు పికఃసూక్తులఁ దెల్పుచుఁ జై త్రికుండనే
యల డుబుడక్కవాఁడు కలఃయతి జరియించె వనాలతుంబునన్. 230

చ. అళికుల గానవై భవము ♦ హర్ష మొనర్పగ రాగపూగముఁ
జెలువపుతావిగందవడి ♦ జిల్కగ సమ్మదమొప్ప జిల్కప
ల్కుల నలరింపఁ గొత్తవిరిగితి చనుంగన లింపు నింపఁ బొ
ల్పలరు లతాలతాంగులను ♦ బొయుట తెల్లగుఁ బల్లవాళికిన్.

231

ఉ. చారుతరాతపత్రములు ♦ చామరము ల్పురటీలు పావడ
ల్సారతరోత్తరీయములు ♦ చల్వపువల్పైఘమొప్పటంబు లిం
పారు సుగంధలేపనము ♦ లందముఁజెంద సతానవంకులై
మీతా నవీరమానతికి ♦ మెల్లనిగాఢుల 1 రేఁగువున్నడుల్.

232

వ. ఇత్తైఱుంగున జగన్మోహనం బై సవనంతసమయంబున నవనీసురు లగ్నిష్టోమంబు
నుక్త్యుతోడశ్యప్తార్యమంబు ద్వాదశాహస్సు వాడవేయంబు పొండరికం బతిరాత్రీంబు చయనంబు
గరుడచయనంబు శ్యేనచయనం బశ్వాలంబంబు గవాలంభనంబు జ్యోతిష్టోమంబు ప్రతిపత్ స్తోమంబు
మహావృతంబు విశ్వజిత్తు రాజసూయంబు నర్వతోముఖ విశ్వతోముఖ సత్రయాగంబు నరమేధంబు
బృహస్పతిసవనంబు ప్రాతస్సవనంబు మాధ్యందినసవనంబు సౌతామియు నాగ్నేయం బుషస్యం
బాశ్వినంబు హేమంతప్రత్యవరోహణంబు వృషభయజ్ఞంబునుమొనలగు సకలకృతువు లొనరింపం
దొడంగి రట్టినమయంబున.

233

కం. హరిశర్మ యనెడుపేరున, బరఁగిన యొకసోమయాజి ♦ పనిచిన నొకభూ
సురసుతుఁ డొకదిక్కున నధ్వరపశువును బట్టుకొని ముఁదంబున రాఁగన్.

234

కం. కంతువసంతజయంతులఁ, బంతంబున గెల్చు నతని ♦ భవ్యాకృతి న
త్యంతముదంబునఁ గన్గొని, 2 కాంతవశరహతుల కలికి ♦ గాసుల దాత్మన్.

235

చ. కలికివొకాటపుకసాగసుఁకాయము కాయజుఁ గేర మీఱు నిక
గలితవయోవిలాస బిగిఁకొఁగిట సొక్కుచు నుండలేని యా
కులుకుటాయారిగబ్బిచనుఁగుబ్బమిటారుల యంద మేల యె
మ్మెలపనయేల కిప్పొడతనఁమేల యటంచు దృఢానురాగయె.

236

ఉ. చెంతకుఁ జేర నేఁగి ముఖఁసీమ దరస్మితమొప్ప వారసీ
మంత్రిని కీయనో వెలకు ♦ మార్చునో యేటికిఁ గొంచుఁ బోయె చ
త్యంతరయాన ఛాగము నటంచును మాటకుఁ దీసి పల్కు న
శ్రాంతముదంబుఁ గైకొని ధరాసురసూనుఁడు విచ్చుంగన్నులన్.

237

మ. అనవద్యాకృతి యావనంబు దగు నఁ మృబ్బాక్షి సీక్షించి హా
వనజాతాననుస్మప్తికాశలము శేవక దీని నిర్మించినం

- తన కాగుంబడ నేర్పుపెంపనుచు : దాదాచీతుఁ గీర్తించి మె
ల్లనె చేసెం జని దానిచెంగటను మేలం బాడుచున్ నిల్చినన్. 238
- తే. గీ. అలరుకన్నులఁ దేలించి * చార్ల మొదవ, సరస మాడుచుఁ గనుసైగ * కెరలి వేగ
నింటి కేఁగిన నచ్చెలివెంట నేఁగి, కృతుపశువు నాతఁ డొకచోటఁ * గట్టివైచె. 239
- వ. అప్పుడు. 240
- కం. మోహబారఁగఁ గంద, ర్పాహవమున వార లిరువు * రతులప్రౌఢి
బాహుబాహి కచాకచి, దేహదేహిని బెనంగి * ధృతి నున్నంతన్. 241
- ఆ. వె. దా విభుండు వచ్చి * తలుపుఁదీయు మటంచు, తనదుసతిని బిల్వ * విని విటుండు
కడుగయంబు వొడమి * కంపితదేహుడై, యింక నెట్లు లనుచు * నింటి కనియె. 242
- ఉ. అత్తటి నెట్లు బొంకి వసుధామరశేఖరుఁ డైన యాభుజం
గోత్రము వెల్ల నంపవలె * నుత్పలగంధసుగంధి లెన్నఁగాఁ
జిత్తములోన యోచనము * చేసుక తెల్పు మటన్న హంసతో
బిత్తరి నే నెఱుంగ నిది * పెంపుగ నీవె వచింపు నావుడన్. 243
- కం. మంది పది విను మటంచున్, గాంచనగర్భాశ్వ మబలఁ * గనుఁగొని పలికెన్
బ్రాంచన్నధురసుధారస, చంచన్మకరందబృంద * నదృశమృదూక్తిన్. 244
- ఆ. వె. లలన నలుల భర్త * పిలిచినఁ దా విని, వసుమతీసురుండు * వడఁకుచుండ
వెఱవవల దటంచు * వీఁపు దట్టి లతాంగి, వేగ మేఁకపోతు * విడిచిపెట్టి. 245
- తే. గీ. పోవుపోనీక పట్టుము * భూమిదేవ, వర్య యనుకొంచు వచ్చి క * వాట మెడయఁ
దీసిసంతనె తద్భర్త * యీసులోడ, నెవ్వఁ డీతండు గలిబిలి * యేమి యనుచు. 246
- చ. గడిమిన నావధూటి కలఁగఁబడ కాత్మ భయంబు లేక భూ
మిదివిజుఁ డీతఁ డీనవన * మేషముఁ బట్టుకపోవఁ ద్రాడు చే
వదలిన వేగ వచ్చి మన * వానముఁ జొచ్చుక చిక్కఁకుండినన్
బదవడి తల్పు మూసికొని * పల్కెఱు మేషము ద్రిష్వలాడెడిన్. 247
- కం. చూడు మని చూపి బాపనిఁ, బోడ కడు న్మృగ మేఁక * పోతునుఁ బట్టి
మ్రోడకుఁ బోవలెనో యని, చేడియ చెప్పిన నలండు * చిటున వొలయన్. 248
- తే. గీ. తరిమి మేషంబు పట్టిచ్చి * తరలు మయ్య, బ్రాహ్మణోత్తమ యని పంపి * భార్యమీఁద
సందియము లేక యెప్పటి * చందమునను, వేడ్క లిగురొత్త * గా నుండె * వెలఁది మగఁడు.
- కం. ఈమర్భాదఁ జరింపం, గా మహిను యొకింత నీకుఁ * గల్గిన భూమి
స్వామినిఁ జేరఁగఁ బొమ్మని, హేమావతితో మరాళ * మిట్లనువేళన్. 250

సీ. కృకవాకుకంతఃచకవివృద్ధ 1కదంబకములకు నవరదిశ్శారులంబు
బహుళనిద్రాముద్రాపద్మకానన విసృజనలల మేల్కొల్పు • పాతకుండు
చక్రవాకద్వంద్వసంబంధసంధానశేముషీభూషణచేటకుండు
సురమార్గదీప్తికాంతరతారబినఖండభక్షణాయాతవలక్షపక్షి

తే. గీ. భూరికైరవవనరమాముఖవిసర్గ, భావసంపత్కరం బైన • పగలువల్లి
కులట లేదనుకొక్క జోరులు • గుట్టలెక్క, వేగ నుదయించె జిగినిక్క • వేగుచుక్క. 251

చ. అపుడు కథాచమత్కృతి మహాదృఢతమై తలఁద్రొప్పి యద్దిరా
నిపుణత జంత మేల్వగల • నేర్పరి కియాననిమిచ్చుకొంచు న
చ్చవలమృగాక్షి దివ్యమణిసాధములో విరిదమ్మిపాన్పుపై
విపులస్థూలమోహపరి, వేదనచే శయనించె సొక్కుచున్.

252

వ. ఇట్లు శయనించి కొంతదడవు నిద్రించి లేచి హేమావతి రాజదూతి యగుహేలతో
ముదంబున నిట్లనియె.

253

చ. కలయొక టేను గంటిఁ గలకంతసుకంఠ శుకాశ్వకేళికా
కలితకళాకలాప పతిగాఢభజావరిరంభణకియా
సలలితపారవశ్యసుఖసంభ్రమగుంభనజ్ఞాభచూణపుం
స్కలనల మేలుకొంటి రవిఁగంటి నకుంతరవోదయోపరిన్.

254

వ. అనిన హేమావతిం గాంచి నీయ్యింబున శీఘ్రంబున నీచేరు నని దూతి చెప్పిన విని
సంతోషించి యమ్మగువ కృష్ణుర దినాంతం న.

255

తే. గీ. నీల కాకోలకాకోల • నీల నీల, కంత శ్రీకంఠ శ్రీకంఠ • కంఠఘనఘ
నాఘనఘనాఘన ఘనఘటాఘరుచుల, పెంపు గనిపించుచీకటు • లేర్చువేళ.

256

కం. నలుగడి కుంకుమపిండిని, దల సంపెంగనూనె నంటి • తావుల గంధా
మలక మొనఁగి పన్నీటక, జలకం బొనరిచి తణ్ణార్పి • చల్వపువల్వక.

257

సీ. చీనీకలంకారి • చీటికుచ్చెలమోద సిరిమించు సరిగంచుచీరఁగట్టి
కొదమరాచిల్కలఁ • గూర్చి తీర్చుకనీదు సప్తమేల్పవచల్వఁబిడికె దొడ్డి
తళుకుమానికపునిద్దాచెక్కడవుఁబెడిసొమ్ములు నెమ్మైన • నమ్మిదాల్చి
కమ్మనెత్తావి చొకాటంపుఁగలవంబు నెఱసిటుగా మెడఁనిండఁ బూసి

తే. గీ. తుఱుములోపల నరవిరిసరులు దురిమి, వేడ్కఁ గపురపుబాగాలు • వేసికొనుచుఁ
గులుకుజిగిబిగివగ వింతఁగొలుప వచ్చె, 4దరసిమదనునిఘోటి యత్తరువధూటి.

258

పా. 1. కదంబకములకుఁ బడమటికడమరుత్తు
పా. 4. బోటి లావణ్యమదనపథూటిఁ బోలి.

పా. 2. పద్మభవనమ పా. 3. వాదని పల్కె యంతన

కం. వచ్చి తనమోల నిలిచిన, యచ్చపలమృగాక్షిఁ జూచి ♦ పంచము భళి ని
నొచ్చితి నీసాగసుకు నను, వెచ్చుము కథ విని యటంచు ♦ మలఁతకు ననియెన్. 259

ఇరువదవరాత్రికథ.

కం. ఉజ్జయిని యనఁగ నొకపుర, బుజ్జగతిఁ బ్రసిద్ధికెక్కు ♦ నిర్దవిభాసం
వజ్జలజరాగహర్యచ, రజ్జారాఁగితాపసఃస్త్రిగణ మై. 260

మ. నెలతాలోవలు చిల్లకుల్కునినఁన్నె ల్వన్ను ముత్తేంపురా
వల కనఁపుటనంటిమొగ్గమగతాల్ ♦ బల్బదే దఁతంపుని
స్తులు గుల్కుం బవడంపుఁజాపుల రహించుఁ గెంపుతాఁడొదబి
ళ్లల నెద్దం బగు నిల్వుటద్దములమేడ త్వేనవే లప్పరిన్. 261

చ. పురవసఃపూజపుష్పఫలముల్ గనువేడుకఁ బూని తద్ద్రుమో
త్కరఁబులవూది కెక్కి సతఁతెంబును దండల నుండు నందఱ
స్ఫురదురువృక్షవంక్తి సుమము ల్వనఁ గైకొని కొవ్వలం దలం
కరణ మొనర్తు రార పురిఁగల్గిన భిల్లసుపల్లవాధరల్. 262

వ. అందు.

263

మ. చతురోపాయసమర్థుఁ డవృత్తికభాచాతుర్యధుర్యండు వి
శ్రుతకార్యజ్ఞుఁడు రాజనీతిసునునీషం డింగితజ్ఞానుఁ డ
ద్భుతశక్తిత్రయదక్షిణుండు గుణసంపూర్ణ ప్రభావుండు సం
తతభూపాదరణీయుఁ డొక్కరుఁ డమాత్యశ్రేష్ఠుఁ డుండుం బురిన్, 264

తే. గీ. అలచి బహుమానమానితం ♦ డండ్లు జనులు, మానీరత్నమ పరాకుమాని వినుము
భర్తృహరిచెంగటను గీర్తిఁ ♦ బరఁగునట్టి, మంత్రిజనులందుమేటి యామంత్రిజూటి. 265

సీ. నిర్ణయం బాబ్రహ్మనిర్ణయంబు స్వమాయ విష్ణునూయయుఁ జర్య ♦ కృష్ణచర్య
వాక్యంబు శ్రీరామవాక్యంబు దృష్టి యీశ్వరశృష్టి దీప్తి భాస్వంతుదీప్తి
బల్లి భీమునిబల్లి ♦ పద విదవివదవి నత్యము హరిశ్చంద్రసత్యము ప్రతిజ్ఞ
రామప్రతిజ్ఞ ధైర్యము మేరునగధైర్య మాజ్ఞ సుగ్రీవాజ్ఞ ♦ ప్రజ్ఞ గురుని

తే. గీ. ప్రజ్ఞ బలము మర్యోధనుఁబలము కట్ట, డన భరతుకట్ట డ కలిమి ♦ ధనదుకలిమి
గాఁగఁ బలి మెచ్చ నఘటనఁఘటనవటిమ, 1నమ్మహామంత్రి రాజ్యభారమ్ము దీర్చు. 266

వ. పండియు గురు మహాప్రభావ సామంత సేనాపతి ద్వారపాల కావసరిక ఘటికానిరారక
గణక లేఖక పారాణిక పురోహిత జ్యోతిషిక కావ్యజ్ఞ విద్వజ్ఞన దేవతార్చక మాల్యాకారక
పరిమళకారక గోష్ఠాధికార గజాధికార రాశ్యాధికార భండారాధికార ధాన్యాధికార రాంగరక్షక

సూత సూద భేతాశ మత తాంబూలిక తాళవృంతక నరవాహక చ్ఛాత్రిక చామరిక కళా
చిక కరశారిక కారపాలిక పాదుకాదార నర్తక గాయక వైణిక శాకునిక మాగధ వైతాళిక
పరిహాసక కాంచుక క్షౌరక రజక సౌచిక చర్మకారక ముద్రాధికార పురపాలక వనపాలక
నరవైద్య గజవైద్య ద్వాశ్వవైద్య పశువైద్య భేరివాదక మురజవాదక రామక శిలాచ్ఛేదక
కాంస్యకారక కుంభకారక చిత్రకారక వ్యవహారిక మృగయార్థి పక్షిఘోషక పణిహారిక
రాయభార కోగ్రాణాధికార వేశ్యజనంబు లాదియైన డెబ్బదిరెండు వినియోగంబులవారు సేవింప
నతండు వెలయుచుండు.

267

ఉ. వానికి గొన్నినాళ్ల కిల ♦ వార్తకు నెక్కెవాడు రూపరే
ఖానవపంచబాణు డనఁగఁ దగుచక్కనివాఁ డొకండు స
న్మానవిభూషణుండు సుకుమారుండు దైవకలాక్షవీక్షణ
నూనకృపాప్తిచే గలుగ ♦ నుత్సవ మొప్పుగఁ జెంది రెంతయున్.

268

తే. గీ. పెంచి యెలప్రాయమొదవఁగాఁ ♦ గాంచియతని, పెండ్లిసేయునమనుచు సంక్రీతినొందు
తల్లిదండ్రులతో బంధుతతులతోడఁ, బరిణయము వల్ల నే నని ♦ పలుక నతఁడు. 269

ఉ. వారలు పెండ్లి యేమిటికి ♦ సల్లనటంటి వటంచు బల్కినన్
వారల కాతఁ డిట్లనియె ♦ వారిజనేత్రల నమ్మరాదు మా
యారచనాప్రవీణలు పరాసుగతేచ్చ లింతయే మనన్
వారక నాఁడురూపములు ♦ వ్రాసినయింటను నిల్తురే బుధుల్.

270

కం. కుల మొచ రాడికోశ్శేకుఁ, దలఁకరు నడి వావివరునఁదలఁపరు నీతిన్
దలకొనరు సత్యమాడరు, కలహాత్ములు వారి నమ్మఁగా నెలు లబ్బున్.

271

ఉ. చన్నులకన్న ము న్బొడము ♦ సాహసము, లైఖకించు దృష్టికిన్
మున్నుగఁ బుట్టు బెద్దలను ♦ మోసముపుచ్చు మనీష, యశావనా
సన్నతకన్న మున్నె యగు ♦ సత్య మసత్య మసత్య మెన్నఁగాఁ
డిన్నఁగ సత్య మంచనుచు ♦ దీకొను ధీరత పువ్వుఁబోండ్లకున్.

272

ఉ. కుక్కులు నెమ్మెలున్ సొగసు ♦ తీవియు నాగరికంబు నిద్దవుం
జక్కెదనంబు జవ్వనము ♦ సంపదసాంపు వినోదఁగన్వగల్
చొక్కపువై ఖరు ల్రేతుల ♦ సూడిది చాతురి గల్గవారికిన్
దక్కినయట్లు భర్తలకుఁ ♦ దక్కరు నిక్కవ మింతు లెంతయున్.

273

తే. గీ. గరగరిక నుండు మోహనాకారవిభవ, శుభవయఃపాకపురుషులఁ ♦ జూచినపుడె
దృష్టి వారలపై నిల్చి ♦ తెవులు లేని, దశలఁ గృశియింతు రింతులఁ ♦ దరమె తెలియ.

కం. అని వక్కెడు తత్పుత్తునిఁ, గనుఁగొని తలిదండ్రు లొప్పగణములు బంధుల్
వనితానిముఖునిఁ గాఁ దమ, యనుపమచాతురి నొనర్చి రతిసంప్రీతిన్. 275

కం. కులగుణరూపప్రజ్ఞాదులు గల కన్యకల మానఃపూర్వహంజ్ఞు
జెలఁగిన యతనికిఁ బరిణయ, మలరంగఁ గావించి రంత నతఁడు నిజాత్మన్. 276

తే. గీ. నెలతలను నమ్మరా దని నిశ్చయించి, పోతుటేగకు నైనను బోవరాని
యొంటికంబుమేడలం దునిచే దత్సతీద్వయంబును హితనఱు దైలిసి ప్రోవ. 277

వ. ఇతైఱుగున నన్యులకుఁ బొంద శక్యంబులుగాని సాధంబుల నిజభార్యద్వయంబును
వేర్వేరుఁ గాఁపురం బుంచి తత్పరిపాలనార్థంబు పెద్ద లగు హితవయస్యల నియమించిన నచ్చెలి
కత్తెలతీరున నన్నపానాద్యుపచారంబుల బోషించుచుండునెడ భువనమోహనాకారం బైన
యావనోదయంబు సంభవించె నాలోన. 278

సీ. కంధర కమలారి కార్మక కంజాత కాంచనకంబుల గర్వ మణించి
పద్మరాగ పటీర పద్మారి ఖండపల్లవ పద్మముల సముల్లాస మొంది
వజ్రీవల్లద్వయ వసుమతీధర వారణారి వారణ వసుధాళి గేరి
కదళికా కాహళ కచ్చప కలకంఠ కనక కర్పూరసంఘముల మీఱి

తే. గీ. కచముఖభూనియననాసికాగళోష్ఠ, పరిమళ కపోల 1మార్దవపాణి దంత
బాహుకుచమధ్యగతినితంబొంక 2జంఘి, కాంఘివాగ్భస్మితము లొప్ప నంగవలకు. 279

చ. తరుణులకొను లాకృతులు తక్కుమొగంబులు చన్దవ ల్నువా
క్సరణుల పాణులు మెడలు చాదునితంబము లారురేఖలు
దరళివిలోచనంబులు పదంబులు మేలు ముణుగు లారయన్
హరికమలాబ్జచక్రనివహంబు నయంబు రయంబున న్నగున్. 280

సీ. ధరజ మోన్నతి మించె దనరుచన్నులు కృష్ణ వర్తమనాకృతి పటల నెఱులు
కనుఁగొమల్ ధర్మవిఖ్యాతిఁ గైకొనె ముఖంబులు నిశాచరకళాకలన గెల్చె
జలహరసంభ్రమంబుల గేఠె నాభులు కటులు మహాబలోత్కటతఁ దనరె
నీలకంఠప్రియశ్రీలందె నాదులు కిగజరాజగతిఁ దాల్చె గమనగరిమ

తే. గీ. యపరకాంతాదిలీల ట్లనయవములె, పరిహసింపఁగ మెఱయు నప్పద్మవత్రి
నద్మశనేత్రీల కింక ధరాస్థలి జెలంగు, చెలువ లన నెంత హాసనిర్జితలతాంత. 281

సీ. మెఱుగు మోపులు ప్రభాకరబలంబు వహించె లవనము ల్చంద్రీబలంబుఁగాంచె
జఘనము ల్విసుమతీజాతబలం బందె గలితబుద్ధులు సౌమ్యబలముఁ జెందె

గురుబలంబు వహించె ♦ గుబ్బుచన్ద్రవలు నఖంబులు శుక్రబలంబుఁ బూనె
మందబలంబు సమ్యక్సానములు దాల్చె స్వస్థానుబలము కంచంబు లొందె

తే. గీ. నతను కేతుబలం బూనె ♦ నలరు కన్ను, లిట్లు సకలగ్రహబలాప్తి ♦ నెనసియును మ
నోజబలవేధఁ దత్సతుల్ ♦ నైజనాథ, బలము చాలక కోరిరి ♦ పరబలంబు. 282

వ. ఇవిధంబున నివృత్తిలైన యశావత్సరాతిరేకంబున నిర్మానుషంబు లగుసౌధాంతరంబుల
నుండుటంజేసి పంజరమధ్యబద్ధకీరికలదారిని నపారజారవిహారవిచారపూరితమాననలై న యా
మాననకాసారగభీరనాథులు స్వాత్మగతంబున. 283

కం. పతిరతిఁదీరదు తమి పర, పతిరతి యేరితి దొరకు ♦ భావంబున నః
గత మగు నీ వెతఁ దీర్చెడి, హితవరు లెవ రని తలంతు ♦ రెండుయు వంతన్. 284

సీ. అమరఁ దిర్యగ్జాతులందైన వేయక చరజన్మమేల యందఁగ నొనర్చె
నొనరించుఁ గాక నిం ♦ పొదవంగఁ బురుషులఁ జేయక పుష్కల ♦ స్త్రీలఁ జేసెఁ
జేయుఁగాక రతీచ్ఛఁ ♦ జెందువానికిఁ గూర్చి నీరితి నిర్మోహి ♦ కేల కూర్చె
గూర్చు గాక యథేచ్ఛఁగొని చరింపంగ నుంచ కీదుర్గమస్థలి ♦ నేల యుంచె

తే. గీ. గటకటా మాయెడటను ♦ కఠినహృదయుఁ, మాయెఁగాఁజేలు వాణీశుఁ ♦ డటులగాక
యున్న నిల్లెలచేయు నం ♦ చువిద లాత్మఁ, బరితపింతుగు వరుబారి ♦ విరహ మొదవ.

వ. ఇట్లు తమకు వలయునెడఁ బడఁతుల గొడవ కడు తడవనితమయొడయఁడు తమ్ము
మిగులఁ గూడిమాడి యుండమిని దుర్గమస్థలనంధితగుట జారక్రీడమఁజూనఁగమిని గంతుశరసంతతి
సంతాపంబున సంతపించుచుఁ బిన్ననాటనుండియును దమ్ము పెత్తిపెంచిన దాదులకుసై తము
నెఱుంగనియొక యొండొక తెఱంగున నయ్యంగనలు మెలంగుచుండి రయ్యెడ సువర్ణయను తదగ్ర
భార్య యవార్యమోహంబున మదనాదుల నుక్తిశించి తనమనంబున. 286

సీ. నీసుమశరముల ♦ నీసుమసమహాన నీసుమతిని నేయ ♦ నేల మదన
నీరాక నులుకు నన్నీరాక లిడక పోనీరా కళాకర ♦ నీరజారి
ఘనమార్గ ముడిగెంచ ♦ ఘనమా వధూవధ ఘనమా విషాపాది, వసుచు నిన్నుఁ
బవమాన కరుణ నిం ♦ పవమానగతిఁజరిం పవమానమున కళ్ళ ♦ వకట నెవు

తే. గీ. మధురధర్మండు సర్వజ్ఞ, మాళి సురప, భానువర్తి మహాబలుం, డనెడు నిజమ
హాత్వములుమాని యిట్లు స్త్రీ, హాత్వఁ జేయు, చున్న మీరితి నెవరైన ♦ విన్న నగరె.

కం. తారాధిప రజనీకర, కైరవభేదనవిచక్షు ♦ గౌరీశశిరో
ధూర కమలానురంజన, కారణ వారాశిధంగ, కారాభ్యుదయా. 288

చ. పరిధిమిషంబు మూలికల, బంతి కళంకముగావుబొట్టు భీ
కరకీరణంబులుక బడలు ♦ కొమ్ముది భూతియుఁ దాల్చి మంత్రివై

విరహులఁ జంపసాగితివి ♦ వే యన నేమిటి కూర్చు ముక్కటి

బరఁగిన తోడు బోతులరఁచం బనుమాట నిజంబె పో శశీ.

289

రం. కీరమణి నీరొదకళ, కీరమణి రత్న మిడి సక్తిల్లిషమతి లే

కీరమణియపుఁజనపు శు, కీరమణా కానివారె ♦ కీరాలావల్.

290

తే. గీ. మాటిమాటికి వేడు నీమాటియెడలఁ, బాటి దప్పినవార లేపాటివారు

గావున దయార్ద్రబుద్ధి నన్దాపు నీకుఁ, దేటి నానిఁదఁ గోవ మింతేటి కరయ.

291

ం. పికమా ఘోరాకృతి చూడఁక మాదృశవిరహిణుల రశీశమహాద్దీ

పికమార్గము చూపకు మోసక మానస మూని యెఁచ బింకమె నీకున్.

292

వ. అని వెండియు నయ్యండజయూన పెక్కుతెజంగుల ననంగుని సైన్యసమేతంబుగఁ బలుకు
చున్న సమయంబున దైవయోగంబున.

293

ఆ. వె. ఆసువర్ణమందిరంగణంబున నొక్క, పాదుకాద్వయంబు ♦ పడియె నంత

దానివెంబడిన మఃప్రీతిర్జరుండొకఁ, డతిరయమునఁ బడియె ♦ నంగ మదుర.

294

వ. ఇట్లు పడిన యప్పడమితెజగంటికొమరు నత్యనుపమమోహనాకారు నిరీక్షించి భయ
విస్మయహర్షాదులు ముప్పిరిగొనుచిత్తంబున జాయం జని యొంటిపాటగుట వివిధోపచారంబుల
మూర్ఛఁదేర్చి నీ వెవ్వండ విట్లందుఁ బడుటకు నిమిత్తం బేమి యనిన నాసువర్ణకు నతం
డిట్లనియె.

295

మ. హిమవత్సర్వతమందు మందుఁ డనుమానీంద్రుం డొకం డుండు సం

యమిచంద్రుండు తపఃప్రభావుఁ డల సన్మాసిక వెనక మోసపు

చ్చి మహాభ్రష్ఠలి వాయువేగమున వేంచేయక సమర్థంబులై

యమరుం బావలు తాను బూని చనుచో ♦ నాకాశమార్గంబునన్.

296

ఉ. ము న్నలవాటులేమిఁ బదముక్తములై పడె పావ లిందు నే

ను న్నిలు పోవలేక దివినుం డిటు వ్రాలితి నట్టిపావ లెం

దున్నవో చూడు మం చనిన ♦ నుగ్మలి యం దొకచోటఁ గాంచి మేల్

సొన్నపుసన్నపుం బనుల ♦ సొంపు ఘటింపఁగఁజాలుపాదుకల్.

297

వ. వాని గ్రహించి యచ్చంచలాక్షి యాహారాదివిధుల సంతృప్తుం జేసి యాబ్రాహ్మణ
కుమారు నెత్తుకొని తత్పాదుకాసామర్థ్యంబున నిలయనికటనిజపతి కేళికారామంబునం జేరి
తదనంతరంబ.

298

ఆ. వె. తగినప్రహరిగోడ ♦ దక్షిణోత్తరముల, నలులు వెడఁదకూట ♦ మంద మొందు

మందిరంబుగాంచి ♦ యం దొక్కయఱఁ దన, పడకటిలు చేసెఁ ♦ బద్ధనయన.

299

- ఉ. అందొకకొంతసేపు వనుఃధామరపుతునితోడ వేడుకన్
గెందలిరాకువిల్తురణః కేసులఁ జేలి యజన్మ మిట్లు పొ
ల్పొందిన యిష్టరంబున శుఃఖోన్నతిచే వసియించి నన్ రతిన్
జెంది సుఖించు నీ వితరఃచింతలు మానుము భూసురాగ్రణీ. 800
- కం. నీ కితరభయంబులు రా, నీక మెలంగుదు నటంచు ధీతపు గఱపి వి
బోధికిని యతనికి వ్యయమున, కై కొంతపదార్థ మిచ్చి యనిచెం బురికిన్. 801
- వ. ఇట్లతనిఁ బ్రియపూర్వకంబుగా నాదరించి సెలవొసంగి కృమ్మరఁ దనయిల్లుచేరె,
నివ్విధంబునఁ దత్పాదుకాసామర్థ్యంబున. 802
- కం. కేళీవనమున నమునిత, కాలంబున నతనితోడఁ ధ గంతురణకీర్తి
జాలలితసాఖ్యవారిధి, నాలోలమృగాక్షి యోలఁలాడుచు నుండెన్. 803
- వ. ఇవ్విధంబునఁ దద్వీర్యభార్య యగునువృథయు నవత్నిరీతి విని పరపురుషవాంఛ
వొడమి కడుమిడుకుటం జేసి యేచందంబునం బొద్దువోక యొక్కనాఁడు సాధాగ్రంబున. 804
- కం. ఆనువృథ సంగీతక, శాసరసత గలది యకాట ధ లలితముగ నము
ల్లాసమున వీణమీటుచు, జేసెన్ గానంబు సాధఃశిలలు సృవింపన్. 805
- కం. సురపథమున నపు డొకముని, యరుగుచు నిజగాననిస్వఃనాకర్ణనవి
స్ఫురితానందంబున నట, కరుడెంచిన చూచి లేచి యతనికి మొక్కిల్. 806
- ఆ. వె. మొక్కి నిలిచి వనిత ధ మునితో స్వవృత్తాంత, మంతరంగ మెఱుఁగునటులఁ బలికి
దేవ సీపు రతులఁ ధ దేలించి ననుఁ బోవు, మనుచు వేడుకొనిన ధ నబలఁ జూచి. 807
- తే. గీ. నేను విజితేంద్రియుడ నిట్లుఁగాన సతులఁ, జెందఁగారాదు నాకుఁ బూఁగ్గేందువదన
యైన నీయిష్ట మీడేరుఁనట్టినేర్పు, తెలియఁజెప్పెద విను మని ధ తెరవ కపుడు. 808
- వ. కారుణికాగ్రేసరుండై యొక్కసిద్ధమంత్రంబుచెప్పి యామంత్రస్మరణంబున వలయు
నెడలకుం బోయిరావచ్చుఁ గావున నీవాంఛితంబు దీనఁ దీర్చుకొమ్మని యానతిచ్చి మాని విచ్చేసిన
యంత నాకాంత యత్యంతసంతోషంబున నొంటిపా పైనసమయంబున. 809
- కం. ఆరాజన్మంత్రస్మృతి, నారామముచేరి యున్నయపు డచ్చటికై
చేరిన తద్వనపాలుని, మారసమాకారుఁ జూచి ధ మది ముద మొదవన్. 810
- తే. గీ. ఓరచూపులఁ జిన్నెల ధ బేరజముల, మనసు గరఁగించి తనమీఁద ధ మరులు కొలిపి
వానిఁ దోడ్కొనిపోయి యవ్వారుగంటి, కడమయరలోన రతికేళిఁ ధ గలసి చనియె. 811

గం. అదిమొదలు వానిఁ గవగొని, మదవతి యారామముధ్యఃమందిరమున నిం
పొదవఁగ రమింపఁ దొడఁగెను, మదనుఁడు విల్లెక్కుడించి * మరలి చనంగన్. 312

ఉ. అంతట నొక్కనాటినిశఃయందు శశిగ్రహణంబు గానఁ ద
చ్చాంతికి స్నానదానములు * సల్పను వేకువజాము వచ్చువ
ర్యంతము పట్టు నందనుక * రాఁ డిపు డింటికి నాథుఁ డంచు దా
దెంతయు వచ్చి చెప్పిన మృగేక్షణ లాత్మల వేడ్కఁ బూనుచున్. 313

వ. ఒంటిపాటై యున్న సమయంబున. 314

తే. గీ. జలక మొనరించి జిలుగువల్వలు ధరించి, కమ్మనెత్తావి కలపంబు * కలయ నలది
యరవిరులకొప్ప లమరించి * యారగించి, తమసమర్థులఁ దద్వనాంతరముఁ జేరి. 315

కం. ఒకరొకరినెఱుంగనీయక, సకియలు పడకిండ్లు చేరి * చాకిరినుబం
ధకళానైపుఁకి సుహృదయకులతో రలికేళిఁ బెనఁగులాడెడివేళన్. 316

సీ. ఫణిరాజుల్బంబులపై పద్మనాభుండు తిన్నఁగా శయనించు * వన్నెఁ దెగడి
తనరు శ్వేతద్వీపమున గాఢతమమొక్క దెసనుండి పర్వెడు * పస హసించి
కృమమునఁ బుష్పగుచ్ఛముమీఁద మగతేటిమొత్తంబు వ్రాలెడు * దత్తిమీఱి
హిమశైలతంగశృంగమున నీలాభ్రంబు వర్యాయమునఁ గప్పఁభాతి మెఱసి

తే. గీ. సార కర్పూర డిండిర * హీర హార, తారకోదార ధవళాంశువారకలిత
నీరజారాతిలింబ మున్నద్రొద్రాద్రొగతి గ్రసించెను రాహు వత్కాలమునను. 317

సీ. మంత్రికుమారుఁ డౌ * మానధూర్వహుండు దివ్యౌషధం బవ్వనంబందుఁ గలుగు
ఔఱిఁగియుండుటఁ జేసి * హితమితపరిజనాన్వితముగ దివ్యటీ * త్వెలుగ నేగి
బదనిక గల పాదఃపముఁ జూపి యది తీసికొని రండు పొం డని * కొందఱ హిత
పరుల నంపించి వా * రరుదెంచునందాఁక దా విశ్రమింపఁగాఁ * దలంచి తనదు

తే. గీ. సతుల కెప్పుడు సంకేతఃసదనమైన, తద్వనీమధ్యనద్దంబుదండ కరుగఁ
బ్రస్ఫురత్కరదీపికాప్రభలు సూచి, పరు లెవరో వచ్చిరని యుపపతులు వడఁక. 318

తే. గీ. వెఱవకుఁ డటంచు వెరపుబో * వెన్నుఁ జఱిచి, యుపపతుల నిండ్లలోననె * యుండఁజేసి
నిలయములనుండి వెలువడి * నెలఁతలు తన, కెదురుగారాఁగ మది గోపమొదవఁ జూచి.

తే. గీ. పరుల కటు తొంగిచూడను * బాటుగాని, దుర్గమస్థలి నుండెడి * తోయజాక్షు
లివ్వనంబున కేరీతి * నెమ్మె మెఱసి, వచ్చినా రనునందియం * బిచ్చు బూని. 320

తే. గీ. ఇమ్మహానిశి నిచ్చోటి * కేమిపనికి, వచ్చితి రటంచు గద్దించి * మెచ్చరించు
వల్లభునితోడ నవ్వేళ * వనిత లెట్లు, బొంకి పోవలె నెఱిగింపు * పంకజాక్షి. 321

- కం. అని యడిగిన హేమావతి, తనతలఁ గదిల్పించి తెలిసి ♦ తా నది వివరిం
పనుజాల నీవె తెల్పుము, వినియెక నన హంస మపుడు ♦ వెలఁగికి ననియెన్. 822
- తే. గీ. మానధూర్వహుఁ డప్పు డామానవతులఁ, గాంచి వీరలు మత్కులఁకాంత లనుచు
నిశ్చయించుక రాద్రానిర్నిద్రబుద్ధి, మీర లివ్వేళ నిట కేల ♦ చేరినారు. 823
- ఉ. చెప్పఁడు చెప్పకున్న మిముఁ ♦ జిత్రముగా వధియింతు నంచు తేఁ
డప్పుడు తమ్ము దొట్టిన భయంబు వహింపక యాసువర్ణ సాం
పొప్పఁగ భర్త కిట్లను శుభాన్నతలీల నివ్వనంబునం
దెప్పుడు సంచరించు వనఁదేవతలంచుఁ దలంచు మమ్ములన్. 824
- కం. సీమనమున మద్భామిను, లీమగువ లటంచు మమ్ము ♦ నెంచితి వాదిన్
మేము భవదీయసతులము, గా మన్మత్కళలు నీదు ♦ కామిను లనఘా. 825
- వ. అదియునుంగాక. 826
- కం. ఈయెడమీరు చరింపను, మీయంశమ్ముల జనించు ♦ మించుంబోలున్
నాయిల్లాం ద్రాని వల్కితి,వే యేమి నిమిత్తమనిన ♦ వినుమెఱిఁగింతున్. 827
- తే. గీ. చైత్రరథమున మును మేము ♦ సరనగతుల, సంచరించుచు నవ్వేళఁ ♦ జైత్తుఁ డచటి
కరుగుడెంచినఁ గాంచి యనాదరమున, లేవకుండిన సకౌంధలీలఁ బూని. 828
- తే. గీ. సావరాధుల మ మ్మావశాంతుఁ డరసి, మర్త్యసేవను నూతేండ్లు ♦ మహిని మెలఁగుఁ
డని శపించినఁ బ్రత్యక్ష ♦ మటుల నుండఁజాలమని మేముప్రాప్తింప ♦ నదయుడగుచు.
- సీ. ఆరీతి మీరు ప్రత్యక్షంబున మెలంగకుండనేరయేని ♦ యవిదలార
మీయంశములఁ బుట్టు ♦ మెలఁతల మానధూర్వహుఁడను బహుమానఁవరకుమారుఁ
డగువిప్రునకు భార్యలై యుండ నియమింపుఁ డని తెల్పి యావేల్పు ♦ చనిన నిచటఁ
గూర్మితో నీకు మేల్లోరుచు నున్నవారము సువర్ణ యన సుప్రభ యనంగ
- తే. గీ. మామహంశముల జనించు ♦ మనుజసతులు, నీకుఁ గులకాంత లై నారు ♦ నిక్కమిదియు
రూపయావననంపదాఁరూఢి నీదు, చానలకు మాకు భేద మింతైననలేదు. 830
- తే. గీ. ఇట్టిచుట్టరికం బుండు ♦ టెఱిగి కాదె, నిను నహించితి మితరభూజనులు మేము
మెలఁగుచోటికి నీవేళఁ ♦ బాలసినపుడె, చెడ శపింతుము నీవింక ♦ సుడియరాకు. 831
- కం. చుట్టరిక మెంతగలిగిన, రట్టన రారానియెడకు ♦ రా వారలపై
నెట్టిసుబుద్ధులకై ననుఁ, బుట్టును రోషంబు దానఁ ♦ బుట్టుం జెట్టల్. 832
- కం. కావున నీవిచ్చటి కీఁక, రావలదు వసంతశాపఁరహితత మే మా
దేవవని కేగినంతట, నీవటవనమట చరింపు ♦ నీయాపులతోన్. 833

- కం. అని సంతోషము భీతియు, జనియింప సువర్ణపలుకుఁ జూడనె వలికెన్
వనితామణి సుప్రభయును, విని తద్వాక్యములు వారి ఁ విభుఁ డపు డాత్మన్. 334
- ఆ. వె. ఏపు జన్మనంబు ఁ రూ పొక్కపై యుండు, టాత్మ సతులె వీర ఁ లనుచు నుంటి
నేము నీనతులము ఁ గా మన్మదంశజ, లనుచు నీ లతాంగు ఁ లని రిడేమొ. 335
- కం. ఇంటికిఁ జని కనఁదగు చాల్లెంటుల యీవలుకు లాత్మఁ కామిను లింటం
దొంటిగతి నున్న సత్యము, లింటను లేకున్నఁ గల్గ ఁ లివి దృఢ మరయన్. 336
- ఆ. వె. అనుచు నిశ్చయించి ఁ యతఁ డింటి కేఁగెను, వానికన్న మున్నె ఁ వనజముఖులు
నిజసమర్థతాపి ఁ సలయంబులకుఁ బోయి, పవ్వళించియుండి ఁ రవ్విభుండు. 337
- చ. వెనఁ జనుడెంచి యింట నలిఁవేణులఁ గన్గొని తద్వధూవచో
విసరము సత్యవకా ననుచు ఁ వేడుకఁ గన్గొని తప్పనిద్రీలం
బసగల హంసతూలికలఁ పాన్పుపై శయనించియున్న యా
త్మసతుల లేపి తొంటి వనితావిముఖత్వము మాని మానినీ. 338
- తే. గీ. అరమరలు లేక కూరిమి ఁ నధిపుఁ డతఁడు, కలవఘాటుల నెంతయుఁ ఁ గుస్తరించి
పచ్చి వగడేరు రతులతో ఁ నిచ్చ నిచ్చ, లిచ్చకము పుట్టఁజేయుచు ఁ నెనసియుండె. 339
- కం. ఈమహిమ నీకుఁ గల్గిన, భూమివిభుఁ రతులఁ గలయఁ ఁ బొమ్మని హంస
గ్రామణి వినిపించిన విని, హేమావతి మెచ్చుకొని ఖఁగేందుగ్గి కనియెన్. 340
- తే. గీ. జనపతిని జేరఁబోసీక ఁ దినము దినము, కతలు చెప్పఁగ సాగితో ఁ కతలకారి
చిన్నిరాయంచ యిఁకనైన సెల వొనంగు, పోయివచ్చెద నన హంస ఁ పొలఁతి కనియె.
- కం. ఇరువదిదినముల కింటికిఁ, బఱతెంతు నటంచు నీదుఁపతి చనువో నా
కెఱిగించె జేపవశ్యముఁ, బఱతెంచును గాన నీకుఁ ఁ బఱవం దగునే. 342
- చ. నరపతిఁ జేర దర్పకరఁణకిరీయలన్ గడు బోద్ధువుచ్చి ని
ద్దురగొని యైనరాజు నినుఁ ఁ దోడనె పాయఁగ లేని కూర్మి మం
దిరమున కేగు మంచనక ఁ నిల్విన నిల్చుటనైన నింటిలోఁ
దెరవూ నీవు లేమి నరుఁడెంచిన నీపతి కేమి దోచునో. 343
- కం. కావున భూవిభుఁ జేరం,బోవుట కార్యంబు గాదు ఁ పొ మ్మింటి కటం
చావనజాక్షికి హంసధ, రావరమణి దెల్పునపుడు ఁ రవి యుదయించెన్. 344
- తే. గీ. అంత హేమావతీకాంత ఁ యంతరమున, భూవిభునిమీఁదిమోహంబు ఁ పొంగిపొరలఁ
బడకయిలు సేరి వేటొక్కఁపగిది నుండు, నపుడు తత్పతిసహచరుఁ ఁ డరుగుజెంచి. 345
- కం. అదిగో నీపతి వచ్చెన్, ముదమున నగరోపకంఠఁ భూమిని విడిసెన్
నుదతి నినుఁజూచిరమ్మని, పదపడి ముందరగ నన్నుఁ ఁ బనిచెన్ వేడ్కన్. 346

- కం. అని చెప్పినఁ దద్వాక్యం, బనలశిఖాతప్తశూలఁ మై చెవి నాటక
ఘనరయవిస్మయలజ్జా, తనుహర్షభయాదు లాత్మకఁ దగపెనఁగొనఁగన్. 347
- ఉ. ధిగ్గున లేచి నిల్చి సుదఃతీమణి భూవిభుమీఁదిబుద్ధి లోఁ
దగ్గుచు మృగ్గ నిగ్గు సిరిఃతగ్గునితామరమొగ్గుదోయి బల్
జగ్గుల కెగ్గు నింపొనఁగు • చక్కనిచిక్కని గబ్బిగుబ్బులన్
సుగ్గడితంపు పయ్యెదయు • సొమ్ములు గొమ్ముడిఁ జక్కదిద్దుచున్. 348
- ఆ. వె. ఓడబేరమాడ • వేడుక మీరేఁగి,నదియు మొదలు శుభమె • యందటకును
ననుచు బొంధవాదిఁజనులు యోగజ్ఞేమ, మడుగ భద్ర మఖిల • మని యతండు. 349
- కం. వెండియు నిట్లును మదవే,దండలనద్గమనతో సుఃధారసభారా
పాండిత్యమండితోత్తులఁ, బండితమండలికిఁ జెవులఁపండువునేయన్. 350
- కం. జనపదములు పురులు గిరుల్, గనులు వను ల్నదులు నిధులు • కట్ట ల్లిట్టల్
కనుములు వేటలు తోటలు, మునుకొని కనుగొనుచుఁ బోయి • మోలన్ లీలన్. 351
- సీ. ముజ్జగంబులఁ బూతఁములఁ జేయనగు ధౌతవనభంగ గంగ యెఁవ్వనికిభార్య
దేవాశనోత్సాహఁదృఢకళానందోహమున మించు చంద్రుఁ డెఁవ్వనికి సుతుఁడు
కడలేని సిరులీనఁగల రమాగజయాన యలరారు నెవ్వని • కనుఁగుకన్నె
బహుళపద్మభవాండఁపరిపాలనాఖండవాత్సల్యశాలి యెఁవ్వనికి నల్లుఁ
- తే. గీ. డట్టి నక్రీఢలీకుళీఃరాళివాశ్చ,రావళీయానకేళీమహాబహూర్మి
మాలికాఙ్గోలికాపాళిఃకాలుశస్మ,రాళికోల్లాసి కలశవాఃరాశి డాసి. 352
- వ. సభయభక్తి నమస్కారంబులు గావించి తదుత్కటతటంబున. 353
- సీ. జాతివిలాయతీ • సకలాతిమేల్కట్లు కలబరగీకనుఁభాబులోవ
పై తిణీజరబాబుఁపనులగోడసరాది మే లరబ్బీమొకఁమాలు దిండు
గోవబూర్మీను నిఁగ్గులబిల్లసంతన బలుచీనిహణంబట్టు • పృగ్గములును
దగటిరమ్మితాపుఁతానవారు కనీదు సిస్తు బందరుచీటి • లస్తరీలు
- తే. గీ. ఖాతురా జంబుఖాన మఃకాఠివాను, లతలసుకవానులు బనాతుఁలమరుదిండు
కాంచనస్తంభములు రత్నఃకలశతతులు, డాల్లలముషజ్జరుజగాగుఁడారులోన. 354
- కం. హితవరులతోడ యుష్మత్పతి వేడుక విడిసి సకలఁపరిమళవస్తు
ప్రతతులు మాక్తికవిద్రుమ,వితతులు మొదలై న రస్తు • వెలలిడి కొనియెన్. 355
- సీ. తల్కుటుద్దంపునిఁద్దపునిల్వటద్దము ల్దంతపుదువ్వెన్ • ల్తావులొల్కు
నత్తరుఁ 1బునుఁగును • నంబరు గౌళకచ్చరము ల్నఖము గంఁబూర చోప

జల్లినవరములు † జల్లరసము కదంబము గోవజవ్యాజి † పచ్చి పునుగు
కురునేరు పచ్చక † వ్వరము పన్నీరు బేడెము మలాకీలు కుంకుమపుపూవు

తే. గీ. బుక్కకస్తూరివీణలు † చొక్కటంపు, టగరు సంపెగనూనియ † లాదియైన
మెచ్చగలదీవులందుండి † తెచ్చినట్టి, వివిధపరిమళవస్తువు † ల్వలకుఁ దీసె. 356

సీ. ఘర్షరికలును బీం † గాండు తాంబూణాలు గిన్నెలు పింగాణి † గిన్నెలు తపి
లెలు గిండ్లు తపనపాత్రలు చట్టవములు తట్టలు తట్లు సంపుటమ్ములు కరండ
ములు తంబుగలు కంచములు చెరువములు గంగాళాలు బిందియల్ † గరిటెలు పడి
గంబులు చిప్పలు † చెంబులు హస్తావళులు కంకణములు ఘంటలును గజ్జ

తే. గీ. లాదిగాఁగల్గు దీవులయందు వెలయు, కంచరపుజాతివగ వగ † ల్మించఁజేసి
నట్టిసామగ్రి బలువెల † ల్వట్టికొనియె, గాంత భూకాంతమణులకుఁ † గాన్కఁజేయ.

1. తే. గీ. లేళ్ల కొదమలు వింతపాత్రేళ్లు పునుగు, పిల్లులు జవాదిపిల్లులు † బెళ్లచిరుతలు
ముంగిన సివంగి జోణంగి † సింగిలీక, గుంపు మానిసికోతులు † కొన్నిగొనియె. 358

సీ. సంపంగికావులు † జందురుకావులు వెలిపట్టుపుట్టముల్ † వేటచాళ్లు
జీబులు బొమ్మంచు † చీరలు నాచులు నుదయరాగంబులు † నురుతవన్నె
లోప్పముయ్యంచుల † పొప్పళ్లు హొన్నంచు వలువలు † గరకంచు † వస్త్రతతులు
ముత్యాలపందిళ్ళు † నుత్తరగోగ్రహణములు నిగమగోచరములు † బద్ధ

తే. గీ. పులతీకలు నిండువన్నెలు † బొదలు జచ్చలును హరిణవల్లు హంసవ † భరగవల్లు
పొదలుసామంతవీధులు † మొదలుగాఁగ, దనదీపటములు వేనవే † ల్లొనియెవెలకు. 359

రగడ. చొక్కట్లు నొంట్లు చేసరులును † మొలకట్లు
రాకట్టుచుట్టుంగ † రములును † చేకట్లు
మురువు లొప్ప కిరీటములు మేటితాళీలు
సరివణలు మించులును † సాటిలేనితురాలు
రంగుగల ముంగామురాలు నాభరణములు
సంగదంబులు మంచి † హంవీరతాయెతులు
కంతమాలికలు జిగిగల్లు చేకడియములు
కంతసరములు బిరుదు † గండపెండేరములు
నద్దంపుటుత్తరియ † లలరు చిఱుగజ్జయలు
కుందనపుంజెక్కడము † గుల్కు మణిఘంటికలు

పా. 1. తే. గీ. వేడికొదమల వింతయా † నేటిపునుగు, పిల్లుల జవాదిపిల్లులు † బెట్టురుదల
ముంగిన సివంగి జోణంగి † యింగిలీఘ, కుక్కగుంపుల గోతుల † గొన్ని గొనియె.

సతతమొక్కబెడంగెనగు సందిబొందియలు
 మితిలేనివెల లిడిన ధీమణి లందియలు
 చకచక లలజాతి ధీమణి సకలములు
 నకలంక వర్ణపట్టాంబరప్రకరములు
 వీతాంబరంబులును ధీమణి బురుసాలు
 జాతిసీరాదులును ధీమణి చీనీలు
 పచ్చపట్టులు ధగటిపాగలు దురంగీలు
 నచ్చపు మెఱుంగు గల ధీమణి యవరంగజేచీలు
 బురతకాళిలు మహామూదులు నిలాచీలు
 సరి నేయరాని హంసావళులు లాకీలు
 మాదళంబులు వెన్నమణుగులు మువ్వజురులు
 చాదరలు పైతిణి ధీమణి చక్కనికబాయిలు
 నడదు బల్లానితేంట్లమరు బుర్జీసులును
 నడికట్లు మేఘవర్ణంబులును దోపులును
 మొకమూలును సూర్యపుటములు బనాతులును
 సకలాతులింపావ్వు ధీమణి చలకప్పడంబులును
 హంబట్టు లోడిలు ధీమణి నొనరొ దుకూలాలు
 కంభావతులు డాలుగల్లు జరబాబీలు
 వింతవింత మెఱుంగువెలసిన భవంతీలు
 కాంతితతి వెదచల్లగల్గిన సరంతీలు
 సురతబంధపువ్రాత ధీమణి సాగసై నచీటీలు
 ఘనవిచిత్రపుపనుల్ గల కళంకారీలు
 తనరారుపూలీలు ధీమణి తగినకల్పరగీలు
 తళుకొత్తగల సుళువుతాస్తాలు బురుడాలు
 చెలువుబూనెడు కళాచిలు జముఖానాలు
 దుద్దుకంబళ్లు చందువలు తివాచీలు
 పద్మలకులై కొన్న ధీమణి బలుజంబుఖానాలు
 వ్రాతలేనిపట్టుచావలు రత్నకంబళము
 లతులితము లై న చతురంగములబల్బలము
 తళుకువగడపుకొల్లగదగు పట్టెమంచములు
 కులుకునెత్తావికుంకుమపువ్వుతల్పములు
 ఏకరంగితలాట ధీమణి లిడుగోవజేజీలు

డాకచూపట్టు సురః ధాని సింగాణీలు
 కళలుదేరు పరంగి ధ కత్తులును జూరీలు
 పొలుపొందు నందలపు ధ బొంగులును గేడేలు
 వీరి కై కొనిన హరిః బీకెలును వన్నియలు
 పేరైన సూరతను ధ పీంగాణిగిన్నియలు
 రాయంచ లై దువర్ణములుగల కీరములు
 మాయురే యని యెంచఃమరు పట్టుజీనువలు
 చీరంపుపనుల మంః చిపరంగిపీఠములు
 నిర్ణయింపఁగరాని ధ నిఖిలపద్యస్తువులు.

360

కం. స్వరమండలములు కిన్నెర, లురబాబులు దండవీణెలును జారుతరా
 ల్పర రావణహస్తంబులు, మఱి తంతులు తంబురలు సమస్తము గొనియెన్.

361

వ. అయ్యవసరంబున.

362

సీసమాలిక. రాయదుర్గము గుత్తి ధ రాయవేలూ రానెగొంది మాహురి కాళి ధ గోలకొండ
 ముంగి పైఠాణి ఢిల్లీ ధ ముఖవాయ జాబురాబాదు మఖామహఃమూదు మచిలి
 బందరు సూరతు ధ చెందరు గోవేరు శ్రీరంగపట్టంబు ధ చెంజి కాంచి
 చాదయు నొరంగఃబాదు చాలాబాదు కల్పర గాగర ధ గదగు బిదురు
 కోట కల్యాణంబు ధ గొండాణ మహముదానగరంబు బంగాళ ధ నగర గోన
 వన్నాళ చదరంగఃపట్టంబు గలగల గజరాజధాని బంఃకాపురంబు
 కాంబాగర ప్రయాగ ద్వారక యయోధ్య లక్ష్మీశ్వరంబు సోలాపురంబు
 మధుర కొల్లాపురి ధ మగధ మా యావంతికా పురాణపురమ్ము ధ కలబరగయ
 నాచవేని కళింగ ధ మాస్పరి వినుకొండ కొండవీడును నేలకొండపల్లి
 పొదితె విజాపురం ధ బుడయగి రిక్కిరు మైసూరు పెనుగొండ ధ మంగళగిరి
 బసువపట్నము నీర్పి ధ భద్రాచలము పాలవంచ నిజాంపురి ధ వందవాసి
 కుందుర్పి బెల్లముకొండ దేవరకొండ రాచర్ల మునిమడుగు ధ రాయపురము
 సైదాపురము గోవ ధ సాల్వాక దూపాప రావర్తి మాచెర్ల ధ రాచవీడు
 బనగానిపల్లె కంభము పోరుమామిళ్ల ధారాపురము చీని ధ తాడిపర్తి
 నంద్యాల శిరువళ్ల ధ నందవరము కందుకూరు రామయపట్న ధ ముండుకొండ
 హంపి విరూపాక్ష ధ మారణి వేంపల్లె కాంపల్లినగరంబు ధ కండనోలు
 కడప సిద్ధవటంబు ధ గండికోట కరూరు సింహాద్రి పోట్లూరు ధ చింతగూంట
 గయ చెన్నపట్నంబు ధ గండవరం బోరుగల్లు దామెనచెర్వు ధ వెల్లటూరు
 కల్లూరు కలువాయి ధ నెల్లూరు బేలూరు రాచూరు చడుమూరు ధ రాచకొండ

కదిరి కూటాగూళ్ళు ♦ గంగేరు శృంగేరు రామశృంగోట వజ్రగిరి నొసము
 సూగూరు జాబాల ♦ బాగూరు కొళ్ళాల గుడిబండ బళ్ళారి ♦ కొత్తకోట
 గుమినేనిపాళెంబు ♦ గొట్టూరు బళ్ళాపురము పుంగనూ రౌకు ♦ రామలెంకి
 మానువ కొత్తాళ ♦ మానుకొండ నూరు జలపూరు పెదవలి ♦ జల్లికోట
 కుంభకోణము కోట, కొండ తంజావూరు పెరవలి దువ్వూరు ♦ బెంగుళూరు
 వొత్తూరు చిత్తూరు ♦ హుజ్జిణి చిర్రనాపల్లి తొండమనాడు ♦ పాకటూరు
 చిరుతని కాళహస్తి సిమారు మధ్యార్జును తిరునామల ♦ నామకొండ
 పాకల కావేరి, పాక మోహనగిరి చదుకూరు మల్లూరు ♦ చాదుకొండ
 పాగొండ వావిలి ♦ నాగోలు తాళ్ళూరు మైలాపురము బెద్ద, మంగళంబు
 రామనముద్రంబు ♦ రామాపురము జటపోలూరు వెల్లాల ♦ భువనగిరియు
 హరిపణహల్లి బేదనవారి గొండాపురము గౌరి మాయూర ♦ మమరవీడు
 నిడిగల్లు కొక్కల్లు ♦ కడవకోలును రత్నగిరి వెలిగోడు తం, గెళ్ళ దర్శి
 కంగొంది తరిగొండ ♦ కడవ నెత్తము మాస్తి సివనగ శృవళంది ♦ సింగళంబు
 మన్నూరుకోవెల ♦ సొన్నగల్లు చిదంబరము వాగెనగిరి పు, రాణపురము
 వడియూరుపాళెంబు ♦ నుడిపిసుబ్రహ్మణ్య ముజ్జింగి మండువా ♦ హాసనగల్లు
 రామనాథపురంబు ♦ నాముగోళ్ళ బెడండ ధర్మవరంబును ♦ దాడిగోళ్ళ
 మవణికె మండెము ♦ మారికాపురి కుంభి యారంగ ముజ్జారి ♦ హరికెహల్లి
 రెట్టివోలు కురంజి ♦ రేవణి నన్నక్కి బాగూరు గుజరి ♦ పాలదాయి
 రామచంద్రాపుర ♦ మామూరు 1 బెజవాడ కొండేరు కాండూరు ♦ కోటకొండ

తే. గీ. మొదలుగాగల్లు జనపదములను దుగ్గములను బేటలఁ బాళ్లఁ ♦ బురుల వెలయు
 వర్తకులు వచ్చి రచ్చటి ♦ వస్తుతతులు, బేరసారంబు లాడెడు ♦ పేర్కి మెఱసి. 363

కం. ఆరీతి వచ్చువారల, కారయఁ దాఁ బిన్న పెద్దయై నీవిభుఁ డిం
 పారఁగ వస్తువు లన్నియు, బేరము పొనఁగించి చేను, వెల కిప్పించెన్. 364

ఉ. అంచితబుద్ధి వర్తకజనాఘల క్షియ సమస్త వస్తు లి
 ప్పించి తక్షయభూములకుఁ ♦ బేర్కి జనుండని వారినెల్ల నం
 పించి వృషోష్ఠివాజిరథబృందముపైఁ దన కొన్న రస్తు బొం
 దించి సమితుడై యరుగుఁ దెంచెను నీవిభుఁ డూరు చేరఁగన్. 365

వ. అనిన విని హేమావతీకాంత సంతోషంబున భోజనాద్యుపచారంబుల సంతృప్తం
 జేసి తనయోగక్షేమంబులఁ బతి కెఱిగింపు మని యతని నంపి తదనంతరంబు. 366

తే. గీ. కథలు శేల్తెల్పుటయెకాదు ♦ కరుణఁ బొగ్గిద్దు, పోనియపుడెల్ల రాయంచ ♦ పూనిచెప్పి
నట్టి నయవాక్యములచేతనైన నన్య, నీష హేమావతీమంజుభాష యవుడు. 367

కం. పరపురుషసంగమం బిహ, పరసుఖదూరంబుగానఁ ♦ బాతివృత్త
స్ఫురణ గల సతులు మదిగో, ర రటంచును నిశ్చయించి ♦ పృమదం బెనఁగన్. 368

తే. గీ. చిత్రభోగునిపైఁ బ్రేమ ♦ చిందఁ జేసి, నిజవిభునిరాక కలరి యఁన్నీరజాక్షి
తనదు గృహకృత్యములు దీర్చుకొనుచునుండె, నంతఁ దత్పతి యింటికి ♦ నరుగుచేర. 369

కం. కుండనపుబిందియల హరి, చందనతరుఖండవహ్ని ♦ సంతప్తంబై
కొందాపు లొల్కు పన్నీటం దగ జలకం బొనర్చి ♦ తడయక యంతన్. 370

ఉ. ఆజవరాలు కీలుజడ ♦ సంబురుఁగోత్పలకేసరాలు వ
క్షోజధరాలఁ గొప్పలగు ♦ కొమ్మగరాలసరాలు నంగుళి
రాజి వినూత్నరత్నముల ♦ రంగుచెలంగెడి యుంగరాలు వి
భ్రాజితసూపురాలు పదఁపద్మములన్ సవరించు వెండియున్. 371

సీ. వనచరంబులు గాన ♦ వచ్చె మైత్రికిసన వేణికాళిశ్రేణి ♦ విరులు దురిమి
నీటఁబుట్టినవౌట ♦ నెమ్మి డాసె ననంగ గళశంఖమున హారములు ధరించి
జలజంబు లౌటచే ♦ చెలిమిఁ జెందె ననంగఁ గరవారిజములఁ గంకణము లుంచి
సారంగజములౌట ♦ సఖిత నొందె నన వక్షోజకుంభములఁ గఁస్తూరిఁ బూని

తే. గీ. కనకరుచు లౌట మిత్రిత ♦ ననఁగి పెనఁగె, ననఁగఁ దనుహేమలతను మిన్నగుపదాఱు
వన్నెబంగారుపువ్వులఁవలువఁ దాల్చి, పతికి నెదురుగ నేఁగె నఁప్పద్మగంధి. 372

వ. ఆ సమయంబున. 373

సీ. మినమినచూపులు ♦ మిఱుమిట్లు గొలువంగఁ గిలకిలనవ్వులు ♦ చెలు వొనర్చ
ఘటఘట్లు మని చిఱుగజ్జెలు రొదనేయ ధశధశద్యుతులఁ గమ్మలు చలింప
ర్షణర్షణంకృతులఁ గంకణములు మొఱయంగ ఘనఘనధ్వనుల మేఖల నటించ
ధగధగద్దీప్తి రత్నపుసామ్మ లలరార నిగనిగబావిలీ ♦ ల్నీటు చూప

తే. గీ. భగభగలుజుమ్మెపూత ♦ సొగసుగుల్క, గమగమలఁ గప్రపువిడెంబు ♦ గంధమొలయ
మినమిన ల్కుంకుమపురేఖ ♦ మించు లొల్క, ఖణిఖణిల్లని మెట్టియ ♦ ల్కడురహింప.

కం. తన కెదురుగ వచ్చిన తన, పనితామఁగి నవుడు చూచి ♦ వదనాంభోజం
బునఁ జిఱున వొలయఁగ నెమ్మనమున నానంద మొందె ♦ మానిని యంతన్. 375

తే. గీ. విభునిపదములు పన్నీట ♦ వేడఁ గడిగి, నెచ్చెలులతోడ వెన నివాల్చిచ్చివైచి
యింటిలోనికిఁ దోడ్తచ్చి ♦ యింతు లెంచ, భర్తతోగూడ బహుసుఖప్రాప్తి నుండె.

వ. అంత హేమావతీకాంతవృత్తాంత మంతయు నాత్మీయదూతి విన్నవించిన విని కంపిత శిరస్కుండై కొంతదడవు చింతించి మహారాజచంద్రుండును నీతిజ్ఞుండును, నకళంకుండును, వివేక ధురంధరుండును గావునఁ జిత్రభోగనృపాలుండు దనమనంబున.

377

ఉ. మున్నల రావణాదులు సముద్ధతి సాధ్యులఁ గోరి యేమి సౌ
భ్యోన్నతిఁ జెంది రిట్లగుట • నుర్విజనావళు లన్యకాంతలం
బన్నుగఁ గోరరాదు కడుఁ • బాతక మంచుఁ దలంచి యింతిపై
నున్న మనీష వీడ్కొని యభోచితపద్ధతి నుండె భూవరా.

378

కం. అనుచుఁ బురోహితుఁ డెఱిగిం,చిన నలరాజన్యమౌళి • చిత్తాంభోజం
బున నద్భుతప్రమోదము, లెనయఁగ మెచ్చుకొని రాజ్య • మేలుచు నుండెన్.

379

2మ. నతసంజీవనజీవవేశభయకృన్నారాచనారాచసు
ప్రతబ్బందారక దారకత్యనపదాఃరక్షోభిరక్షోభట
శ్రుతసంధారణ ధారణార్హమణిభాసుగీర్వానుగీర్వాము
ద్ధతలాలాపనలాపనద్యుతిజితాతారాపతారాపహా.

380

3కం. అక్షద్విడక్షక్షీ,ప్రక్షేమకటాక్షనక్షుక్షతనూజా
ధ్యక్షసుతవక్షవక్షీ, ప్రక్షున్నోర్ద్యమవిపక్షురక్షాశిక్షా.

381

4ప్రగ్విణి. పద్మపత్రేక్షణ • భక్తసంరక్షణ, పద్మగర్భస్తుతా • భానుబింబస్థితా
పద్మబాణాకృతీ • భవ్యశౌర్యోన్నతీ, పద్మసర్వేశ్వరా • పాలితోర్వీశ్వరా.

382

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కృష్ణునిగోత్ర పవిత్రాయ్యలరాజాస్వయ సుధావార్ధిపూర్ణిమా
చంద్ర నిససహాయకవిత్యనిర్మాణచాతుర్యనిస్తంద్ర శ్రీరామనామపారాయణ
నారాయణమాత్యప్రణీతం బైనహంసవింశతి యను మహా
ప్రబంధంబునందు సర్వంబును బంచమాశ్వాసము.

సంపూర్ణము.

పా. 1. మనంబు ద్రెక్కొని

పా. 2. మ. నతసంజీవనజీవవేశభయకృన్నారాచనారాచసు
ప్రతబ్బందావన దావనర్తనపదాఃవ్యారోపణాఃపభూ
సుతిపద్ధారణ ధారణార్హమణిభాసుగీర్వానుగీర్వాభి
త్తతనీలాపనలాపనద్యుతిజితాతారాపతారాపహా.

పా. 3 కం. సునికరార్చిపానాం, బురుహోద్వలక్రీడినిరత • భూవనితావి
త్తరసాయనీయసమ్యక్, క్షరమాణుకలాపయానబంధురవచనా.

పా. 4. మాల్ని. సురుచిరతరక్తీర్తి • సుంజగోదారమూర్తి
(సరసిజనిభవదనా • సంతతోత్సాహసదనా)
గురుతరవసుచేలా • గుంభితోక్తానుకూలా
పరమభవనినాశా • పార్వతీహృన్నివేశా.

రాజోవు గ్రంథము.

గో పా ల లీ లా ను థా ల హ రి.

ప్రయాగ కామేశ్వర కవి కృతము.

[ఉదాహరణముగాఁ గొన్ని పద్యములు.]

- చ. తిగఁదిగ మానికంబులనుఁ దిద్దిన బంగరు కీలుబొమ్మలో
మగువల రూపముల్ గొని క్రొమంబున ద్విమ్మరు మించుదీఁగెలో
తెగి జగతీతలంబునకు ఁ దిగ్గన జాతిన చుక్కలో యనన్
దగి వెలమించుబోండ్లు సతతంబు విటాళిఁ గలంతు రప్పరిన్. 1-65
- ఉ. ఈ ననఁబోణి చేనుకొనఁ వేటికి నా లిటుచంబు లఁటి చూ
చేనని మోవిపంటిమొనఁ జరెడు దండలువట్టి వేఱుగై
కొననరాదు చేరువెల ఁ కొంచమె వేఱొక యెత్తుఁజూచిన
న్మాను మటంచు నమ్ముదురు ఁ మాటిననల్ పురిఁ బుష్పలావికల్. 1-67
- చ. తొలకరిమించు మించుదొరఁతో నొరవచ్చెటి మేలు మేలు క్రొం
దళుకు కడానిబొమ్మల విధంబున గాంతుల నీన నందియల్
గలగల మోగ హరిములు ఁ గాటఁపుఁ జన్నుల మీఁద నూగ న
న్నలినదళాతు లేగి యముఁనా తటినీతటి నీది నిల్వఁగన్. 1-87
- చ. చిలుకలకొల్కి కౌఁగిటికిఁ జేర్చిన కోపులు గంటిరమ్మ యు
త్కలికలు గ్రమ్మఁగా నలరి ఁ తన్నధు బిందువు లా విసీలకుం
తల తలమీద రాల్చె నది ఁ తత్పరిరంభణసౌఖ్య మంత క
గ్గలమయి కన్నుగోనలను ఁ గలిమ్ము ముదశ్రులు రాల్చెనో యనన్. 1-107
- కం. మల్లీ కోరకవల్లీ, వేల్లిత కుసుమిత పలాశఁవృక్షము హరి
ప్రోల్లన దీశ నఖాంకిత, పల్లవపాణి స్తనంబుఁవలె నమరుఁజెలీ! 1-110
- కం. అన్నలువ దీని పిరుదుం, జన్నులు గావింప సరకు ఁ జాలమిని కడున్
నన్నముగా గీసెఁ జూమీ, నెన్నడు మది గాకయున్న ఁ నెఱిఁ జిక్కు నొకో! 1-142
- చ. అలికచ చన్ను లాత్మ హృదఁయన్థ సుమాశుగ తాపవహ్ని కీ
లల నిజధైర్యకాంచన ధరాధరమున్ గలుగంగ పైకిఁ జి
ప్పిలనగు రెండు బూదెల యభీష్టలతల్ వెలిఁ బ్రోకఁ బూయు మే
లలరుల గుత్తులో మదనుఁడాడెడి బంగరు బొంగరంబులో! 1-148
- చ. కనుఁగవ కెంపు రేగఁగను ఁ గల్పి చనుగవ మీఁద హరిముల్
పెనఁగొని యూగ పెందురుముఁవీగ శ్రీమాంబు కణంబులం గడుం
దనులత దోగ నందెలు పదంబుల మోగ మరుండు వీగ జ
వ్వని మగలాగుఁ జూపి హరిభావము రంజిలఁ జేసె నయ్యెడన్. 1-184

ఉ. మచ్చొక యంతజల్లి పలుమాడ కుచంబులు వాని వేరెదన్
గుచ్చి కవుగలించి తఱుకం గనుకెప్పల నప్పళించి మో
విచ్చుచు నొచ్చెనంచు నలయించుచు జేనియ లొల్క సారెకున్
ముచ్చటలాడె నానుమతి నోచిననోము ఫలించెనా చెలీ! 2-48

కం. విరితల్పును మకరధ్వజ, శర కల్పంబయ్యె మేన • సఖు లలదిన యీ
సిరిగండము విరహంబుధి, నురు గందంబయ్యె సరమునం భరమయ్యెన్. 2-55

చ. నెల యపరాద్రిజేరె రజినీనతిగర్వము జాతె నిండువె
న్నెల పొగరెల్ల దీరె నలిసీలలనామణి గేరె దూర్పునన్
దెలతెలవారె నీ వతఁడు • దేవియు దేవర పోల్కి నేకమై
గలసెద రమ్మ డ్రేపె కలగం బనియేమిటి కమ్మ కొమ్మరో! 2-116

ఉ. జాతిన నానతో నతనిసన్నిధి నిల్వంగ నోడి పాన్పుపైఁ
జేరినతోడ నాపయికిఁ జేరి యొయారముతో కవుంగిటన్
జేరగఁదీసి వాఁ డపుడు • జేసిననేతలు నీకుఁ దెల్పఁగా
నేరుతునమ్మ యన్నిటికి • నే నింక నోరుతునమ్మ కొమ్మరో! 2-126

ఉ. వలనివాని కెందు దయవచ్చునె వచ్చిన నిందు వానితో
నలికబిల్లికె పెనఁగు • నాచెలి పంపునె పంప వచ్చునా
గొల్లఁడు? వానిపొందు తనకుం బదివేలకుఁ జాలుచాలునే
వల్లవపాణి! వానిఁ బలుబాసలు జేసిన నమ్మ నేనికన్. 2-179

నీ. తనుబాసి యన్య కాంతాసక్తుఁ డగుటకు సైరించ నటుల చఁకొరనయన
శౌరిని బాహు పాశంబులఁ బిగఁబట్టి పెందొడల్ దొడలతోఁ • బెనచిపట్టి
గొనబు వాతెఁ బంటిఁకొద్దినీ నజనజ్జగనొక్కి మీఁదెక్కి • చూచుకములు
వక్షస్థలమునాట • వలుదపాలిండ్లను సాము కండెంబుల • సారెసారె [2-196

తే. గీ. గ్రమ్మిక్కుగ్మి మెఱుంగు జెక్కులను వాడి, గోరు నాడగ వడికిక్కి • కుసుమశరని
సమరమున నతనిమనఁ • చెప్పమట బుట్టు పెనఁగ తన పెంక మీడేర్చుకొయె నపుడు.

ఆ. వె. ఒదిగి యొదిగి యొక్కముదిత చేతుల సిగ్గుపట్టు గప్పి నిలిచె • బద్ధియను
చూపు దొంగ రగుటు • కోవక మరుగ్మహా, ద్వారమున కమర్చుతిలుపు లనఁగ. 3-58

ఆ. వె. చన్నుదోయి గప్పిశయముల మదనస,దనము బయలుపఱచి • స్తనయుగంబు
బయలుపఱచి సిగ్గుపట్టు చేతుల గప్ప, దానిఁ జూచి నవ్వె • దానవారి. 8-63

శా. చేరం బిల్చి యొకర్లు గుబ్బల పయిం • జేయుంచె నొక్కర్లు నిం
డారం గొంగిటఁ జేర్చె నొక్కతెకు నొయ్యారంబు మీఱ న్నృశీ
హారంబుల్ నవరించె నొక్కతెకు నాహారంబుగా మోవి ప
ల్మారుం గోలంగ నిచ్చె నొక్కతె కడున్ • లాలించె ముదిచుచున్. 8-119

❖ యీ గ్రంథమండలి ప్రచురించిన శృంగార ప్రబంధములు. ❖

- * రాధికా సాంత్యసము (నప్తపదులతో) ముద్దపళని
  - * సత్యభామా సాంత్యసము లింగనమఖి శ్రీకామేశ్వరకవి
  - * తూల్యానంక్రందనము నముఖము వేంకటకృష్ణప్పనాయకుడు
- (ఏకాశ్వాసరాధికాసాంత్యసము, వచనజై మిసీభారత—
సారంగధరచరిత్రలలోని భాగములతో)
- * సంసవింశతి అయ్యలరాజు నారాయణామాత్యుడు

క్రమశః మున్ముందు వెలువరింపఁబడు శృంగార ప్రబంధములు.

- ** గోపాలలీలాసుధాలహరి ప్రయాగ కామేశ్వరకవి
- * గాథేయోపాఖ్యానము అనంతాచార్యుడు
- * ఉషా పరిణయము - టి.మెర్ల అంకభూషాలుడు
- * మదనమోహినీ విలాసము తక్కెళ్లపాటి లింగకవి
- * రంభా నలకూబర విలాసము బండి వేంకటస్వామినాయుడు
- * రత్నావళి పరిణయము ధూర్జటి వేంకటరాయకవి
- ** నృసింహ విలాసము పైడిపాటి వేంకటనృసింహకవి
- ** వల్లభాంబా పరిణయము అక్కినపల్లి సరసింహకవి
- ** నాగ్నజిత్తి పరిణయము వల్లూరి సరసింహకవి
- ** భద్రరాజపుత్రచరిత్ర చినవేంకటార్యకవి
- ** సునందా పరిణయము చింతగుంట కోదండరామకవి

సంస్కరణ పత్రము

పుట. పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.	పుట. పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
1 12	కుంకుమ	గుంకుమ	96 2	యనన	యవన
1 14	కేళి	కేళి	104 26	లెఱపా	లెఱబా
2 27	కృపాలుని	కృపాలుని	109 22	పాలు	పాళలు
2 27	రహించు	వహించు	114 22	బుణ్ణోపలబద్ధం	బుణ్ణోపలబద్ధం
16 5	అక్కట	అక్కట	115 3	లరిగూళ్లు	లరిగోళ్లు
17 7	నగాని	నంగాని	115 8	గోరకపుణు	గొరకపుణుః
18 12	నాటి	నాటి	117 4	చిన్నెలవనఁ	చిన్నెల వన
18 26	అరగులు	అఱగులు	117 22	ఋతు	ఋభు
19 29	యా, త్రా	యా,త్రా	118 30	మయూఃఖ	మయూఃఖ
20 2	దోస్సిమ	దోస్సీమ	120 4	జోనుపుచు	జోనుపుచుఁ
20 7	పురములు	పురములు,	123 25	కాతుకనల్లి	కాతుకవల్లి
24 4	మారు	మాఱు	125 20	దొలంగి	దొలంగి
25 19	లోడి	లోడి	129 10	బ్రీధమ	బ్రీధమ
26 13	పాపమొన	పాపపుమొన	132 29	విధమఁజెల్ల	విధ మదెల్ల
26 15	నరకు	నఱకు	134 24	విసోప్పట	విసోప్పట
36 1	దాకనిపోల	దాని కపోల	152 10	జిగిదేఱుచల	జిగిదేఱుః న
37 29	పెనఁగి	పెనఁగె	152 29	నెళవుగం	నెళవుగఁ
43 23	ల్పడియః వారిగ	ల్పడియః వారిగ	పీఠిక లో .		
44 29	జిగిః మో	జిగిః మో			
54 13	కట్లనంచి	కట్లనంచి	పుట.కాలం. పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
56 9	నేర్పుచు	నేర్పుచు	2 ౧	దూతీమః	దూత్మ
66 24	నల్లికికదలు	నల్లికి కదలు	2 ౧	పాపారం	వ్యాపారం
79 24	ముడువను	ముడువను	౫ ౧	అతీయందము	తీయందము

అంతిమము

